

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม 2566)

E-ISSN: 2630-0362 Vol.10 No.1 (January 2023)

💧 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษาในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณสุข การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

❖ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพวัชรอาจารย์, รศ.ดร.

พระมหาสมบุญญ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.

พระเทพปัญญาสุธี

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

❖ บรรณาธิการบริหาร

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❖ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❖ กองบรรณาธิการ

พระครูสิริธรรมภริต

พระครูโฆสิตวิธานานุกูล

ครองชัย หัตถา

ประเวศ อินทองปาน

สีบพงษ์ ธรรมชาติ

กันตภณ หนูทองแก้ว

สมบุญญ์ บุญโท

นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

วาสนา แก้วหล้า

ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง

ธนิศร ยืนยง

ธานี วรภัทร์

บุษกร สุขแสน

มุกดาวรรณ พลเดช

อุทัย เอกสะพัง

มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

มหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

มหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ **ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ **ฝ่ายประสานงานและจัดการ**

พระไกรสร ปิยสีโล

พระดิศรณ์ สิงห์เพียง

พระเดโช ปุญญวโร

พระบุรีศรี ศรีสุข

สามเณรศักดิ์นฤณ อาษา

นายอนุชิต ปราบพาล

◆ **ฝ่ายกฎหมาย**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

◆ **ออกแบบปก**

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

◆ **จัดรูปเล่ม**

นายอนุชิต ปราบพาล

◆ **พิมพ์ที่**

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

◆ **เจ้าของ**

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2566 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 10 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2567) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 19 เรื่อง บทความวิชาการ 2 เรื่อง มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ **คติพระโพธิสัตว์ที่ปรากฏในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง** โดย ไกรสิทธิ์ จามรจันทร์สาขา และประภาศ เพ็งพุ่ม บทความฉบับนี้กล่าวถึง คติพระโพธิสัตว์ที่ปรากฏในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง โดยศึกษาตัวบทจากวรรณกรรมสมัยอยุธยาเรื่องคำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติพระพุทธรูปเจ้าหลวงปราสาททอง โดยกล่าวถึง คติพระโพธิสัตว์ซึ่งแนวคิดที่เกิดขึ้นในอินเดียก่อนสมัยพุทธกาล อันมีที่มาจากแนวคิดวีรบุรุษทางการเมืองและวีรบุรุษทางศาสนา ซึ่งคติพระโพธิสัตว์ในพระพุทธรูปศาสนาฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายานนั้นมีความหมายแตกต่างกัน โดยฝ่ายเถรวาท พระโพธิสัตว์ หมายถึง ผู้สะสมบุญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ส่วนฝ่ายมหายาน พระโพธิสัตว์ หมายถึง พุทธศาสนิกชนทุกคนสามารถสะสมบุญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้าได้เช่นเดียวกัน มิได้จำกัดเพียงบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น โดยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองนั้น พระองค์ทรงน้อมนำคติพระโพธิสัตว์ตั้งมั่นยังพระราชหฤทัย ซึ่งส่งผลให้พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อบ้านเมืองสงบสุขร่มเย็น ปวงประชาราษฎร์มีความสุข ปราศจากความทุกข์ร้อน

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

ป.ญญาดา

ป.ญญาดา จงละเอียด

บรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ง)
การจัดการสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช	1
COMMUNITY HEALTH MANAGEMENT AT BANTHAPNALLIAO, KHAOKHAOW SUB-DISTRICT, THUNGSONG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE <i>ชุตติมณพจน์ คำแหง</i>	
การศึกษาความหลากหลายของพืชอาหารและโอกาสในการใช้ประโยชน์เพื่อเสริมสร้างความเข้มด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ	14
A STUDY OF THE DIVERSITY OF FOOD CROPS AND OPPORTUNITY TO TAKE ADVANTAGE TO STRENGTHENING THE HEALTH OF THE ELDERLY <i>ศิริวรรณ เกตุเพชร, ชฎาพร แซ่ม้าม และนิตยา นามวิเศษ</i>	
ความร่วมมือภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กวีปส์	28
QUALITY OF WORKING LIFE THAT AFFECTS THE COMPETENCY OF THE PERSONNEL OF THE SUB DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN SARABURI PROVINCE <i>กตมา ปาไทย</i>	
รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1	46
THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MANAGEMENT MODEL FOR DEVELOPMENT OF ACTIVE LEARNING MANAGEMENT IN DIGITAL ERA - BOONKHUM RATBUMRUNG SCHOOL, PATHUMTHANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1 <i>สุรางค์ ประไพเทพ</i>	

<p>ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสุนัขจรจัดศึกษาผลกระทบและความเป็นไปได้กรณีความรับผิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p> <p>LIABILITY FOR DAMAGE CAUSED BY STRAY DOGS STUDY THE IMPACT AND FEASIBILITY OF THE LIABILITY OF THE LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION</p> <p>อาทิตยา ซาลี และสุนทรী บุชิตชน</p>	59
<p>การประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี</p> <p>LEADERSHIP ASSESSMENT OF LOCAL ADMINISTRATORS IN MUEANG NONTHABURI DISTRICT, NONTHABURI PROVINCE</p> <p>ธงชัย ยางสวย</p>	72
<p>การเตรียมวงโปงลางเข้าประกวด</p> <p>PONG LANG BAND PREPARATION FOR THE CONTEST</p> <p>บุลากร สมไสย และสุวิทย์ วิซัด</p>	85
<p>ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV)</p> <p>MARKETING FACTORS AFFECTING DECISION MAKING PROCESS OF ELECTRIC VEHICLES</p> <p>ธนพล สุทธิรักษ์</p>	98
<p>กฎหมายการใช้อำนาจในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดียาเสพติดของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด</p> <p>THE LAW APPLIES THE POWER TO INVESTIGATE THE ACCUSED IN THE DRUG CASE NARCOTICS PREVENTION AND SUPPRESSION OFFICER</p> <p>กิตติคุณ จิรกิตติกุล และธานี วรรณทร์</p>	113
<p>การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล</p> <p>ADMINISTRATION OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE</p> <p>อำนาจ มณีวรรณวรวิฒิ</p>	126
<p>การค้นหาคำความจริงคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ: ศึกษาบทบาทของเจ้าพนักงานคดีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559</p> <p>TRUTH-FINDING PROCESS IN CORRUPTION AND MALFEASANCE CASES: A STUDY OF THE ROLE OF THE CASE AFFAIRS OFFICERS UNDER THE PROCEDURES FOR CORRUPTION AND MALFEASANCE CASES ACT B.E. 2559</p> <p>สุกัญญา พลายมนต์</p>	144

- ปัญหาการจำกัดอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง 162**
กระทรวงมหาดไทย
 LEGAL PROBLEMS RELATED TO THE INQUIRY OF SUPERIOR ADMINISTRATIVE;
 MINISTRY OF INTERIOR
หริส เสรีวิสัย
- สิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา : ศึกษากรณีเมื่อผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวไปศาล 182**
 RIGHT OF UNTRIED PRISONERS STUDY OF CASES WHEN UNTRIED PRISONERS
 WERE TAKEN TO COURT
ฐิติกรีน บุษกรักษ์ และธานี วรภัทร์
- พฤติการณ์การขนยาเสพติดของกลางในรถ 200**
 BEHAVIOR OF DRUG TRAFFICKING IN CAR
ธารินทร์ กุลปรียะวัฒน์
- ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม 212**
 ACHIEVEMENT OF THE IMPLEMENTATION OF THE STRATEGIC PLAN FOR LOCAL
 DEVELOPMENT IN NAKHONPATHOM PROVINCE
วุฒิชัย วังพรม
- คติพระโพธิสัตว์ที่ปรากฏในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง 231**
 THE BODHISATTVA BELIEF OCCURRED DURING KING PRASAT THONG'S REIGN
ไกรสิทธิ์ จามรจันทร์สาขา และประภาช เพ็งพุ่ม
- [RETRACTED ARTICLE] ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรการ 241**
ป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ชุมชนซอยสุเหร่า เขตราช
เทวี กรุงเทพมหานคร
 [RETRACTED ARTICLE] THE FACTORS RELATED TO IMPLEMENTATION OF
 PREVENTION MEASURES FOR CORONAVIRUS DISEASE 2019 IN SOI SURAO
 COMMUNITY RATCHATHEWI DISTRICT BANGKOK METROPOLIS
เขมณัญญ์ จิรเศรษฐภรณ์ และวิราสิริรี วสีวีร์สิวี
- ประสิทธิผลของการบำบัดทางจิตสังคมด้วยโปรแกรมสติบำบัด ต่อระดับปัญหา 258**
การดื่มสุรา และระยะเวลาการกลับไปเสพติดสุราซ้ำของผู้ป่วยโรคติดสุราที่เข้ารับ
การรักษาในหอผู้ป่วยจิตเวช โรงพยาบาลหนองบัวลำภู
 EFFECTIVENESS OF MINDFULNESS BASED THERAPY PROGRAM ON THE LEVEL
 OF DRINKING PROBLEMS AND THE RELAPSE PERIOD OF ALCOHOL DEPENDENCE
 AT PSYCHIATRIC WARD, NONGBUALAMPHU HOSPITAL
กัลฐิพร ชัยประทานพงษ์ และเรืองศิริ ภาณุเวศ

การพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF COMMUNITY ENTERPRISES IN CHACHOENGSAO PROVINCE ธัญญ์ชนกพร ไทยเจริญ	276
แนวทางการเพิ่มความสุขในการทำงานให้กับพนักงานโดยการประยุกต์ใช้สุนทรีย สาธกรรณศึกษา บริษัท จูเซอร์ ช้อป จำกัด APPROACHES TO INCREASE HAPPINESS FOR EMPLOYEES BY USING APPRECIATIVE INQUIRY: A CASE STUDY OF JUICER SHOP CO., LTD. อินชร จำงนิตย และภิญโญ รัตนพันธุ์	293
ผลของการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ จังหวัดชุมพร EFFECTS OF THE DEVELOPMENT OF CAREGIVER POTENTIAL FOR THE GOOD QUALITY OF LIFE OF ELDERLY, CHUMPHON PROVINCE อารมณ รัมย์เย็น	307
การพัฒนาารูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม โดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID THE DEVELOPMENT OF NURSING CARE MODEL FOR SURGICAL CRITICALLY ILL PATIENTS BASED ON THE FAST HUGS BID CONCEPT ประภา แก้วพวง และนฤมล จันทร์สุข	321
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	ณ

การจัดการสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว
อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

COMMUNITY HEALTH MANAGEMENT AT BANTHAPNALLIAO,
KHAOKHAOW SUB-DISTRICT, THUNGSONG DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ชุติมณฑน์ คำแหง

Chutimon Khamhaeng

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: hutimon1451@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชนและสถานการณ์ด้านสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว 2) ศึกษาระดับสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว และ 3) หาแนวทางการจัดการสุขภาวะชุมชน บ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสงจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนชุมชนบ้านทับนายเหลียว จำนวน 350 คน วิเคราะห์ด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่) ผู้บริหาร 2) ผู้นำชุมชน และ 3) อสม. จำนวน 12 คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำลำคลองรอบหมู่บ้านเหมาะแก่การทำเกษตร และสถานที่ท่องเที่ยว ในสถานการณ์สุขภาวะชุมชนมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนออกกำลังกาย จัดตั้งชมรมการออกกำลังกาย และให้ความรู้ 2) ระดับสุขภาวะชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.23, S.D. = 0.84) ประกอบด้วย ด้านร่างกาย (\bar{X} = 3.06, S.D. = 0.71) ด้านจิตใจ (\bar{X} = 3.34, S.D. = 0.83) ด้านสังคม (\bar{X} = 3.24, S.D. = 0.88) และด้านปัญญา (\bar{X} = 3.29, S.D. = 0.9) และ 3) แนวทางการจัดการสุขภาวะชุมชน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย ควรสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนทำกิจกรรม โดย อสม เป็นแกนนำจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ 2) ด้านจิตใจ ควรสร้าง

* Received May 27, 2022; Revised May 27, 2022; Accepted January 18, 2023

ความสัมพันธ์ให้คนในชุมชน ครอบครัว และสร้างมีพื้นที่สร้างสรรค์ พบปะพูดคุย 3) ด้านสังคม มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรม และมีระบบการบริการสุขภาพ และ 4) ด้านปัญญา มีการอบรมให้ความรู้ ทักษะ และวิธีปฏิบัติในการดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัว

คำสำคัญ: การจัดการ, สุขภาวะชุมชน, บ้านทับนายเหลียว

Abstract

The objectives of this research article were: 1) study the community context and situation of community health at Banthapnailiao, 2) study the level of community health at Banthapnailiao, and 3) find a community health management guidelines Banthapnailiao, Khaokhao sub-district, Thungsong district, Nakhonsithammarat province. This was integrated research design for mixed method: quantitative using questionnaires, specific sample, sample group includes: representatives of Banthapnailiao community of 350 peoples. By using for analyzed percentage, mean, standard deviation. And qualitative In-depth interviews by purposive sampling were key informants such as: 1) executives, 2) community leaders, and 3) volunteers of 12 peoples. By analyzing the content and summarizing. The research was found that: 1. community context is a rich area. There are rivers and canals around the village suitable for farming. and attractions In the community health situation, people in the community are encouraged to exercise. Establish an exercise club and educate. 2. Community health level Overall, it was at a moderate level (\bar{x} = 3.23, S.D. = 0.84) consisting of physical (\bar{x} = 3.06, S.D. = 0.71), mental (\bar{x} = 3.34, S.D. = 0.83), social (\bar{x} = 3.24, S.D. = 0.88), and intellectual (\bar{x} = 3.29, S.D. = 0.9). And 3. The community health management guidelines such as: 3.1) Physical aspect, participation in community activities should be created, with the volunteers the leader in organizing health promotion activities, 3.2) Mental, should build relationships with people in the community, family and create a space for socializing, meeting and talking, 3.3) Social activities include group activities. and have a health service system; and 3.4) Intellectually, there is training to provide knowledge, skills and practices in taking care of self and family health.

Keywords: Management, Community Health, Banthapnailiao

บทนำ

สังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะการพัฒนาเทคโนโลยีและการสื่อสาร นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรบริโภค พฤติกรรมสุขภาพ พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อสุขภาพของคนไทย คาดว่าด้วยพฤติกรรมกรบริโภคที่เปลี่ยนไป วิถีชีวิตสมัยใหม่ทำให้การปรุงอาหารเองน้อยลง ในขณะที่มีการรับประทานอาหารนอกบ้านหรือการซื้ออาหารสำเร็จมากขึ้น และมีการรับประทานอาหารนอกบ้านและซื้ออาหารสำเร็จสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างผู้ที่อาศัยในเขตเมืองกับผู้ที่ย้ายมาอาศัยในเขตชนบทที่ลดน้อยลง (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2564) สุขภาพและพฤติกรรมทางสุขภาพเป็นตัวหนึ่งที่สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลง และส่งผลต่อสังคมโดยรวมของประเทศ ดังนั้น เรื่องสุขภาพจึงมีความสำคัญอย่างมาก ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังเป็นสาเหตุการตายของประชากรไทยถึงร้อยละ 75 ของสาเหตุการตายทั้งหมด โรคความดันโลหิตสูงเป็นสาเหตุการตายทั่วโลกสูงถึงร้อยละ 12.8 ของสาเหตุการตายทั้งหมด โดย 2 ใน 3 ของผู้เสียชีวิตจะอยู่ในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีการคาดการณ์ว่าจะมีความชุกของโรคความดันโลหิตสูงทั่วโลกเพิ่มขึ้นถึงเป็น 1.56 พันล้านคน ในปีพ.ศ. 2568 มีการตายก่อนวัยอันควรและเกิดการเจ็บป่วยและมีความพิการ ความสูญเสียคิดเป็นมูลค่ามากถึง 9.3 แสนล้านบาท มีสาเหตุจากโรคไม่ติดต่อ โรคไม่ติดต่อทำให้เกิดการตายและการเจ็บป่วยของไทยยังมีทิศทางเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง (Division of Non Communicable Disease , Department of Disease Control, Ministry of Public Health, 2021) การพัฒนาระบบสุขภาพมีปัจจัยที่สำคัญคือ ระบบบริการสาธารณสุข ที่มุ่งพัฒนาไปสู่ความครอบคลุม ความเสมอภาค คุณภาพ ประสิทธิภาพ และเจตนาธรรมณ์ของ พรบ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และการดำเนินงานด้านสุขภาพของประเทศ อันจะนำไปสู่เป้าหมายการส่งเสริมสุขภาพ ภายใต้ พรบ.สุขภาพแห่งชาติ ได้เครื่องมือสร้างนโยบายสาธารณะที่นำไปสู่ความมีสุขภาพดีของคนในชุมชน ไว้ 3 เครื่องมือหลักด้วยกัน ได้แก่ สมัชชาสุขภาพ ธรรมนูญสุขภาพ และการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทของพื้นที่ และผลักดันขับเคลื่อนมติสู่การปฏิบัติ (แคทรียา การามและคณะ, 2565)

ดังนั้น การมีสุขภาพที่ดีคือ การมีสุขภาพทางด้านต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน อย่างบูรณาการ และเหมาะสมตามศักยภาพแต่ละบุคคล เมื่อมนุษย์มีความสมดุลก็จะมีสภาพที่ปกติ ซึ่งส่งผลให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตมีวิถีชีวิตที่ดี มีความสุขและทำให้สังคม ชุมชน มีความเป็นปกติสุขและอยู่บนฐานเศรษฐกิจพอเพียงและสุขภาพหรือสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา มิใช่เพียงการปราศจากโรคหรือความพิการเท่านั้น แต่สุขภาพที่สมบูรณ์เป็นการเชื่อมโยงกันสะท้อนถึงความเป็นองค์รวมอย่างแท้จริงของสุขภาพที่เกื้อหนุน

และเชื่อมโยงกันทั้ง 4 มิติ ได้แก่ สุขภาวะทางกาย มีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง สุขภาวะทางจิต มีจิตใจที่เป็นสุข ผ่อนคลาย ไม่เครียด คล่องแคล่ว มีความเมตตา กรุณา มีสติ มีสมาธิ สุขภาวะทางสังคม เป็นการอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัว ในชุมชน และสุขภาวะทางปัญญา (จิตวิญญาณ) ความสุขอันประเสริฐที่เกิดจากมีจิตใจสูงเข้าถึงความจริงทั้งหมด ลดละความเห็นแก่ตัว (เพ็ญ สุขมาก, 2564) ทั้งนี้การมีสุขภาวะยั่งยืนขึ้นอยู่กับวิถีชีวิตอันดำรงอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เรียกรวมว่า “ระบบสุขภาพ” โดยระบบสุขภาพที่มีคุณลักษณะเหมาะสมย่อมเป็นหลักประกันความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่กำหนดวิสัยทัศน์ของสังคมไทยให้เป็น “สังคมอยู่เย็นเป็นสุข” มุ่งไปสู่ “ระบบสุขภาพพอเพียง” ของคนไทย อันประกอบด้วย การมีสุขภาพที่ดี การเข้าถึงบริการสุขภาพที่ดี การอาศัยในสังคมที่ดี และการมีชีวิตที่สุขแบบพอเพียง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่เน้น “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และขับเคลื่อนการเจริญเติบโตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากสภาพปัญหาการส่งเสริมสุขภาวะให้กับคนในชุมชนและการพัฒนาสู่การมีสุขภาพที่ดี ชุมชนบ้านทับนายเหลียว ชุมชนมีการบริโภคอาหารที่ไม่ปลอดภัย ไม่ถูกหลักโภชนาการ การขาดการออกกำลังกาย การขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัว ตลอดจนการเลื่อมล้ำในสวัสดิการด้านการรักษา ดูแลสุขภาพ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาเรื่องเสพติด คดีเด็กเยาวชน อาชญากรรม และความเครียด ดังนั้น การสร้างสุขภาวะที่ดีในชุมชนให้มีความอยู่ดีมีสุข โดยการสนับสนุนจากองค์การบริหารตำบลส่วนเขาขาวและอาสาสมัครสาธารณสุข ที่ให้การสนับสนุนสุขภาพในชุมชนและการพัฒนาระบบสุขภาพของชุมชนที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน โดยพยายามหาจุดร่วม แบ่งปันกัน มุ่งไปสู่เป้าหมายข้างหน้าในการจัดการที่ดี ทั้งนี้การพัฒนาคุณภาพชีวิตและครอบครัวการสร้างเสริมสุขภาพ 4 มิติ (ร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา) (องค์การบริหารส่วนตำบลเขาขาว, 2564) จึงเน้นการสร้างกระบวนการการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนเกี่ยวกับการสร้างสุขภาวะ เพื่อส่งเสริมสุขภาพคนในชุมชนโดยให้มีพื้นที่สร้างสรรค์ที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี และเปิดโอกาสให้เป็นแหล่งเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ อันจะส่งผลให้คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดีทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิตวิญญาณ จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการจัดการสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางด้านต่าง ๆ ของคนชุมชนทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านปัญญา และหาแนวทางการจัดการ

สุขภาวะชุมชนที่เหมาะสมให้กับคนในชุมชน ตลอดจนการขับเคลื่อนผลักดันสู่นโยบายการจัดการสุขภาวะที่ดีอย่างยั่งยืนของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและสถานการณ์ด้านสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาระดับสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อหาแนวทางการจัดการสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้
 2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีรายละเอียดดังนี้
 - 2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร (Population) ได้แก่ ผู้ที่อาศัยในชุมชนบ้านทับนายเหลียว หมู่ที่ 5 ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,615 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลเขาขาว, 2564) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ ตัวแทนคนในชุมชนบ้านทับนายเหลียว หมู่ที่ 5 ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 350 คน โดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)
 - 2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) คณะผู้บริหาร ประกอบด้วย นายก รองนายก จำนวน 2 คน 2) ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่ กำนัน จำนวน 5 คน และ 3) อาสาสมัครสาธารณสุข ประกอบด้วย หัวหน้า รองหัวหน้า ประชาชน จำนวน 5 คน จำนวนทั้งหมด 12 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ บุคลากรของหน่วยงานของแต่ละสายงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะในการบริหารการจัดการสุขภาวะชุมชนโดยตรงไม่ต่ำกว่า 3 ปี
 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการจัดการสุขภาวะชุมชน จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาแล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50-1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่คล้ายตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.87 และ

จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) และ 2) ระดับการจัดการสุขภาวะชุมชน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, Rensis, 1967) (โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง มีปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด) และ 3) ข้อเสนอแนะ และเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) บริบทชุมชนและสถานการณ์ด้านสุขภาวะชุมชน และ 5) แนวทางการจัดการสุขภาวะชุมชน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระดับการจัดการสุขภาวะชุมชน (แบบสอบถาม) ระยะที่ 2 บริบทชุมชนและสถานการณ์ด้านสุขภาวะชุมชน (แบบสัมภาษณ์) และระยะที่ 3 แนวทางการจัดการสุขภาวะชุมชน (สนทนากลุ่ม)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ เชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์สถิติด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาบริบทชุมชนและสถานการณ์ด้านสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปรากฏผลวิจัย ดังนี้

1.1 สภาพบริบททั่วไป คือ ประวัติความเป็นมาของชุมชน เมื่อปี พ.ศ.2505 หลังจากพายุลูกเห็บตกลงมาถมตะลุมพุกที่อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช รัฐได้จัดสรรที่ดินทำกินให้ผู้ที่ประสบวาตภัย โดยจัดสรรที่ในเขตนิคมสหกรณ์ ซึ่งพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลนาโพธิ์-เขาขาวในอดีต ต่อมาไม่นานนายทุนชื่อว่าเหลียว ได้รับสัมปทานตัดไม้ฟันเพื่อส่งให้การรถไฟนำไปทำเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องจักรรถไฟไอน้ำ ทำให้ชาวบ้านเรียกกันติดปากว่า “บ้านทับนายเหลียว” เนื่องจากเป็นที่ตั้งแคมป์พักสำหรับคนงานที่มาจับจ้างตัดไม้ฟัน และเป็นที่พักไม้ฟันที่ตัดเสร็จแล้ว

ดังที่ผู้นำชุมชนท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า “บ้านทับนายเหลียวเดิมที่เป็นอาศัยของผู้ที่ประสบวาตภัยจากพายุลูกเห็บตกลงมาถมตะลุมพุกที่อำเภอปากพนัง วิถีชีวิตของคนในชุมชนมีความสัมพันธ์เสมือนพี่น้อง ช่วยเหลือกันและกัน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพสวนยางพารา สวนปาล์ม เนื่องจากมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีลำคลองโดยรอบหมู่บ้าน เหมาะแก่การทำสวนและเหมาะแก่การเพาะปลูกผลไม้” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่1, 2564)

2. สถานการณ์ด้านสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว โดยภาพรวม พบว่า

2.1 ด้านร่างกาย คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดี ส่งผลทำให้มีความสุข มีการดูแลร่างกายคนในชุมชนโดยทีม อสม. มีการตรวจสุขภาพขั้นพื้นฐาน ให้คำแนะนำด้านสุขภาพ ยา

รักษาประชาสัมพันธ์ชาวที่เกี่ยวข้องด้านสิทธิรักษา ด้านวัคซีน ด้านสุขภาพมิติอื่น ๆ และเยี่ยมบ้านสำรวจข้อมูลด้านสุขภาพ เพื่อร่วมหาแนวทางแก้ไข

2.2 ด้านจิตใจ โดยรวมคนในชุมชนมีความรัก ความปรารถนาดี มีความจริงใจ และช่วยเหลือซึ่งกัน ทำให้คนในชุมชนสนใจเรียนรู้วิธีการดูแลสุขภาพตนเอง มีการรวมกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กัน แคร่ทุกข์-สุข มีความผ่อนคลายและสนุกสนาน โดยมี อสม. สสส. เข้ามาให้ความรู้หากิจกรรมสร้างสรรค์ทำกิจกรรมร่วมกัน

2.3 ด้านสังคม คนในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเป็นผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน นัดหมายเพื่อมารับบริการสาธารณสุข แจ้งข่าวสารสาธารณสุข และให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ การใช้สถานบริการสาธารณสุข การใช้ยา การรักษาอนามัยร่างกาย การให้ภูมิคุ้มกันโรค การสุขภาพาลสิ่งแวดล้อม และโภชนาการ

2.4 ด้านปัญญาและจิตวิญญาณ มีกลุ่มเครือข่ายสุขภาพ เช่น สสส. สปสช. อบต. เข้ามามีส่วนร่วมกับ อสม. ในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย พื้นที่สุขภาวะที่ดีของคนในชุมชน โดยสนับสนุนให้ความรู้และงบประมาณ ในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ เช่น อบรม ออกกำลังกาย แข่งกีฬา สมุนไพรรักษาโรค เพื่อมาตอบสนองในการดูแลร่างกาย จิตใจ และสังคม อย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงกัน

ดังเช่น อสม. ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า “กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขลงไปตรวจสุขภาพประจำปีให้กับคนในชุมชน และคนในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเป็นผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และคนในชุมชน เพื่อนัดหมายมารับบริการสาธารณสุข และ แจ้งข่าวสารสาธารณสุข” (อสม., 2564)

และ คณะผู้บริหารท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า “การที่จะมีสุขภาพที่ดีได้นั้นจะต้องมีสุขภาพทางกาย ทางสังคม ทางจิตใจ ทางปัญญา มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันโดยที่บุคคลที่จะมีสุขภาพดีได้นั้น จะต้องมี่ปัจจัยทางสุขภาพะเหล่านี้ดี เป็นปัจจัยที่กำหนดสภาวะสุขภาพของแต่ละบุคคลมีการบริการสุขภาพในชุมชน และส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้กับคนในชุมชนได้อยู่บนพื้นฐาน หรือ 5 อ หรือหลักสุขภาพะทั้ง 5” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่2, 2564)

2. การศึกษาระดับสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยภาพรวมระดับสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.23, S.D. = 0.84) สุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ประกอบด้วย สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางใจ สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญาและจิตวิญญาณ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สุขภาวะ	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ทางกาย	3.06	0.71	ปานกลาง	
- สามารถเดินทางออกนอกบ้านได้ด้วยตนเอง	3.60	1.03	มาก	1
- รู้สึกเจ็บปวดเมื่อยตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว	3.32	0.72	ปานกลาง	2
- การเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล	3.17	0.69	ปานกลาง	3
ทางจิตใจ	3.34	0.83	ปานกลาง	
- รู้สึกกังวลใจว่าตัวเองจะเป็นภาระของคนรอบข้าง	3.64	0.89	มาก	1
- การงานและการใช้ชีวิตประจำวันทำให้ท่านมีความเครียด	3.58	0.77	มาก	2
- รู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์สม่าเสมอ	3.57	0.56	มาก	3
ทางสังคม	3.24	0.88	ปานกลาง	
- เมื่อมีงานประเพณีในหมู่บ้านท่านมาร่วมงาน	3.68	0.72	มาก	1
- การจัดกลุ่มสนับสนุนด้านสุขภาพในชุมชน	3.40	0.71	ปานกลาง	2
- ชุมชนควรให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพ	3.38	0.69	ปานกลาง	3
ทางปัญญาและจิตวิญญาณ	3.29	0.94	ปานกลาง	
- เมื่อท่านเห็นผู้อื่นมีความสุขท่านก็ยินดีที่เขามีความสุข	3.55	1.07	มาก	1
- เมื่อท่านเจอปัญหาหรือไม่สบายใจท่านสามารถหาทางออกได้	3.47	0.95	มาก	2
- ท่านเสียสละทรัพย์สินเงินทองและยินดีให้คำปรึกษาแก่ต่อบุคคลอื่น	3.42	1.02	มาก	3
รวม	3.23	0.84	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าระดับสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีดังนี้

2.1 สุขภาวะทางร่างกาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.06, S.D. = 0.71) พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สามารถเดินทางออกนอกบ้านได้ด้วยตนเอง (\bar{X} = 3.60, S.D. = 1.03) รองลงมาคือ รู้สึกเจ็บปวดเมื่อยตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว (\bar{X} = 3.32, S.D. = 0.72) และการเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล (\bar{X} = 3.17, S.D. = 0.69)

2.2 สุขภาวะทางจิตใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.34, S.D. = 0.83) พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ รู้สึกกังวลใจว่าตัวเองจะเป็นภาระของคนรอบข้าง (\bar{X} = 3.64, S.D. = 0.89) รองลงมาคือ การงานและการใช้ชีวิตประจำวันทำให้ท่านมีความเครียด (\bar{X} = 3.58, S.D. = 0.77) และรู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์สม่าเสมอ (\bar{X} = 3.57, S.D. = 0.56)

2.3 สุขภาวะทางสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.24, S.D. = 0.88) พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เมื่อมีงานประเพณีในหมู่บ้านท่านมาร่วมงาน (\bar{X} = 3.68, S.D. = 0.72) รองลงมาคือ การจัดกลุ่มสนับสนุนด้านสุขภาพในชุมชน (\bar{X} = 3.40, S.D. = 0.71) และชุมชนควรให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพ (\bar{X} = 3.38, S.D. = 0.69)

2.4 สุขภาวะทางปัญญาหรือจิตวิญญาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.29, S.D. = 0.9) พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เมื่อท่านเห็นผู้อื่นมีความสุขท่านก็ยินดีที่เขามีความสุข (\bar{X} = 3.55, S.D. = 1.07) รองลงมาคือ เมื่อท่านเจอปัญหาหรือไม่สบายใจท่านสามารถหาทางออกได้ (\bar{X} = 3.47, S.D. = 0.95) และท่านเสียสละทรัพย์สินเงินทองและยินดีให้คำปรึกษาแก่ต่อบุคคลอื่น (\bar{X} = 3.42, S.D. = 1.02)

3. การศึกษาหาแนวทางการจัดการสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า จากการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านร่างกาย ควรมีการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายและให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม จัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับพึงธรรม ด้านสุขภาพควรให้ อสม. เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพ เช่น การวางแผนการดูแลสุขภาพ การพักผ่อนอย่างเพียงพอ และการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์

3.2 ด้านจิตใจ ควรสร้างความสัมพันธ์ให้คนในชุมชน ครอบครัว มีความรัก ความสามัคคี เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเห็นอกเห็นใจกัน เพื่อลดการเห็นแก่ตัวและเป็นการปรับตัวเข้าหากัน และควรมีพื้นที่ให้คนในชุมชนมีการสังสรรค์ พบปะพูดคุยเพื่อคลายเครียดทำให้จิตใจผ่อนคลาย

3.3 ด้านสังคม ควรมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเอื้ออาทร ช่วยเหลือกัน และความเสมอภาคของคนในชุมชน และมีระบบการบริการที่ดีให้กับคนในชุมชนในการบริการตรวจสอบสุขภาพประจำปีของคนในชุมชน

3.4 ด้านปัญญาและจิตวิญญาณ ควรมีการอบรมให้ความรู้ ทักษะในการดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัว และมีการรวมตัวทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคมรู้จักเสียสละส่วนตนมากกว่าส่วนร่วม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ว่า

1. จากการศึกษาบริบทชุมชนและสถานการณ์ด้านสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช บริบทชุมชนบ้านทับนายเหลียวเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีลำคลองอยู่รอบหมู่บ้านจึงเหมาะแก่การทำเกษตร ต่อมามีการพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคือ ทะเลหมอก ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาไม่ขาดสาย และ

สถานการณ์ด้านสุขภาวะชุมชนมีการจัดการสุขภาวะด้านร่างกาย โดยมีกลุ่ม อสม มีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมให้กับคนในชุมชน และมีการจัดการสุขภาวะชุมชนอย่างเป็นระบบ ซึ่งครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับ ชยภรณ์ บุญเรืองศักดิ์ และสุทธิพงษ์ เอี่ยมอ่อน กล่าวว่าในการจัดการสุขภาพต้องมีฐานคิด การขับเคลื่อนงาน 3 ฐาน คือ 1) บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมภายใต้การพัฒนาแบบองค์รวม 2) มุ่งเน้นการพัฒนาบนฐานความยุติธรรม และ 3) ลงพื้นที่เพื่อเข้าถึงความต้องการของชุมชน โดยมีการบูรณาการงานโดยอาศัย 4 องค์กรหลัก ได้แก่ ท้องถิ่น ท้องที่ ภาครัฐ และประชาชน เป็นกลไกขับเคลื่อนงาน (ชยภรณ์ บุญเรืองศักดิ์ และสุทธิพงษ์ เอี่ยมอ่อน, 2561) และ นิตยา ปุรุกระโทก ที่กล่าวถึงทุนทางสังคมเป็นทุนประเภทหนึ่งที่เกิดจากการค้นหาศักยภาพของชุมชน ทั้งจากความสัมพันธ์ของคนในชุมชนวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ เครือข่ายทางสังคม กลุ่มองค์กรในชุมชน และผู้นำชุมชน ที่จะนำไปสู่การสร้างเสริมสุขภาวะชุมชนทั้ง 4 มิติ อีกทั้งชุมชนยังมีแหล่งเรียนรู้ภายในตำบลที่สอดรับให้เกิดเป็นชุมชนพึ่งพาตนเอง จนสามารถขับเคลื่อนให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ (นิตยา ปุรุกระโทก, 2558)

2. การศึกษาระดับสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช สุขภาวะทางร่างกายคนในชุมชนสามารถเดินทางออกนอกบ้านได้ด้วยตนเอง ซึ่งมาจากการส่งเสริมให้ชุมชนมีการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง และมีบริการตรวจสุขภาพทุกปี สุขภาวะทางจิตใจคนในชุมชนมีความรู้สึกกังวลใจว่าตัวเองจะเป็นภาระของคนรอบข้าง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง และการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันทำให้เกิดความเครียด เนื่องจากสังคมที่ต้องแข่งขันทำให้มีความกดดันเพื่อทำสิ่งนั้นให้สำเร็จ สุขภาวะทางสังคมเมื่อมีงานประเพณีในหมู่บ้านคนในชุมชนให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมในงาน เพราะเป็นประเพณีที่ต้องปฏิบัติและเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในการสนับสนุนด้านสุขภาพในชุมชน และสุขภาวะทางปัญญาหรือจิตวิญญาณมีหน่วยงานเครือข่ายสุขภาพ เช่น สสส. สปสช. อบต. เข้ามามีส่วนร่วมกับ อสม. ในการสร้างพื้นที่สุขภาวะที่ดี โดยสนับสนุนให้ความรู้และงบประมาณ สอดคล้องกับ ชูติมา ทองวชิระและคณะ กล่าวว่าศักยภาพชุมชนและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมชุมชนสุขภาวะ เป็นสิ่งสำคัญของศักยภาพของชุมชนคือ ผู้นำชุมชนมีความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนสุขภาวะ มีค่าสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) ส่วนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับแผนชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพมากที่สุด ($\bar{X} = 3.62$) และภาคีเครือข่ายชุมชนช่วยสนับสนุนเกี่ยวกับสุขภาวะด้านการดูแลสุขภาพมากที่สุด ร้อยละ 44 โดยชุมชนได้รับข่าวสาร ข้อมูล หรือความรู้ และประโยชน์จากกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ (ชูติมา ทองวชิระ และคณะ, 2561)

3. การศึกษาหาแนวทางการจัดการสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการจัดการสุขภาวะชุมชน ได้แก่ ด้านร่างกาย ควรมีการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยให้ อสม. เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้านจิตใจ ควรสร้างความสัมพันธ์ให้คนในชุมชน ครอบครัว มีความรัก ความสามัคคี เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และควรมีพื้นที่ให้คนในชุมชนมีการสังสรรค์ พบปะพูดคุยเพื่อผ่อนคลาย ด้านสังคม ควรมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ ช่วยเหลือกัน และมีระบบการบริการด้านสุขภาพในชุมชน และด้านปัญญาและจิตวิญญาณ ควรมีการอบรมให้ความรู้ ทักษะในการดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัว เพื่อเป็นการดูแล รักษาสุขภาพเบื้องต้น ช่วยลดภาระ อสม. และหมอ สอดคล้องกับ ชูติมา ทองวชิระและคณะ กล่าวว่ารูปแบบการจัดการกิจกรรมชุมชนสุขภาวะบนพื้นฐานศักยภาพของชุมชน ได้แก่ 1) กิจกรรมที่ประชาชนสามารถทำได้ด้วยตนเองได้ 2) กิจกรรมที่ใช้เวลาน้อย ไม่เป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพ และ 3) กิจกรรมที่ต้องมีอุปกรณ์หรือวัสดุที่หาได้จากชุมชน และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยการสร้างแกนนำกิจกรรมชุมชนสุขภาวะมีการอบรมให้ความรู้และการลงมือปฏิบัติจริง (ชูติมา ทองวชิระ และคณะ, 2561) และแคทริยา การาม และคณะ ได้กล่าวถึงปัจจัยหลักในการกำหนดความสำเร็จของการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การจัดการไกล การทบทวนวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การกำหนดประเด็นในการพัฒนาเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย การตัดสินใจเชิงนโยบาย (การจัดประชุมสมัชชาสุขภาพจังหวัด) การผลักดันขับเคลื่อนมติสู่การปฏิบัติ (แคทริยา การามและคณะ, 2565)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า บริบทชุมชนและสถานการณ์ด้านสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสงจังหวัดนครศรีธรรมราช บริบทชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีลำคลองรอบหมู่บ้านเหมาะแก่การทำการเกษตร และพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ในสถานการณ์สุขภาวะชุมชนมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนออกกำลังกาย จัดตั้งชมรมการออกกำลังกาย และให้ความรู้ ซึ่งครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญญา ในระดับสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ คนในชุมชนสามารถเดินทางออกนอกบ้านได้ด้วยตนเอง ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ คนในชุมชนมีความรู้สึกกังวลใจว่าตัวเองจะเป็นภาระของคนรอบข้าง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เมื่อมีงานประเพณีในหมู่บ้านคนในชุมชนให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมในงาน และด้านปัญญาหรือจิตวิญญาณ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีหน่วยงานเครือข่ายสุขภาพ เช่น สสส.

สปสช. อบต. เข้ามามีส่วนร่วมกับ อสม. ในการสร้างพื้นที่สุขภาวะที่ดี ด้านแนวทางการจัดการ สุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสงจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้าน ร่างกายควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้านจิตใจควรสร้างความสัมพันธ์ให้คนในชุมชน ครอบครัว และมีพื้นที่ให้ในการสังสรรค์ พบปะ ด้านสังคมควรมี การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ และมีระบบการบริการสุขภาพ และด้านปัญญา ควรมีการอบรมให้ความรู้ ทักษะดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัว ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ หน่วยงาน อบต. ควรมีแผนสนับสนุนเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชน เช่น การ ออกกำลังกาย การอบรมให้ความรู้ และกิจกรรมอื่น ๆ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ คือ ควร ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและส่งเสริมให้กลุ่มอสม. ผู้นำชุมชน และผู้นำท้องถิ่น มีสุขภาวะที่ดี และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรศึกษาการพัฒนาศักยภาพของ อสม. และผู้นำชุมชนในการจัดการสุขภาวะชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ผ่านการ ปฏิบัติการ

เอกสารอ้างอิง

- แคทริยา การามและคณะ. (2565). รูปแบบการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมี ส่วนร่วมในระดับพื้นที่สู่การปฏิบัติจังหวัดนนทบุรี ปี 2559. วารสารสหศาสตร์ คณะ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 21(2), 144-161.
- ชยภรณ์ บุญเรืองศักดิ์ และสุทธิพงษ์ เอี่ยมอ่อน. (2561). การจัดการสุขภาวะชุมชน เพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 10(1), 55-69.
- ชุตินา ทองวชิระ และคณะ. (2561). ชุมชนสุขภาวะบนพื้นฐานศักยภาพของชุมชนและการมี ส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย: กรณีศึกษา ชุมชนท่าเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(ฉบับพิเศษ), 52-61.
- นิตยา ปรุกระโทก. (2558). การสะสมทุนทางสังคมสู่การสร้างเสริมสุขภาวะชุมชน. วารสารวิชาการวิถีสังคมมนุษย์, 3(2), 238-256.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (เล่มที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุวีริ ยการพิมพ์.
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่1. (1 ตุลาคม 2564). การจัดการสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขา ขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. (ชุตินนทน์ คำแหง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่2. (1 ตุลาคม 2564). การจัดการสุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว ตำบลเขา ขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. (ชุตินนทน์ คำแหง, ผู้สัมภาษณ์)

- เพ็ญ สุขมาก. (2564). หลักคิด: สุขภาพ สุขภาวะ ปัจจัยกำหนดสุขภาพ การสร้างเสริมสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก https://mehealthpromotion.com/upload/forum/paper_ch3.pdf
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2564). สุขภาพคนไทย 2564: ตายดีวิถีเลือกได้. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age_disp.php
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2558). แผนหลัก สสส. 2558-2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเขาขาว. (2564). สุขภาวะชุมชนบ้านทับนายเหลียว. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก https://www.khaokhaow.go.th/data.php?content_id=19
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.
- Division of Non Communicable Disease , Department of Disease Control, Ministry of Public Health. (2021). Number of patients, morbidity rate and mortality rate between 2016 and 2021. เรียกใช้เมื่อ 19 October 2021 จาก <http://thaincd.com/2021/mission>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, Rensis. (1967). "The Method of Constructing and Attitude Scale". In *Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

การศึกษาความหลากหลายของพืชอาหารและโอกาสในการใช้ประโยชน์ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ*

A STUDY OF THE DIVERSITY OF FOOD CROPS AND OPPORTUNITY TO TAKE ADVANTAGE TO STRENGTHENING THE HEALTH OF THE ELDERLY

ศิริวรรณ เกตุเพชร

Siriwan Ketpet

ชฎาพร แซ่ม้าม

Chadaporn Saema

นิตยา นามวิเศษ

Nittaya Namvises

วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

School of Traditional and Alternative Medicine, Chiang Rai Rajabhat University, Thailand

E-mail: ketpet63@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหลากหลายของพืชอาหารในพื้นที่ชุมชนตำบลบุญเรือง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ และวิเคราะห์โอกาสในการใช้ประโยชน์จากพืชอาหารของชุมชนท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสำรวจชนิดของพืชอาหาร ในครัวเรือนของผู้สูงอายุ ของประชากรในตำบลบุญเรือง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 2,512 ครัวเรือน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง จำนวน 345 ครัวเรือน ของชุมชนตำบลบุญเรือง พร้อมทั้งศึกษาคุณค่าทางโภชนาการของพืชอาหารแต่ละชนิด เพื่อเสนอแนวทางการใช้ประโยชน์จากพืชอาหารเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า 1) ความหลากหลายของพืชอาหารในพื้นที่ชุมชนตำบลบุญเรือง ผู้สูงอายุนิยมปลูกพืชสมุนไพรและผักพื้นบ้านไว้ในครัวเรือน มีพืชอาหารจำนวน 141 ชนิด ครอบคลุมทั้งพืชอาหารกลุ่มผัก 77 ชนิด กลุ่มสมุนไพรและเครื่องเทศ 34 ชนิด และกลุ่มผลไม้ 30 ชนิด โดยในจำนวนนี้พืชอาหารหลายชนิดมีคุณค่าทางโภชนาการสูงและเป็นส่วนประกอบหลักในตำรับอาหารพื้นบ้านภาคเหนือซึ่ง

* Received November 1, 2022; Revised November 1, 2022; Accepted December 21, 2022

ผู้สูงอายุสามารถปรุงบริโภคได้ในชีวิตประจำวัน ขณะที่พืชอาหารในกลุ่มสมุนไพรและเครื่องเทศหลายชนิดนอกจากจะมีส่วนช่วยเสริมภูมิคุ้มกัน ลดการอักเสบ และช่วยยับยั้งการแบ่งตัวของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 เช่น ขิง กระเทียม กระชาย ขมิ้นชัน ตะไคร้ สันพร้าวหอม หัวหอม เป็นต้น 2) โอกาสในการใช้ประโยชน์จากพืชอาหารของชุมชนท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุนำพืชอาหารในท้องถิ่นมาปรุงเป็นอาหาร เช่น ขนมจีนน้ำยากระชาย แกงผักหวานบ้าน แกงมะรุ่ม ไก่ผัดขิง น้ำพริกข่า เป็นต้น จึงเป็นอีกแนวทางที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพและความยั่งยืนด้านอาหารให้กับผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่น

คำสำคัญ: พืชอาหาร, ผู้สูงอายุ, สุขภาพ, ชุมชนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research article were to study the diversity of food crops in the community area of the Boonruang sub-district, Chiang Khong District, Chiang Rai and analyze opportunities for utilizing local community food crops to strengthen the health of the elderly. It is qualitative research by surveying the types of food crops in the elderly households of the population in Boonruang sub-district, Chiang Khong District, Chiang Rai in the amount of 2,512 households by purposive sampling of 345 households. as well as to study the nutritional value of each food crops to propose guidelines for the utilization of food crops to strengthen the health of the elderly in local communities. The results showed that: 1) the diversity of food crops in the community area of the Boonruang sub-district; elderly people preferred popular to grow local herbs and vegetables in the household. There were 141 types of food crops, covering 77 types of food crops, 34 types of herbs and spices, and 30 types of fruit. Among these, many food crops were highly nutritious and were the main ingredient in northern traditional recipes that the elderly could cook and consume in their daily lives. Apart from enhancing the immune system, reduce inflammation and help inhibit the division of the coronavirus 2019, such as ginger, garlic, fingerroot, turmeric, lemongrass, blue glass, onion, etc. and 2) opportunities for utilizing local community food crops to encouraging the elderly to bring local food crops to cook food such as Khanom Jeen and Krachai Sauce. Ban Phak Wan, Moringa Curry, Stir-Fried Chicken with Ginger, Galangal Paste, etc., was the way to help

strengthen the health and food sustainability of the elderly in the local community.

Keywords: food crops, elderly people, health, local communities

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกรวมถึงประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ อัตราการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุไทย เป็นผลมาจากการมีอายุขัยที่ยืนยาวขึ้น โดยปัจจุบันคนไทยมีอายุขัยคาดการณ์เฉลี่ยตามช่วงเวลา (period life expectancy) ประมาณ 75 ปี และคาดการณ์ว่ารุ่นอายุของคนไทยที่เกิดในปี 2559 จะอยู่ระหว่าง 80 - 98.3 ปี (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ), 2562) แต่ถึงอย่างไร การมีอายุขัยที่ยืนยาวก็ย่อมมาพร้อมกับการเสื่อมสภาพของร่างกาย ทำให้เจ็บป่วยง่ายและส่วนใหญ่มักป่วยเป็นโรคเรื้อรัง เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคไขมันในเลือดสูง โรคหลอดเลือดสมอง โรคหัวใจ โรคเกาต์ โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โรคหืดหอบ โรคข้อเข่าเสื่อม เป็นต้น (วิชัย เอกพลากร และคณะ, 2564) การเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งในเชิงบำบัด รักษา ส่งเสริม ป้องกัน และฟื้นฟู จึงเป็นภารกิจสำคัญของการแพทย์ทุกระบบรวมถึงการแพทย์แผนไทย

การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลรักษาสุขภาพของตนเองได้อย่างยั่งยืน เป็นอีกหนึ่งภารกิจที่วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในฐานะสถาบันการศึกษาด้านการแพทย์แผนไทยให้ความสำคัญ ทั้งนี้เพราะตลอดระยะเวลา 20 ปี ของการจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยไปรับใช้สังคม ทำให้สรุปได้แน่ชัดว่าการแพทย์แผนไทยคือการแพทย์ของชุมชน มีบทบาทโดยตรงในการดูแลรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุโดยเฉพาะกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคลมติดขัดอัมพฤกษ์ - อัมพาต ที่ทำให้มีอาการปวดตามข้อ อาการปวดตามกล้ามเนื้อ โรคโครงสร้าง กระดูกข้อ กล้ามเนื้อและเส้นเอ็น ได้แก่ เข่าเสื่อม นิ้วล็อก ไหล่ติด อัมพาตจากหลอดเลือดสมอง โรคทางเดินอาหาร ได้แก่ โรคกรดไหลย้อน โรคกระเพาะอาหาร โรคกรดไหลย้อน อาการจุกเสียด และอาการท้องผูก โรคทางเดินหายใจ ได้แก่ โรคหืดหอบ โรคภูมิแพ้ทางอากาศ โรคผิวหนัง ได้แก่ โรคสะเก็ดเงิน โรคเรื้อรัง-งูสวัด เป็นต้น ขณะเดียวกันก็สามารถเป็นผู้นำในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ผ่านการจัดการดูแลส่งเสริมป้องกันสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (Preventive Medicine) เช่น กิจกรรมบริหารร่างกาย กิจกรรมส่งเสริมการใช้สมุนไพรใกล้มือดูแลอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น การสอนทำยาสมุนไพรไว้ใช้เอง ให้ความรู้เรื่องอาหารทานอาหารเป็นยา และการทำกิจกรรมดูแลสุขภาพจิต เป็นต้น (สุนันท์ แก้วจันทา และคณะ, 2565)

จากประสบการณ์การดำเนินงานด้านสุขภาพของผู้สูงอายุดังกล่าว ทีมผู้วิจัยในฐานะอาจารย์แพทย์แผนไทยของวิทยาลัยการแพทย์ฯ จึงเล็งเห็นโอกาสที่จะพัฒนาเทคนิควิธีการในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่นโดยเน้นการเข้าถึงความหลากหลายของทรัพยากรท้องถิ่นในชุมชนโดยเฉพาะความหลากหลายของพันธุ์พืชสมุนไพรและพืชอาหาร เพื่อสร้างสรรค์กระบวนการวิธีการดูแลสุขภาพที่ผู้สูงอายุสามารถทำได้เองที่บ้านหรือพึ่งพาตนเองได้ในเบื้องต้น ทั้งนี้เพราะปัจจุบันวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้ร่วมมือกับเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในการจัดตั้งคลินิกสูงวัยขึ้นในชุมชนเพื่อเป็นสถานที่ดูแลสุขภาพและส่งเสริมป้องกันโรคสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งจากการสำรวจภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลบุญเรือง มีปัญหาสุขภาพใน 5 กลุ่มหลักคือ กลุ่มโรคกระดูกและข้อ ได้แก่ เข่าเสื่อม ไหล่ติด และนิ้วล็อก กลุ่มโรคเลือดลม ได้แก่ อาการนอนไม่หลับ อาการวิงเวียน หน้ามืดตาลาย และอาการใจหวิวใจสั่น กลุ่มโรคทางเดินหายใจ ได้แก่ ภูมิแพ้อากาศ หืดหอบ และอาการหวัด ไอ กลุ่มโรคผิวหนัง ได้แก่ อาการคันตามผิวหนัง สะเก็ดเงิน และอาการแพ้สารเคมี และกลุ่มโรคระบบทางเดินอาหาร ได้แก่ อาการจุกเสียด ท้องผูก โรครดทไหล่ยอน โรครกระเพาะอาหารเรื้อรัง และโรคริตสีดวงทวารหนัก (สุนันท์ แก้วจันทา และคณะ, 2564)

จากปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุตำบลบุญเรือง โดยเฉพาะกลุ่มโรคท้องไส้ซึ่งโรคหรืออาการส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับชนิดของอาหารและพฤติกรรมการกินของผู้สูงอายุ อาทิ การรับประทานอาหารย่อยยากเป็นสาเหตุโดยตรงของการเกิดการท้องอืด จุกเสียด อาหารไม่ย่อย การรับประทานผักผลไม้ในปริมาณน้อยเกินไปเป็นสาเหตุของอาการท้องผูก เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้กิจกรรมด้านสุขภาพของคลินิกสูงวัย ตำบลบุญเรือง ตอบโจทย์การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลสุขภาพของตนเองได้ในเบื้องต้นและยั่งยืน ทีมผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความหลากหลายของพืชอาหารในพื้นที่ชุมชนตำบลบุญเรือง และวิเคราะห์โอกาสในการใช้ประโยชน์จากพืชอาหารของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งปัจจุบันยังมีลักษณะเป็นชุมชนชนบทและมีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อต้องการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านพืชอาหารของชุมชนมาเป็นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพให้กับผู้สูงอายุตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความหลากหลายของพืชอาหารในพื้นที่ชุมชนตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

2. วิเคราะห์โอกาสในการใช้ประโยชน์จากพืชอาหารของชุมชนท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีสำรวจ (Survey Research) ร่วมกับการนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดจากข้อมูลเชิงเอกสาร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครัวเรือนของประชากรในตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน 2,512 ครัวเรือน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครัวเรือนของประชากรในตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน 345 ครัวเรือน ได้มาจากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร Taro Yamane (ประกาย จิโรจน์กุล, 2548) และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการเลือก 2 ประการ คือ 1) เป็นครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ และ 2) เป็นครัวเรือนที่ยินยอมให้ทีมวิจัยสำรวจชนิดของพืชอาหารที่ปลูกไว้ในครัวเรือน

3. เครื่องมือในการวิจัย

3.1 แบบบันทึกชื่อพืชอาหารที่พบบริเวณรอบ ๆ บ้านของผู้สูงอายุในชุมชนตำบลบุญเรือง โดยเน้นบันทึกทั้งชื่อสามัญ และชื่อท้องถิ่น

3.2 กล้องถ่ายรูปสำหรับเก็บภาพพืชอาหารที่พบบริเวณรอบ ๆ บ้านของผู้สูงอายุแต่ละหลังคาเรือน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละส่วนตามขั้นตอนดังนี้

4.1 การเข้าพื้นที่เพื่อสำรวจชนิดของพืชอาหารที่ผู้สูงอายุในชุมชนตำบลบุญเรือง ปลูกไว้ใช้ในครัวเรือน โดยทีมวิจัยในฐานะอาจารย์แพทย์แผนไทยของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้ประสานงานกับหัวหน้าแผนกฝึกประสบการณ์วิชาชีพอาจารย์แพทย์แผนไทย ของวิทยาลัยการแพทย์ฯ เพื่อบูรณาการงานสำรวจชนิดของพืชอาหารบริเวณรอบ ๆ บ้านของผู้สูงอายุในชุมชนตำบลบุญเรือง ให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมสำรวจและขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพและมีความประสงค์เข้ารับการบริการดูแลรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยในคลินิกสูงวัย ซึ่งตำบลบุญเรือง ดำเนินการภายใต้ความร่วมมือกับวิทยาลัยการแพทย์ฯ

4.2 การสืบค้นคุณค่าทางโภชนาการของพืชอาหารแต่ละชนิด โดยอ้างอิงจากตารางแสดงคุณค่าทางโภชนาการของอาหารไทย สำนักโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (สำนักโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2561)

4.3 การสืบค้นข้อมูลตำรับอาหารพื้นบ้านล้านนาจากศูนย์สนเทศภาคเหนือ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ศูนย์สนเทศภาคเหนือ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2564)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการการวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ส่วน คือ

5.1 วิเคราะห์ความหลากหลายของพืชอาหารในพื้นที่ชุมชนตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยใช้การตัดชื่อของพืชที่มีความซ้ำซ้อนกัน จากนั้นนำรายชื่อของพืชที่เหลืออยู่มาจัดกลุ่มตามมาตรฐานสินค้าเกษตร ของสำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (สำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559)

5.2 วิเคราะห์โอกาสในการใช้ประโยชน์จากพืชอาหารในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนตำบลบุญเรือง โดยนำข้อมูลคุณค่าทางโภชนาการของพืชอาหารแต่ละชนิด ข้อมูลตำรับอาหารพื้นบ้านล้านนา และข้อมูลโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ มาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อเสนอโอกาสในการใช้ประโยชน์จากพืชอาหารในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนตำบลบุญเรือง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความหลากหลายของพืชอาหารในพื้นที่ชุมชนตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

จากการสำรวจชนิดของพืชอาหารที่ประชาชนในพื้นที่ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ปลูกไว้บริเวณสวนครัวรั้วบ้าน เพื่อใช้ประโยชน์ในการประกอบเป็นอาหาร พบว่า มีพืชอาหาร จำนวน 141 ชนิด แบ่งตามการจัดกลุ่มสินค้าเกษตรของสำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2559 ได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผัก จำนวน 77 ชนิด กลุ่มสมุนไพรและเครื่องเทศ จำนวน 34 ชนิด และกลุ่มผลไม้ จำนวน 30 ชนิด ดังแสดงในตารางที่ 1 – 3

ตารางที่ 1 รายชื่อพืชอาหารกลุ่มผัก 77 ชนิด

ชื่อพืช	ชื่อพืช	ชื่อพืช	ชื่อพืช
กะหล่ำปลี	เนยหมูเสื่อ	ผักหวานบ้าน	มะเขือแจ้
กุยช่าย	บล็อกโคลี	ผักฮ้วนหมู	มะเขือเทศ
กระถิน	บวบ	ผักฮาก	มะเขือเปราะ
โกสน	บอน	ผักเชียงดา	มะเขือพวง
ซีเหี้ยก	ผักกวางตุ้ง	ผักปลั่ง	มะแว้งต้น
คะน้า	ผักกาด	ผักกูด	มะระขี้นก
แคขาว	ผักกุ่ม	ผักตืด	มะรุม
คันทรง	ผักชีหูด	เผือก	ยอบ้าน
ชะอม	ผักโขม	พริกชี้ฟ้า	เล็บครุฑ
ตำลึง	ผักคราดหัวแหวน	พริกชี้หนู	สะเดา
ตูน	ผักแฉ่ว	พริกหนุ่ม	ส้มกบ
แตงกวา	ผักบุ้ง	พริกขี้หนู	ส้มป่อย
แตงไทย	ผักปวยล่า	พริกเขียว	หญ้าตัดหมา
แตงโม	ผักเฮือก	พริกทอง	หวาย
ตำลึง	ผักแปม	มะอึ๊ก	หน่อไม้
ต้นหอม	ผักไชยา	มะเขือยาว	หน่อไม้ฝรั่ง
เต้าร้าง	ผักพ้อคำตีเมีย	มะระหวาน	หอมแดง
ถั่วแปบ	ผักสลัด	มะแว้งเครือ	อัญชัน
ถั่วฝักยาว	ผักเสี้ยน	มะเขือเทศเครือ	
น้ำเต้า	ผักเสี้ยว		

ตารางที่ 2 รายชื่อพืชอาหารกลุ่มสมุนไพรและเครื่องเทศ 34 ชนิด

ชื่อพืช	ชื่อพืช	ชื่อพืช	ชื่อพืช
กระชายขาว	ติปาลี	พลูคาว	สระระแห่น
กะเพราขาว	ตะไคร้	เพกา	สันพร้าวหอม
กะเพราแดง	เตยหอม	มะกรูด	โหระพา
ข่า	บัวบก	มะแขว่น	หนานเฉาเหว่ย
ขิง	ผักไผ่	แมงลัก	หมากผู้หมากเมีย
ขมิ้นชัน	ผักชี	ย่านาง	หญ้าหวาน
ขึ้นฉ่าย	ผักชีฝรั่ง	ยี่ห่วย	อบเชย
จิงจูฉ่าย	ผักชีลาว	ว่านกาบหอย	
ข้าวปลู	ไพล	สะค้าน	

ตารางที่ 3 รายชื่อพืชอาหารกลุ่มผลไม้ 30 ชนิด

ชื่อพืช	ชื่อพืช	ชื่อพืช	ชื่อพืช
กระทกรก	มะกอก	มะไฟ	สลอดเถา
กระท้อน	มะขาม	มะม่วง	ส้มโอ
กล้วยน้ำว้า	มะเดื่อ	มะม่วงหาวมะนาวโห่	เสาวรส
ขนุน	มะตูม	มะยม	หม่อน
ตะลิงปลิง	มะนาว	มะละกอ	อะโวคาโด
ทับทิม	มะปราง	มังคุด	องุ่น
น้อยหน่า	มะพร้าว	ลำไย	
มะก้อ	มะเฟือง	สับปะรด	

เมื่อนำพืชอาหารแต่ละชนิดมาศึกษาคุณค่าทางโภชนาการตามข้อมูลของสำนักโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2561 พบว่าพืชอาหารแต่ละชนิดมีคุณค่าสารอาหารหลากหลายครอบคลุมทั้งกลุ่มคาร์โบไฮเดรต ไขมัน โปรตีน แร่ธาตุ และวิตามิน ดังตัวอย่างข้อมูลที่แสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงคุณค่าโภชนาการของพืชอาหารตัวอย่าง (วิเคราะห์จากตัวอย่างพืชสด 12 กิโลกรัม)

ชื่อพืช	Main nutrients					Minerals					Vitamins		
	Kcal	g	g	g	g	mg	mg	mg	mg	Mg	ug	mg	mg
	พลังงาน	โปรตีน	ไขมัน	คาร์โบไฮเดรต	ใยอาหาร	แคลเซียม	ฟอสฟอรัส	แมกนีเซียม	เหล็ก	สังกะสี	วิตามินเอรวม	วิตามินซี	วิตามินอี
กระชาย	54	1.30	0.80	9.21	2.40	15	61	41	2.30	0.32	0	2	
ข้าว (เหนียวและราก)													
กะเพรา													
ข้าว (ใบ)	32	3.24	0.61	1.41	3.9	221	50	53	1.20	0.80	300	3	0.85
ขมิ้นชัน (เหง้า)	68	1.70	1.40	12.10	0.7	9	41		2.30		19	12	
ขิง (เหง้า)	23	0.76	0.47	2.53	2.6	14	25	29	0.40	0.23	1	7	
ข้าพลุ (ใบ)	55	4.85	1.54	1.72	7.20	406	30	106	7.60	0.93	142	22	1.52
ต้นหอม (ทั้งต้น)	30	1.54	0.36	3.99	2.5	87	33	20	0.51	0.30	19	29	0.40

ตารางที่ 4 แสดงคุณค่าโภชนาการของพืชอาหารตัวอย่าง (วิเคราะห์จากตัวอย่างพืชสด 12 กิโลกรัม) (ต่อ)

ชื่อพืช	Main nutrients					Minerals					Vitamins		
	Kcal	g	g	g	g	mg	mg	mg	mg	Mg	ug	mg	mg
	พลังงาน	โปรตีน	ไขมัน	คาร์โบไฮเดรต	ใยอาหาร	แคลเซียม	ฟอสฟอรัส	แมกนีเซียม	เหล็ก	สังกะสี	วิตามินเอรวม	วิตามินซี	วิตามินอี
มะรุม	11	2.22	0.20	5.40	1.2	9	26		1.50		14	185	0.10
ผักหวานบ้าน	36	5.60	0.50	0.60	3.50	34.00	68.00	124			401	66	5.77
ผักเชียงดา (ใบและยอด)	70	5.40	1.50	8.60	2.5	78	98		2.30		492	153	
ผักปลัง (ยอดและดอก)	24	2.00	0.20	3.50	0.8	4	50		1.50		466	26	

2. โอกาสในการใช้ประโยชน์จากพืชอาหารของชุมชนท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ความหลากหลายของพืชอาหารในชุมชนที่มาพร้อมกับคุณค่าทางโภชนาการหรือความหลากหลายของสารอาหารกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นโอกาสที่แพทย์แผนไทยในฐานะแพทย์ของชุมชนจะสามารถหยิบยกเอาพืชอาหารชนิดต่าง ๆ มาเป็นฐานในการสร้างสุขภาพให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลบุญเรืองได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้เพราะเมื่อนำข้อมูลของพืชอาหารทั้ง 3 กลุ่ม มาศึกษาในแง่การใช้ประโยชน์ พบว่า

2.1 พืชอาหารหลายชนิดมีคุณค่าทางโภชนาการสูงและเป็นส่วนประกอบหลักในตำรับอาหารพื้นบ้านภาคเหนือซึ่งผู้สูงอายุสามารถปรุงบริโภคได้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากวัยสูงอายุเป็นวัยที่ร่างกายมีการเสื่อมสภาพพร้อมกันหลายระบบ การได้รับสารอาหารอย่างครบถ้วนและเพียงพอต่อความต้องการของร่างกายจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการดำรงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพดีของผู้สูงอายุ โดยเมื่อพิจารณาจากธงโภชนาการของผู้สูงอายุที่ใน 1 วัน แนะนำให้ผู้สูงอายุบริโภคข้าว/แป้ง 7 - 9 ทัพพี ผัก 4 ทัพพี ผลไม้ 1 - 3 ส่วน นม 1 - 2 แก้ว เนื้อสัตว์ 6 - 8 ช้อนกินข้าว หรือถั่วเมล็ดแห้ง 1 ช้อนกินข้าว ส่วนนี้สะท้อนว่าการบริโภคอาหารในสัดส่วนดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ ความพร้อมด้านพืชอาหารถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องมีการเตรียมพร้อมให้ผู้สูงอายุเข้าถึงได้โดยง่าย โดยจากข้อมูลความหลากหลายของพืชอาหารที่พบตามสวนครัวรั้วบ้านของผู้สูงอายุในชุมชนตำบลบุญเรืองได้ชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ

พืชอาหารชนิดต่าง ๆ ที่ปลูกไว้ เช่น กระชายขาว กระเพราขาว ขี้เหล็ก ผักเชียงดา ผักปลั่ง ตำลึง บวบ ผักหวานบ้าน มะระขี้นก มะเขือเปราะ มะเขือพวง มะเขือยาว มะรุม ผักกูด ยอ บ้าน เป็นต้น มาปรุงเป็นอาหารย่อมจะทำให้ผู้สูงอายุได้รับคุณค่าอาหารที่หลากหลายครบถ้วน ตามความต้องการของร่างกาย ที่สำคัญคือสามารถปลูกเองได้ ลดการพึ่งพาพืชผักเฉพาะที่ขาย ในท้องตลาด เสมือนมีซูเปอร์มาร์เก็ตอยู่หลังบ้านของตนเอง

2.2 พืชอาหารในกลุ่มสมุนไพรและเครื่องเทศหลายชนิดมีส่วนช่วยเสริมภูมิคุ้มกันให้กับร่างกายของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 แพทย์แผนไทยสามารถแนะนำให้ผู้สูงอายุนำพืชอาหารที่ปัจจุบันมีงานศึกษาเกี่ยวกับสารพฤกษเคมีว่ามีฤทธิ์เสริมภูมิคุ้มกัน ลดการอักเสบ และช่วยยับยั้งการแบ่งตัวของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ได้แก่ กระเทียม กระชาย กะหล่ำปลี ขิง ขมิ้นชัน ตะไคร้ พริก สะเดา มะรุม สันพร้าหอม มะกรูด มะนาว ยอ หัวหอม ผักชีและผักหวานบ้าน เหล่านี้มาเป็นส่วนประกอบในการปรุงอาหารตำรับต่าง ๆ เช่น ขนมจีนน้ำยา กระชาย แกงผักหวานบ้าน แกงมะรุม ไก่ผัดขิง เป็นต้น

2.3 พืชอาหารในกลุ่มสมุนไพรและเครื่องเทศหลายชนิดมีสรรพคุณช่วยขับลมในลำไส้ ลดอาการท้องอืด ซึ่งเป็นภาวะที่ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกแน่นอึดอัดไม่สบายในท้องเนื่องจากการที่มีแรงดันในช่องท้องเพิ่มสูงขึ้น การบีบตัวของลำไส้ลดลง ทำให้ท้องโตขึ้น ผู้สูงอายุจะรู้สึกแน่นอึดอัดไม่สุขสบาย ไม่เรอ ไม่ผายลม ตรวจไม่พบเสียงการเคลื่อนไหวของลำไส้หรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ การปรุงอาหารที่มีส่วนผสมของ กระชายขาว (เหง้า และราก) กระเพราขาว (ใบ) กระเพราแดง (ใบ) กุยช่าย (ใบ) ขมิ้นชัน (เหง้า) ข่า (เหง้า) ขิง (เหง้า) ขึ้นฉ่าย (ทั้งต้น) ข้าพลู่ (ใบ) ดีปลี (ผล) ต้นหอม (ทั้งต้น) ตะไคร้ (ต้น) โพล (เหง้า) มะกรูด (ใบ หรือผิวลูก) ผักชี (ทั้งต้น) ผักชีฝรั่ง (ใบ) ผักชีลาว (ใบ) มะแขว่น (ผลแก่จัด) ยี่หระ (ใบ) หอมแดง (หัว) โหระพา (ใบ) อบเชย (เปลือกต้น) สะค้าน (เถา) สะระแหน่ (ใบ) เหล่านี้จึงเป็นอีกแนวทางที่จะช่วยลดโอกาสการเกิดอาการท้องอืดภายหลังรับประทานอาหารของผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความหลากหลายของพืชอาหารในพื้นที่ชุมชนตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่มีมากถึง 141 ชนิด ครอบคลุมทั้งกลุ่มผัก กลุ่มสมุนไพรและเครื่องเทศ และกลุ่มผลไม้ สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของทรัพยากรด้านอาหารที่ยังคงมีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งแพทย์แผนไทยมีโอกาสนส่งเสริมให้คนในชุมชนโดยเฉพาะผู้สูงอายุหันมาใช้ความหลากหลายของพืชอาหารชนิดต่าง ๆ เป็นตัวช่วยในการดำรงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพดี ลดการพึ่งพาอาหารสำเร็จรูปและการซื้อหาพืชอาหารจากท้องตลาดเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะปัจจุบัน

วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่บ้านเพียงลำพัง การได้มาซึ่งอาหารการกินรวมถึงพืชอาหารสำหรับปรุงในมื้ออาหารหนึ่ง ๆ จำเป็นต้องพึ่งพาลูกหลานหรือคนในครอบครัวเป็นผู้จัดหาเป็นหลัก สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารของผู้สูงอายุในชุมชนชนบททางภาคใต้ (วันทนีย์ ชัยฤทธิ และคณะ, 2555) ซึ่งพบว่า ผู้สูงอายุที่มีปัญหาความมั่นคงทางอาหารมีค่อนข้างน้อย ร้อยละ 6.7 แต่เมื่อวิเคราะห์รายมิติพบปัญหาด้านคุณภาพอาหารมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความปลอดภัยของอาหารและปริมาณอาหาร นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ภาวะสุขภาพ รายได้ของครอบครัว และแรงสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์เชิงลบกับปัญหาความมั่นคงทางอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงด้านอาหารผ่านความหลากหลายของพืชอาหารในท้องถิ่น จึงเป็นทางออกสำคัญของการแก้ไขปัญหาทั้งในด้านคุณภาพ ความปลอดภัย และปริมาณอาหารที่ผู้สูงอายุควรได้รับ กล่าวคือหากผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณค่าทางโภชนาการที่ตนเองควรได้รับต่อวัน และรับรู้ว่าการรับประทานอาหารที่บ้านแต่ละตำรับให้คุณประโยชน์ต่อสุขภาพอย่างไร ส่วนนี้จะเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยเหนี่ยวนำให้ผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่นหันมาให้ความสำคัญกับการปลูกพืชผักไว้กินเอง ทั้งการปลูกในสวนครัวรั้วบ้าน และปลูกตามหัวไร่ปลายนา สอดคล้องกับงานวิจัยของนคร จันตะวงษ์ ที่พบว่าปัญหาสุขภาพจากความเสื่อมโทรมตามวัย เช่น อาการนอนไม่หลับ อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ และแน่นจุกเสียด อาการท้องผูก อาการปวดเมื่อยตามร่างกาย และไข้หวัด เหล่านี้เป็นปัญหาทางสุขภาพที่ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ในเบื้องต้นด้วยสมุนไพรใกล้มือ เช่น การปลูกขิง ขมิ้นชัน กระชายขาว ไว้สำหรับดูแลสุขภาพอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ และแน่นจุกเสียด เป็นต้น (นคร จันตะวงษ์, และคณะ, 2564)

2. โอกาสในการใช้ประโยชน์จากพืชอาหารของชุมชนท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ส่วนนี้ค่อนข้างมีความเป็นไปได้สูงโดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาค่าทางอาหารของพืชอาหารทั้ง 141 ชนิด ซึ่งพบว่าพืชอาหารหลายชนิดมีคุณค่าทางโภชนาการสูงและเป็นส่วนประกอบหลัก ในตำรับอาหารพื้นบ้านภาคเหนือ หากผู้สูงอายุปรุงอาหารท้องถิ่นบริโภคเองในชีวิตประจำวันก็ย่อมจะทำให้ได้รับสารอาหารครบถ้วนและหลากหลายตามความต้องการของร่างกาย ประกอบกับเมื่อวิเคราะห์คุณค่าทางยาตามหลักเภสัชศาสตร์ไทยก็พบว่าพืชอาหารในกลุ่มสมุนไพรและเครื่องเทศหลายชนิดมีสรรพคุณช่วยขับลมในลำไส้ ลดอาการท้องอืด เช่น กระชายขาว (เหง้าและราก) กะเพราขาว (ใบ) กะเพราแดง (ใบ) ขมิ้นชัน (เหง้า) ข่า (เหง้า) ขิง (เหง้า) ข่าพลู (ใบ) ดีปลี (ผล) ตะไคร้ (ต้น) พลู (เหง้า) มะกรูด (ใบหรือผิวลูก) มะแขว่น (ผลแก่จัด) ยี่หระ (ใบ) หอมแดง (หัว) โหระพา (ใบ) อบเชย (เปลือกต้น) สะค้าน (เถา) สะระแหน่ (ใบ) เป็นต้น (วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก, 2557) ดังนั้นหากผู้สูงอายุใช้สมุนไพรและเครื่องเทศเหล่านั้นเป็นส่วนประกอบใน

ตำรับอาหาร ก็จะเป็นอีกแนวทางที่จะช่วยป้องกันหรือบรรเทาอาการท้องอืดที่จะเกิดขึ้นได้ และที่สำคัญคือพืชอาหารในกลุ่มสมุนไพรและเครื่องเทศหลายชนิดมีส่วนช่วยเสริมภูมิคุ้มกันให้กับร่างกายซึ่งสำคัญมากในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 สอดคล้องกับข้อมูลวิชาการเกี่ยวกับอาหารสมุนไพรเสริมภูมิคุ้มกันของกลุ่มงานเภสัชกรรมและกลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ที่ระบุว่า ขมิ้นชัน ขิง ข่า ตะไคร้ กระชาย พริก พริกไทย กระเพรา โหระพา ผักชี ผักชีลาว หัวหอม กระเทียม ผักหวานบ้าน มะรุม มะระขี้นก สันพร้าวหอม เหล่านี้มีฤทธิ์เสริมภูมิคุ้มกัน ลดการอักเสบและต้านไวรัส (ไม่เพียงเฉพาะไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 เท่านั้น) เช่น กระชาย ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นโสมของคนไทย “Thai ginseng” พื้นบ้านใช้แก้ไอแห้งและแก้หวัด หรือผักหวานบ้าน ซึ่งใบมีรสเย็น ปຽงเป็นยาเขียว แก้ไข้ พบฤทธิ์ต้านการอักเสบและกระตุ้นภูมิคุ้มกัน และจากการจำลองภาพสามมิติในคอมพิวเตอร์ พบว่า สารสำคัญที่พบในสมุนไพรทั้ง 2 ชนิด สามารถแย่งจับกับตำแหน่ง main protease (Mpro) ที่ช่วยยับยั้งการแบ่งตัวของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ได้ เป็นต้น (กลุ่มงานเภสัชกรรมและกลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร, 2563)

นอกจากโอกาสในการนำพืชอาหารหลายชนิดมาเป็นส่วนประกอบในตำรับอาหารเพื่อประโยชน์ในการป้องกันอาการท้องอืดเพื่อ และเสริมภูมิต้านทานจากโรคติดเชื้อทางลมหายใจ เช่น ขนมน้ำยากระชาย แกงผักหวานบ้าน แกงมะรุม ไก่ผัดขิง น้ำพริกข่า เป็นต้น ความหลากหลายของพืชอาหารในชุมชนยังเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่จะทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรังที่มีสาเหตุจากภาวะโภชนาการไม่ดี เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง เกาต์ เป็นต้น สามารถพัฒนาหรือเลือกสรรตำรับอาหารพื้นบ้านขึ้นมาเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มได้อย่างเหมาะสมต่อไป ดังข้อเสนอในงานวิจัยของ เกณิกา จันชนะกิจ ที่ศึกษาอาหารและโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ โดยสะท้อนว่า การดูแลเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ ควรต้องมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารและโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง และกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสีย อาทิ ผู้ดูแล ครอบครัว ผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในการจัดเตรียมอาหารและเห็นความสำคัญกับการประกอบการปรุงอาหารสำหรับผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง (เกณิกา จันชนะกิจ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ความหลากหลายของพืชอาหารที่ปลูกไว้โดยรอบบ้านของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 หมู่บ้าน 2,512

ครัวเรือน ซึ่งมีสูงถึง 141 ชนิด ครอบคลุมทั้งกลุ่มผัก กลุ่มสมุนไพรและเครื่องเทศ และกลุ่มผลไม้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงโอกาสในการใช้ประโยชน์จากพืชอาหารของชุมชนท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ที่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน จะนำเอาความหลากหลายของพืชอาหารในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการปลูกพืชอาหารชนิดต่าง ๆ ไว้ตามสวนครัวรั้วบ้านหรือปลูกตามหัวไร่ปลายนา พร้อมกับส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในคุณประโยชน์ของพืชอาหารเหล่านั้น เพื่อให้ผู้สูงอายุจะสามารถนำเอาพืชอาหารชนิดต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง อาทิ การดูแลภาวะโภชนาการด้วยการบริโภคพืชอาหารที่หลากหลายและมีคุณค่าทางโภชนาการสูง การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของร่างกายด้วยการปรุงอาหารที่มีส่วนผสมของสมุนไพรและเครื่องเทศ เช่น กระเทียม กระชาย ขมิ้นชัน ตะไคร้ พริก สับปะรดหอม มะกรูด หัวหอม ผักชี เป็นต้น และการดูแลอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น เช่น ท้องอืด จุกเสียด ด้วยการนำสมุนไพรที่มีสรรพคุณขับลมในลำไส้ ลดอาการท้องอืด เช่น ขิง ข่า กระชาย กระเพรา ฯลฯ มาต้มดื่ม เป็นต้น แต่ถึงอย่างไร เพื่อให้การปลูกและการใช้ประโยชน์จากพืชอาหารในท้องถิ่นเป็นการดำเนินงานที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุมากที่สุด การศึกษาในโอกาสต่อไปก็ควรต้องดึงผู้สูงอายุที่มีความสนใจในการปลูกและใช้ประโยชน์จากพืชอาหารในครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานเภสัชกรรมและกลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร. (2563). อาหารสมุนไพรเสริมภูมิคุ้มกันในภาวะที่มีการระบาดของโรคโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2565 จาก <http://dmsic.moph.go.th/index/detail/8160>
- เกณิกา จันชนะกะกิจ. (2559). อาหารและโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ. วารสาร Mahidol R2R e-Journal, 3 (1), 1-11.
- นคร จันต๊ะวงษ์, และคณะ. (2564). การพัฒนานวัตกรรมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือสำหรับผู้สูงอายุ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10 (1), 245-256.
- ประกาย จิโรจน์กุล. (2548). การวิจัยทางการแพทย์ : แนวคิด หลักการ และวิธีปฏิบัติ. นนทบุรี: โครงการสวัสดิการวิชาการ สถาบันพระบรมราชชนก.
- วันทนีย์ ชัยฤทธิ และคณะ. (2555). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารของผู้สูงอายุในชุมชนชนบททางภาคใต้. ราชบัณฑิตยบาลสาร, 18 (3), 311-326.

- วิชัย เอกพลากร และคณะ. (2564). รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกายครั้งที่ 6 พ.ศ. 2562-2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.
- วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. (2557). คู่มือเภสัชศาสตร์และเภสัชกรรมไทย. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- ศูนย์สนเทศภาคเหนือ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2564). อาหารพื้นบ้านล้านนา. เรียกใช้เมื่อ 7 กรกฎาคม 2564 จาก <http://lannainfo.library.cmu.ac.th/lannafood/>
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). (2562). รายงานทีดีอาร์ไอ ฉบับที่ 152 พฤษภาคม 2562. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2564 จาก <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2019/08/wb152.pdf>
- สำนักโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2561). ตารางแสดงคุณค่าทางโภชนาการของอาหารไทย. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://nutrition2.anamai.moph.go.th/th/thai-food-composition-table>
- สำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). มาตรฐานสินค้าเกษตร: การจัดกลุ่มสินค้าเกษตร: พืช. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2564 จาก https://www.acfs.go.th/standard/download/CLASSIFICATION_AGRICULTURAL_COMMODITIES-CROP.pdf
- สุนันท์ แก้วจันทา และคณะ. (2564). สถานการณ์ปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาตินนที่อีสาน ครั้งที่ 9 (ออนไลน์) (หน้า 1013-1023). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร.
- สุนันท์ แก้วจันทา และคณะ. (2565). การศึกษาบทบาทของเทศบาลในการดูแลผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(9), 451-467.

ความร่วมมือภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อ การรักษาโรคหัวใจของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ QUALITY OF WORKING LIFE THAT AFFECTS THE COMPETENCY OF THE PERSONNEL OF THE SUB DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN SARABURI PROVINCE

กศมา ปาไทย

Kasama Pathai

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: pathai19@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจ 2) ศึกษาความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้อำนวยการหัวหน้าแผนก และบุคลากรของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท สำนักงานใหญ่ ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท โรงพยาบาลสมุทรสาคร ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท โรงพยาบาลนครท่าฉลอม และศูนย์โรคหัวใจและหลอดเลือดโรงพยาบาลบางพลี ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการแบบสร้างข้อสรุปและใช้วิธีการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรคความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์ ได้แก่ การกำหนดนโยบายขาดความชัดเจน การสนับสนุนการฝึกอบรมผู้บริหารไม่เล็งเห็นความสำคัญ และขาดการประสานงานที่ดี 2) ความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์ พบว่ามี 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลัง ด้านการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงาน ด้านการสรรหาคัดเลือก ด้านการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพตนเอง

* Received May 20, 2022; Revised June 24, 2022; Accepted July 21, 2022

ด้านความมีคุณธรรมจริยธรรม ด้านการติดตามและการประเมินผล 3) แนวทางความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์พบว่า ภาครัฐต้องมีการส่งเสริมให้บุคลากรให้มีทักษะและความสามารถ โดยการช่วยสนับสนุนการฝึกอบรม ทั้งในด้านผู้เชี่ยวชาญ หลักสูตรเทคโนโลยี และสถานที่ในการฝึกอบรม ฯลฯ การร่วมกันลงทุนผลิตบุคลากรทางการแพทย์ และร่วมลงทุนพัฒนาและเชื่อมโยงระบบข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศด้านสุขภาพให้ทันสมัย

คำสำคัญ: ความร่วมมือภาครัฐและเอกชน, การพัฒนาทุนมนุษย์โรคหัวใจ, ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the problems and obstacles of public and private collaboration in human capital development for heart disease. 2) to study the public and private collaboration in human capital development for heart disease and 3) to study the approach of public and private collaboration in human capital development for heart disease of Safe Heart Center, Medical Groups. This research was qualitative. The study was conducted from key informants, such as the director's group, head of department and personnel of 4 Safe Heart Centers, Medical Groups, namely Safe Heart Center, Headquarters, Safe Heart Center, Samut Sakhon Hospital, Safe Heart Center, Nakhon Tha Chalom Hospital, and Cardiovascular Center, Bang Phli Hospital, the Purposive sampling 20 people. The data collection instrument was the structured interview form. The data analyzed by conclusive and description. The results found that: 1) the problems and obstacles of public and private collaboration in human capital development for heart disease of Safe Heart Center, Medical Groups, including the lack of clear policy formulation, support about training, executives did not see the importance and lack of good coordination. 2) the public and private collaboration in human capital development found that there were 6 aspects, namely, manpower planning, performance goals, recruitment, self-development, moral and ethics, monitoring and evaluation. 3) the approach of public and private collaboration in human capital development for heart disease found that: the government sector must encourage personnel to have skills and abilities by helping to support training, both in terms of experts, courses, technology and training places, etc., accompany with the production of Medical

Professionals and invested in developing and linking health information technology system to be modern.

Keywords: Public and Private Collaboration, Human Capital Development, Heart Disease, Safe Heart Center

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ซึ่งส่งผลเป็นแรงผลักดันให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องมีการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะต่าง ๆ ทั้งในเชิงรูปแบบ วิธีการดำเนินงานขององค์กรเพื่อให้องค์กรอยู่รอด เจริญเติบโตและพัฒนาสู่การแข่งขันได้ในระดับต่าง ๆ การบริหารการเปลี่ยนแปลงขององค์กรภาครัฐเป็นการรับมือกับสถานการณ์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้องค์กรอยู่รอดและเพิ่มขีดความสามารถขององค์กร และพัฒนาให้บรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารการเปลี่ยนแปลงขององค์กรภาครัฐในการดำเนินนโยบายการให้บริการสาธารณสุขด้านสุขภาพ จึงมีความสำคัญทั้งต่อผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชน ผู้มาใช้บริการ (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2560) เนื่องจากการให้บริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขเป็นบทบาทสำคัญที่รัฐต้องจัดดำเนินการเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้อย่างสะดวกสบายและรวดเร็ว โดยในส่วนของ การดูแลสุขภาพภาคประชาชนนั้น ภาครัฐได้จัดให้มีระบบสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพ โดยแบ่งเป็น 3 กองทุนหลัก ได้แก่ 1) กองทุนสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ 2) กองทุนประกันสังคม ดูแลด้านสุขภาพของพนักงานในบริษัทเอกชนทั่วไป และ 3) กองทุนหลักประกัน สุขภาพแห่งชาติดูแลประชาชนทั่วไปที่ไม่มีสิทธิรักษาในกลุ่มอื่น ทั้งนี้ ภาครัฐได้เพิ่มความคุ้มครองและขอบเขตการให้บริการอย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงด้านสาธารณสุขของประชาชนในระยะยาว โดยโครงสร้างการให้บริการด้านสุขภาพในประเทศไทย ลักษณะผู้ให้บริการ การให้บริการด้านสุขภาพในประเทศไทย แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ตามลักษณะการให้บริการด้านสุขภาพ คือ 1) การให้บริการโดยภาครัฐ: การให้บริการด้านสาธารณสุขรายละเอียดในประเทศไทยส่วนใหญ่ดำเนินการโดยโรงพยาบาลภาครัฐ ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มได้ตามลักษณะเด่นและศักยภาพในการรักษา อาทิเช่น โรงพยาบาลประจำมหาวิทยาลัย (วิทยาลัยแพทยศาสตร์) โรงพยาบาลส่วนกลางในเขตกรุงเทพมหานคร โรงพยาบาลประจำจังหวัด โรงพยาบาลประจำอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (สถานีอนามัย) เป็นต้น ซึ่งโดยทั่วไปโรงพยาบาลภาครัฐ จะมีอัตราค่ารักษายาบาลต่ำกว่าโรงพยาบาลเอกชน เนื่องจาก ภาครัฐจะช่วยสนับสนุนงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานบางส่วน นอกจากนี้ยังให้บริการตรวจรักษาตามโครงการสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย และการให้บริการโดยภาคเอกชน และ 2) การให้บริการโดยภาคเอกชน: แบ่งเป็นโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่

โรงพยาบาลเอกชนขนาดกลาง และคลินิกเอกชน โดยมีระดับการให้บริการที่หลากหลายตามระดับขีดความสามารถของผู้ให้บริการ ซึ่งโรงพยาบาลขนาดใหญ่บางแห่งมีศักยภาพโดดเด่นสามารถดึงดูดผู้ป่วยชาวต่างประเทศที่มีกำลังซื้อสูงและทำรายได้ให้แก่ประเทศเป็นจำนวนมากในแต่ละปี (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2563)

จากการที่สังคมไทยมีผู้สูงอายุในสัดส่วนเพิ่มขึ้น จากมาตรฐานทางสาธารณสุขที่ดีขึ้นทำให้อายุเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มขึ้น ในขณะที่อัตราการเกิดลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง สัดส่วนผู้สูงอายุ (มากกว่า 60 ปี) เมื่อเทียบกับประชากร โดยรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนผู้สูงอายุจะเป็นผลให้สังคมไทยเริ่มเข้าสู่รูปแบบสังคมผู้สูงอายุซึ่งส่งผลทำให้มีการใช้จ่ายด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น มีผลต่อการสนับสนุนการขยายตัวของธุรกิจการให้บริการทางการแพทย์ในอนาคต (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) นอกจากนี้ ปัจจัยเชิงลบที่อาจกระทบต่อการเติบโตของธุรกิจให้บริการทางการแพทย์ อัตราการเจ็บป่วยและเสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อร้ายแรงของคนไทยสูงขึ้น เช่น โรคหัวใจ โรคมะเร็ง โรค หลอดเลือดสมอง โรคเบาหวาน โรคปอดบวม เป็นต้น ทำให้ประชาชนมีความต้องการใช้บริการทางการแพทย์ที่มากขึ้น ซึ่งปริมาณความต้องการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ดังกล่าวสูงเกินกว่าที่โรงพยาบาลของรัฐจะสามารถตอบสนองได้ ทั้งนี้ความขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ จากการเติบโตอย่างรวดเร็วของธุรกิจการแพทย์อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้จำนวนบุคลากรในระบบไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดภาคเอกชนหลายแห่งจึงมีการดึงบุคลากรจากภาครัฐ รวมถึงมีการดึงบุคลากรระหว่างภาคเอกชนด้วยกัน ซึ่งเป็นผลทางอ้อมทำให้ต้นทุนทางธุรกิจเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากต้องเพิ่มค่าตอบแทนเพื่อดึงดูดบุคลากรผู้มีความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในธุรกิจ นอกจากการแข่งขันระหว่างกลุ่มผู้ให้บริการภาคเอกชนแล้ว กลุ่มโรงพยาบาลรัฐบาลหลายแห่งยังมีการพัฒนาคุณภาพการให้บริการให้อยู่ในระดับเทียบเคียงกับภาคเอกชนเป็นผลให้ เกิดการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น ทั้งด้านราคาและด้านกลยุทธ์ทางการตลาด รวมถึงมีการควรวรรณกิจการเพื่อลดต้นทุนการดำเนินธุรกิจ (วิชัย เหล็กดี, 2562)

บริษัท เซฟฮาร์ท การแพทย์ กรุ๊ปส์ จำกัด ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2557 ในชื่อ บริษัท ศูนย์การแพทย์เซฟฮาร์ท (กรุงเทพฯ) จำกัด ก่อนจะเปลี่ยนชื่อมาเป็น บริษัท เซฟฮาร์ท การแพทย์ กรุ๊ปส์ จำกัด ในปี 2560 จนถึงปัจจุบัน จึงได้เข้ามาเป็นทางเลือกในการให้บริการด้านสุขภาพดำเนินธุรกิจในการตรวจรักษาผู้ป่วยโรคทั่วไป ผู้ป่วยโรคหัวใจ และหลอดเลือดหัวใจด้วยเครื่องมือและเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัยอย่างครบวงจร ดูแลผู้ป่วยโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางโรคหัวใจตลอด 24 ชั่วโมง และการรักษาผู้ป่วยโรคหัวใจด้วยวิธีผ่านสายสวนโดยคณะแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางโรคหัวใจ รวมถึงการรับจ้างเหมาบริหารกิจการโรงพยาบาลเอกชน และสถานพยาบาลภาครัฐบาล การให้บริการด้านโรคหัวใจ ให้บริการโดย

บุคลากรทางการแพทย์ที่มีความชำนาญ และมีหัวใจบริการที่เป็นเลิศ สถานพยาบาลของเซฟฮาร์ทใหม่ สะอาด มั่นใจได้ว่าปลอดภัย และปลอดภัย มีศูนย์ประสานงานส่งต่อคนไข้ฉุกเฉินจากสถานพยาบาลอื่น ๆ ให้บริการด้วยความรวดเร็ว ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ มีที่ตั้งอยู่ 3 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท โรงพยาบาลสมุทรสาคร ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท โรงพยาบาลนครท่าฉลอม ศูนย์โรคหัวใจและหลอดเลือดโรงพยาบาลบางพลี (บริษัท เซฟฮาร์ท การแพทย์ กรุ๊ปส์ จำกัด, 2559)

บริษัท เซฟฮาร์ท การแพทย์ กรุ๊ปส์ จำกัด จึงต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กรในการให้บริการที่ดีตามพันธกิจขององค์กรที่มุ่งเน้นเป็นศูนย์หัวใจ ให้บริการที่มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากล พัฒนาทีมบุคลากรที่มีความสามารถโดยยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ให้บริการดูญาติมิตรและพัฒนาคุณภาพให้บริการอย่างต่อเนื่องโดยบริษัทมีแพทย์ที่ออกรตรวจที่บริษัทและออกรตรวจที่โรงพยาบาลเอกชนในสาขานั้น จำเป็นต้องนำแนวทางการจัดการทุนมนุษย์เข้ามาใช้ขับเคลื่อนพันธกิจต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อให้องค์กรได้บริการด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง มีความรวดเร็วในการให้บริการ ความสะอาด สบายของผู้รับบริการ และความเอาใจใส่ของผู้ให้บริการ รวมทั้งบริษัทมีแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางหลากหลายสาขาร่วมต่อการให้บริการแก่ผู้ป่วย ปัจจุบันนี้การดำเนินธุรกิจด้านต่าง ๆ มีความท้าทายอยู่ตลอดเวลา การดำเนินธุรกิจต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินต่อไปได้ ทั้งการเปลี่ยนแปลงบริบททางการเมือง ระบบเศรษฐกิจ และภัยคุกคามจากโรคอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มีการส่งผลให้ทั้งระบบชะงัก ชะลอตัว และปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ถึงอย่างไรก็ตาม การจัดการทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญในการช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นกำลังสำคัญที่จะให้องค์กรมุ่งสู่เป้าหมายได้ จึงต้องมีการพัฒนาส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีความก้าวหน้าในอาชีพและมีการพัฒนาศักยภาพตนเองสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิด ทูนทางปัญญา เกิดการพัฒนาความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทักษะประสบการณ์ที่คนสะสมไว้ มีทุนทางสังคมด้านเครือข่ายความสัมพันธ์ ทูนทางอารมณ์ ทำให้บุคลากรรับรู้ตนเองในการพัฒนา เกิดการพัฒนาให้มีศักยภาพที่พร้อมในการปฏิบัติงานตามภารกิจที่องค์กรมอบหมายให้ การรักษาดูแลสมาชิกที่มีคุณภาพให้อยู่กับองค์กรยาวนานที่สุด หรือการสร้างความรักภักดีของสมาชิกในองค์กร จึงเป็นเรื่องสำคัญของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของบริษัท เซฟฮาร์ท การแพทย์ กรุ๊ปส์ จำกัด ให้ได้รับความสำเร็จ

แต่การบริหารของบริษัท เซฟฮาร์ท การแพทย์ กรุ๊ปส์ จำกัด ที่ผ่านมา ยังประสบปัญหาเรื่องการลาออก เนื่องจากการผู้บริหารมอบหมายงาน และลักษณะงานไม่เหมาะสมกับตำแหน่งงานและความสามารถของบุคลากร เพื่อลดความเหนื่อยล้าและความเครียดจากของเงินเดือนที่ได้รับไม่ตรงกับงานที่รับผิดชอบ การจ่ายเงินเดือนไม่สัมพันธ์และไม่เหมาะสมกับ

ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กับบุคลากรในบริษัทและหัวหน้างาน เพราะหากการดำเนินงานขององค์กรประสบความสำเร็จจะส่งผลให้พนักงานเกิดการลาออกน้อยลง และได้พนักงานที่มีประสิทธิภาพช่วยขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคความร่วมมือภาคีรัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กrippส์
2. เพื่อศึกษาความร่วมมือภาคีรัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กrippส์
3. เพื่อศึกษาแนวทางความร่วมมือภาคีรัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กrippส์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ความร่วมมือภาคีรัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กrippส์ เป็นการศึกษเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นวิธีการที่หาข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือจากแหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้และเกี่ยวข้องในเรื่องที่ศึกษานี้เป็นอย่างดี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษครั้งนี้ได้ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้อำนวยการ หัวหน้าแผนก และบุคลากร ของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กrippส์ 4 แห่ง ได้แก่ 1) ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท สำนักงานใหญ่ 2) ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท โรงพยาบาลสมุทรสาคร 3) ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท โรงพยาบาลนครท่าฉลอม และ 4) ศูนย์โรคหัวใจและหลอดเลือดโรงพยาบาลบางพลี ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและประสบการณ์ในเรื่องที่ศึกษาเป็นอย่างดี โดยทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 20 คน

2. ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ประเภทของข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่รวบรวมเพื่อการศึกษครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) และ มีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ ข้อมูลแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดย รวบรวมจากการศึกษา ค้นคว้าและสังเคราะห์ บทความ ตำรา งานวิจัย และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา

3. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือคลุกคลีอยู่ในหมู่ของผู้ที่เราต้องการสังเกต ซึ่งลักษณะเช่นนี้จะทำให้ได้รายละเอียด หรือข้อมูลที่แน่นอน ถูกต้อง ชัดเจน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดย ทำการศึกษาค้นคว้าจาก ตำรา เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คัดเลือกข้อมูล ทำการแยกประเด็น เก็บรวบรวม นำไป วิเคราะห์ สรุปข้อมูลตามวัตถุประสงค์ บันทึกวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จัดทำตาราง เพื่อเก็บข้อมูลที่เป็นตัวเลขสถิติ และสรุปข้อมูลเชิงบรรยาย และแบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

1.1 ขั้นเตรียมการ

1.1.1 สร้างแบบสัมภาษณ์ตั้งคำถามล้วงลึก (Probe) นำไปสู่คำตอบ ของวัตถุประสงค์และปัญหาการวิจัย

1.1.2 นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา แล้ว ตรวจสอบปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ

1.1.3 ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง

1.1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1.5 ปรับแก้แบบสัมภาษณ์หากคำถามนั้นยังไม่ชัดเจน

1.2 ขั้นตอนการนำแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาแล้วไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ

1.3 ขั้นการจัดระเบียบข้อมูล

1.3.1 จัดระเบียบทางกายภาพข้อมูลโดยการถอดข้อมูลจากเครื่อง บันทึกเสียงและจัดเก็บข้อมูล

1.3.2 นำแนวคิดและข้อเสนอแนะที่ได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ในประเด็นที่คล้ายกันมารวมกัน

2. การแสดงข้อมูล

2.1 จัดกลุ่มข้อมูลโดยจัดรหัสข้อมูลทั้งหมดให้เป็นกลุ่มตามประเด็นการวิเคราะห์ที่ได้กำหนดไว้

2.2 นำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยาย

3. การตรวจสอบข้อมูล

3.1 การตรวจสอบภายใน

3.2 การตรวจสอบภายนอก

4. ปรับแก้และนำเสนอผลการศึกษาดังนี้

4.1 ปรับแก้ผลการศึกษาดักร่างตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

4.2 ทำบทความวิจัยและแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อส่งตีพิมพ์

4.3 นำเสนอในรูปแบบของรายงานการวิจัยเพื่อเป็นต้นแบบนำไปประยุกต์ใช้

ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ซึ่งผู้วิจัยใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยสามารถเข้าร่วมได้ แล้วจดบันทึกข้อมูลการสังเกตไปพร้อมกัน เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลแหล่งอื่น ๆ ประกอบกัน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการแบบสร้างข้อสรุปในการการวิจัยเป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและใช้วิธีการพรรณนาความ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การลดทอนข้อมูล การแสดงข้อมูล และการสร้างข้อสรุป (Miles, M. B. & Huberman, A. M., 1987) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปและการจดบันทึก มาอ่านหลายๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูลที่ได้ และพิจารณาประเด็นที่สำคัญ การตีความ ซึ่งใช้วิธีการแยกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) โดยการดึงข้อความหรือประโยคที่สำคัญที่เกี่ยวข้องจากประเด็นการสัมภาษณ์

5.2 การแสดงข้อมูล (Data Display) หลังจากลดทอนข้อมูลตามประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้แสดงข้อมูลโดยใช้ตาราง (Table) ในลักษณะเชิงพรรณนา โดยเรียงตามประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.3 การสร้างข้อสรุป (Conclusion) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยกำหนดรหัสข้อมูล (Code) กำกับทุกข้อความหรือทุกประโยค แล้วจึงตั้งชื่อคำสำคัญ ซึ่งจะจัดเป็นทั้งกลุ่มประเด็นหลัก (Themes) และ กลุ่มคำหลัก (Sub-theme) ที่อยู่ภายใต้ความหมายของกลุ่มใหญ่ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความเชื่อมโยง ความสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งเป็นการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) จากข้อสรุปย่อยไปหาข้อสรุปใหญ่ ซึ่งแสดงความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรและผล

6. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ผู้วิจัยให้ความสำคัญต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากเป็นเครื่องมือของการวิจัยที่ต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่ขั้นตอนการสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุดจะเห็นได้ว่า ตลอดกระบวนการวิจัยมีทั้งการสัมภาษณ์เจาะลึกเข้าไปในเรื่องส่วนตัว ความรู้สึกนึกคิด และการสังเกตซึ่งบางครั้งอาจจะละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัยอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นการเก็บรักษาความลับความปลอดภัย คำถามที่ใช้ต้องไม่คุกคามอารมณ์ ความรู้สึก และเคารพสิทธิของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงทำการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง อธิบายวัตถุประสงค์ รวมทั้งขั้นตอน และรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์และขออนุญาตฉบับที่กเทบไว้ เพื่อความถูกต้องในการบันทึกข้อมูล

2. อธิบายให้ทราบว่าผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยหรือไม่ก็ได้และถ้าหากตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยสามารถออกจากการศึกษาได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด

3. เมื่อผู้ให้ข้อมูลสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูล

4. ตลอดการวิจัยผู้ให้ข้อมูลสามารถซักถามข้อมูลเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งนี้ได้

5. ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะปกปิดข้อมูลที่ไม่ต้องการเปิดเผย

6. ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิ ที่จะรับรู้ข้อมูลตลอดจนสามารถตรวจสอบข้อมูลของตนเองได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย

7. ในการนำเสนอข้อมูล และเขียนรายงานการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อความและลำดับหมายเลขของผู้ให้ข้อมูลเพื่อเป็นการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลโดยไม่เปิดเผยชื่อและนำเสนอในภาพรวมโดยไม่เฉพาะเจาะจงชื่อผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ปัญหาและอุปสรรคความร่วมมือภาคีรัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ ผลการศึกษาพบว่า ภาคีรัฐและศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ ยังขาดความชัดเจนในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนมนุษย์ที่เป็นรูปธรรมร่วมกัน การสนับสนุนจากภาครัฐในการฝึกอบรมบุคลากรยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร ทั้งด้านผู้เชี่ยวชาญในการฝึกอบรม หลักสูตร อุปกรณ์การฝึกและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ผู้บริหารระดับสูงของภาครัฐและศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ ยังไม่เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ร่วมกันเท่าที่ควร โดยเฉพาะความสำคัญด้านวิชาชีพ และการประสานงานกันระหว่างกันหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ เพื่อดำเนินการพัฒนาทุนมนุษย์ ยังมีความบกพร่องในการสื่อสาร ทำให้เกิดความคิด ความเข้าใจตรงกัน ทำให้การทำงานขาดความเป็นเอกภาพ

2. ความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ แยกเป็นแต่ละด้านดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลัง ผลจากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ มีความต้องการบุคลากรที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับจำนวนผู้ป่วย ดังนั้นทางศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ จึงร่วมกันกับภาครัฐซึ่งเป็นผู้ว่าจ้าง กำหนดแนวทางร่วมกันในการวางแผนอัตรากำลังให้มีความเหมาะสม โดยร่วมกันผลิตอัตรากำลังเพื่อการรักษาโรคหัวใจที่มีอยู่ในปัจจุบันให้เพียงพอต่อความต้องการในปัจจุบันและเตรียมความพร้อมในเรื่องแผนอัตรากำลังคนให้สามารถรองรับสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต ซึ่งในความร่วมมือที่จัดทำนี้ เป็นการจัดสรรทุนการศึกษาให้กับนิสิตนักศึกษา โดยได้ร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือก การดำเนินงาน และการติดตามและประเมินผล

2.2 ด้านการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงาน ผลจากการศึกษาพบว่า ภาครัฐในฐานะเป็นผู้ว่าจ้าง ได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสุขภาพภาคประชาชน ไว้เป็นแนวทางในการดำเนินการด้านสุขภาพ ซึ่งศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ ในฐานะผู้ถูกว่าจ้าง ได้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ดังกล่าว ใช้เป็นแนวทางกำหนดกรอบกลยุทธ์ในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กรในแต่ละขั้นตอน โดยมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ดูแล ให้คำปรึกษา และสนับสนุนการดำเนินงานดังกล่าว ทั้งในด้านองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการสนับสนุนทุนการวิจัยและทุนการศึกษา เป็นต้น

2.3 ด้านการสรรหาคัดเลือก ผลจากการศึกษาพบว่า ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาคัดเลือกบุคลากรขององค์กร โดยยึดโยงกับนโยบายและภารกิจของภาครัฐที่มอบให้ศูนย์ฯ ได้ดำเนินการ ดังนั้นศูนย์ฯ ได้ร่วมมือ

กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และสถาบันการศึกษาของภาครัฐ สรรหาและเลือกสรรบุคคลผู้มีความสามารถสูงและความพร้อมทางจิตใจในการให้บริการด้านสุขภาพเข้ามาเป็นหนึ่งในพื้นที่เพื่อสำคัญช่วยขับเคลื่อนภารกิจขององค์กรและภาครัฐ กิจกรรมที่ดำเนินการคือ การร่วมประชาสัมพันธ์กับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยขั้นตอนและกระบวนการคัดเลือกบุคลากรตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำจะให้ความสำคัญกับความโปร่งใส และยุติธรรม

2.4 ด้านการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพตนเอง ผลจากการศึกษาพบว่า ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ ได้ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วน ดำเนินการจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากรทางการแพทย์เฉพาะทาง และสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง การดูแลรักษาผู้ป่วยโรคหัวใจ ขณะที่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในด้านอื่น ๆ จัดอบรมในด้านความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยีที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กิจกรรมการเสวนา การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มงาน การสร้างเครือข่าย การเรียนรู้ร่วมกัน การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการประชุมทางวิชาการต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมและการดำเนินงานร่วมกันทั้งหมดนี้ เพื่อสร้างความเป็นมืออาชีพให้ทุกตำแหน่งงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดูแลสุขภาพของประชาชนเป็นสำคัญ

2.5 ด้านความมีคุณธรรมจริยธรรม ผลจากการศึกษาพบว่า ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ ได้ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จัดฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรของศูนย์ฯ ในเรื่องความมีคุณธรรมจริยธรรม จากวิทยากรที่เป็นบุคลากรของรัฐ หรือบุคคลที่ภาครัฐจัดหามาให้ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมถึงการนำบุคลากรทางศาสนา หรือบุคลากรทางสงฆ์มาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และการจัดการศึกษาดูงานนอกสถานที่ โดยเน้นไปยังหน่วยงานภาครัฐที่มีการบริหารจัดการที่ดี มุ่งเน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลัก เพื่อให้บุคลากรของศูนย์ฯ ได้เพิ่มพูนความรู้เรื่องดังกล่าว อันจะส่งผลให้บุคลากรของศูนย์ฯ มีคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติอันดีต่อผู้ป่วย ญาติ ผู้ร่วมงาน และเพื่อนร่วมวิชาชีพ มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม เป็นการสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในการให้บริการด้านสุขภาพขององค์กรที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ให้กับภาครัฐ

2.6 ด้านการติดตามและการประเมินผล ผลจากการศึกษาพบว่า ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ ได้ร่วมหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการประเมินผลและติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ เพื่อติดตามและกำกับดูแลประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ โดยได้มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลฯ ในหัวข้อสำคัญ เช่น การบริหารจัดการองค์กร บทบาทของผู้บริหาร และคณะกรรมการ การบริหารความเสี่ยง การควบคุมและตรวจสอบภายใน การบริหารจัดการสารสนเทศ และการบริหารทรัพยากรบุคคล ซึ่งภาครัฐจะกำหนดตัวแปรซึ่งครอบคลุมด้าน

สำคัญทุกด้าน ที่รัฐต้องการจากศูนย์ฯ เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการขององค์การในด้านต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐาน และเป็นไปในทิศทางที่ภาครัฐคาดหวังไว้

3. แนวทางความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กัญป์ส ผลจากการศึกษาพบว่า ภาครัฐต้องมีการส่งเสริมให้บุคลากรของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กัญป์ส ซึ่งปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนจากภาครัฐในการรักษาโรคหัวใจ ให้มีทักษะและความสามารถเพิ่ม โดยการช่วยสนับสนุนการฝึกอบรม ทั้งในด้านผู้เชี่ยวชาญ หลักสูตร เทคโนโลยี และสถานที่ในการฝึกอบรม ฯลฯ เพื่อให้บุคลากรของศูนย์ฯ สามารถปฏิบัติงานรับใช้ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงร่วมกันลงทุนผลิตบุคลากรทางการแพทย์ ให้สอดคล้องกับปริมาณงานในการรักษาดูแลประชาชน ตลอดจนการร่วมลงทุนพัฒนาและเชื่อมโยงระบบข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศด้านสุขภาพให้ทันสมัย มีมาตรฐาน สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างคุ้มค่า

อภิปรายผล

1. ปัญหาและอุปสรรคความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อ การรักษาโรคหัวใจของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กัญป์ส ยังขาดความชัดเจนในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนมนุษย์ที่เป็นรูปธรรมร่วมกัน รวมทั้งการสนับสนุนจากภาครัฐในการฝึกอบรมบุคลากรยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร ผู้บริหารระดับสูงยังไม่เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ร่วมกันเท่าที่ควร และการประสานงานกันระหว่างกันหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กัญป์ส เพื่อดำเนินการพัฒนาทุนมนุษย์ ยังมีความบกพร่องในการสื่อสาร ดังแนวคิดของ Dimack, M. E. & Dimock, G.O. เสนอว่า การบริหารสาธารณะเป็นการทำเป้าหมายทางการเมืองที่กำหนดไว้ได้สำเร็จซึ่งเกี่ยวข้องกับนโยบายจะต้องมีลักษณะปฏิบัติอย่างเพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาและรักษาไว้ซึ่งเป้าหมายทางสังคมและจะต้องมีลักษณะของการค้นหาและมีความคิดสร้างสรรค์ในการที่จะแสวงหาวิธีการที่ดีกว่า โดยมีรากฐานอยู่บนความเข้าใจอย่างกว้างขวางว่าอะไรบางอย่างที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกิจกรรมกลุ่มที่มีประสิทธิผล (Dimack, M. E. & Dimock, G.O., 1969) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเรื่องบทเรียนความเป็นไปได้การให้เอกชนร่วมลงทุนด้านสุขภาพของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ นโยบายการร่วมทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public Private Partnerships - PPPs) ของกระทรวงสาธารณสุข กระบวนการ และขั้นตอน ทีมผู้เชี่ยวชาญที่สนับสนุนเชิงวิชาการและความตั้งใจของทีมผู้ปฏิบัติ สำหรับจุดอ่อนได้แก่ การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ การประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญ ความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับแนวคิดและกระบวนการของ PPPs ข้อสรุปบทเรียนความเป็นไปได้ในการให้เอกชนร่วมลงทุนด้านสุขภาพของประเทศไทยพบว่า ปัจจัยความสำเร็จคือ

ความชัดเจนและต่อเนื่องของนโยบายภาครัฐ ประกาศแนวทางปฏิบัติและแผนยุทธศาสตร์การให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ.2560-2564 นโยบายและแนวทางปฏิบัติสำหรับการดำเนินโครงการให้เอกชนร่วมลงทุนฯ ของกระทรวงสาธารณสุข ผู้บริหารมีนโยบายชัดเจน ส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันให้เกิดโครงการร่วมลงทุนฯ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ฯ รวมถึงการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวงฯ จากการศึกษาพบว่าความร่วมมือภาครัฐและเอกชนยังไม่ค่อยมีความคืบหน้า (พรทิพย์ ศิริภานุมาศ และคณะ, 2562)

2. ความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ **ด้านการวางแผนอัตรากำลัง** ปัจจุบันศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ มีความต้องการบุคลากรที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับจำนวนผู้ป่วย ดังนั้นจึงร่วมกันกับภาครัฐซึ่งเป็นผู้ว่าจ้าง กำหนดแนวทางร่วมกันในการวางแผนอัตรากำลังให้มีความเหมาะสม ซึ่งในความร่วมมือที่จัดทำนี้ เป็นการจัดสรรทุนการศึกษาให้กับนิสิตนักศึกษา โดยได้ร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือก การดำเนินงาน และการติดตามและประเมินผลตามที่ กัญญา จิตต์ชุ่ม ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์ในธุรกิจโลจิสติกส์ระหว่างประเทศผ่านองค์ความรู้ ทักษะ และทัศนคติในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ในธุรกิจโลจิสติกส์ระหว่างประเทศผ่านองค์ความรู้ ทักษะ และ ทัศนคติ อันได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ ปัจจัยด้านทักษะ และปัจจัยด้านทัศนคติ ซึ่งเป็นไปในทิศทาง เดียวกันกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารในธุรกิจนี้ โดยฝ่ายบริหารได้รับทราบ และให้ความสำคัญในการวางแผนเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ในธุรกิจโลจิสติกส์ เพื่อสนองตอบวัตถุประสงค์ของบริษัทและ ความคาดหวังของพนักงานในเรื่องหลักอยู่แล้ว เนื่องจากแนวโน้มและทิศทางของการตลาดและ อุตสาหกรรมนี้ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลทำให้ฝ่ายบริหารต้องปรับนโยบายการพัฒนาทุนมนุษย์ให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอยู่เสมอ (กัญญา จิตต์ชุ่ม และคณะ, 2564) **การกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงาน** ภาครัฐมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสุขภาพภาคประชาชน ไว้เป็นแนวทางในการดำเนินการด้านสุขภาพ ซึ่งศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ ได้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ดังกล่าว ใช้เป็นแนวทางกำหนดกรอบกลยุทธ์ในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กรในแต่ละขั้นตอน โดยมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ดูแล ให้คำปรึกษา และสนับสนุนการดำเนินงานดังกล่าว ดังการศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางและรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสม ระหว่าง ภาคชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการบริหารจัดการและการดูแลสุขภาพระดับปฐมภูมิ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการในการพัฒนาความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐ ภาคชุมชนและภาคเอกชนในการบริหารจัดการและการดูแลสุขภาพระดับปฐมภูมิ ได้แก่ 1) การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนร่วม 2) การสร้างความรู้สึกไว้นื้อเชื่อใจและความรู้สึกปลอดภัยในการทำงานระหว่างกัน 3) มีการสื่อสารข้อมูลความรู้ที่ต่อเนื่อง 4) การเสริมพลังซึ่งกันและกัน 5) การขยาย

เครือข่าย 6) การบริหารจัดการความร่วมมือผ่านระเบียบกฎเกณฑ์และคณะกรรมการความร่วมมือในพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง ข้อเสนอแนะในการพัฒนาความร่วมมือที่เหมาะสม ระหว่าง ภาคชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการบริหารจัดการและการดูแลสุขภาพระดับปฐมภูมิ ได้แก่

- 1) การผนวกความร่วมมือฯ ระหว่างเครือข่ายในระบบสุขภาพระดับอำเภอจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพระดับปฐมภูมิ ในแง่ของการบริการจัดการกำลังคน งบประมาณ และทรัพยากรอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 2) ผู้มีส่วนร่วมและเจ้าหน้าที่จากภาคส่วนต่างๆ ควรได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติทางบวกต่อความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในการบริหารจัดการและการดูแลสุขภาพระดับปฐมภูมิ (วนิษา ชื่นกองแก้ว และคณะ, 2565)

ด้านการสรรหาคัดเลือก มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาคัดเลือกบุคลากรขององค์กร โดยยึดโยงกับนโยบายและภารกิจของภาครัฐที่มอบให้ศูนย์ฯ ดำเนินการ ดังนั้นศูนย์ฯ ได้ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และสถาบันการศึกษาของภาครัฐ สรรหาและเลือกสรรบุคคลผู้มีความสามารถสูงและความพร้อมทางจิตใจในการให้บริการด้านสุขภาพเข้ามาเป็นหนึ่งในพื้นที่เพื่อสำคัญช่วยขับเคลื่อนภารกิจขององค์กรและภาครัฐ สอดคล้องกับแนวคิดของ Ciisio, Wayne F. เสนอว่า การสรรหา เป็นกระบวนการค้นหาและชักจูงให้บุคคลที่มีคุณสมบัติตามต้องการมาสมัครทำงาน เพื่อองค์กรจะได้ทำการคัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมที่สุดเข้าทำงานต่อไป การสรรหาสามารถทำได้ทั้งจากแหล่งภายในองค์กรเอง และการคัดเลือก เป็นการกลั่นกรองผู้สมัครงาน เพื่อให้ได้คนที่เหมาะสมที่สุดสำหรับตำแหน่งงานว่างที่เปิดรับ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากการสรรหาได้ผู้มาสมัครงานในจำนวนที่พึงพอใจแล้ว กระบวนการคัดเลือกที่ดีจะทำให้ได้คนที่เหมาะสมกับงานที่ต้องการ หรือ Put the Right Man on The Right Job นั่นเอง (Ciisio, Wayne F., 2003)

ด้านการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพตนเอง ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ ได้ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วน ดำเนินการจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากรทางการแพทย์เฉพาะทาง ขณะที่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในด้านอื่น ๆ จัดอบรมในด้านความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยีที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่น ได้แก่ กิจกรรมการเสวนา การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มงาน และการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างความเป็นมืออาชีพให้ทุกตำแหน่งงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดูแลสุขภาพของประชาชนเป็นสำคัญ ดังแนวคิดของ Carrell, Ebert, and Hatfield เสนอว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการปฏิบัติอย่างมีแผนขององค์กรที่จะปรับปรุงความรู้ ทักษะและความสามารถของพนักงาน หรือเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์กรให้มีประสิทธิภาพและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น ทำให้บุคลากรและองค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร (Carrell, Ebert, and Hatfield., 2000)

ด้านความมีคุณธรรมจริยธรรม ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์

ได้ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จัดฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรของศูนย์ฯ ในเรื่องความมีคุณธรรมจริยธรรม จากวิทยากรที่เป็นบุคลากรของรัฐ หรือบุคคลที่ภาครัฐจัดหามาให้ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมถึงการนำบุคลากรทางศาสนา หรือบุคลากรทางสงฆ์มาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้บุคลากรของศูนย์ฯ ได้เพิ่มพูนความรู้เรื่องดังกล่าว อันจะส่งผลให้บุคลากรของศูนย์ฯ มีคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติอันดี ดังการศึกษาเรื่องการพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวทางรัฐประศาสนศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวทางรัฐประศาสนศาสตร์มีความสัมพันธ์กับแนวคิดในกลุ่มมนุษย์สัมพันธ์และมนุษยนิยมองค์การ โดยเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เป็นปัจจัยภายในบุคคลที่ส่งผลต่อปัจจัยภายนอกองค์การ จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์พบว่า แนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวทางรัฐประศาสนศาสตร์ควรมีองค์ประกอบคือ 1) สร้างบรรยากาศในองค์การให้มีการถ่ายโอนการเรียนรู้ 2) ใช้วิธีการเสริมแรงทางบวกและ 3) องค์การควรให้ความสำคัญกับการอบรมหรือการโค้ช (Coaching) นอกจากนี้การตั้งศักยภาพที่เป็นจุดแข็งของทุนมนุษย์มาพัฒนา โดยไม่จำกัดขอบเขตแห่งความสามารถของบุคลากร จะช่วยให้บุคลากรที่อยู่ภายในองค์การนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์การของตนและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและเพิ่มการคงอยู่ภายในองค์การมากขึ้น (พฤทธิพงศ์ จักกะพาก, 2564) **ด้านการติดตามและการประเมินผล** ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ ได้ร่วมหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการประเมินผลและติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ เพื่อติดตามและกำกับดูแลประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ โดยได้มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลฯ ซึ่งภาครัฐจะกำหนดตัวแปรซึ่งครอบคลุมด้านสำคัญทุกด้าน ที่รัฐต้องการจากศูนย์ฯ เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการขององค์การในด้านต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐาน และเป็นไปในทิศทางที่ภาครัฐคาดหวังไว้ ตามแนวคิดของ Hyun, H. S. เสนอว่า การจัดการทุนมนุษย์มีความสำคัญกับการบริหารองค์การ ทำให้เกิดการประเมินผลงานของบุคลากรที่เหมาะสมและสนับสนุนคนทำงานดี การจัดการทุนมนุษย์ที่มีการกำหนดกระบวนการประเมินผลงานของบุคลากรที่ดีและเป็นธรรม จะส่งผลให้มีการให้รางวัล การเลื่อนตำแหน่งแก่ผู้ที่ปฏิบัติงานดี และการลงโทษผู้ที่ปฏิบัติงานไม่ดีและก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์การ อันเป็นการสร้างแรงจูงใจบุคลากรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Hyun, H. S., 2010)

3. แนวทางความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อ การรักษาโรคหัวใจของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ ภาครัฐต้องมีการส่งเสริมให้บุคลากรของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนจากภาครัฐในการรักษาโรคหัวใจ ให้มีทักษะและความสามารถเพิ่ม โดยการช่วยสนับสนุนการฝึกอบรม ทั้งในด้าน

ผู้เชี่ยวชาญ หลักสูตร เทคโนโลยี และสถานที่ในการฝึกอบรม ฯลฯ เพื่อให้บุคลากรของศูนย์ฯ สามารถปฏิบัติงานรับใช้ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงร่วมกันลงทุนผลิตบุคลากรทางการแพทย์ ให้สอดคล้องกับปริมาณงานในการรักษาดูแลประชาชน ตลอดจนการร่วมลงทุนพัฒนาและเชื่อมโยงระบบข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศด้านสุขภาพให้ทันสมัย มีมาตรฐานสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างคุ้มค่า สอดคล้องกับแนวคิดของ แผนยุทธศาสตร์การให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ โครงการภายใต้กิจการในแผนยุทธศาสตร์ ข้อที่ 2.9 คือ กิจการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุข ประกอบด้วย การดำเนินการกิจการพัฒนาด้านยาและครุภัณฑ์การแพทย์ อุปกรณ์การตรวจทางรังสีวินิจฉัยด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง (สำนักงานปลัดกระทรวง) อุปกรณ์สำหรับศูนย์ไตเทียม (สำนักงานปลัดกระทรวง) อุปกรณ์การตรวจทางห้องปฏิบัติการ (สำนักงานปลัดกระทรวง) กิจการโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุข หอผู้ป่วยพิเศษและอาคารจอดรถ (สำนักงานปลัดกระทรวง) ศูนย์การแพทย์เฉพาะทาง (กรมการแพทย์) ศูนย์กักแยกโรค (กรมควบคุมโรค) ศูนย์การแพทย์ระดับตติยภูมิ (สำนักงานปลัดกระทรวง) ระบบการดูแลผู้ป่วยระยะยาวระบบกักจัดชยะและน้ำเสีย (คณะกรรมการนโยบายการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ, 2558) นอกจากนี้ยังมี การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการทุนมนุษย์ในองค์การด้านโทรคมนาคม: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างวิสาหกิจภาครัฐและธุรกิจภาคเอกชน ผลการศึกษาพบว่า สมฤทธิ์ผลโดยรวมของการบริหารจัดการทุนมนุษย์ขององค์การวิสาหกิจภาครัฐและธุรกิจภาคเอกชนด้านโทรคมนาคม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานทั้งสององค์การอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านทักษะ ความสามารถในการทำงานของพนักงาน ด้านความรู้ในงานที่ทำและด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (จิรภาวดี โสภณ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความร่วมมือภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจของ ศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรคความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจ ภาครัฐและศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ ยังขาดความชัดเจนในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนมนุษย์ที่เป็นรูปธรรมร่วมกัน การสนับสนุนจากภาครัฐในการฝึกอบรมบุคลากรยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร และยังไม่เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ร่วมกันเท่าที่ควร โดยเฉพาะความสำคัญด้านวิชาชีพ และการประสานงานกันระหว่างกัน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กรู๊ปส์ 2) ความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจ พบว่า ปรากฏ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน

อัตรากำลัง ด้านการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงาน ด้านการสรรหาคัดเลือก ด้านการส่งเสริม การพัฒนาศักยภาพตนเอง ด้านความมีคุณธรรมจริยธรรม และด้านการติดตามและการ ประเมินผล 3) แนวทางความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษา โรคหัวใจ ภาครัฐต้องมีการส่งเสริมให้บุคลากรของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กْرِิปส์ ซึ่ง ปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนจากภาครัฐในการรักษาโรคหัวใจ ให้มีทักษะและความสามารถเพิ่ม โดยการช่วยสนับสนุนการฝึกอบรม ทั้งในด้านผู้เชี่ยวชาญ หลักสูตร เทคโนโลยี และสถานที่ใน การฝึกอบรม ฯลฯ เพื่อให้บุคลากรของศูนย์ฯ สามารถปฏิบัติงานรับใช้ประชาชนได้อย่างมี ประสิทธิภาพโดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริม ให้ภาคเอกชนเข้าร่วมดำเนินการในกิจการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุขให้มากขึ้น เพื่อให้การบริการด้านสุขภาพเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน 2) ข้อเสนอแนะเชิง ปฏิบัติ ภาครัฐและศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กْرِิปส์ ควรมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายความ ร่วมมือ เพื่อการจัดการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนถ่ายโอนความรู้ระหว่างกัน 3) ข้อเสนอแนะ ในการศึกษาค้างต่อไป ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพความร่วมมือภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรักษาโรคหัวใจของศูนย์หัวใจเซฟฮาร์ท การแพทย์ กْرِิปส์

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและเศรษฐกิจในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2563). ระบบบริการสุขภาพ. นนทบุรี: กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ.
- กัญญา จิตต์ชุ่ม และคณะ. (2564). การพัฒนาทุนมนุษย์ในธุรกิจโลจิสติกส์ระหว่างประเทศผ่าน องค์ความรู้ ทักษะและทัศนคติในประเทศไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 7(2), 366-380.
- คณะกรรมการนโยบายการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ. (2558). แผนยุทธศาสตร์การ ให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2558 – 2562. เรียกใช้เมื่อ 24 มิถุนายน 2564 จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2558/E/145/7.PDF>
- จิรภาวดี ไสภณ. (2563). การบริหารจัดการทุนมนุษย์ในองค์การด้านโทรคมนาคม: ศึกษา เปรียบเทียบระหว่างวิสาหกิจภาครัฐและธุรกิจภาคเอกชน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 5(1), 95-107.
- บริษัท เซฟฮาร์ท การแพทย์ กْرِิปส์ จำกัด. (2559). ประวัติความเป็นมา. นนทบุรี: บริษัท เซฟ ฮาร์ท การแพทย์ กْرِิปส์ จำกัด.

- พรทิพย์ ศิริภานุมาศ และคณะ. (2562). บทเรียนความเป็นไปได้การให้เอกชนร่วมลงทุนด้านสุขภาพของประเทศไทย. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น, 26(1), 109-119.
- พฤทธิพงศ์ จักกะพาก. (2564). การพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวทางรัฐประศาสนศาสตร์. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ Journal of MCU Social Science Review, 10(2), 354-363.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. (2560). บทที่ 4 การบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์การภาครัฐ. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2564 จาก <http://dspace.bru.ac.th/xmlui/bitstream/handle>
- วนิดา ชื่นกองแก้ว และคณะ. (2565). การพัฒนาแนวทางและรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมระหว่าง ภาคชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการบริหารจัดการและการดูแลสุขภาพระดับปฐมภูมิ. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- วิชัย เหล็กดี. (2562). คุณภาพการให้บริการของบุคลากรทางการแพทย์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาล. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Carrell, Ebert, and Hatfield. (2000). Human Resource Management in South Africa. Thomson, Pat Bond. London.
- Ciisio, Wayne F. (2003). Managing Human Resources: Productivity, Quality of Worklife, Profit. Boston: McGraw-Hill.
- Dimack, M. E. & Dimock, G.O. (1969). Public Administration. (4th ed.). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Hyun, H. S. (2010). Human Capital Development. ADB Economic Working Paper Series No.225. Manila: Asian Development Bank.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1987). Qualitative Data Analysis: A Sourcebook of New Methods. Beverly Hills, CA: Sage.

รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*

THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MANAGEMENT MODEL FOR DEVELOPMENT OF ACTIVE LEARNING MANAGEMENT IN DIGITAL ERA - BOONKHUM RATBUMRUNG SCHOOL, PATHUMTHANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

สุรางค์ ประไพพนพ

Surang Prapainop

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

Pathumthani primary education service area office 1, Thailand

E-mail: surangprapainop@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) พัฒนารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ยืนยันรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 4) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ เทคนิคเดลฟายรูปแบบปรับปรุง จำนวน 3 รอบ และการวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง จำนวน 55 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า และแบบตรวจสอบรายการ ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล มีปัจจัย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) การเรียนรู้และพัฒนา

* Received June 18, 2022; Revised July 8, 2022; Accepted August 16, 2022

วิชาชีพ 3) ชุมชนกัลยาณมิตร 4) การทำงานเป็นทีม 5) การมีวิสัยทัศน์ร่วม 6) โครงสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และ 7) เทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก มีปัจจัย 2 ด้าน คือ 1) การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 2) การปฏิบัติจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2. ผลการยืนยันรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และการดำเนินการหลังการใช้รูปแบบฯ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, ยุคดิจิทัล, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The objectives of the research are: 1) to determine factors that compose the Professional Learning Community Management Model for Development of Active Learning Management in Digital Era. 2) to develop a the Professional Learning Community Management Model for Development of Active Learning Management in Digital Era. 3) to confirm the Professional Learning Community Management Model for Development of Active Learning Management in Digital Era. 4) to study the result of implementing t the Professional Learning Community Management Model for Development of Active Learning Management in Digital Era by using mixed methods research, i.e., analyzing research documents and publications, expert interviews, three rounds adjustment by Modified Delphi techniques, and survey technique. The selected population for this research was 55 management and teachers of Boonkhumratbumrung School. Tools used for data collection are questionnaires for content analysis, structural interviews, rating scale questionnaires, and checks list. The research found that: 1. The Professional Learning Community Management Model for Development of Active Learning Management in Digital Era has two components which are: Managerial component, there are seven factors, i.e., 1) Leadership, 2) knowledge and professional development, 3) community relationship, 4) teamwork, 5) shared vision, 6) structure of professional learning community and 7) digital technology and its development and development of proactive learning component, there are two factors, i.e., 1) the ability to develop lesson plan and 2) the ability to implement active learning in teaching. 2. The implementation results of the

model confirms that it is possible and appropriate to apply the model at higher level.

Keywords: Professional Learning Community Management Model, Digital Era, Active Learning Management

บทนำ

โลกพลิกผันในยุค VUCA เป็นปรากฏการณ์ที่มีความผันแปรและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสการพัฒนาเทคโนโลยี (Big Bang of Technology) ที่มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ทำให้เกิดนวัตกรรมทางเทคโนโลยีขึ้นในโลก เป็นโลกยุคดิจิทัลที่มีคุณลักษณะของการเป็น 1) โลกที่ไร้พรมแดน คือ การไม่มีขอบเขตที่แท้จริงในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และสารสนเทศ 2) โลกที่แคบลง คือ การเดินทางติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วมากขึ้น ประหยัด และมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ 3) โลกที่หมุนเร็วมากขึ้น คือ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์มีความหลากหลายและสะดวกมากขึ้น (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561) โดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และแตกต่างไปจากดั้งเดิมมาก ส่งผลให้การจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องเข้าใจความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และนำเทคโนโลยีเข้ามา เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ เพื่อประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) เป็นรูปแบบหนึ่ง ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้สถานศึกษานำไปใช้ในการพัฒนาครูในการจัด การเรียนรู้ ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้ 1) การมีบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน 2) การร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน 3) การสืบสอบสะท้อนผลเชิงวิชาชีพ 4) การร่วมมือ ร่วมพลัง และ 5) การสนับสนุนการจัดลำดับโครงสร้างและความสัมพันธ์ของบุคลากร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ดังนั้น ผู้บริหาร จึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สู่อุทิศเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ผ่านการรวมตัวร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ และ นักการศึกษาบนพื้นฐานวัฒนธรรมแบบกัลยาณมิตร เพื่อมุ่งมั่นร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อให้สามารถพัฒนาต่อยอดวิธีการจัดการเรียนรู้ ให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ โดยมีภารกิจร่วมกัน ดำเนินการแบบทีมเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารเป็นผู้ดูแลให้การสนับสนุนเพื่อร่วมเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพเปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเองสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จ หรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการ

ทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน โดยมีเป้าหมายหลักคือ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน พัฒนาการเรียนรู้ร่วมกัน และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) ดังนั้น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจึงเป็นการรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร นักการศึกษาบนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การบริหารสถานศึกษาด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล มุ่งเน้นและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม โดยมีการดำเนินการอย่างน้อย 5 ประการ ดังนี้ 1) มีเป้าหมายร่วมกันในการจัด การเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ 2) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากหน่วยงาน และสถานการณ์จริงของชั้นเรียน 3) ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมเรียนรู้และรวมพลังหนุนเสริมให้เกิด การเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมาย 4) มีการวิพากษ์และสะท้อนผลการทำงานพัฒนาผู้เรียนและ 5) มีการสร้าง HOPE ให้ทีมงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ดังนั้น ผู้บริหาร จึงต้องมี การเตรียมพร้อมและวางแผนการบริหารสถานศึกษาให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสาร และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถเลือกใช้กับการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม คุ่มค่าและเพียงพอต่อการใช้งาน ซึ่ง (รัชยา เรืองศรี, 2562) ได้กล่าวว่า แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงบางครั้งเป็นสิ่งที่น่ากลัว ทว่าหากมีการเตรียมพร้อมและขบคิดเส้นทางเดิน ที่ถูกต้อง การเปลี่ยนแปลงก็เป็นเรื่องวิเศษที่สุด นำมาซึ่งอนาคตที่งดงามและมั่นคง ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายและเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญเร่งด่วน โดยปรับเปลี่ยนวิธีการจากดั้งเดิมที่เป็นเพียงการหาเวลามาพบปะพูดคุยกันเท่านั้น มาเป็นวิธีการนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงาน ให้มีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้เท่าทันต่อเหตุการณ์และสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยสร้างความร่วมมือกันจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ชุมชน ผู้เชี่ยวชาญ ร่วมกับครูผู้สอน โดยมีการดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ถอดบทเรียนที่ได้รับสะท้อนผล การปฏิบัติงานระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง

จากความสำคัญดังกล่าว การบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ เช่น ใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน ใช้ในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงใช้ในการติดต่อสื่อสารกับทุกคน ผ่านช่องทางที่หลากหลาย โดยมีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ในการทำงานร่วมกัน บนพื้นฐานของความเป็นกัลยาณมิตร เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และยกระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
3. เพื่อยืนยันรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
4. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารอบแนวคิดเป็นขั้นตอนการวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

1.1 การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.2 ศึกษาองค์ประกอบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลและองค์ประกอบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Interview) จำนวน 9 คน เพื่อเสนอความคิดเห็นและการให้ข้อมูลเสนอร่างแนวคิดในขั้นที่ 1

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบเป็นขั้นการสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยกำหนดไว้ 2 ขั้นตอน คือ

2.1 สร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.2 นำเสนอร่างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก แก่ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดลฟายรูปแบบปรับปรุง (Modified Delphi Technique) จำนวน 3 รอบ สอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 คน

ระยะที่ 3 การยืนยันรูปแบบเป็นการยืนยันรูปแบบโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ระยะที่ 4 การนำรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนา การจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุงประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล มีปัจจัยสำคัญ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านภาวะผู้นำ 2) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ 3) ด้านชุมชนกัลยาณมิตร 4) ด้านการทำงานเป็นทีม 5) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม 6) ด้านโครงสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และ 7) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและองค์ประกอบของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง มีปัจจัยสำคัญ 2 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 2) ด้านการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2. รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง โดยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบในการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$)

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง พบว่า ก่อนการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุงมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$ ส่วนหลังการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัด การเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert interview) จำนวน 9 คน พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหาร ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างรุก โรงเรียนบุญคุ้ม ราษฎร์บำรุง ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านการบริหารชุมชนแห่งการ เรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล มีปัจจัยสำคัญ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านภาวะผู้นำ 2) ด้านการ เรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ 3) ด้านชุมชนกัลยาณมิตร 4) ด้านการทำงานเป็นทีม 5) ด้านการมี วิสัยทัศน์ร่วม 6) ด้านโครงสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และ 7) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และ องค์ประกอบด้านการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง มีปัจจัย สำคัญ 2 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 2) ด้านการ ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และเมื่อได้องค์ประได้ประเมินความถี่ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน พบว่า เห็นด้วยร้อยละ 82.25- 100.00 แสดงให้เห็นว่า ประชากรมีความเห็นด้วยอย่าง มากที่ประเด็นด้านการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการ เรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง ซึ่งเป็นองค์ประกอบในการสร้างรูปแบบการบริหาร ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้ม ราษฎร์บำรุง สอดคล้องกับ (กุลชนกนันท์ ธนโชติกิจเกื้อกุล, 2564) ระบุว่า การบริหารชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ กสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำร่วม ด้านการสร้างบรรทัดฐาน และค่านิยมร่วมกัน ด้านการร่วมกันวางเป้าหมายและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้าน การร่วมพลังร่วมมือ ด้านการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ และด้านการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน

2. ผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 21 คน โดยใช้เทคนิคเดลฟายรูปแบบปรับปรุง พบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับแบบแผนและขั้นตอนของแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการ บริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียน บุญคุ้มราษฎร์บำรุง โดยมีค่ามัธยฐาน (Median) อยู่ระหว่าง 4.00 – 5.00 และค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์ (Inter-Quartile Range) อยู่ระหว่าง 0.00 – 1.00 ค่ามัธยฐานรอบที่ 2 กับ รอบที่ 3 ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน แสดงว่า รูปแบบการบริหารชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล และองค์ประกอบด้านการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง ในส่วน ขององค์ประกอบด้านการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล จากการวิจัยพบว่า

ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับรูปแบบ การบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง ถ้าพิจารณาแต่ละประเด็นพบว่าการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล ในภาพรวมมีปัจจัยสำคัญ คือ ภาวะผู้นำ การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ชุมชนกัลยาณมิตร การทำงานเป็นทีม การมีวิสัยทัศน์ร่วม โครงสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยุคดิจิทัลมีความสำคัญต่อโรงเรียนเป็นอย่างมาก ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล นำมาเพิ่มขีดความสามารถของโรงเรียนโดยเฉพาะโรงเรียนที่มีการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและ การปฏิบัติงานที่เน้นรูปแบบทีมงานเป็นหลัก (อำนาจ เหลื่อน้อย, 2561) สอดคล้องกับ (Erin R. Rentfro., 2007, Winter) ระบุว่ารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นทีมของครูเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษา (กุลชนกนันท ฐนโชติกิจเกื้อกุล, 2564) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลในโรงเรียนประถมศึกษาเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มี 6 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ การสร้างบรรทัดและค่านิยมร่วมกัน ร่วมกันวางเป้าหมายและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การร่วมมือร่วมพลัง การสะท้อนผลการปฏิบัติการ การสนับสนุนการจัดโครงสร้างและความสัมพันธ์ของบุคคล และภาวะผู้นำร่วมและสนับสนุน ทุกปัจจัยสำคัญมีความสำคัญต่อการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่มีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาศักยภาพการสอนของครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ (DiMarco, Danielle, 2019) ส่วนองค์ประกอบด้านการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียน บุญคุ้มราษฎร์บำรุง จากการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง ถ้าพิจารณาแต่ละประเด็นพบว่าการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง คือ ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และด้านการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อนุสตรา เฉลิมศรี, 2563) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษาด้วยกระบวนการชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เชิงรุก ประกอบด้วยความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงรุก และความสามารถในการปฏิบัติการสอนวิทยาศาสตร์เชิงรุก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พรทิพย์ วงศ์ไพบูลย์, 2560) ระบุว่า บทบาทครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย การวางแผนเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของเนื้อหาและกิจกรรม ให้มีความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก กิจกรรมมีความสั้นไหล มีชีวิตชีวา ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติที่หลากหลายและมีความท้าทาย

3. ผลการยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง ตามความเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ในการในการบริหารชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง อยู่ใน ระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มประชากรเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง จึงทำให้มองว่า ข้อปฏิบัติที่ระบุมาให้สามารถทำได้และมีความเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ฐาปณัฐ อุดมศรี, 2558) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน พบว่า การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

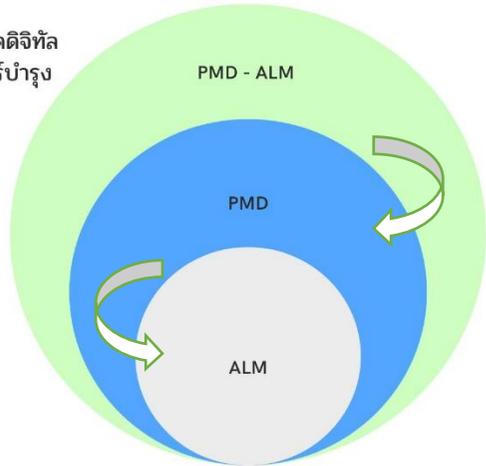
4. ผลการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง พบว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุงมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ส่วนหลังการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของการดำเนินการของแต่ละองค์ประกอบและรายด้าน พบว่า หลังการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง มีค่าเฉลี่ยของการดำเนินการสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียน บุญคุ้มราษฎร์บำรุงในทุกองค์ประกอบและทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (กรณีย์พล วิวรรณมงคล, 2561) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ความสามารถการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาสำหรับครูหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอยู่ในระดับดี ซึ่งแผนภาพของรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง แสดงไว้ดังนี้

รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง

องค์ประกอบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง (PMD-ALM)

องค์ประกอบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล (PMD)

องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ALM)

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย ผลการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน แบ่งออกได้เป็น 2 องค์ประกอบ 1.1 องค์ประกอบด้านการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล (PMD) มีปัจจัยสำคัญ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านภาวะผู้นำ 2) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ 3) ด้านชุมชนกัลยาณมิตร 4) ด้านการทำงานเป็นทีม 5) ด้านการมีส่วนร่วม 6) ด้านโครงสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และ 7) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 1.2 องค์ประกอบด้านการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ALM) โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง มีปัจจัยสำคัญ 2 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 2) ด้านการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2. การสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุงรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง โดยใช้เทคนิคเดลฟายรูปแบบปรับปรุง 3 รอบ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน พบว่า รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง มีข้อที่ควรเพิ่มเติมตามแบบสอบถาม ทั้ง 3 รอบ ทำให้ได้องค์ประกอบด้านการบริหาร

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล และองค์ประกอบด้านการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง 3. ผลการยืนยันรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง ตามความคิดเห็นของประชากรในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 55 คน พบว่า รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุงโดยรวมมีความเหมาะสมในการนำไปใช้และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$) 4. ผลการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 55 คน ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง สรุปได้ว่า ก่อนการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง พบว่า โดยรวมมี การดำเนินการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$) ส่วนหลังใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง พบว่า โดยรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$) ข้อเสนอแนะการนำรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุงไปใช้ในสถานศึกษาอื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1. ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำ การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ชุมชนกัลยาณมิตร การทำงานเป็นทีม การมีวิสัยทัศน์ร่วม โครงสร้างชุมชน แห่งการเรียนรู้ และเทคโนโลยีดิจิทัล และ 2) องค์ประกอบด้านการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียน บุญคุ้มราษฎร์บำรุง ได้แก่ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำไปทดลองใช้ก่อนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลก่อนนำไปใช้จริง 2. การนำรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุงไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ควรศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบและกระบวนการพัฒนาให้เข้าใจทุกขั้นตอนก่อน เพื่อจะได้ปรับรูปแบบให้มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ 3. ควรนำรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุงไปทำประชาพิจารณ์กับครูและบุคลากรในโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก่อนนำไปใช้จริง เพื่อพัฒนารูปแบบในแต่ละด้านให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง ประเด็นวิจัยสำหรับการวิจัยต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลเฉพาะในโรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เท่านั้น ในครั้งต่อไปควรมีการเก็บข้อมูล การบริหารชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของหน่วยงานอื่น ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นบ้างหรือต้นสังกัดอื่น ๆ เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรณีย์พล วิวรรณมงคล. (2561). รูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารVeridian E-Journal Silpakorn University , 11(3), 92-114.
- กุลชนกนันท์ ธนโชติกิจเกื้อกุล. (2564). รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยุคดิจิทัลในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 1(1), 103-118.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการนำไปใช้ในสถานศึกษา. ศึกษาศาสตร် มสธ, 10(1): 34-41.
- ฐาปนัฐ อุดมศรี. (2558). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา . จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิพย์ วงศ์ไพบูลย์. (2560). การเรียนรู้เชิงรุกและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Active Learning). วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร , 8(2), 327-336.
- รัชยา เรืองศรี. (2562). ปรับธุรกิจให้รอดในยุคดิจิทัล = Digital Darwinism. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุสสรุ เฉลิมศรี. (2563). การพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษาด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. ใน ปริญญาานิพนธ์

ปรัชญาดุขฎฐฎบฎฑฎต(วฎทฎการทางการค้กขและการจ้ดการเร้ยนรู้). มหาว�ทยาลัฎศรึ
นครนทรว�โรฒ.

อ้านาท เหล้ือน้อย. (2561). รุขบฏการบร�การจ้ดการค้กขนแ้ทงการเร้ยนรู้ทางว�ชาข้พของ
ร้องเร้ยนมาตรฐานสากล. ใน ดาฎน้พนธ์ครุศาสตรดุขฎฐฎบฎฑฎต. (การบร�การการค้กข).
มหาว�ทยาลัฎศรึราชฎฎนครสวรรรค้.

DiMarco, Danielle. (2019). Teachers' Perceptions of Voluntary Professional Learning Community (PLC) Participation and Their Instructional Practices. In Doctoral dissertation. ST.John's University. Holt Rinehart and Winston.

Erin R. Rentfro. (2007). Professional Learning Communities Impact Student Success This school uses a professional learning community to target students' needs. Retrieved January 20, 2022, from https://www.naesp.org/sites/default/files/resources/2/Leadership_Compas/2007/LC2007v5n2a3.pdf

ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสุนัขจรจัดศึกษาผลกระทบและ ความเป็นไปได้กรณีความรับผิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* LIABILITY FOR DAMAGE CAUSED BY STRAY DOGS STUDY THE IMPACT AND FEASIBILITY OF THE LIABILITY OF THE LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION

อาทิตยา ชาลี

Atitaya Chalee

สุนทรี บุชิตชน

Suntaree Buchitchon

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University Nong Khai Campus, Thailand

E-mail: atitayachlaw@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อนำเสนอความสำคัญของผลกระทบใน
ความรับผิดขององค์กรส่วนท้องถิ่นในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ (ศึกษาเฉพาะสุนัขจรจัด) 2)
เพื่อวิเคราะห์ และนำเสนอแนวทางการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำลายหรือ
จัดการสุนัขจรจัด โดยมีรูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า ประการที่หนึ่ง เสนอ
ความสำคัญของผลกระทบในความรับผิดขององค์กรส่วนท้องถิ่นในความเสียหายอันเกิดจาก
สัตว์ พบว่า ในประเทศไทยมี พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.
2537 มาตรา 67(3)(7) และมาตรา 68(7) กำหนดไว้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ราชการ
ส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณสุขด้านต่าง ๆ และตามพระราชบัญญัติการ
สาธารณสุข พ.ศ.2535 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560) กำหนดอำนาจหน้าที่ของ
เจ้าพนักงานท้องถิ่น มีอำนาจกักขัง สุนัขที่พบในที่สาธารณะ โดยไม่ปรากฏเจ้าของ ซึ่งศาลได้
พิพากษาไว้ในคดีหมายเลขคดีแดงที่ อ.1751/2559 พบว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้
ที่ต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสุนัขจรจัด ในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น และประการที่สองวิเคราะห์ และนำเสนอแนวทางการใช้อำนาจขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นทำลายหรือจัดการสุนัขจรจัด พบว่าเมื่อนำคำพิพากษาของศาลปกครองมา

* Received July 11, 2022; Revised August 9, 2022; Accepted September 24, 2022

ปรับใช้นั้น มิได้เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดไว้โดยเฉพาะ เป็นการนำบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดอำนาจและหน้าที่โดยรวมไว้ในการสาธารณสุขประโยชน์ของบ้านเมืองตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มาเป็นบรรทัดฐานในการวินิจฉัยความรับผิดความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสุนัขจรจัดอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน

คำสำคัญ : สุนัขจรจัด, ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์, การปรับพฤติกรรมสัตว์

Abstract

The objectives of this research paper were to study 1) to present the importance of the impact of the liability of local organizations in the damage caused by animals. (Study only stray dogs) 2) To analyze and present guidelines for using the powers of local governments to destroy or manage stray dogs with a documentary research model. Firstly, Propose the importance of impact on the liability of local authorities for animal damage. found that in Thailand there are The Tambon Council and Tambon Administrative Organization Act, B.E. 2537, Section 67(3)(7) and Section 68(7) states that the local government organization to the local government Has duties to provide public services in various fields and according to the Public Health Act B.E. 2535 (and its amendments No. 3 B.E. 2560) stipulates the powers and duties of local officials. have the power to detain dog found in public without the owner The court ruled in the red case No. 1751/2016 found that the local administrative organization It is the person who must pay compensation to those who have been damaged by stray dogs. around the local government organization and secondly, analyze and present guidelines for using the powers of local governments to destroy or manage stray dogs found that when the Administrative Court's judgment was applied It is not a provision that specifically defines liability. This is the introduction of the provisions relating to the determination of powers and duties by including in the public interest of the country according to the principles of good governance (Good Governance) as a basis for diagnosing liability, liability for damage caused by stray dogs causing damage. cause damage to the people.

Keywords: stray dogs, animal damage liability, animal behavior modification

บทนำ

สุนัขจรจัด ในทางกฎหมายมิได้มีบทนิยามไว้ชัดเจน เพียงแต่นิยามไว้โดยในความหมายโดยรวมของสัตว์ไว้ นอกเหนือจากสัตว์ป่าว่า “สัตว์ที่ไม่ปรากฏเจ้าของ” ในปัจจุบันนี้มีให้เห็นอยู่ในแทบทุกชุมชน โดยในประเทศไทยนั้น ปัจจุบันประเทศไทยมีสุนัขจรจัดที่อาศัยอยู่ร่วมกับคนในสังคมจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกปี ข้อมูลเมื่อปลายปี 2562 กรมปศุสัตว์เปิดเผยข้อมูลว่ามีสุนัขจรจัดหรือด้อยโอกาสประมาณ 2.493 ล้านตัว นับว่ามีปริมาณมากพอสมควร และยังมีแนวโน้มว่าจะมากขึ้นทุกปีโดยกรมปศุสัตว์คาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2570 และในอีก 20 ปี ข้างหน้า ถัดไปจำนวนประชากรสุนัขจรจัด จะเพิ่มขึ้นเป็น 5 ล้านตัว ซึ่งจำนวนของประชากรสุนัขจรจัดนั้น เป็นสาเหตุหลักสำคัญในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ เพราะรัฐยังไม่มีศักยภาพในการจัดการควบคุมดูแลสุนัขจรจัดได้อย่างเป็นนามธรรม โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาแม้กรมปศุสัตว์ จะมีโครงการการป้องกันการขยายพันธุ์ของสุนัขจรจัดจากรัฐแล้วบ้างก็ตาม อาทิเช่น “โครงการสุนัขชุมชนเพื่อการแก้ปัญหาสุนัขจรจัดอย่างยั่งยืน” (วันทนีญแจ่มจันทร์, 2564)

ซึ่งความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสุนัขจรจัด ศาลปกครองสูงสุดได้แนวทางในการวินิจฉัยถึงความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหาย ต่อร่างกาย ทรัพย์สิน อนามัย และความเสียหายนั้นไปกระทบต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้ใด นั้น โดยมีคำพิพากษาวางหลักไว้เป็นบรรทัดฐานในคดีหมายเลขดำที่ อ.1191/2556 คดีหมายเลขแดงที่ อ.1751/2559 โดยคดีนี้มีข้อเท็จจริงว่า ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นเอกชน มีอาชีพเลี้ยงนกกระจอกเทศมาหลายปี ต่อมาได้มีสุนัขจรจัดซึ่งอาศัยอยู่บริเวณบ่อขยะ ซึ่งเป็นเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลผู้ถูกฟ้องคดี ซึ่งห่างจากฟาร์มนกกระจอกเทศประมาณ 600 เมตร และสุนัขจรจัดเหล่านั้นจะไล่กัดนกกระจอกเทศ ซึ่งก่อนนั้นผู้ฟ้องคดีมีนกกระจอกเทศจำนวนมาก และมีรายได้จากการขายไขนกกระจอกเทศตลอดมา และการที่ถูกรบกวนจากสุนัขจรจัดเหล่านั้น นกกระจอกเทศเกิดภาวะเครียดทำให้พ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ตายไปบางส่วนและได้รับบาดเจ็บ ส่วนนกกระจอกเทศที่เหลืออยู่ตกใจและหวาดผวาก็ไม่กล้าออกไข่ ส่งผลให้รายได้จากการขายไขของผู้ฟ้องคดีลดลงอันทำให้เกิดความเสียหาย จึงฟ้องขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปกครองในท้องที่นั้นรับผิดชอบในการชดเชยความเสียหายที่เกิดจากสุนัขจรจัดที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น กรณีดังกล่าวศาลปกครองได้วินิจฉัยว่าให้ราชการส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่นั้น ชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกทำละเมิด (ผู้ฟ้องคดี) ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 มาตรา 30 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายเนื่องจากมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการ กักสัตว์ ขยายทอดตลาด เป็นต้น (วิภาวี แสงสร้อย, สิริศักดิ์ ชีซ่าง, 2562)

อีกทั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 7 พ.ศ.2562) มาตรา 67(3)(7) และมาตรา 68 (7) จึงมีอำนาจหน้าที่ในการ

ให้บริการสาธารณสุขด้านต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งกับการดำเนินการกักสัตว์ที่พบในที่หรือทางสาธารณะ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการรักษาภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชนในท้องถิ่นหรือเพื่อป้องกันอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสัตว์ เมื่อราชการส่วนท้องถิ่นไม่ดำเนินการควบคุมสุนัขจรจัดดังกล่าวจึงถือว่าละเลยต่อหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดนอกจากนี้สุนัข ไม่ว่าจะปรากฏว่าเจ้าของหรือไม่ก็ถือว่าเป็นสัตว์ควบคุมตามพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535 มาตรา 4 อีกด้วย เมื่อสุนัขเป็นสัตว์ควบคุมตามกฎหมายลำดับรองเฉพาะ พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจจับสัตว์ควบคุมนั้นเพื่อกักขัง ถ้าไม่มีเจ้าของมารับคืนภายในห้าวัน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจทำลายสัตว์ควบคุมนั้นได้อีกด้วย

จากบทบัญญัติที่กล่าวมานั้น เห็นได้ว่าการกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยรักษาความสะอาดในทางสาธารณะโดยใช้วิธีการจัดบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ที่จะต้องจัดการเพื่อประโยชน์ในการรักษาภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นและเพื่อป้องกันการเกิดโรคติดต่อจากสัตว์ จึงมีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสุนัขจรจัด รวมถึงสัตว์ทุกประเภทที่ไม่มีเจ้าของหรือมีแต่ไม่ปรากฏเจ้าของ เพราะถือว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตนั้นละเลยต่อหน้าที่ไม่ควบคุมสุนัขจรจัด จนทำให้สุนัขจรจัดที่อาศัยอยู่ที่บ่อขยะนั้นมาไล่ต้อน รุมกัด เป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย

ด้วยปัญหาดังกล่าวผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ด้วยเหตุที่สุนัขจรจัดโดยลักษณะเป็นสัตว์ ไม่ได้ถูกฝึกอุปนิสัย บางตัวนั้นมีพฤติกรรมก้าวร้าวเรื่องจากสุนัขนั้นสืบเชื้อสายมาจากสุนัขป่า จึงควบคุมการกระทำได้ยาก แม้ในประเทศไทยในหลายปีที่ผ่านมาจะมีโครงการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมปศุสัตว์ จัดการปัญหาการควบคุมปริมาณสุนัขจรจัด โดยดำเนินการจับสุนัขจรจัดทำหมันรวมถึงการฉีดวัคซีน หรือการให้สัตวแพทย์ออกพื้นที่ทำหมันให้สุนัขจรจัด หรือสุนัขที่มีเจ้าของแต่เจ้าของไม่สามารถดูแลในเรื่องสวัสดิการให้สัตว์ได้ แต่บางพื้นที่ก็ยังไม่สามารถควบคุมประชากรสุนัขจรจัดได้ ดังนั้นเมื่อความรับผิดชอบอยู่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตนั้น ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเนื่องจากมีหน้าที่ ๆ ต้องควบคุมกำกับดูแลการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ตามกฎหมายเฉพาะหลายฉบับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อนำเสนอความสำคัญของผลกระทบในความรับผิดชอบขององค์กรส่วนท้องถิ่นในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ (ศึกษาเฉพาะสุนัขจรจัด)
2. เพื่อวิเคราะห์ และนำเสนอแนวทางการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำลายหรือจัดการสุนัขจรจัด

วิธีดำเนินงานวิจัย

บทความนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ รูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากการทบทวนเอกสารทั้งภายในประเทศและต่างประเทศจากแหล่งข้อมูล คือหนังสือ บทความ คำอธิบาย วารสาร วิทยานิพนธ์ ตำบทยกกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติและสารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งได้จากห้องสมุดของสถาบันต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้ได้ข้อสรุปตามประเด็นที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในรูปแบบรายงานเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลกระทบในความรับผิดชอบขององค์กรส่วนท้องถิ่นในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ (ศึกษาเฉพาะสุนัขจรจัด)

จากการศึกษาผลกระทบในความรับผิดชอบขององค์กรส่วนท้องถิ่นในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ จะพบได้ว่ามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบขององค์กรส่วนท้องถิ่นในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ ซึ่งสามารถศึกษาได้ออกเป็น

1.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบกรณีเกิดความเสียหายจากสัตว์มีเจ้าของ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 433 กำหนดความรับผิดไว้แต่เพียง กรณีสัตว์ที่มีเจ้าของ หรือมีผู้รับเลี้ยงรับรักษาแทนเท่านั้น ซึ่งมีทั้งการคุ้มครอง และบทกำหนดโทษ โดยถือเอาบุคคลที่ใกล้ชิดกับสัตว์ในขณะนั้นเป็นผู้รับผิดชอบ

1.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบกรณีเกิดความเสียหายจากสุนัขจรจัด ตามพระราชบัญญัติสภาพาบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 67(3)(7) และ มาตรา 68(7) กำหนดไว้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งหมายความถึงราชการส่วนท้องถิ่นในแต่ละระดับในเขตปกครองตนเองด้วย มีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ต้องป้องกันหรือระงับโรคติดต่อ คุ้มครองและดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือในการป้องกันในการแพร่ระบาดของโรค ในพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ.2535 เพื่อจัดการกับสุนัขที่ติดเชื้อพิษสุนัขบ้า ให้เจ้าพนักงานตามบทบัญญัติดังกล่าวมีอำนาจทำลายสัตว์นั้นได้ ในแนวทางเดียวกัน ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560) ก็กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่น มีอำนาจกักขัง สุนัขที่พบในที่สาธารณะ โดยไม่ปรากฏเจ้าของ แม้ว่าจะยังไม่มี ความเสียหายเกิดจากสุนัขตัวที่พบในที่สาธารณะก็ตาม มาตรา 29 และมาตรา 30 เจ้าพนักงานท้องถิ่น มีอำนาจจะไปกักขังเพื่อรอเจ้าของมาแสดงพยานหลักฐานและมารับคืน ไว้ หากไม่มีผู้ใดมาแสดงตน ภายในกำหนด เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถนำสัตว์นั้นขายออกทอดตลาดได้

โดยมีกรณีเกิดความเสียหายขึ้นจากสุนัขจรจัดนั้น คดีหมายเลขคดีแดงที่ อ. 1751/2559 ศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยให้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้ที่ต้องชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสุนัขจรจัด ในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้น ซึ่งอาศัยความเกี่ยวพันในหน้าที่ ที่ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติที่กำหนด ไว้ อาทิเช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 ฉบับที่ 3) มาตรา 4 มาตรา 29 และมาตรา 30 พระราชบัญญัติสภาพัฒนและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 67(3)(7) และ มาตรา 68(7) พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ.2535 มาตรา 4 มาตรา 9 บทบัญญัติดังกล่าว กำหนดอำนาจและหน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่เขตปกครองของตน เช่น กรุงเทพมหานครหรือเมืองพัทยา หรือราชการส่วนท้องถิ่นในต่างจังหวัด โดยให้มีอำนาจในการออกข้อบัญญัติ ในเฉพาะพื้นที่ของตนกำหนดการควบคุมสัตว์และปล่อยสัตว์ และมีหน้าที่ในการดูแล เพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ต้องปฏิบัติ ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติดังกล่าว เพื่อประโยชน์สาธารณะของประชาชน เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นละเลยหน้าที่ตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ จึงต้องรับผิด ในความเสียหายที่เกิดขึ้น ชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย

โดย แนวความคิดความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ มีแนวความคิดมาจากหลัก *id est cuius commode eius et incommode* เนื่องจากสัตว์อาจเข้ามาก่อความวุ่นวายในทุกหนแห่ง ในสมัยโรมันความรับผิดที่หัวหน้าครอบครัวหรือเจ้าของสัตว์ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์อยู่ในความคิดเรื่อง *action de pauperie* อันเป็นวิธีการฟ้องร้องที่เกิดตั้งแต่กฎหมายสิบสองโต๊ะโดยให้เจ้าของที่ดินที่ได้รับความเสียหายจากสัตว์สี่เท้าฟ้องเจ้าของสัตว์ได้ เป็นความเสียหายที่ไม่มีคามผิดใด ๆ จากคน *Ulpian* จึงกล่าวว่า “*pauperie est dannum sine iniuria facientis datum*” ซึ่งหมายความว่า *pauperie* ก็คือความเสียหายที่เกิดจากข้อเท็จจริง ซึ่งเท่ากับบอกว่าความเสียหายมาจากข้อเท็จจริงคือจากสัตว์ แต่สัตว์ไม่ทำผิดกฎหมายเพราะตัวมันเองไม่มีเหตุผล ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์กรณีสัตว์มีเจ้าของสำหรับการพิจารณามาตรา 433 นั้นอาจพิจารณาในเบื้องต้นได้ว่าเป็นกรณีที่มีความเสียหายเกิดจากสัตว์ที่มีเจ้าของหรือที่อยู่ใกล้ชิดหรือมีอำนาจควบคุมในขณะที่เกิดเหตุที่สุด กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้เป็นเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาดูแลแทนเจ้าของต้องรับผิดชอบ โดยไม่จำเป็นต้องฟังการกระทำของผู้ที่ต้องรับผิด หมายความว่า ไม่จำเป็นต้องมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เพราะมิได้รับผิดจากการกระทำละเมิดของตนแต่รับผิดในความเสียหายที่มีต้นเหตุมาจากทรัพย์ (สัตว์) เพราะกฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าดูแลไม่ดี มี *culpa in vigilando* เป็นความผิดตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ตามทฤษฎี “ความรับผิดโดยไม่ต้องมีความผิด” (*objective responsibility*)

2. วิเคราะห์ และนำเสนอแนวทางการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำลายหรือจัดการสุนัขจรจัด

จากคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด หมายเลขคดีแดงที่ อ.1751/2559 ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 มาตรา 29 มาตรา 30 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 มาตรา 67(3) ที่ศาลนำมาปรับใช้เพื่อวินิจฉัยความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มิได้เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดชอบไว้โดยเฉพาะ เป็นการกำหนดอำนาจและหน้าที่โดยรวมไว้ในการบริหารกิจการหรือบริการสาธารณะประโยชน์ของบ้านเมืองตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) (นฤมล ทับจุมพล. 2541) หมายความว่า การใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อจัดการ งานของบ้านเมืองด้วยการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ มีระบบยุติธรรมและกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นอิสระเพื่อการดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปตามสัญญาที่มีฝ่ายบริหารที่โปร่งใสมีระบบราชการที่เคารพสิทธิของพลเมือง มีฝ่ายนิติบัญญัติที่รับผิดชอบ เมื่อพิจารณารายประเด็นจะพบได้ว่า

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และต้องการจัดสวัสดิภาพสัตว์ เป็นความรับผิดชอบตามกฎหมายเฉพาะ และกำหนดหน้าที่ให้เจ้าของสัตว์ จัดให้มีสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่เพียงพอและเหมาะสม คำว่าเจ้าของสัตว์ ตามพระราชบัญญัตินี้ หมายรวมถึง ทั้งผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในสัตว์ และผู้ครอบครองสัตว์นั้น หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายและดูแลสัตว์นั้นด้วย ไม่ว่าจะได้รับมอบหมายจากเจ้าของกรรมสิทธิ์ในสัตว์นั้นหรือได้รับมอบหมายจากเจ้าของผู้ได้รับมอบหมายอีกครั้งหนึ่ง ให้ดูแลสัตว์นั้นด้วย ซึ่งส่งผลให้การที่ผู้เป็นเจ้าของสัตว์ตามกฎหมายฉบับนี้ มีสิทธิและหน้าที่รวมถึงความรับผิดชอบที่เกิดจากสัตว์นั้นๆด้วย มีเจตนารมณ์เพื่อให้สัตว์ได้รับการคุ้มครองตามธรรมชาติของสัตว์อย่างเหมาะสม เนื่องจากสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกและเป็นองค์ประกอบสำคัญของสิ่งแวดล้อม จึงควรได้รับการคุ้มครองมิให้ถูกระทำการทารุณกรรม

โดยมีแนวคิดว่า “สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกมีค่าในตัวของมันเอง ไม่ได้มองว่าสัตว์เป็นเพียงทรัพย์สินอย่างหนึ่งของเจ้าของสัตว์เท่านั้น” และเจ้าของสัตว์ซึ่งนำสัตว์มาเลี้ยงจะต้องจัดสวัสดิภาพให้เหมาะสมตามประเภทและชนิดของสัตว์ ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย หมายความว่า สัตว์ที่โดยปกติเลี้ยงไว้เพื่อเป็นสัตว์บ้าน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งาน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นพาหนะ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นเพื่อน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการแสดง หรือสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการอื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะจะมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม และให้หมายความรวมถึงสัตว์ที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

แนวคำพิพากษาศาลตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557

1. คดีเจ้าของสุนัขตีสุนัขของตนเอง

คดีศาลแขวงชลบุรี จำเลยซึ่งเป็นเจ้าของสุนัขเพศผู้ พันธุ์พิทบูล สีดำ อายุ 8 เดือน ซึ่งเลี้ยงไว้เป็นสัตว์เลี้ยงและเป็นเพื่อน จำเลยได้บังอาจทารุณกรรมสัตว์โดยใช้รองเท้าตีปากสุนัขอย่างรุนแรงถึง 5 ครั้ง และใช้กระสอบบรรจุดินทุบไปที่ลำตัวสุนัข 3 ครั้ง ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานทางร่างกายและจิตใจอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์ โดยไม่มีเหตุอันสมควรอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามฟ้อง จำเลยรับสารภาพ ลงโทษจำคุก 6 เดือน และปรับหนึ่งหมื่นบาท และศาลกำหนดห้าม จำเลยกระทำทารุณต่อสัตว์ทุกชนิด แม้ว่าความผิดตามฟ้องจะได้กระทำต่อสุนัขเท่านั้น อีกทั้งยังห้ามจำเลยครอบครองสุนัขตัวนี้อีกต่อไป และให้มอบให้มูลนิธิสุนัขพิกพิง สุนัขจรจัดจังหวัดชลบุรีเป็นผู้ครอบครอง และดูแลสุนัขของกลางแทน ซึ่งเป็นการใช้มาตรการพิเศษเพื่อดูแลสัตว์ตาม มาตรา 33 ของพระราชบัญญัตินี้อีกด้วย

2. คดีพินที่โบหน้าสุนัขที่เข้าบ้านมากัดไก่

คดีนี้จำเลยใช้มีดพินโบหน้าด้านขวาของสุนัข เพศผู้ อายุหนึ่งปีเศษ ของเพื่อนบ้านโดยอ้างว่าสุนัขไปกัดไก่ที่ตนเลี้ยงไว้จนได้รับบาดเจ็บที่ใบหน้าเห็บมากกว่าหนึ่งร้อยเข็ม และอ้างว่าสุนัขจะวิ่งไปกัดไก่ของตนจึงได้คว้ามัดเพื่อไล่สุนัขไม่มีเจตนาที่จะฆ่าสุนัขให้ตาย

ศาลจังหวัดหนองคายพิจารณาแล้วตัดสินว่าเป็นการกระทำ การทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุสมควรพิพากษาลงโทษจำคุกหนึ่งปีและปรับเป็นเงินสองพันบาท ทั้งยังมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 1318 คดีนี้มีข้อเท็จจริงว่า ไก่ของจำเลยรอดริ้วเข้าไปในบ้านของผู้เสียหาย ซึ่งเลี้ยงสุนัขไว้ สุนัขซึ่งมีสัญชาตญาณการเป็นนักล่าจึงกัดไก่ตาย จำเลยจึงเอายาเบื่อ โรยบนเศษอาหารและนำไปวางไว้หน้าบ้านของผู้เสียหายซึ่งเป็นเจ้าของสุนัข เพื่อให้สุนัขกินเป็นเหตุให้สุนัขตายไปสี่ตัว

เห็นได้ว่า การอ้างว่าสุนัขไปกัดไก่ของตนตายก่อนจึงวางยาเบื่อฆ่าสุนัข จะอ้างเป็นข้อแก้ตัวเพื่อให้พ้นผิดหรือเป็นเหตุลดโทษไม่ได้

3. คดีฆ่าและกินสุนัขไร้พิศ เพสบูค

คดีนี้จำเลยที่หนึ่งชวามุกดาหาร ลงมือฆ่าสุนัขโดยใช้มีดและเชือดคอฆ่าสุนัขที่จับมาได้เพื่อทำเป็นอาหารโดยมีจำเลยที่สองถ่ายคลิบวีดีโอโพสต์ลงในเฟซบุ๊ก ต่อมาผู้พบเห็นคลิบจึงได้แจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ต่อมาศาลจังหวัดมุกดาหารมีคำพิพากษาให้จำคุกจำเลยทั้งสอง 3 เดือนปรับ 10,000 บาท เฉพาะจำเลยที่สองมือโพสต์ให้รอลงอาญา

4. สุนัขแลกรู (ถังน้ำ)

คดีนี้ จำเลยตระเวนหาแลกรูสุนัข โดยมีถังน้ำเป็นสิ่งตอบแทนในเขตจังหวัดหนองคาย มาได้ 14 ตัว เพื่อเอามาขายและขายให้แก่ผู้นิยมบริโภคเนื้อสัตว์ จำเลยฆาตสุนัขด้วยการใช้เหล็กคียบคอสุนัขแล้วใช้ค้อนไม้ยาวประมาณ 50 เซนติเมตร ตีที่หัว วสุนัข แล้วใช้มีดปลายแหลมเชือดคอสุนัขที่ละตัวจนตาย จากนั้นจึงฆ่าและแยกชิ้นส่วนบรรจุขาย ศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานกระทำการทารุณกรรมสัตว์ พิพากษาให้ลงโทษจำคุกหนึ่งปี ปรับหกพันบาท เนื่องจากจำเลยให้การรับสารภาพโทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้หนึ่งปี

5. ทำร้ายแมวขยับถ่ายหน้าบ้าน

คดีนี้ จำเลยไม่พอใจที่แมวของผู้เสียหายมาถ่ายหน้าบ้านของจำเลยเป็นประจำ จำเลยจึงจับแมวขยับก่อนอิฐทุบหัวแล้วจับแมวขว้างไปที่กำแพงโดยแรงทำให้แมว ได้รับบาดเจ็บรุนแรงมีอาการประสาทตาต้อจนขาต้อบสนองต่อการมองเห็นได้ช้าลง จนเส้นเลือดข้างตาแตก ขาด้านหนึ่งหักจนมุมได้

ศาลพิจารณาคดีแล้ว นอกจากเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้ คดีมีประเด็นเพิ่มเติมว่าถือเป็นการกระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 358 อีกด้วย ถือเป็นการกระทำความผิดกฎหมายหลายบท

6. สาวประเภสองโยนชีวาวาลงจากคอนโด

คดีนี้ เจ้าของสุนัขกับสุนัขชื่อเดลีที่เลี้ยงมา 4 ปี ได้เข้ามาขอพักอาศัยอยู่กับเพื่อนสาวประเภสอง ที่อพาร์ทเมนต์แห่งหนึ่งประมาณ 10 วันก่อนเกิดเหตุ ตอนประมาณสามทุ่มตนเองและเพื่อนอีกห้าถึงหกคนพากันออกไปดูคอนเสิร์ตย่านบางกะปิ. ซึ่งเพื่อนสาวประเภสองแต่งตัวเข้าจึงขอลงไปทีหลัง หลังจากชมคอนเสิร์ตเสร็จกลับมาที่อพาร์ทเมนท์ระหว่างกำลังเดินขึ้นบันไดถึงชั้น 4 พบสุนัขเดลีนอนตายด้าน เพื่อนสาวประเภสองอ้างว่าสุนัขขยับถ่ายไม่เป็นที่ส่งกลิ่นเหม็นรบกวนไปทั่วห้อง ตนกลับมาถึงห้องพักก่อนเห็นสภาพข้าวของเครื่องใช้กระจัดกระจายทั้งบนพื้นดินและเตียงนอน รู้สึกโกรธมากๆ จึงจับสุนัขโยนออกนอกกระเบื้องไปพนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาทำให้เสียทรัพย์และทำการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และจัดสวัสดิภาพสัตว์ ต่อมาศาลพิพากษาจำคุก โดยไม่รอลงอาญา โดยให้เหตุผลว่าการกระทำของจำเลยเป็นพฤติกรรมกระทำความผิดทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานและเจ็บปวดจนตาย และทำให้เสียทรัพย์จึงไม่มีเหตุผลโทษ

จากคำพิพากษาที่กล่าวมานั้น เห็นได้ว่าศาลพิจารณาลงโทษจำเลยแต่ละคดีตามความหนักเบา ตามพฤติการณ์แห่งการลงมือกระทำความผิด โดยคำนึงถึง ความทรมานของสัตว์ก่อนตาย และการสำนึกต่อสิ่งที่ได้กระทำ มากน้อยเพียงใดของผู้กระทำความผิด ถึงแม้ว่าผู้กระทำนั้นจะถูกสัตว์นั้นทำร้ายก่อนก็ตาม แต่ก็ไม่ใช่ข้ออ้างที่จะกระทำต่อทารุณกรรมสัตว์เพื่อแก้แค้นได้ เพราะกฎหมาย กำหนดบทลงโทษกรณีนี้ สัตว์นั้นก่อให้เกิดความเสียหายไว้ทั้งกรณีสัตว์ที่มี

เจ้าของตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 433 และกรณีสัตว์ไม่มีเจ้าของ ก็กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบไว้แล้ว

อภิปรายผล

1. ความสำคัญของผลกระทบในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในความเสียหายอันเกิดจากสุนัขจรจัด

จากคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด หมายเลขที่ อ.1759/2559 พิพากษาวางหลักไว้เป็นบรรทัดฐาน โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้แก่ เอกชนผู้ฟ้องคดี ในฐานะที่มีหน้าที่ และอำนาจตามกฎหมายนั้น

ผู้ศึกษามีความเห็นว่า เมื่อรัฐ (อปท.) นั้นได้ชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนให้แก่ เอกชน ที่ได้รับความเสียหายตามบรรทัดฐานของคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดดังกล่าว โดยมีต้นเหตุมาจากสุนัขจรจัดเป็นการเกินสมควรหรือมีข้อพิพาทเกิดขึ้นสู่ศาลมากขึ้น (อปท.) จะใช้อำนาจจัดการหรือทำลายสุนัขจรจัด เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยมีได้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายอื่น ๆ และบริบทของมุมมองของมนุษย์ส่วนใหญ่ที่มีต่อสัตว์สุนัขจรจัด ที่พึ่งออกมาเพื่อคุ้มครองและให้ความสำคัญกับสัตว์หรือไม่ อย่างเช่น พ.ร.บ. ป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 หรือไม่ และแนวคิดในเรื่องสิทธิสัตว์ ซึ่งได้รับรองว่าสัตว์ทุกตัวมีสิทธิเท่าเทียมกันไม่แตกต่างจากมนุษย์ และสิทธิของสัตว์ย่อมต้องได้รับการยอมรับและเคารพ เช่นเดียวกับสิทธิของมนุษย์ (พงค์ศักดิ์ เจ๊ะพงศ์, กานพลู งานสม, 2564) และแนวคิดเรื่องสวัสดิภาพสัตว์ (Universal Declaration on Animal Welfare) ที่ส่งเสริมให้รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญแก่สวัสดิภาพสัตว์ในฐานะที่เป็นสิ่งมีชีวิต มีความรู้สึก และสามารถรับรู้ถึงความเจ็บปวดได้ เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พรรณวิภา วงศ์พาณิชย์, 2558) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการเลี้ยงสุนัขสายพันธุ์ที่อาจเป็นอันตราย พบว่าไม่มีกฎหมายที่มีบทบัญญัติว่าด้วยการควบคุม การเลี้ยงสุนัขอยู่ด้วยกันหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535, พระราชบัญญัติ การทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 และข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่ ควบคุมการเลี้ยงสุนัขอีกมากกว่า 80 ฉบับ เป็นต้น หากแต่ไม่มีกฎหมายฉบับใดที่มีบทบัญญัติที่ใช้ใน การควบคุมการเลี้ยงสุนัขไว้เป็นการเฉพาะ ส่งผลทำให้ยังมีได้มีการบัญญัติความหมายที่ชัดเจนในเรื่อง ความหมายของสุนัขสายพันธุ์ที่อาจเป็นอันตราย หน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าของสุนัข หรือผู้รับสุนัขไว้ดูแลแทน เป็นต้น

2. เพื่อวิเคราะห์ และนำเสนอแนวทางการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำลายหรือจัดการสุนัขจรจัด และเสนอแนะแนวทางการปรับพฤติกรรมของสุนัขจรจัด แทนการ กักขัง กำจัด หรือทำลายทิ้ง

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับให้อำนาจราชการส่วนท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอำนาจในการออกข้อบัญญัติในแต่ละพื้นที่ของตนตามบริบทของเขตปกครอง ราชการส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ในการควบคุมหรือปล่อยสัตว์ หรือกำหนดให้เป็นพื้นที่ควบคุม การปล่อยและเลี้ยงสัตว์บางชนิด อาทิเช่น ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ.2548 ข้อบัญญัติเมืองพัทยา เรื่องการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัขและแมว พ.ศ.2562 เป็นต้นรวมถึงอำนาจในการ จัดการ ทำลาย หรือขายทอดตลาด และใช้อำนาจในการปรับพฤติกรรมสุนัขจรจัดได้ นอกจากนี้ กฎหมายให้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจ ขายทอดตลาด สุนัขจรจัด (สัตว์ที่พบเห็นในที่สาธารณะโดยไม่ปรากฏเจ้าของในขณะนั้น) หรือในกรณีที่มีเจ้าของแต่เจ้าของยังไม่มารับสัตว์คืน หรือในกรณีที่พบว่าสัตว์ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นพบในที่สาธารณะนั้นเป็นโรคติดต่อ เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจกักสัตว์ ทำลายหรือจัดการตามที่เห็นสมควรได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการรักษาภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชนในท้องถิ่นหรือเพื่อป้องกันอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสัตว์ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กาญจนาพร รุติสุริยารักษ์, 2563) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความรับผิดชอบละเมิดอันเกิดจากสัตว์:ศึกษารณีสุนัขเลี้ยง พบว่า ประเทศไทยควรมีกฎหมายและกฎระเบียบ ในเรื่องของการจัดตั้งองค์กรเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับผู้ดูแลสุนัขชั่วคราวเพื่อหาเจ้าของรายใหม่ พร้อมทั้งมีมาตรการลงโทษเชิงบังคับหากมีความเกิดขึ้นอย่างชัดเจน

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้ศึกษามองเห็นว่าที่กฎหมายให้อำนาจให้เจ้าพนักงานท้องถิ่น ภายในนามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถขายทอดตลาด กักสัตว์ ทำลาย หรือ จัดการ สัตว์ที่ไม่ปรากฏเจ้าของได้อยู่แล้ว แต่ในความเป็นจริงนั้นคงไม่มีผู้ใดที่จะซื้อสุนัขจรจัดที่มีลักษณะทางกายภาพ ไม่สวยงามหรือไม่แข็งแรง มีพฤติกรรมก้าวร้าวไปเลี้ยง ผู้ศึกษาจึงมองเห็นประเด็นตรงนี้ว่า ในช่วงระยะเวลาที่ เจ้าพนักงานท้องถิ่นกักสัตว์ไว้ ก่อนออกขายทอดตลาด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดให้มีการฝึกฝนสุนัขจรจัด และมีสวัสดิภาพ ในการดำรงชีวิต อยู่ในระหว่างนั้น ในสถานที่ที่เหมาะสม เพื่อให้สุนัขจรจัด มีทั้งสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่ดี พร้อมทั้งจะพัฒนาการ และพร้อมที่จะไปอยู่บ้านหลังใหม่ โดยได้รับการฝึกฝนจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า การใช้งบประมาณแผ่นดินตรงนี้ คงไม่เป็นปัญหามากนัก หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือแนวคิดตาม ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของสัตว์ (Universal Declaration of Animal Rights) และ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ (Universal Declaration on Animal Welfare) ที่ก่อกำเนิดขึ้นเพื่อให้เกิดเกียรติ และเคารพสิ่งมีชีวิตทุกสิ่งบนโลกใบนี้ อย่างเช่นมนุษย์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสุนัขจรจัดศึกษาผลกระทบและความ เป็นไปได้กรณีความรับผิดชอบของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอ ความสำคัญของผลกระทบในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในความเสียหายอัน เกิดจากสัตว์ (ศึกษาเฉพาะสุนัขจรจัด) โดยนำข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับ ความเสียหายที่เกิดจากสัตว์มาวิเคราะห์ และนำเสนอแนวทางการป้องกันการใช้อำนาจของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการทำลายหรือจัดการสุนัขจรจัด เพื่อศึกษาหาแนวทางการ ป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกรณีท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตปกครองของตนนั้น จำต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายต่อผู้เสียหายที่ถูกสุนัขจรจัดทำร้าย ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายต่อ ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น สิทธิเรียกร้องของผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลโดยตรงที่เกิดจากสุนัขจรจัดก็ตาม ซึ่งประเด็นดังกล่าวศาลปกครอง สูงสุดได้มีคำพิพากษาในคดีหมายเลขดำที่ อ.1191/2556 คดีหมายเลขแดงที่ อ.1751/2559 มี คำพิพากษาสั่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.อบจ.) กรุงเทพมหานคร และกรมปศุสัตว์ แล้วแต่กรณี เป็นองค์กรที่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย เนื่องจากการละเลยต่อหน้าที่ตาม กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ ในการจัดการควบคุมสุนัขจรจัด นอกจากนี้ กฎหมายให้อำนาจ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจ ขายทอดตลาด สุนัขจรจัด (สัตว์ที่พบเห็นในที่ สาธารณะโดยไม่ปรากฏเจ้าของในขณะนั้น) หรือในกรณีที่มีเจ้าของแต่เจ้าของยังไม่มารับสัตว์ คืน หรือในกรณีที่พบว่าสัตว์ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นพบในที่สาธารณะเป็นโรคติดต่อ เจ้าพนักงาน ท้องถิ่นมีอำนาจกักสัตว์ ทำลายหรือจัดการตามที่เห็นสมควรได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการรักษา สภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชนในท้องถิ่นหรือเพื่อป้องกัน อันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสัตว์ ด้วยเหตุดังกล่าว ที่กฎหมายให้อำนาจให้เจ้าพนักงาน ท้องถิ่น ภายในนามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถขายทอดตลาด กักสัตว์ ทำลาย หรือ จัดการสัตว์ที่ไม่ปรากฏเจ้าของได้อยู่แล้ว แต่ในความเป็นจริงนั้นคงไม่มีผู้ใดที่จะซื้อสุนัขจรจัดที่มี ลักษณะทางกายภาพ ไม่สวยงามหรือไม่แข็งแรง มีพฤติกรรมก้าวร้าวไปเลี้ยง ด้วยเหตุนี้ควรมี การบัญญัติกฎหมายที่ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นกักสัตว์ไว้ ก่อนออกขายทอดตลาด องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดให้มีการฝึกฝนสุนัขจรจัด และมีสวัสดิภาพ ในการดำรงชีวิตอยู่ใน ระหว่างนั้น ในสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อให้สุนัขจรจัด มีทั้งสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่ดี พร้อมทั้ง จะฝึกและมีพัฒนาการ พร้อมทั้งจะไปอยู่บ้านหลังใหม่ โดยได้รับการฝึกฝนจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้ ศึกษาเห็นว่า การใช้งบประมาณแผ่นดินตรงนี้ โดยหลักแนวคิดตาม ปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิ ของสัตว์ (Universal Declaration of Animal Rights) และ ปณิญาสากล่าวด้วยสวัสดิภาพ สัตว์ (Universal Declaration on Animal Welfare) ที่ต่างกันมีเจตนารมณ์เพื่อให้เกียรติ และ

เคารพสิ่งมีชีวิตทุกสิ่งบนโลกใบนี้ อย่างเช่นมนุษย์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์มากกว่า การใช้อำนาจทำลายสุนัข

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนาพร ฐิติสุริยารักษ์. (2563). ความรับผิดชอบละเมิดอันเกิดจากสัตว์: ศึกษากรณีสุนัขเลี้ยง. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ . มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พงศ์ศักดิ์ เจ๊ะพงศ์, กานพลู งานสม. (2564). การลักพาตัวสัตว์เลี้ยงกับสิทธิของสัตว์. เรียกใช้เมื่อ 23 กรกฎาคม 2565 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/973999>
- พรรณวิภา วงศ์พาณิชย์. (2558). มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการเลี้ยงสุนัขสายพันธุ์ที่อาจเป็นอันตราย. ใน วิทยานิพนธ์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วันทนีย์ แจ่มจันทร์. (2564). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมสถานประกอบการเพาะพันธุ์สัตว์เลี้ยง ศึกษากรณีเพาะพันธุ์แมวของต่างประเทศและประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ . มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- วิภาวี แสงสร้อย, สิริศักดิ์ ซีซัง. (2562). การควบคุมประชากรสุนัขจรจัดโดยการตัดท่อนำอสุจิในสุนัขคุมฝูง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- อธิบดีกรมปศุสัตว์. (2563). “โครงการสุนัขชุมชน เพื่อการแก้ปัญหาสุนัขจรจัด” อย่างยั่งยืน . (TV Thai PBS, ผู้สัมภาษณ์)

การประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น
ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี*

LEADERSHIP ASSESSMENT OF LOCAL ADMINISTRATORS
IN MUEANG NONTHABURI DISTRICT, NONTHABURI PROVINCE

ธงชัย ยางสวย

Thongchai Yangsuay

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: thongchai_lawyer@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี และ 2) ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เป็น การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จำนวน 47,436 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตาม ตารางของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาระดับ การประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาลดได้ดังนี้ ด้านคุณธรรมจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ด้านการบริหาร ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และด้านภาวะ ผู้นำ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสภาพการณ์ปัจจุบันประชาชนได้รับ ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น และ 2) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะ ผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ผู้บริหารท้องถิ่นควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นให้ครอบคลุมทุกด้าน รองลงมา

* Received August 9, 2022; Revised September 10, 2022; Accepted September 25, 2022

ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับประชาชนเท่าเทียมกัน ผู้บริหารท้องถิ่นควรลงพื้นที่ใกล้ชิดประชาชน เพื่อรับทราบปัญหา และควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกับองค์การบริหารส่วนตำบลให้มากกว่านี้ มีจำนวนน้อยสุด ตามลำดับ

คำสำคัญ: การประเมิน, ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารท้องถิ่น, จังหวัดนนทบุรี

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of leadership assessment of local administrators in Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province, and 2) to study the recommendations for the development of leadership of local administrators in Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province. This was quantitative research. The populations in this study were elector in Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province 47,436 people. The determine sample group according to Taro Yamane's table. A sample was 400 people. The research instrument was questionnaires. Data was analyzed using percentage, mean, and standard deviation. The results found that 1) the results of the study were the level of leadership assessment of local administrators in Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province, were at a high level for overall. When considering each aspect, it was found that it was at a high level in all aspects. The highest average to the lowest as follows: Morality and ethics, were at a high level Secondly vision, characteristics, administration, responsibility and leadership, it was at a lowest level, and 2) the recommendations for leadership development of local administrators in Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province, with the largest number was local administrators should allocate a budgets for local development all aspects. Secondly, local administrators should important for all people to be equal. Local administrators should visit to people for to know the problem and should allow people to participate in activities with the Sub-District Administrative Organization, respectively.

Keywords: Assessment, Leadership, Local Administrators, Nonthaburi Province

บทนำ

ในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพการบริหารอันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งเป็นยุคแห่งการแพร่ระบาดของเชื้อโรคชนิดนี้ นำไปสู่ผลกระทบต่อกิจกรรมของประชาชนในประเทศต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และนำมาซึ่งแนวการดำเนินชีวิตแบบปกติใหม่ (New normal) ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ในขณะนี้ได้ส่งผลให้การบริหารท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนการบริหารเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จและเป้าหมายขององค์กร โดยที่ประเทศไทยที่ผ่านมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา ได้เผชิญกับสภาวะวิกฤติโรคระบาดอย่างรุนแรงและยังมีผลกระทบต่อเนื่องมาถึงปัจจุบันที่จำเป็นและเร่งด่วนในการที่จะต้องเปลี่ยนแปลงการบริหารและการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์กับระดับการระบาดและความรุนแรงของโรคติดต่อ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของงาน คือ ภาวะผู้นำ ทั้งภาวะผู้นำของผู้บริหาร ในที่นี้หมายถึง พฤติกรรมหรือกระบวนการที่บุคคลหนึ่งมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น หรือกลุ่มในการทำงาน เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ผู้นำ คือ บุคคลที่เป็นแบบอย่างผู้นำ ภาวะผู้นำ คือ พฤติกรรมหรือกระบวนการที่ผู้นำ ใช้การปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานในการสร้างความร่วมมือสร้างแรงจูงใจของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้น จนส่งผลให้ผู้ร่วมงานตระหนักถึงความสำคัญและรู้สึกอยากเปลี่ยนแปลงและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น การที่จะเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่หรือเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จด้านผู้นำนั้นจะต้องบริหารปัจจัยต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้แก่ การบริหารตนเองให้เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการบริหารผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ตั้งอกตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่องค์กรหรือหน่วยงานอย่างเต็มความสามารถ และการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพจนกระทั่งบังเกิดผลงานบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2550)

ผู้บริหารท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ผู้บริหารองค์กรยังต้องเป็นผู้มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลง และสามารถแสดงพฤติกรรมผู้นำในการบริหาร มีวิสัยทัศน์กว้างไกลที่จะบริหารองค์กรของตนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย ซึ่งผู้บริหารจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้นำหรือแสดงพฤติกรรมในการบริหารเป็นผู้นำด้วยการจูงใจให้บุคลากรในองค์กรร่วมมือกันทำงานอย่างมีความสุข ผู้บริหารจะต้องแสดงพฤติกรรมการเป็นผู้นำให้เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับแก่ผู้ร่วมงาน ประพฤติตนเป็นตัวอย่างแก่เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชามีความเป็นธรรมในการบริหารงาน อันจะส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของบุคลากร ทำให้ทุ่มเทให้แก่งาน ผู้นำต้องสร้างความผูกพันรักใคร่ให้แก่บุคลากรในองค์กรเพื่อให้เกิดความรักและความศรัทธาในตัวผู้นำพร้อมที่จะร่วมมือกันทำงานให้หน่วยงานของตนประสบผลสำเร็จ (ปริญญา ต้นสกุล, 2550)

การประเมินผู้บริหารองค์การ เป็นไปตามข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี วันที่ 25 สิงหาคม 2560 ข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี วันที่ 26 กันยายน 2560 มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 11 ตุลาคม 2559 และมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 17 กรกฎาคม 2561 มีมติเห็นชอบให้สำนักงาน ก.พ.ร. กำหนด แนวทางการประเมินผลผู้นำองค์การเพิ่มจากการประเมินปกติประจำปี โดยกลุ่มผู้รับการประเมิน ได้แก่ ปลัดกระทรวง/เทียบเท่า อธิบดี/เทียบเท่า ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ผู้บริหารท้องถิ่น กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีประเด็นการประเมินจำนวน 10 ประเด็น ได้แก่ 1) การลดพลังงาน 2) มาตรการลด และคัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงานภาครัฐ 3) การกำกับดูแล การทุจริต 4) ภาวะผู้นำ 5) ระบบติดตามการปฏิบัติงานเพื่อการบริหารงานขององค์การ 6) การส่งเสริม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในองค์การ 7) การสร้างคุณธรรม จริยธรรมในองค์การ 8) การเสริมสร้าง ขวัญกำลังใจ/การดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชา 9) การบูรณาการข้อมูลระหว่าง หน่วยงาน และ 10) การชี้แจงประเด็นสำคัญที่ทันต่อสถานการณ์ (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาระบบราชการ, 2563) การประเมินผู้บริหารองค์การดังกล่าว จึงได้ดำเนินการมาตั้งแต่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561จนถึงปัจจุบัน

การปฏิบัติราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัด นนทบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ตามตัวชี้วัดกรอบการประเมินมาตรฐานการปฏิบัติ ราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 มิติ คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการ บริหารงานบุคคลและกิจการสภา ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง และด้านการบริการ สาธารณะ ถึงแม้ว่าผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะใช้ความเป็นผู้นำที่ดีในการมุ่งใจเพื่อ ระดมพลังความสามารถ แต่ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งสร้างสำนึกความรับผิดชอบ ต่อเนื่องให้แก่พนักงานก็ยังเป็นหน้าที่สำคัญในการขจัดปัญหาขององค์กรปกครองท้องถิ่นให้ หมดไป เนื่องจากภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความแตกต่างกันในด้านวิสัยทัศน์ในการพัฒนา องค์กร ทำให้ศักยภาพการทำงานมีน้อย นโยบายการพัฒนาส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาแบบเดิม ๆ ต้องรอให้รัฐบาลเป็นผู้กำหนดนโยบายหรือให้นักการเมืองเป็นผู้กำหนด อย่างไรก็ตามภาวะผู้นำ ของผู้บริหารส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้บริหาร เนื่องจากความรู้ความสามารถของ ผู้บริหารย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารประกอบกับขนาดขององค์กรย่อมมีต่อ ประสิทธิภาพ เนื่องจากขนาดบ่งบอกถึงทรัพยากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์การ ขนาดเล็กที่มีอำนาจในการบริหารงบประมาณและมีการบริหารงานบุคคลภายในองค์การของ ตนเอง

จากที่มาของปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง การประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เพื่อที่จะได้ทราบถึงระดับการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไป ปรับปรุงและเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Survey Research) สอบถามความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับ การประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จำนวน 47,436 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง)
- 1.2 กลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95.5 % ระดับความคลาดเคลื่อน ± 5 % ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเอง โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มีความคิดเห็นต่อการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check – List) ใช้เก็บข้อมูลตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จำแนกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ด้านภาวะผู้นำ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการบริหาร ด้านความรับผิดชอบ และด้านคุณธรรมจริยธรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Form) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตามการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถาม(Questionnaire) ไปแจกให้กับประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จำนวน 400 ชุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ กรอกรหัสแบบสอบถาม กำหนดตัวเลขแทนค่าข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละข้อแล้วบันทึกข้อมูล ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ (Percent) เสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนร้อยละ
2. วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. ข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดคำตอบเข้าประเด็นเดียวกันแล้วแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบการบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ระดับการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จำนวน 30 ข้อ จำแนกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ด้านภาวะผู้นำ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการบริหาร ด้านความรับผิดชอบ และด้านคุณธรรมจริยธรรม ผู้วิจัยใช้สถิติวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยวิเคราะห์โดยรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม

ข้อคำถาม ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ด้านคุณลักษณะส่วนตัว	3.68	0.31	มาก
2. ด้านภาวะผู้นำ	3.55	0.37	มาก
3. ด้านวิสัยทัศน์	3.72	0.35	มาก
4. ด้านการบริหาร	3.66	0.35	มาก
5. ด้านความรับผิดชอบ	3.62	0.35	มาก
6. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	3.85	0.40	มาก
รวมเฉลี่ย	3.76	0.42	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำได้ดังนี้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.40) ด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.35) ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.31) ด้านการบริหาร ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.35) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.35) และ ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.37)

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อแนวทางการพัฒนาการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ผู้บริหารท้องถิ่นควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นให้ครอบคลุมทุกด้าน	78	51.65
2	ผู้บริหารท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับประชาชนเท่าเทียมกัน	54	35.76
3	ผู้บริหารท้องถิ่นควรลงพื้นที่ใกล้ชิดประชาชน เพื่อรับทราบปัญหา	12	7.95
4	ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกับท้องถิ่นให้มากกว่านี้	7	4.64
	รวม	151	100

จากตารางที่ 2 ข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ผู้บริหารท้องถิ่นควร

จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นให้ครอบคลุมทุกด้าน คิดเป็นร้อยละ 51.65 รองลงมาคือ ผู้บริหารท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับประชาชนเท่าเทียมกัน คิดเป็นร้อยละ 35.7 ผู้บริหารท้องถิ่นควรลงพื้นที่ใกล้ชิดประชาชน เพื่อรับทราบปัญหา คิดเป็นร้อยละ 7.95 และควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกับท้องถิ่นให้มากกว่านี้ คิดเป็นร้อยละ 4.64 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ระดับการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

จากการศึกษาเรื่อง การประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอ เมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ทั้ง 6 ด้าน ซึ่งผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 จากการศึกษา ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ด้านภาวะผู้นำ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการบริหาร ด้านความรับผิดชอบ และด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสภาพการณ์ปัจจุบันประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น ประชาชนจึงมีความต้องการผู้นำท้องถิ่นที่มีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถแสดงออกให้ผู้อื่นเข้าใจได้ มีความสุขุมรอบคอบและมีความกระตือรือร้นในการทำงาน เป็นบุคคลที่มีความโปร่งใส ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ และเป็นที่ยิ่งของประชาชนและดูแลทุกข์สุขของประชาชน ตามศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลเมืองบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 20,000 บาท มีตำแหน่งหน้าที่ในการทำงานเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองและมีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ภาวะผู้นำของผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลเมืองบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (เสรี สีแดง, 2560)

1.2. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านได้ดังนี้

1.2.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ด้านคุณลักษณะส่วนตัว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากประชาชนไม่ยึดคุณลักษณะด้านการศึกษา เพราะในปัจจุบันนี้ผู้นำที่บริหารงานอยู่ไม่มีการศึกษาที่สูงก็สามารถที่จะบริหารงานได้ จึงไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาที่สูง แต่ให้ความสำคัญโดย ผู้นำต้องมีความสุขุมรอบคอบและมีความกระตือรือร้นในการทำงาน และต้องการผู้นำที่มีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ปัญหา สามารถบริหารองค์การตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีได้ ผู้นำต้องมีความสุขุมรอบคอบและมีความกระตือรือร้นในการทำงาน จึงจะสามารถพัฒนาท้องถิ่นให้มีความ

เจริญ และทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคประเทศไทย 4.0 กรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า 1) คุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) เพศและตำแหน่งมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับองค์กรสู่ยุคประเทศไทย 4.0 โดยเฉพาะการกระตุ้นเยาวชน ปัญญา มี ความสัมพันธ์กับด้านมีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัยพบว่าอยู่ในระดับสูง (จุฑาทิพย์ สุจริตกุล, 2562)

1.2.2 ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ด้านภาวะผู้นำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนให้ความสำคัญกับการบริหารท้องถิ่น และมีความต้องการผู้นำที่จะมาพัฒนาท้องถิ่น โดยผู้นำจะต้องมีความสามารถที่จะเป็นผู้นำและผู้ตามคนอื่นได้ กล่าวตัดสินใจและสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสมและมีเหตุผล ทั้งนี้เพราะผู้นำที่ดีต้องมีความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ และความรู้ทั่วไปอย่างดี ถ้าเกิดปัญหาในการปฏิบัติงานแล้ว ผู้นำที่ดีต้องสามารถให้คำปรึกษาหรือแก้ปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี ดังการศึกษาของ พรเทพ ไชยติวารุฒิ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (พรเทพ ไชยติวารุฒิ และคณะ, 2563)

1.2.3 ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ด้านวิสัยทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนต้องการผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ ๆ มองการณ์ไกลและติดตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ กำหนดแนวทางการพัฒนาหรือวิธีการปฏิบัติให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง เพราะถ้าผู้นำมีความสามารถในการรวบรวมความคิดวิเคราะห์ การแปลความหมาย มีวิสัยทัศน์ สามารถแก้ไขปัญหาได้ดี ตามการศึกษางานวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับสมรรถนะของผู้บริหารในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก 2) ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก 3) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สมรรถนะของผู้บริหารกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โดย ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) สมรรถนะ ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำ

การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ได้แก่ ด้านความมีวิสัยทัศน์ และด้านการ แก้ปัญหาเฉพาะหน้า ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 925 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 85.50 ($R^2 = .855$) (พิชัยรัฐ หมื่นด้วง, 2564)

1.2.4 ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ด้านการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนมีความต้องการผู้นำท้องถิ่นที่ดี เพื่อที่จะมาพัฒนาตำบลจึงมีความต้องการผู้นำที่มีทีมงานที่สามารถควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลและมีความรับผิดชอบ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและบริหารท้องถิ่นอย่างเต็มที่ เพื่อการบริหารงานและ พัฒนาประสบความสำเร็จ ตรงตามความต้องการของประชาชน เพราะผู้ที่มีความรอบรู้ในการทำงาน ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานและ เทคนิคการทำงานเป็นอย่างดี ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชพันธ์ คาโส ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำในการบริการสาธารณะของผู้นำ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในอำเภอสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริการสาธารณะของผู้นำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และด้านการนำองค์การ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (วัชพันธ์ คาโส, 2562)

1.2.5 ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ด้านความรับผิดชอบต่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากประชาชนมีความต้องการผู้นำท้องถิ่นที่มีความมุ่งมั่นในการทำงาน พุดจริง ทำจริง รักษาคำพูดที่ให้ไว้กับประชาชน ยึดมั่นในความถูกต้องตามหลักกฎหมายและศีลธรรมและมีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ทันที่ที่ต้งงานวิจัย ภาวะผู้นำในการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.78$, $\alpha=0.70$) ทั้งนี้เกิดจากการที่ผู้บริหารใช้นโยบายการยกระดับจิตสำนึกและแรงจูงใจของผู้ร่วมงาน ให้มีอุดมคติ และมีคุณค่าทางจริยธรรมที่สูงขึ้น เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการทำงาน (ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร, 2561)

1.2.6 ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความต้องการผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง และโปร่งใส มีความสุจริต ยุติธรรมและมีคุณธรรมประจำใจ สำคัญในความรับผิดชอบต่อประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเสมอต้นเสมอปลาย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดังที่มีการศึกษาเรื่อง

คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารตามความคิดเห็นของ ครู ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ดูแลเด็กโดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ รองลงมา ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านภาวะผู้นำ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เป็นอันดับสุดท้าย คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม (ทัศนีย์ มณฑะเชียร และคณะ , 2564)

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะที่พบมากที่สุดคือ ผู้นำท้องถิ่นควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งนี้เพราะในแต่ละปีงบประมาณองค์การบริหารส่วนตำบล ได้รับการจัดสรรงบประมาณรวมทั้งรายได้ที่จัดเก็บเองมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับภารกิจต่าง ๆ ที่ต้องดูแลและให้บริการ จึงไม่สามารถพัฒนาท้องถิ่นได้ครอบคลุมทุกด้าน เช่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ไม่สามารถที่จะดำเนินการก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็กได้ตามต้องการของประชาชนและทั่วถึงทั้งหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะ และแนวทางที่ส่งผลต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วน ตำบลบึงกอก พบว่า การพัฒนาที่ผ่านมามีประสิทธิภาพสะท้อนให้เราเห็นชัดเจนว่าชาติบ้านเมืองจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำที่เป็น แบบอย่างที่ดี มีความรู้ ความสามารถ ควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เสียสละ เพื่อที่จะพัฒนาชุมชนทุก ๆ ชุมชนในพื้นที่ให้เกิดความเข้มแข็งจนสามารถหลอมรวมคนในชาติให้เป็นปึกแผ่นและหนึ่งเดียวกันได้ (ยุวดี พ่วงรอด และคณะ, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทความนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ 1) ระดับการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอ เมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ผู้บริหารท้องถิ่นควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นให้ครอบคลุมทุกด้าน รองลงมาคือ ผู้บริหารท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับประชาชนเท่าเทียมกัน ผู้บริหารท้องถิ่นควรลงพื้นที่ใกล้ชิดประชาชน เพื่อรับทราบปัญหา และควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกับองค์การบริหารส่วนตำบลให้มากกว่านี้ ตามลำดับ1) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ 1.1)

ผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง ในด้านคุณลักษณะส่วนตัว ด้านภาวะผู้นำ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการบริหาร ด้านความรับผิดชอบต่อ และด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เหมาะสมกับบทบาท และความคาดหวังของประชาชนในพื้นที่ 1.2) ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมเพื่อให้ความรู้ในการพัฒนาภาวะผู้นำให้กับผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี อย่างต่อเนื่อง และครอบคลุมทุกพื้นที่ 1.3) ควรมีการจัดทำคู่มือในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นสามารถนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืน 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 2.2) ควรศึกษาวิธีการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในท้องถิ่นอื่นเพื่อวัดค่าสัมฤทธิ์ผล

เอกสารอ้างอิง

- เสรี สีแดง. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลเมืองบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยทองสุข.
- จุฑาทิพย์ สุจริตกุล. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคประเทศไทย 4.0 กรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(10), 4930-4943.
- ทัศนีย์ มณฑะเฑียร และคณะ . (2564). คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 22(1), 280-294.
- ปริญญา ต้นสกุล. (2550). ศาสตร์แห่งการเป็นผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จิตจักรวาล.
- พรเทพ โฆษิตวรวิทย์ และคณะ. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 4(1), 249-258.
- พิชัยรัฐ หมั่นด้วง. (2564). สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(4), 415-432.
- ยุวดี พ่วงรอด และคณะ. (2560). ความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติพิบูลสงครามวิจัย ครั้งที่ 3 ประจำปี พ.ศ. 2560. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

- ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร. (2561). ภาวะผู้นำในการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 10(3), 139-156.
- วิชรัตน์ คาโส. (2562). ภาวะผู้นำในการบริการสาธารณะของผู้นำ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2563). คู่มือการประเมินผู้บริหารองค์การ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2550). ภาวะความเป็นผู้นำ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ส. เอเชียเพรส (1989) จำกัด.

การเตรียมวงโปงลางเข้าประกวด*

PONG LANG BAND PREPARATION FOR THE CONTEST

บุลากร สมไสย

Bulakorn Somsai

สุวิทย์ วิชิต

Suwit Wichat

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

E-mail: mosza2529@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบในการเตรียมวงโปงลางที่เพื่อส่งเข้าประกวด 2) ศึกษาขั้นตอนในการเตรียมวงโปงลางเพื่อส่งเข้าประกวด โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการวิจัยที่ ต้องการค้นคว้าความจริงจากสภาพเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมตามความจริง โดยมีหัวใจหลัก คือ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์สภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (Insight) จากภาพรวมที่มาจากหลากหลายมิติหรือมุมมอง โดยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบเจาะจง จากผู้ทำวงโปงลางที่ส่งเข้าประกวดในการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยครั้งที่ 1 ซึ่งถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 พ.ศ. 2562 โดยเป็นวงที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ รองชนะเลิศอันดับ 1 และรองชนะเลิศอันดับ 2 จากการประกวด ซึ่งมีผู้ทำวงโปงลางจำนวน 3 คน ได้แก่ 1) ผู้ทำวงโปงลางศิลป์อีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2) ผู้ทำวงโปงลางสินไซ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ 3) ผู้ทำวงโปงลางคนอีสาน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้ได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบในการเตรียมวงส่งเข้าประกวด มีองค์ประกอบหลัก ๆ อยู่ด้วยกัน 4 ด้าน คือ 1) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ 2) องค์ประกอบด้านดนตรีและการขับร้อง 3) องค์ประกอบด้านนาฏศิลป์ และ 4) องค์ประกอบด้านฉากและอุปกรณ์การแสดง 2) ขั้นตอนในการเตรียมวงโปงลางเข้าประกวด มีอยู่ 4 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นตอนเตรียมการ 2) ขั้นตอนแบบ

* Received July 3, 2022; Revised September 3, 2022; Accepted October 22, 2022

สร้างสรรค์และฝึกซ้อม 3) ขั้นตอนการแสดงผลเพื่อบันทึกวีซีดี และ 4) ขั้นตอนปรับปรุงการแสดงผลก่อนรอบชิงชนะเลิศ

คำสำคัญ: วงโปงลาง, การเตรียมวง, การประกวด

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) to study the basic elements in Pong Lang band preparation for the contest 2) To study the preparation process of Pong Lang band for the contest. using a qualitative research methodology. which is a research Want to research the truth from the actual situation and environment. At the heart of the matter is to analyze the relationship between environmental events in order to gain a thorough understanding (Insight). from an overview that comes from multiple dimensions or perspectives by selecting key informants in a specific form from the Pong Lang band makers who were sent to compete in the 1st Thailand Championship Pong Lang Tournament for the King's Cup Phra Wachiraklao Chao Yuhua, King Rama 10, B.E. 2562 by being an award winning band The 1st runner-up and the 2nd runner-up from the contest with 3 Pong Lang band makers, namely 1) Sin Isan Pong Lang Band Mahasakham University 2) Pong Lang Sin Sai Band Producer Khon Kaen University and 3) the performer of the Khon Isan Loei Rajabhat University. Research instruments include surveys, interviews and observation forms, and these tools are reviewed for quality by experts. descriptive data analysis. The results of the study showed that 1) The components of the preparation of the bands for the contest There are four main components: (1) management component, 2) music and vocal component, 3) dramatic arts component, and (4) stage and equipment component. There are four stages in preparing the Pong Lang band for the contest: 1) preparation stage, 2) creative design and rehearsal, 3) performing a VCD recording, and 4) improving the performance before the finals.

Keywords: Pong Lang band, Band Preparation, Contest

บทนำ

ดนตรีพื้นบ้านเป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่มีความงดงามและทรงคุณค่าในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม ซึ่งดนตรีพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านทั้งหลายนั้นถือเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติเป็นที่แสดงให้เห็นว่าชาติบ้านเมืองนั้นมีความเจริญงอกงามทางด้านศิลปวัฒนธรรม ดนตรีพื้นบ้านหรือเพลงพื้นบ้าน ภาษาอังกฤษ ใช้คำว่า Folk Music หรือ Folk Song ซึ่งทั้งสองคำนี้ใช้แทนกันได้ และคำว่าเพลงพื้นบ้านจะนิยมใช้มากกว่าดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งนักปราชญ์บางท่านให้เหตุผลว่า เนื่องจากดนตรีพื้นบ้านให้กำเนิดด้วยการขับร้องไม่ใช่กำเนิดด้วยการบรรเลง บางท่านบอกว่าที่ใช้คำว่าเพลงพื้นบ้าน แทนคำว่าดนตรีพื้นบ้าน เนื่องจากดนตรีพื้นบ้านประเภทขับร้องมีมากกว่าการบรรเลง (เจริญชัย ชนไฟโรจน์, 2526) ดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็นศิลปวัฒนธรรมการแสดงที่มีความสำคัญในวิถีชีวิตของชาวอีสาน ทั้งยังสร้างประโยชน์ทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า เป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอีสานในแต่ละท้องถิ่น ทั้งด้านพิธีกรรมความเชื่อ ประเพณี และการละเล่นเพื่อความบันเทิง ซึ่งในอดีตการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน มักจะสืบทอดและถ่ายทอดแบบท่องจำ จึงถือเป็นเอกลักษณ์ในวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรี ซึ่งไม่มีการใช้ตัวโน้ตในการจดจำทำนองหรือลายเพลงต่าง ๆ และ เป็นการถ่ายทอดในลักษณะที่ครูทำการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัวกับผู้รับการถ่ายทอด วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านจึงเป็นวัฒนธรรมการถ่ายทอดที่ให้ความสำคัญในเรื่องของความจำความตั้งใจในการศึกษา เล่าเรียน และความอดทนในการฝึกฝนเพื่อให้เกิดทักษะในการบรรเลงที่เชี่ยวชาญมากขึ้นรวมถึงกระบวนการที่มีการถ่ายทอดเรื่องคติความเชื่อ วิถีชีวิตและการปฏิบัติตัวให้เหมาะสมในฐานะนักดนตรีและความเป็นคนไทยแก่ศิษย์ผู้รับการถ่ายทอดให้ได้รับการเรียนรู้ไปพร้อมกัน ในด้านรูปแบบการถ่ายทอดจะเป็นการถ่ายทอด ในลักษณะที่ผู้เรียนต้องฝากตัวเข้าเป็นศิษย์ อาศัยกินอยู่หลับนอนในบ้านของครูและคอยดูแลปรนนิบัติครู เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ส่วนในปัจจุบันนั้นเป็นการเรียนโดยให้จำโน้ตมากกว่าจำเสียง อีกทั้งส่วนใหญ่เป็นการเรียน ในสถาบันการศึกษา ซึ่งต่างจากอดีตที่เรียนกับครูผู้สืบทอดโดยตรง แต่อย่างไรก็ตามการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านปัจจุบันยังยึดถือแบบโบราณคือการสืบทอดแบบมุขปาฐะ หรือการสอนปากต่อปาก (สุกัญญาทองทิพย์, 2558) วงโปงลางเป็นวงดนตรีพื้นบ้านอีสานประเภทหนึ่งที่มีการพัฒนาทั้งในด้านรูปแบบการแสดง บทเพลง และมีการพัฒนาเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงจากอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วย เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ได้แก่ โปงลาง พิณ แคน โหวด พิณเบส กลองหาง รำมะนา ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ และ เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานอื่น ๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งมีการบรรเลงรวมวงครั้งแรกในราวปี 2500 เป็นวงดนตรีที่มีจังหวะ ท่วงทำนองลีลา และสีสันทันของเพลงที่แตกต่างกันออกไปจากวงดนตรีชนิดอื่น ๆ โดยมีสัญลักษณ์โปงลางเป็นเอกลักษณ์ และเรียกตามโปงลางว่า “วงโปงลาง” วงโปงลางได้รับการจัดตั้งและพัฒนาโดยสถานศึกษาต่าง ๆ ในภาคอีสาน ทำให้มีการสืบทอด เผยแพร่ ดนตรีพื้นบ้านอีสานอย่าง

แพร่หลาย ดังจะเห็นได้จากในปี พ.ศ. 2520 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคามได้จัดทำโครงการอนุรักษ์ศิลปะการแสดง เพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรมอีสาน และได้จัดทำโครงการอีสานสัญจรขึ้น เพื่อเป็นการเผยแพร่ศิลปะการแสดงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน ซึ่งนับว่าเป็นก้าวหนึ่งของการพัฒนาการแสดง ในปี พ.ศ. 2522 กรมศิลปากรได้จัดตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดขึ้นซึ่งเป็นวิทยาลัยนาฏศิลป์แห่งแรกของภาคอีสาน โดยมีหน้าที่ศึกษาค้นคว้า รวบรวม ผดุงรักษา ส่งเสริมพัฒนา เผยแพร่ดนตรี และนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน และได้นำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาพัฒนาวงโปงลาง เช่น การพัฒนารูปแบบของพิณ (ซุง) ให้มีรูปร่างสวยงามและมีการพัฒนาให้เป็นพิณไฟฟ้า เบสไฟฟ้า การแต่งทำนองเพลง (ลาย) การถ่ายทอดลายเพลงแบบดั้งเดิมเพื่อประกอบการสอนและการแสดง การประดิษฐ์ทำพ้อนในวงโปงลางเป็นการพัฒนาชุดการแสดงชุดต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และเผยแพร่จนเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ (เสกสรรค์ โสตเสียว, 2554)

ในปัจจุบันท่ามกลางสภาพสังคมวัฒนธรรมที่มีความเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาตินับวันยิ่งเลือนหายและเปลี่ยนแปลงไปและมีความเสี่ยงที่จะสูญหายไป ในที่สุด จากการหลั่งไหลและแทรกซึมเข้ามาของกระแสวัฒนธรรมต่างชาติและกระแสนิยมของคนในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งวงโปงลางก็เช่นกันได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว วงโปงลางมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด เพื่อความนิยมของผู้ชมผู้ฟัง (วิญญู ฝิวรัตน์, 2558) และมีความສຸ່ມສ້ຍງທີ່จะพัฒนาไปผิดทางหากผู้สืบสานขาดความเข้าใจ จึงจำเป็นต้องมีการอภิปราย และข้อกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องทำการสร้างสรรค์ไปในทิศทางใดจึงจะคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของดนตรีพื้นบ้านอีสานให้คงอยู่ควบคู่กับการพัฒนาไปอย่างเหมาะสมไม่พัฒนาจนเลยเถิด และเพื่อเป็นการอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง จึงได้มีการจัดประกวด ในระดับต่าง ๆ และมีเวทีประกวดสำคัญระดับชาติหลายรายการ ได้แก่ เวทีประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทย ซึ่งถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 เวทีประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง จัดโดยกรมพลศึกษา กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา เวทีการประกวดโปงลางพ้อนลำแคนคอนเทสต์ ซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จัดการประกวดโดยศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น เวทีการประกวดวงโปงลางศิลปหัตถกรรมนักเรียน จัดประกวดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในปัจจุบันวงโปงลางมีอยู่อย่างแพร่หลาย ซึ่งมีในสถานศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งสถานศึกษาต่าง ๆ เหล่านี้ต่างมีความสนใจที่จะส่งวงโปงลางเข้าประกวด ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ แต่มีวงโปงลางจำนวนมากที่ยังขาดแนวปฏิบัติที่ดีในการทำวงโปงลาง หรือการเตรียมวงโปงลางเพื่อเข้าประกวด ซึ่งในปัจจุบัน

มีวงโปงลางหลายวงในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย ที่มีความพร้อม มีวิทยากรที่มีประสบการณ์ มีครูผู้สอน ที่สามารถทำวงโปงลางให้ประสบความสำเร็จในการประกวดได้

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาค้นคว้าการเตรียมวงโปงลางที่ส่งเข้าประกวดจากวงโปงลางที่มีประสบการณ์ในการทำวงเหล่านี้ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและขั้นตอนในการเตรียมวงโปงลางเพื่อเข้าทำการประกวด ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ สร้างสรรค์ และพัฒนา วงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง ให้คงอยู่เป็นมรดกของชาวอีสาน เป็นเอกลักษณ์ทางดนตรีของชาวอีสานและเป็นหนึ่งในเอกลักษณ์ของชาติไทยสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการเตรียมวงโปงลางเพื่อเข้าประกวด
2. เพื่อศึกษาขั้นตอนในการเตรียมวงโปงลางเพื่อเข้าประกวด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยที่ต้องการค้นคว้าความจริงจากสภาพเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมตามความจริง ซึ่งหัวใจหลักคือการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์สภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (Insight) จากภาพรวมที่มาจากหลากหลายมิติหรือมุมมอง

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทำวงโปงลางที่เข้าประกวดในการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยครั้งที่ 1 ซึ่งถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 พ.ศ. 2562 โดยเป็นวงที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ รองชนะเลิศอันดับ 1 และรองชนะเลิศอันดับ 2 จากการประกวด โดยมีผู้ทำวง 3 คน ได้แก่

- 2.1 อาจารย์รักษั บัญชา พิมพ์พระจันทร์ ผู้ทำวงโปงลางศิลป์อีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- 2.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หิรัญ จักรเสน ผู้ทำวงโปงลางสินไซ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- 2.3 นายณัฐวัฒน์ พลษา ผู้ทำวงโปงลางคนอีสาน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยได้แก่

- 3.1 แบบสำรวจ ใช้สำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับวงโปงลางที่เข้าประกวดในรอบชิงชนะเลิศการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยครั้งที่ 1 และเก็บข้อมูลเบื้องต้นว่ามีใครบ้างที่เป็นผู้ทำวง วงที่ได้รับรางวัล ชนะเลิศ รองชนะเลิศอันดับ 1 รองชนะเลิศอันดับ 2

3.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์ผู้ทำงานโปงกลางเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญในประเด็นเกี่ยวกับ องค์ประกอบ และขั้นตอนในการเตรียมวงโปงกลางเข้าประกวด

3.3 แบบสังเกต ใช้สังเกตการทำงานในวงโปงกลางเกี่ยวกับองค์ประกอบ และขั้นตอนในการเตรียมวงโปงกลางเข้าประกวด

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือวิจัยตามความมุ่งหมายของการวิจัย และได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารแะงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม ซึ่งเอกสารแะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยทำการศึกษาโดยแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

4.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับวงโปงกลาง

4.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับการประกวดวงโปงกลาง

4.3 องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการวงดนตรี

4.4 ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

(1) ทฤษฎีการสอนดนตรี

(2) ทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้

(3) ทฤษฎีมานุษยดุริยางควิทยา

(4) ทฤษฎีสุนทรียภาพ

4.5 เอกสารแะงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งได้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ สัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่มตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยทำการรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน มีนาคม 2562 - เดือน ธันวาคม 2562

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปใหญ่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

5.1 วิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในแต่ละปรากฏการณ์ เช่น ทำการเปรียบเทียบองค์ประกอบแะขั้นตอนในการเตรียมวงเข้าประกวดของผู้ทำงานแต่ละวงว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร เป็นไปในทิศทางใด แะเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากต่างวิธีการ เช่น ระหว่างการสัมภาษณ์ แะการสังเกตว่าสอดคล้องกันหรือไม่ เป็นไปในทิศทางใด หรือตกลงไปในประเด็นใดหรือไม่

5.2 วิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยตีความสร้างข้อสรุปจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น ซึ่งประกอบด้วยปรากฏการณ์ย่อยหลาย ๆ เหตุการณ์ โดย

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบตีความสรุปย่อเย็นยันแน่นชัดในแต่ละเหตุการณ์ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปใหญ่ ที่เป็นความมุ่งหมายของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

การเตรียมวงโปงกลางในการเข้าประกวด มีองค์ประกอบและขั้นตอนในการเตรียมวง ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบในการเตรียมวง มี 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการบริหารจัดการ

องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบสำคัญหนึ่งในการเตรียมวงโปงกลาง ผู้ควบคุมวงจะต้องวางแผนงานต่าง ๆ ในการดำเนินงานวงโปงกลาง จะต้องประชุมชี้แจงนัดหมายเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น จะต้องมีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับกติกาในการแข่งขัน การคัดเลือกนักดนตรีและนักแสดง และการมอบหมายชิ้นงานต่าง ๆ ให้แก่ผู้เล่น เช่น การดำเนินงานเกี่ยวกับเครื่องดนตรี สรรหาบำรุงรักษาซ่อมแซม ปรับตั้งเสียงเครื่องดนตรีให้มีสภาพพร้อมใช้งานพร้อมทั้งให้คุณภาพเสียงที่ดี ต้องทำการวางแผนในการฝึกซ้อม ประชุมชี้แจงเกี่ยวกับแนวทางในการสร้างสรรค์ลายเพลง ประสานงานกับส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ทำหนังสือถึงอาจารย์ฝ่ายดนตรีนาฏศิลป์ อาจารย์ด้านศิลปะ หนังสือเกี่ยวกับการเดินทาง ยวดยานพาหนะ ที่พัก และคิดคำนวณเกี่ยวกับงบประมาณต่าง ๆ เป็นต้น

1.2 ด้านดนตรีและการขับร้อง

ในด้านองค์ประกอบด้านดนตรีและการขับร้อง อาจารย์ดนตรีจะต้องดูแลและทำงานในส่วนนี้ให้ดี สร้างสรรค์ลายเพลงให้สอดคล้องกับกติกาการแข่งขัน ลายเพลงที่สร้างสรรค์ขึ้นอาจมาจากลายเพลงที่เป็นทำนองดั้งเดิมหรือลายเพลงที่สร้างสรรค์ใหม่ เป็นลายเพลงที่สามารถแสดงทักษะความสามารถของผู้บรรเลงได้อย่างเต็มที่ มีการเรียบเรียงให้มีการสอดประสานกันเป็นอย่างดีตลอดทั้งลายเพลงและทั้งการแสดง

ในด้านการขับร้อง นักร้องหรือผู้ขับร้องมีที่สำคัญอย่างมากเพราะเป็นส่วนนำ และที่มีความเด่นชัดในการแสดง จะต้องเก็บอักขระ จังหวะ และเทคนิคการขับร้อง ให้มีความโดดเด่นและถูกต้องตามลักษณะของทำนอง ซึ่งมาจากทำนองเพลงพื้นบ้านดั้งเดิม

ผู้ควบคุมวงจะต้องปรับสองส่วนนี้ คือส่วนดนตรีและส่วนการขับร้องให้ประสานสนับสนุนกันเป็นอย่างดี ทำส่วนของการขับร้องให้เด่นชัด ถูกต้องและไพเราะ

1.3 ด้านนาฏศิลป์

ในส่วนขององค์ประกอบด้านนาฏศิลป์ นางรำหรือนักแสดง จะต้องสร้างสรรค์ท่ารำและชุดการแสดงทั้งในลายเพลง และชุดการแสดงตามโจทย์ที่การแข่งขันได้กำหนดให้

โดยมีหลักสำคัญว่าจะต้องมีความสวยงามพร้อมเพรียงและสามารถสื่อสารสิ่งที่แสดงออกให้เข้าใจได้มากที่สุด

1.4 ด้านฉากและอุปกรณ์การแสดง

องค์ประกอบด้านฉากและอุปกรณ์การแสดง เป็นส่วนที่ต้องอาศัยอาจารย์ผู้มีความสามารถด้านศิลปะ นักศึกษาในด้านศิลปะเข้ามาช่วย เป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้การแสดงมีความสมจริงมากยิ่งขึ้น ในส่วนนี้เป็นส่วนที่ต้องอาศัยงบประมาณต่าง ๆ เพิ่มเติมจากทรัพยากรที่มีอยู่เดิม และจะต้องมีทีมงานในการดำเนินงานเกี่ยวกับฉากและอุปกรณ์การแสดงต่าง ๆ เป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการแสดงและเป็นส่วนหนึ่งในการฝึกซ้อมด้วย เพราะในแต่ละชุดการแสดงมีฉากและอุปกรณ์ที่เป็นองค์ประกอบแตกต่างกัน และภายในชุดการแสดงจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเนื้อหาที่กำลังทำการแสดงอีกด้วย

2. ขั้นตอนในการเตรียมวง มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นเตรียมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมวงจะต้องเตรียมในส่วนต่าง ๆ โดยเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกนักดนตรีในตำแหน่งต่าง ๆ โดยเลือกจากนักศึกษาที่มีทักษะความชำนาญในเครื่องมือนั้น ๆ หรือเลือกจากนักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติในเครื่องมือเอกที่ตนเลือกเรียน ประสานงานกับอาจารย์สาขานาฏศิลป์ในการจัดหาช่างรำมาฝึกซ้อมร่วมกันเพื่อเข้าประกวด อาจารย์ดนตรีและนาฏศิลป์จะต้องทำการศึกษากติกาและข้อกำหนดที่เวทีการประกวดกำหนดให้ ประชุมนัดหมายในข้อประเด็นต่าง ๆ ก่อนทำการฝึกซ้อม

2.2 ขั้นฝึกซ้อม

ให้มีการแยกฝึกซ้อมระหว่างดนตรีและนาฏศิลป์ให้เกิดความชำนาญในแต่ละด้าน และมีการฝึกปฏิบัติเป็นรายบุคคลคือให้แต่ละคนรับผิดชอบในส่วนของตนเองก่อนจะมาฝึกซ้อมรวมวง สร้างสรรค์และออกแบบในลายเพลงและชุดการแสดงทั้งในด้านดนตรีและนาฏศิลป์ และขอความร่วมมือจากทางด้านศิลปะในการสร้างสรรค์และออกแบบฉากบนเวทีและอุปกรณ์ประกอบการแสดง

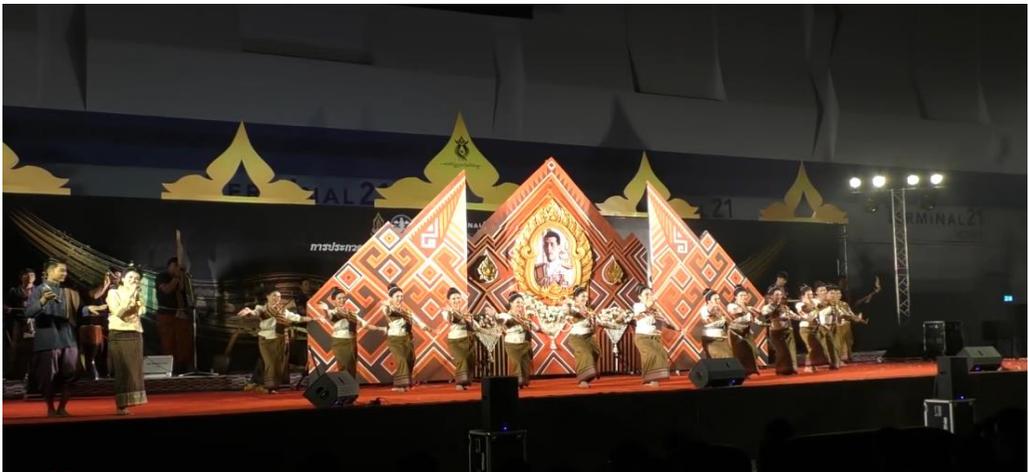
เมื่อแต่ละด้านฝึกซ้อมจนเกิดความชำนาญแล้วจึงให้มีการรวมวงฝึกซ้อมทั้งดนตรีและนาฏศิลป์ อาจารย์ผู้ฝึกซ้อมทั้ง 2 ด้านต้องคอยดูการซ้อมว่าควรปรับปรุงแก้ไขในจุดใดให้การแสดงน่ารับชมรับฟังและน่าติดตาม มีการเชิญอาจารย์ด้านดนตรีและนาฏศิลป์มารับชมการแสดงเพื่อให้ข้อติชมที่ต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งๆขึ้นไป

2.3 ขั้นบันทึก วีซีดี

ทำการแสดงอัดวีซีดีเพื่อส่งให้คณะกรรมการคัดเลือกเพื่อเข้าประกวดในรอบชิงชนะเลิศในการอัดวีซีดีอาจจะมีการอัดหลายรอบเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากที่สุด

2.4 ขั้นปรับปรุงการแสดงและฝึกซ้อมก่อนรอบชิงชนะเลิศ

เมื่อผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศได้รับฟังคำแนะนำจากคณะกรรมการการประกวด ผู้ท่างจะนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงการแสดงอีกครั้งหนึ่ง และฝึกซ้อมปรับปรุงแก้ไขหรืออาจจะสร้างสรรค์ผลงานเพิ่มเติมจากคำแนะนำ ในขั้นนี้ผู้เล่นจะมีกำลังใจมากขึ้นในการฝึกซ้อม เนื่องจากได้ผ่านเข้ารอบแล้ว ผู้ควบคุมวงจะต้องประชุมนัดหมายเพื่อที่ชี้แจงเกี่ยวกับคำแนะนำจากคณะกรรมการ และวางแผนงานในการฝึกซ้อมรอบใหม่ เพื่อที่จะทำการฝึกซ้อม ปรับปรุง หรือสร้างสรรค์ลายเพลงและชุดการแสดงใหม่อีกครั้งหนึ่ง ฝึกซ้อมเหมือนในขั้นตอนที่ 2 คือมีการซ้อมแยกส่วนดนตรีนาฏศิลป์ ทำการฝึกซ้อมเป็นรายบุคคล และฝึกซ้อมรวมวงโดยอาจารย์คอยกำกับดูแลในการฝึกซ้อมส่วนต่าง ๆ และปรับปรุงแก้ไขในส่วนต่าง ๆ ไปพร้อมกัน เมื่อปรับแก้และสร้างสรรค์ส่วนต่าง ๆ ได้ครบถ้วนแล้ว ทำการฝึกซ้อมให้เกิดความชำนาญ และซ้อมรวมวงก่อนเข้าประกวดรอบชิงชนะเลิศ ทำการตรวจสอบองค์ประกอบต่าง ๆ ของการแสดง เพื่อให้เกิดความพร้อมก่อนการแข่งขันในรอบชิงชนะเลิศ

ภาพที่ 1 การประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยครั้งที่ 1 พ.ศ. 2562 ในรอบชิงชนะเลิศ
ที่มาภาพ: ผู้วิจัย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ว่า

การเตรียมวงโปงลางเพื่อเข้าทำการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางเป็นกิจกรรมที่มีมายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง และคาดว่าจะมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงต่อไปอีกในอนาคต โดยมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยผู้จัดประกวดหรือเวทีประกวดเป็นผู้กำหนดกรอบกติกาว่าจะให้เป็นไปในทิศทางใด ทั้งนี้

เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สร้างสรรค์ และพัฒนางานดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลางให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวอีสานสืบต่อไป

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เกี่ยวกับองค์ประกอบในการเตรียมวงโปงลางเพื่อเข้าประกวด ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ 2) องค์ประกอบด้านดนตรีและการขับร้อง 3) องค์ประกอบด้านนาฏศิลป์ 4) องค์ประกอบด้านฉากและอุปกรณ์การแสดง ซึ่งผู้ที่จะทำวงโปงลางเพื่อเข้าประกวด จะต้องมีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการในรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และยังคงประสานความร่วมมือจากอาจารย์หรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถทั้ง 3 ฝ่าย ได้แก่ฝ่ายดนตรี ฝ่ายนาฏศิลป์ และฝ่ายทัศนศิลป์ ผลงานจึงจะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เกี่ยวกับขั้นตอนในการเตรียมวงโปงลางเพื่อเข้าประกวด ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนเตรียมการ 2) ขั้นตอนออกแบบสร้างสรรค์และฝึกซ้อม 3) ขั้นตอนทำการแสดงเพื่อบันทึกวีซีดี 4) ขั้นตอนปรับปรุงการแสดงก่อนรอบชิงชนะเลิศ ซึ่งในขั้นตอนเหล่านี้ ผู้ที่ทำวงโปงลางจะต้องวางแผนในขั้นตอนต่าง ๆ ให้ชัดเจน รัดกุม ทั้งในด้านระยะเวลาและการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งจะต้องใส่ใจในทุกรายละเอียดในการสร้างสรรค์ ดำเนินการตามแผนงาน และปรับปรุงแก้ไขในแต่ละจุดบกพร่อง ทั้งยังต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานอีกด้วย

จากทั้งสองข้อที่กล่าวมา สามารถกล่าวได้ว่า ในการเตรียมวงโปงลาง ผู้ควบคุมวงมีความจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว อันมีองค์ประกอบ 4 ด้าน และ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ 2) องค์ประกอบด้านดนตรีและการขับร้อง 3) องค์ประกอบด้านนาฏศิลป์ 4) องค์ประกอบด้านฉากและอุปกรณ์การแสดง และมี 4 ขั้นตอนในการเตรียมวง ได้แก่ ซึ่งในขั้นตอนต่าง ๆ ล้วนต้องอาศัยประสบการณ์และความชำนาญทั้งสิ้น นอกจากนี้ผู้เล่นก็จะต้องมีทักษะและความชำนาญจึงจะทำให้ชิ้นงานที่สร้างสรรค์ออกมาสมบูรณ์ และต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และมีความสามัคคีในหมู่คณะ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและมีความมุ่งหมายเป็นอันเดียวกันจึงจะช่วยให้ผลงานออกมาดีและประสบความสำเร็จในการประกวดในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุกัญญา ทองทิพย์ ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของวงโปงลางซึ่งประกอบไปด้วย บุคลากรที่มีส่วนช่วยในการประกวดวงโปงลางสู่ผลสำเร็จ เครื่องดนตรีต้องเป็นเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพ เสียงไม่เพี้ยน ให้นักเรียนได้ฝึกพัฒนาฝีมือตนเองตลอดเวลา สำหรับแนวทางพัฒนาสู่ความสำเร็จของวงโปงลางมีองค์ประกอบ คือ 1) ด้านการวางแผนเพื่อการบริหารจัดการวงโปงลาง 2) ด้านการบริหารจัดการฝึกซ้อม ดนตรี นาฏศิลป์ การขับร้อง 3) ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการแข่งขัน 4) ด้านการสร้างประสบการณ์ 5) ด้านการสืบทอดวงโปงลาง 6) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของสมาชิกในวงโปงลาง (สุกัญญา ทองทิพย์, 2558)

และ สอดคล้องกับ ปริญญาานิพนธ์ของ กฤษณ์ ภูริเทเวศร์ ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาการเตรียมวงโยธวาทิตในระดับชั้นมัธยมศึกษา เพื่อเข้าร่วมประกวดวงโยธวาทิตซึ่งถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครั้งที่ 26 ประจำปี 2560 โดยได้แบ่งการศึกษาสภาพปัญหาในการเตรียมวงโยธวาทิตเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเป้าหมาย 2) ด้านการคัดเลือกนักดนตรี 3) ด้านการบริหารและการจัดดำเนินการฝึกซ้อม 4) ด้านผู้ฝึกสอน 5) ด้านนักดนตรีและนักแสดง ประกอบ (กฤษณ์ ภูริเทเวศร์, 2550) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุทธภพ ศรีอักษรกุล ที่ได้ศึกษา กลวิธีการปรับวงปีพาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ ตามแนวทาง ครูบรรพต แจ่มจรัส ผลการวิจัยพบว่าความสำเร็จของวงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว มี 4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ 1) การรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านดนตรีไทย 2) ทางสถานศึกษาจัดสรรวิทยากรพิเศษทางด้านดนตรีไทย 3) กลวิธีและวิธีการฝึกซ้อมในช่วงต่าง ๆ รวมทั้งช่วงเข้าค่ายก่อนการประกวด 4) ได้รับการสนับสนุนจากทางสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สุทธภพ ศรีอักษรกุล, 2558) และสอดคล้องกับ เดชาชัย สุจริตจันทร์ ที่กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรี เรื่องการอ่านโน้ตสากลเบื้องต้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนตามวิธีสอนของโคคายกับวิธีสอนปกติทฤษฎีการสอนดนตรีของโคคายนักการศึกษาดนตรีและผู้ประพันธ์เพลงคนสำคัญของฮังการี ซึ่งมีการจัดลำดับเนื้อหา โดยมีขั้นตอนจากง่ายไปยาก (เดชาชัย สุจริตจันทร์, 2549) และสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ พงศ์ศักดิ์ เอกจักรแก้ว เรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจต่อการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ดนตรีพื้นบ้าน) เรื่องพิณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแนวชูชูกิ การจัดการเรียนการสอนแนวโซลตาเล โคคาย และการจัดการเรียนการสอนแนวคาร์ล ออร์ฟ ซึ่งแนวการสอนดนตรีของ ชูชูกิ ที่พบความจริงเกี่ยวกับการเรียนภาษาแม่ของเด็กทั่วโลก และได้นำมาพัฒนาให้เข้ากับการเรียนดนตรีชูชูกิได้สังเกตว่าเด็กสามารถพูดภาษาของตนเองได้ก่อนที่จะเรียนการอ่านและการเขียน เป็นเพราะการฟังและการเลียนแบบนั่นเอง ดังนั้นการฟังดนตรีต้นฉบับ การเลียนแบบครูและการทำซ้ำบ่อย ๆ เด็กย่อมสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีได้อย่างดี (พงศ์ศักดิ์ เอกจักรแก้ว, 2553)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า องค์ประกอบในการเตรียมวง มีองค์ประกอบหลักๆ อยู่ด้วยกัน 4 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ 2) องค์ประกอบด้านดนตรีและการขับร้อง 3) องค์ประกอบด้านนาฏศิลป์ 4) องค์ประกอบด้านฉากและอุปกรณ์การแสดง และขั้นตอนในการเตรียมวง มีอยู่ 4 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นตอนออกแบบสร้างสรรค์และฝึกซ้อม 3) ขั้นทำการแสดงเพื่อบันทึกวีซีดี 4) ขั้นปรับปรุงการแสดงก่อนรอบชิงชนะเลิศ ผลจากการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการการศึกษาในประเด็น

เกี่ยวกับวงโปงลางและประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไปได้ และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยครั้งต่อไปได้แก่ 1) แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานวงโปงลางในการประกวด 2) แนวทางการฝึกปฏิบัติและสร้างสรรค์ลายบรรเลงเดี่ยวให้ได้รับรางวัลดีเด่นในการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง 3) แนวทางการสร้างสรรค์ลายเพลง ของนักดนตรีพื้นบ้านอีสานสำหรับการแสดงนาฏศิลป์

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ์ ภูริเทเวศร์. (2550). สภาพและปัญหาการเตรียมวงโยธวาทิตในระดับชั้นมัธยมศึกษา เพื่อเข้าร่วมการประกวดวงโยธวาทิตชิงถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครั้งที่ 26 ประจำปี 2550. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนันทนาการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2526). ดนตรีพื้นบ้านอีสาน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- เดชาชัย สุจริตจันทร์. (2549). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรี เรื่องการอ่านโน้ตสากลเบื้องต้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนตามวิธีสอนของโคคายกับวิธีสอนปกติ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- พงศักดิ์ เอกจักรแก้ว. (2553). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจต่อการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ดนตรีพื้นบ้าน) เรื่องพิน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแนวชูชูกิ การจัดการเรียนการสอนแนวโซลताल โคคาย และการจัดการเรียนการสอนแนวคาร์ลอร์ฟ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิญญู ฉิวรัตน์. (2558). วงโปงลาง : การสร้างมาตรฐานศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุกัญญา ทองทิพย์. (2558). แนวทางการพัฒนาสู่ความสำเร็จของวงโปงลางระดับมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุทธภพ ศรีอักษรกุล. (2558). กลวิธีการปรับวงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ ตามแนวทาง ครูบรรพตแจ้งจรัส. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสกสรรค์ โสตเสียว. (2554). กระบวนการสืบทอด และพัฒนางดนตรีพื้นบ้านอีสานของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ รถยนต์ไฟฟ้า (EV)*

MARKETING FACTORS AFFECTING DECISION MAKING PROCESS OF ELECTRIC VEHICLES

ธนพล สุทธิรักษ์

Thanapon Suttirak

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

E-mail: thanapon.su@tfg.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ ผู้บริโภคที่มีความสนใจในรถยนต์ไฟฟ้าและอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ราย โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T - test, F - test (One Way ANOVA) และถดถอยพหุคูณ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญในปัจจัยการตลาด ปัจจัยการยอมรับสินค้า และกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ไม่แตกต่างกัน 2) ปัจจัยทางการตลาด คือ ผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และ 3) ปัจจัยการยอมรับสินค้า คือ แรงจูงใจภายใน การใช้งานง่าย และการรับรู้ถึงประโยชน์ มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ข้อเสนอแนะ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับความทนทานของรถยนต์ไฟฟ้า (EV) มีจุดชาร์จไฟแบบ Quick Charge ตามจุดต่าง ๆ อย่างทั่วถึง มีสื่อหลากหลายช่องทางในการเข้าถึงลูกค้า เช่น โทรทัศน์ เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม เป็นต้น

* Received August 9, 2022; Revised September 9, 2022; Accepted October 4, 2022

มีการดูแลบำรุงรักษาฟรีในระยะ 6 เดือนแรก มีบริการหลังการขายของศูนย์ มีการรับประกันแบตเตอรี่ของ รถยนต์ไฟฟ้า (EV) เป็นเวลา 10 ปี หรือ 100,000 กิโลเมตร เพื่อให้ผู้บริโภครู้สึกอุ่นใจ และความกังวลต่อการใช้รถยนต์ไฟฟ้าหมดไป

คำสำคัญ: ปัจจัยทางการตลาด, ผลกระทบ, กระบวนการตัดสินใจ, รถยนต์ไฟฟ้า (EV)

Abstract

The objectives of this research article were to study the marketing factors affecting purchase decision process the electric vehicle (EV). Using the survey research model. The sample used in this study was 400 Consumers who are interested in electric cars and live in Bangkok. Using an online questionnaire as a data collection tool. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, T - test, F - test (One Way ANOVA), and enter multiple regression. The statistical significance level was set at the 0.05 level. The result of this study showed that the sample consumers gave importance to the market factor. Product acceptance factor and the overall electric vehicle (EV) purchase decision process are at a high level. The hypothesis testing revealed that 1) Consumers with different personal factors had no difference in the decision - making process for electric vehicle (EV) purchase; 2) Marketing factors were products and marketing promotions and 3) The product acceptance factor was intrinsic motivation ease of use and perceived benefits Influence consumers' decision to purchase an electric vehicle (EV) in Bangkok. Suggestions: Entrepreneurs should focus on the durability of electric vehicles (EVs), have Quick Charge charging points at various points thoroughly, and have a variety of media channels to reach customers such as televisions, websites, Facebook, Instagram, etc. Free maintenance in the first 6 months, after-sales service of the center. Electric vehicle (EV) batteries are guaranteed for 10 years or 100,000 kilometers to give consumers peace of mind and concerns about the use of electric cars are gone.

Keywords: Marketing Factors, Affecting, Purchase Decision Process, The Electric Vehicle (EV)

บทนำ

ในปัจจุบันความผันผวนของราคาเชื้อเพลิงปิโตรเลียม และกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้าได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหลายประเทศ เช่น รัฐบาลจีนมีนโยบายให้ลดการพึ่งพาพลังงานเชื้อเพลิงปิโตรเลียมลง เพราะก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ ในอากาศ ทั้งก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ หรือควันพิษต่าง ๆ แนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าวถูกบรรจุอยู่ในแผนการขับเคลื่อนภารกิจด้านพลังงานเพื่อส่งเสริมการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนอนุรักษ์พลังงานปี พ.ศ. 2558 - 2579 (กระทรวงพลังงาน, 2558) เพื่อลดการใช้พลังงานในภาคการขนส่ง เนื่องจากเป็นภาคที่ใช้พลังงานมากที่สุด โดยกระทรวงพลังงานมีมาตรการในการส่งเสริมและพัฒนาระบบขนส่งยุคใหม่ที่มีเทคโนโลยียานยนต์ที่ใช้พลังงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการส่งเสริมการใช้ยานยนต์ประเภทที่ใช้มอเตอร์ (Motor) ในการขับเคลื่อนทดแทนการใช้ยานยนต์แบบ ICE ได้แก่ รถยนต์ไฮบริด รถยนต์ไฟฟ้า โดยมีเป้าหมายให้ในปี พ.ศ. 2579 ประเทศไทยจะต้องมียานยนต์ไฟฟ้าส่วนบุคคลรวม 1.2 ล้านคัน และสถานีชาร์จ 690 สถานี แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับทิศทางการปรับตัวของผู้ผลิตรถยนต์ชั้นนำในอุตสาหกรรม ยานยนต์ที่หันมาพัฒนานวัตกรรมยานยนต์ไฟฟ้าที่มุ่งประหยัดพลังงาน และลดการปลดปล่อยก๊าซ CO₂ ในหลากหลายรูปแบบ เช่น ยานยนต์ไฟฟ้าไฮบริด (Hybrid Electric Vehicle : HEV) ยานยนต์ไฟฟ้าไฮบริดปลั๊กอิน (Plug - in Hybrid Electric Vehicle : PHEV) และยานยนต์ไฟฟ้าแบตเตอรี่ (Battery Electric Vehicle : BEV) (ศุภวัจน รุ่งสุริยะ วิบูลย์ และคณะ, 2562)

การใช้รถยนต์ไฟฟ้ามีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากกว่ารถยนต์ที่ใช้น้ำมัน ประกอบกับความก้าวหน้าในการพัฒนาอุตสาหกรรมรถยนต์ไฟฟ้า ทำให้จุดอ่อนต่าง ๆ ของรถยนต์ไฟฟ้าได้รับการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลในหลายประเทศมีการวางแนวนโยบายในการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้า เช่น การลงทุนในสถานีชาร์จไฟฟ้า การสนับสนุนการใช้รถยนต์ไฟฟ้าโดยการลดภาษีรถยนต์ การส่งเสริมการลงทุน และการวิจัยและพัฒนา เป็นต้น (สิริพัฒน์ ดีข้า, 2559) จากการวิจัยด้านระบบขับเคลื่อนพลังงานไฟฟ้าจัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2564 ผู้บริโภคชาวไทยมีความต้องการ มีความสนใจ และตื่นตัวต่อระบบขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้าเป็นอันดับหนึ่งในภูมิภาคอาเซียน นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้บริโภคชาวไทยมีความตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้น มีความเข้าใจที่ดีขึ้นในเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้า และยอมรับกระแสที่กำลังมาของอี-พาวเวอร์ (e - POWER) ซึ่งถือเป็นนวัตกรรม ด้านรถยนต์ไฟฟ้าแห่งอนาคต โดยร้อยละ 53 เข้าใจเรื่องเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้า รวมถึงวิธีการใช้งาน และร้อยละ 33 จะเลือกพิจารณาซื้อรถยนต์ไฟฟ้า เมื่อเทียบกับห้าปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริโภคมีความสนใจเรื่องการขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้าที่กำลัง

แผ่ขยายไปทั่วภูมิภาคอาเซียน จากงานวิจัยในประเทศไทย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย เวียดนาม และสิงคโปร์ จำนวนร้อยละ 66 คิดว่าเป็นนวัตกรรมที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงในการใช้ระบบขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้าได้ ซึ่งสิ่งนี้จะกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในอนาคตอันใกล้ (พรอสต์ แอนด์ ซัลลิแวน, 2564) ประเทศไทย ร้อยละ 53 มีจำนวนผู้ที่เข้าใจเรื่องเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้า รวมถึงวิธีการใช้งานเพิ่มมากขึ้น โดยวัดจากผู้ตอบแบบสำรวจ รองลงมา ร้อยละ 43 ของผู้ใช้รถยนต์ที่ไม่ใช่พลังงานไฟฟ้า จะเลือกพิจารณาารถยนต์ไฟฟ้าอย่างแน่นอนหากจะต้องซื้อรถยนต์คันต่อไปในอีกสามปีข้างหน้า ผลสำรวจยังระบุอีกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความกระตือรือร้นในการพิจารณาเลือกซื้อรถยนต์พลังงานไฟฟ้ามากที่สุดในกลุ่มภูมิภาคอาเซียน เช่นเดียวกับอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ และร้อยละ 33 ของผู้ตอบแบบสำรวจ จะเลือกพิจารณาซื้อรถยนต์ไฟฟ้า เมื่อเทียบกับห้าปีที่ผ่านมา ในปี พ.ศ. 2561 จากงานวิจัยพบว่า ได้ระบุว่ามีสิทธิประโยชน์ทางภาษีและการมีแท่นชาร์จติดตั้งตามอาคารที่พักอาศัย ร้อยละ 77 รองลงมาคือแรงจูงใจสำคัญในการเปลี่ยนไปใช้รถยนต์พลังงานไฟฟ้า ร้อยละ 75 สำหรับประเทศไทย แรงจูงใจที่มาเป็นอันดับแรกคือ สถานีแท่นชาร์จในเขตบริเวณที่พักอาศัย ร้อยละ 76 ตามด้วยสิทธิประโยชน์ทางภาษี ร้อยละ 73 และช่องทางพิเศษสำหรับรถยนต์ไฟฟ้า ร้อยละ 50 จากความกังวลต่อระบบแท่นชาร์จไฟฟ้าสาธารณะที่มีอยู่อย่างจำกัด เทรนด์รถยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทยในอนาคตจะเป็นรถยนต์แบบ อี - พาวเวอร์ (e - POWER) ที่ใช้เทคโนโลยีขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้า โดยไม่ต้องชาร์จไฟฟ้า

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาถึงปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด และปัจจัยการยอมรับสินค้า ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาจะช่วยให้มีการปรับปรุงหรือพัฒนาศักยภาพธุรกิจให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เพื่อให้ตอบสนองตามความต้องการของประชากร และสภาพสังคมในปัจจุบัน รวมไปถึงการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยผู้ใช้รถยนต์ไฟฟ้าในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนการสร้างและการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Question) จำนวน 5 ข้อ เป็นคำถามที่ผู้ตอบต้องเลือกคำตอบที่ตรงกับลักษณะของผู้ตอบเพียงข้อเดียวเท่านั้น

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาด มีคำถามจำนวน 36 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด โดยเป็นการวัดระดับข้อมูลประเภทอันตรภาค (Interval Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามลำดับความสำคัญ 5 ระดับ โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดของ (Kotler, P., 2016)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการยอมรับสินค้า มีคำถามจำนวน 11 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) การใช้งานง่าย (Perceived Ease of Use) และการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด โดยเป็นการวัดระดับข้อมูลประเภทอันตรภาค (Interval Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามลำดับความสำคัญ 5 ระดับ โดยการประยุกต์ใช้งานวิจัยของ (Venkatesh, V. & C. Speier, 1999)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ การรับรู้ความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด โดยเป็นการวัดระดับข้อมูลประเภทอันตรภาค (Interval Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามลำดับความสำคัญ 5 ระดับ โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดลักษณะของแบบสอบถามส่วนนี้ผู้ตอบจะต้องเลือกตอบเพียงข้อเดียวเท่านั้น ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบ Likert Scale เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาค (Interval Scale) เป็นการให้คะแนนตามระดับความเป็นไปได้ 1 คะแนน ไปจนถึง 5 คะแนน

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ ปัญหา และอุปสรรค ที่ท่านเคยประสบ

ขั้นตอนการสร้างและการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการศึกษาครั้งนี้ได้มีการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1. ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) สำหรับผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครขึ้น จากนั้นจึงนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขก่อนนำเครื่องมือไปตรวจสอบคุณภาพต่อไป

2. ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบว่าคำถามแต่ละข้อในแบบสอบถามสามารถสื่อความหมายได้ตรงตามทีผู้วิจัยกำหนดไว้ และตรวจสอบว่าคำถามสามารถสื่อความหมายตรงตามความต้องการ ตลอดจนมีความเหมาะสมหรือไม่ มีความยากง่ายเพียงใด จากนั้นจึงนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการหาความเชื่อมั่น โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามตาราง 1

ตาราง 1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

คำถาม	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา	จำนวนข้อคำถาม
ปัจจัยทางการตลาด	0.892	23
ปัจจัยการยอมรับสินค้า	0.754	13
กระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV)	0.803	19

จากตารางที่ 1 พบว่าค่าความเชื่อมั่นของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบักเท่ากับ 0.989 ซึ่งมากกว่าค่ามาตรฐานต่ำสุดที่ 0.70 ที่แนะนำสำหรับการวิจัยพื้นฐาน การมีค่าความเชื่อมั่น สรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว มาสร้างแบบสอบถามออนไลน์แล้วทำการส่งลิงค์แบบสอบถามออนไลน์ให้กลุ่มตัวอย่าง ตามที่ได้อธิบายไว้ในส่วนของการสุ่มตัวอย่างก่อนหน้านี้

2. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามออนไลน์ที่มีความถูกต้องและสมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ประมวลผลทางสถิติ แผลผล และสรุปผล ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่นำมาใช้ประกอบการวิจัย ได้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ คือ ข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ โดยการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยแจกแบบสอบถามให้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ จากนั้นคัดเลือกแบบสอบถามเฉพาะฉบับที่ตอบสนองบูรณ์ และนำไปวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติต่อไป หลังจากรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดำเนินการ ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม โดยแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออกและเก็บตัวอย่างเพิ่มเติมให้ครบ
2. การลงรหัส (Coding) นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ มาลงรหัสตามที่ได้กำหนดรหัสไว้ล่วงหน้า สำหรับแบบสอบถามที่เป็นปลายปิด (Closed - end Question) โดยแบ่งส่วนการวิเคราะห์ออกเป็น ส่วน ๆ
3. การประมวลข้อมูลที่ลงรหัสแล้ว นำมาบันทึกโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อการประมวลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณค่าทางสถิติ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยใช้สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 ปัจจัยทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) โดยใช้สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 3 ปัจจัยการยอมรับสินค้า ได้แก่ แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) การใช้งานง่าย (Perceived Ease of Use) และการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) โดยใช้สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 4 กระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ได้แก่ การรับรู้ความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ โดยใช้สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T - test และเกณฑ์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA:

Analysis of Variance) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 1 ผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) แตกต่างกัน ใช้สถิติ T - test และสถิติความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA: Analysis of Variance) ในการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งเป็นเปรียบเทียบพารามิเตอร์ เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวนของกลุ่มประชากรตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยทางการตลาดมีอิทธิพลกับกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เป็นการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยการยอมรับสินค้ามีอิทธิพลกับกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เป็นการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

รูปแบบของสมการความถดถอยเชิงซ้อนถ้ามีตัวแปรอิสระ k ตัว (X_1, X_2, \dots, X_k) ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม Y โดยที่ความสัมพันธ์อยู่ในรูปเชิงเส้นตรง จะได้สมการถดถอยเชิงซ้อน ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง Y และ X_1, X_2, \dots, X_k (กัลยา วานิชย์บัญชา และจิตตา วานิชย์บัญชา, 2561)

ผลการวิจัย

ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 64.25 มีอายุ 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.00 การศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 51.50 อาชีพพนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 60.00 และผู้บริโภคส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.50

ผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญในปัจจัยการตลาดในการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ราคา (Price) และช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ตามลำดับ

ผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญในปัจจัยการยอมรับสินค้าในการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก คือ การใช้งานง่าย (Perceived ease of use) การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived usefulness) และแรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) ตามลำดับ

ผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญในกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การ

ประเมินทางเลือก และการตัดสินใจซื้อ และอยู่ในระดับมาก คือ การค้นหาข้อมูล การรับรู้ความต้องการ และพฤติกรรมหลังการซื้อ ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้บริโภคที่มีเพศต่างกันมีกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) แตกต่างกัน ด้านการประเมินทางเลือก ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) แตกต่างกัน ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า ปัจจัยทางการตลาด คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนตัวแปรที่เหลือ คือ ราคา (Price) และช่องทางการจำหน่าย (Place) ไม่มีอิทธิพลกับกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยทางการตลาด คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการรับรู้ความต้องการ ส่วนตัวแปรที่เหลือ คือ ช่องทางการจำหน่าย (Place) ไม่มีอิทธิพลกับกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการรับรู้ความต้องการ ในส่วนของปัจจัยทางการตลาด คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการค้นหาข้อมูล ในส่วนของปัจจัยทางการตลาด คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินทางเลือก ในส่วนของปัจจัยทางการตลาด คือ ช่องทางการจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการตัดสินใจซื้อ ส่วนตัวแปรที่เหลือ คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) และราคา (Price) ไม่มีอิทธิพลกับกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการตัดสินใจซื้อ และปัจจัยทางการตลาด คือ ราคา (Price) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ ส่วนตัวแปรที่เหลือ คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) และช่องทางการจำหน่าย (Place) ไม่มีอิทธิพลกับกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์

ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 พบว่า ปัจจัยการยอมรับสินค้า คือ แรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) การใช้งานง่าย (Perceived ease of use) และการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived usefulness) เป็นตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ปัจจัยการยอมรับสินค้า คือ แรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) และการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived usefulness) เป็นตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนตัวแปรที่เหลือ คือ การใช้งานง่าย (Perceived ease of use) ไม่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการรับรู้ความต้องการ ในส่วนของปัจจัยการยอมรับสินค้า คือ แรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) และการใช้งานง่าย (Perceived ease of use) เป็นตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการค้นหาข้อมูล ส่วนตัวแปรที่เหลือ คือ การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived usefulness) ไม่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการค้นหาข้อมูล ในส่วนของปัจจัยการยอมรับสินค้า คือ การใช้งานง่าย (Perceived ease of use) และการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived usefulness) เป็นตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินทางเลือก ส่วนตัวแปรที่เหลือ คือ แรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) ไม่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินทางเลือก ในส่วนของปัจจัยการยอมรับสินค้า คือ แรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) และการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived usefulness) เป็นตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการตัดสินใจซื้อ ส่วนตัวแปรที่เหลือ คือ การใช้งานง่าย (Perceived ease of use) ไม่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการตัดสินใจซื้อ และปัจจัยการยอมรับสินค้า คือ แรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) และการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived usefulness) เป็นตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ ส่วนตัวแปรที่เหลือ คือ การใช้งานง่าย (Perceived ease of use) ไม่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภค

ผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญในกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทยาภรณ์ วงษ์กิตติวัฒน์ ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภควัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าที่มีอิทธิพลในระดับมาก คือ จะซื้อรถยนต์ไฟฟ้าหากมีคุณสมบัติตอบโจทย์การใช้งานตามที่ต้องการอยู่ เทคโนโลยีใหม่ในการรักษาสิ่งแวดล้อม และประหยัดพลังงาน เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (พิทยาภรณ์ วงษ์กิตติวัฒน์, 2559)

2. เพื่อศึกษาปัจจัยการตลาดในการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภค

ผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญในปัจจัยการตลาดในการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภควัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ส่วนประสมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในระดับมาก

3. เพื่อศึกษาการยอมรับรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภค

ผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญในปัจจัยการยอมรับสินค้าในการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรลักษณ์ พงษ์พูล ทำการศึกษากระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของคนทำงานในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การยอมรับเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้า (EV) เป็นเทคโนโลยีนวัตกรรมที่จะเข้ามาช่วยลดการปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม ประหยัดพลังงาน ช่วยประหยัดค่าน้ำมัน และประหยัดค่าบำรุงรักษา (วรลักษณ์ พงษ์พูล, 2563)

4. เพื่อศึกษากระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) แตกต่างกัน ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภราดร ตุ่นแก้ว ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแบรนด์ FOMM ONE ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแบรนด์ FOMM ONE ในด้านสาเหตุที่ทำให้ตัดสินใจซื้อ แตกต่างกัน (ภราดร ตุ่นแก้ว, 2563)

5. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยการตลาดที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และมีความสำคัญในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ หัตถกิจ และวีรินทร์ หวังจิรินันต์ร ทำการศึกษาทัศนคติของกลุ่มผู้ใช้และสนใจรถยนต์ไฟฟ้าไฮบริดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้รถยนต์ไฟฟ้าไฮบริด ที่กล่าวว่า การดูที่ตัวผลิตภัณฑ์ ความง่ายในการหาอะไหล่ หรือชื่อเสียงบริษัทผู้ผลิตรถยนต์เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อดูความน่าเชื่อถือตลอดจนความปลอดภัย (วราภรณ์ หัตถกิจ และวีรินทร์ หวังจิรินันต์ร, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทยาภรณ์ วงษ์กิตติวัฒน์ ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภควัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ที่กล่าวว่า มีการรับประกันรถยนต์และการบริการหลังการขาย รถยนต์ไฟฟ้ามีคุณสมบัติพื้นฐานที่ครบครัน ความปลอดภัย ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของยี่ห้อรถยนต์ รูปทรงสวยงามและมีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในครบครัน ระยะทางการวิ่งที่เพียงพอต่อการใช้งานของการชาร์จไฟหนึ่งครั้ง พื้นที่ใช้สอยภายในรถมีขนาดที่กว้างขวางนั่งได้หลายคนบรรทุกของได้มาก (พิทยาภรณ์ วงษ์กิตติวัฒน์, 2559) การขับเคลื่อนมีสมรรถนะดีเหมาะกับขนาดของรถ สถานีชาร์จไฟฟ้ามีจำนวนมากกระจายในทุกพื้นที่และเป็นแบบชาร์ตเร็ว (Quick Chart) ความเร็วสูงสุด และชื่อเสียงตราสินค้ารถยนต์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในระดับมาก

ปัจจัยทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และมีความสำคัญในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ หัตถกิจ และวีรินทร์ หวังจิรินันต์ร ทำการศึกษาทัศนคติของกลุ่มผู้ใช้และสนใจรถยนต์ไฟฟ้าไฮบริดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้รถยนต์ไฟฟ้าไฮบริด ที่กล่าวว่า มีการส่งเสริมการขายเมื่อซื้อรถไปแล้ว การมีประกันเกี่ยวกับตัวรถประกันแบบเตอरी ประกันอะไหล่ ซึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับรถยนต์ไฟฟ้าไฮบริด เป็นต้น (วราภรณ์ หัตถกิจ และวีรินทร์ หวังจิรินันต์ร, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทยาภรณ์ วงษ์กิตติวัฒน์ ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภควัยทำงาน ในกรุงเทพมหานคร ที่กล่าวว่า มีการส่งเสริมการขายที่น่าสนใจ เช่น การลดแลกแจกแถม วิธีการชำระเงิน เป็นต้น มีการโฆษณาสินค้าผ่านสื่อต่าง ๆ มีข้อเสนอระยะเวลาการผ่อนชำระได้นานถึง 84 เดือน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในระดับมาก (พิทยาภรณ์ วงษ์กิตติวัฒน์, 2559)

6. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการยอมรับสินค้าที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยการยอมรับสินค้า ด้านแรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และมีความสำคัญในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ชัย ศรีขวัญเจริญ และคณะ ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้รถยนต์ไฟฟ้า ที่กล่าวว่า อายุการใช้งานแบตเตอรี่ของรถยนต์ไฟฟ้าที่เหมาะสม 5 - 10 ปี (ณรงค์ชัย ศรีขวัญเจริญ และคณะ, 2557) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทยาภรณ์ วงษ์กิตติวัฒน์ ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภควัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ที่กล่าวว่า การบริการหลังการขายของศูนย์บริการ การดูแลบำรุงรักษาฟรีในระยะ 6 เดือนแรก การมีประกันภัยชั้น 1 การมีอุปกรณ์ตกแต่งเป็นของกำนัล (พิทยาภรณ์ วงษ์กิตติวัฒน์, 2559)

ปัจจัยการยอมรับสินค้า ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived usefulness) มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และมีความสำคัญในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ หัตถกิจ และวีรินทร์ หวังจิรินันตร์ ทำการศึกษาทัศนคติของกลุ่มผู้ใช้และสนใจรถยนต์ไฟฟ้าไฮบริดที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจเลือกใช้รถยนต์ไฟฟ้าไฮบริด ที่กล่าวว่า การประหยัดค่าใช้จ่ายด้านพลังงานเชื้อเพลิง (วราภรณ์ หัตถกิจ และวีรินทร์ หวังจิรินันตร์, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทยาภรณ์ วงษ์กิตติวัฒน์ ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภควัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ที่กล่าวว่า รถยนต์ไฟฟ้ามีประสิทธิภาพการทำงานสูง มีความปลอดภัย มีเทคโนโลยีใหม่ในการรักษาสิ่งแวดล้อม และประหยัดพลังงาน (พิทยาภรณ์ วงษ์กิตติวัฒน์, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ซึ่งผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยมีตัวแปรคือ ปัจจัยการตลาด และปัจจัยการยอมรับสินค้า พบว่าอยู่ในระดับสำคัญมาก และกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) อยู่ในระดับเห็นด้วย และมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ผู้ประกอบการจึงควรให้ความสำคัญกับความทนทานของรถยนต์ไฟฟ้า (EV) มีจุดชาร์จไฟแบบ Quick Charge ตามจุดต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร ความมีชื่อเสียงของบริษัทผู้ผลิต รูปลักษณะที่มีหลากหลายให้เลือก ยี่ห้อ/ตรารถยนต์ไฟฟ้า (EV) มีชื่อเสียง ประเทศผู้ผลิตรถยนต์ไฟฟ้า (EV) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ซึ่งเป็นสินค้าที่มีเทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่ ใช้พลังงานไฟฟ้า ถึงแม้จะมีราคาสูง แต่สามารถช่วยลดการปล่อยมลพิษในสิ่งแวดล้อม มีระบบความปลอดภัยที่น่าเชื่อถือ รวมถึงมีรูปทรงสมรรถนะที่โดดเด่นของรถยนต์ไฟฟ้า (EV) มี

ส่วนช่วยให้ประหยัดค่าน้ำมัน ค่าบำรุงรักษา เพื่อให้ผู้บริโภคพิจารณาแล้วว่าจะมีความเหมาะสมกับราคาขาย และเสนอรูปแบบการใช้งานของรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ที่แตกต่างกับรถยนต์ไฟฟ้าที่อื่น เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจซื้อได้รวดเร็วยิ่งขึ้น 2) ปัจจัยทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ผู้ประกอบการจึงควรให้ความสำคัญการมีสื่อหลากหลายช่องทางในการเข้าถึงลูกค้า เช่น โทรทัศน์ เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม เป็นต้น การดูแลบำรุงรักษาฟรีในระยะ 6 เดือนแรก การบริการหลังการขายของศูนย์ รวมถึงการจัดรายการส่งเสริมการขาย เช่น การลดราคา ประกันภัยประเภท 1 การให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ การให้ของแถม การให้อุปกรณ์เสริมเพิ่มเติม เป็นต้น เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้บริโภคทุกกลุ่มเป้าหมาย 3) ปัจจัยการยอมรับสินค้า ด้านแรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) ผู้ประกอบการจึงควรให้ความสำคัญการรับประกันแบตเตอรี่ของรถยนต์ไฟฟ้า (EV) เป็นเวลา 10 ปี หรือ 100,000 กิโลเมตร ซึ่งทำให้ผู้บริโภครู้สึกอุ่นใจ มีโครงการรับซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) คืนจะทำให้ความกังวลของผู้บริโภคต่อการใช้รถยนต์ไฟฟ้าหมดไป มีโครงการเช่าซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) จะทำให้ความกังวลของผู้บริโภคต่อการใช้รถยนต์ไฟฟ้าหมดไป นอกจากนี้ผู้บริโภครู้สึกสนุกในการใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ได้เห็นจากการได้เห็นโฆษณาเกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ทางโทรทัศน์อย่างต่อเนื่อง 4) ปัจจัยการยอมรับสินค้า ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived usefulness) ผู้ประกอบการจึงควรให้ความสำคัญระยะทางที่รถยนต์ไฟฟ้า (EV) เดินทางได้เพียงพอสำหรับปริมาณการเดินทางในแต่ละวัน ความปลอดภัยของการใช้รถยนต์ไฟฟ้า (EV) การประหยัดเชื้อเพลิงแม้ว่าระยะทางที่รถยนต์ไฟฟ้า (EV) เดินทางได้มีจำกัด แต่ผู้บริโภคก็ยังรู้สึกมีอิสระในการเดินทาง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพลังงาน. (2558). แผนอนุรักษ์พลังงานปี พ.ศ. 2558-2579. เรียกใช้เมื่อ 22 มิถุนายน 2565 จาก <http://www.eppo.go.th/images/POLICY/PDF/EEP2015.pdf>
- กัลยา วานิชย์บัญชา และจิตตา วานิชย์บัญชา. (2561). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- ณรงค์ชัย ศรีขวัญเจริญ และคณะ. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้รถยนต์ไฟฟ้า. ใน สารนิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมโยธา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิทยาภรณ์ วงษ์กิตติวัฒน์. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภควัยทำงานในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- พรอสต์ แอนด์ ซัลลิแวน. (2564). อนาคตของรถยนต์ไฟฟ้าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Future of Electrified Vehicles). เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2565 จาก <https://mgronline.com/motoring/detail/9640000012115>
- ภราดร ตุ่นแก้ว. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแบรนด์ FOMM ONE ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. เข้าถึงได้จาก สารนิพนธ์ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด
- วรลักษณ์ พงษ์พูล. (2563). กระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV) ของคนทำงานในจังหวัด กรุงเทพมหานคร. ใน วารสารวิจัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรารภรณ์ หัตถก และวีรินทร์ หวังจิรินันตร์. (2555). ทักษะคติของกลุ่มผู้ใช้และสนใจรถยนต์ไฟฟ้าไฮบริดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้รถยนต์ไฟฟ้าไฮบริด. วารสารพลังงานวิจัย , 9(2), 12-21.
- ศุภวัจน์ รุ่งสุริยะวิบูลย์ และคณะ. (2562). การวิเคราะห์พฤติกรรมการยอมรับยานยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน.
- สิริพัฒน์ ดีข้า. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจที่จะซื้อรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) ของผู้เข้าร่วมงาน Bangkok International Motor Show ครั้งที่ 38 ในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Kotler, P. (2016). Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation, and Control (15th Global ed.)Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Venkatesh, V. & C. Speier. . (1999). Computer technology training in the workplaces: A longitudinal investigation of the effect of mood. Organization Behavior and Human Decision Process, 79(1), 1-28.

กฎหมายการใช้อำนาจในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดียาเสพติด ของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด*

THE LAW APPLIES THE POWER TO INVESTIGATE THE ACCUSED IN THE DRUG CASE NARCOTICS PREVENTION AND SUPPRESSION OFFICER

กิตติคุณ จิรกิตติกุล

Kittikun Jirakittikul

ธานี วรภัทร์

Thanee Voraptr

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail; Bangjames998@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาของกฎหมายในประเทศไทยเกี่ยวกับการใช้อำนาจในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดียาเสพติดของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กล่าวคือ ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2564 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานในการใช้อำนาจ แต่กฎหมายนี้มีข้อบกพร่อง คือ หน้าที่ในการสอบสวนผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วต้องส่งสำนวนการสอบสวนนั้นให้แก่พนักงานสอบสวน เพื่อให้พนักงานสอบสวนอาจทำการสอบสวนอีกครั้ง และส่งสำนวนต่อไปถึงพนักงานอัยการ เพื่อทำการตรวจสอบว่าเห็นควรส่งฟ้องต่อไปหรือไม่ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ถือเป็นการปฏิบัติงานที่ล่าช้าและซ้ำซ้อนกัน และทำให้เกิดความล่าช้าในการส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศแล้ว พบว่า ในต่างประเทศได้ให้ความสำคัญกับการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดียาเสพติด ไม่ว่าจะ เป็นสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐสิงคโปร์ โดยมีการแบ่งแยกหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไว้โดยเฉพาะ และสามารถนำตัวผู้ต้องหาในคดียาเสพติดส่งฟ้องต่อศาลได้ ทั้งนี้ จากการศึกษาค้นคว้าที่เกิดขึ้น ข้อจำกัด และอุปสรรคของกฎหมายไทย

* Received September 8, 2022; Revised September 8, 2022; Accepted October 19, 2022

ดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะว่า จำต้องมีการบัญญัติกฎหมายในเรื่องอำนาจหน้าที่การสอบสวนผู้ต้องหาในคดียาเสพติดของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อให้กฎหมายของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ยาเสพติด, การสอบสวนคดียาเสพติด, เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด

Abstract

The objectives of this research article were to the issue of law concerning law enforcement of the narcotics control officials to alleged offenders. In other words, Act on Procedure of Narcotic Case B.E. 2564 is the law empowering the officials. Nonetheless, there are also deficiencies. When conducting investigation, a case file is sent to investigators and then to prosecutors in order to whether issue a prosecution order or not. The mentioned process is redundant to send the culprit to the judiciary procedure compared to the foreign countries such as the U.S. or Singapore. It is informed that the investigation process is highlighted to the law enforcement to investigate the narcotic cases by separating the organization about narcotic control distinctively and directly taking the alleged to the court. After studying the limitations and objectives of Thai law, it is suggested that it should regulate the duty of NCB officials in narcotic culprit investigation in order to improve the law more effectively.

Keywords: Drug, the Drug Case, the Narcotics Control Officer

บทนำ

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดถือว่าเป็นปัญหาที่มีความสำคัญของโลก เพราะปัญหายาเสพติดก่อให้เกิดผลกระทบอย่างเป็นวงกว้างในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นในด้านของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความมั่นคงของชาติ และการสาธารณสุข เป็นต้น ซึ่งปัญหายาเสพติดในประเทศไทยมีมาโดยตลอดและเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการณ์ของโลก นับวันยังมีผลกระทบภายในประเทศมากขึ้น (มานพ คณะโต, 2560) จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด การลักลอบจำหน่ายยาเสพติด รวมไปถึงการลำเลียงยาเสพติดผ่านประเทศไทยไปยังประเทศที่สาม โดยเฉพาะสหพันธรัฐเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐกัมพูชา โดยประเทศไทยมีพื้นที่รอยต่ออยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งอยู่บริเวณจังหวัดเชียงรายจึงส่งผลให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่กลุ่มผู้ค้ายาเสพติดใช้เส้นทางในการลำเลียงยา

เสพติด จากแหล่งผลิตดังกล่าวไปยังประเทศที่สามผ่านทางภาคกลางและภาคใต้ของประเทศ ไทยตามลำดับ และเป็นพื้นที่แพร่ระบาดของยาเสพติดแห่งหนึ่งในภูมิภาคทั้ง 3 ประเทศนี้ ถือได้ว่าเป็นแหล่งผลิต แหล่งการค้าขาย และแหล่งการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่สำคัญของโลก ซึ่งสามารถนำยาเสพติดเข้ามาในประเทศไทยได้อย่างง่ายดาย (นารีรัตน์ ดวงสุข, 2554) ดังนั้นรัฐบาล ในแต่ละสมัยที่ผ่านมาจึงได้ให้ความสนใจในการยับยั้งและควบคุมการขยายตัว และการแพร่ระบาดของยาเสพติดมาโดยตลอด การยับยั้งและควบคุมปัญหาได้ริเริ่มปรากฏชัดเจนขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2504 ที่ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษ (ก.ป.ส.) (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2564) โดยมีหน้าที่เพื่อปราบปรามยาเสพติดอย่างเข้มงวด และต่อมาได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ขึ้นเพื่อให้เป็นองค์กรกลางในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในประเทศ (ฤทธิ์ศรี โชติเสถียร, 2552)

อีกทั้งเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และถือเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16) ซึ่งหมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนให้รวมถึงพศดี เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิตและเจ้าพนักงานอื่นเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และมีอำนาจสืบสวนผู้กระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (17) ได้ (สุพจน์ สุโรจน์ และคณะ, 2557) ดังนั้น สถานะความเป็นเจ้าพนักงานของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนและจับกุมผู้กระทำความผิดจะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย คือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2564 และประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยการกระทำดังกล่าวจะต้องไม่ขัดกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2564) ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่นี้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ต้องยึดถือหลักเกณฑ์ตามที่กำหนดในระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่และการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) และระเบียบสำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการออกบัตรประจำตัวและการรายงานการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) โดยเคร่งครัดเพื่อป้องกันการใช้อำนาจของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในทางมิชอบหรือการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2562)

เมื่อพิจารณาอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ต้องทำการสอบสวนผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดเรียบร้อยแล้ว จะต้องส่งสำนวนการสอบสวนนั้นให้แก่พนักงานสอบสวน ซึ่งพนักงานสอบสวนอาจทำการสอบสวนผู้ต้องหาหรือจำเลยเพิ่มเติมอีกครั้ง จึงจะส่งสำนวนนั้นต่อไปให้กับพนักงานอัยการเพื่อทำการตรวจสอบว่าเห็นควรสั่งฟ้องต่อไปหรือไม่ กระบวนการนี้ถือเป็นการกระทำที่ซ้ำซ้อนกันกับขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. เพราะการใช้ระยะเวลาสอบสวนที่ยาวนานอาจทำให้พยานหลักฐานดังกล่าวสูญหายไปได้ (ศิลาวรรณ พนม, 2544) ซึ่งในประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ. 2564 ที่ใช้บังคับอยู่นั้น มิได้ให้อำนาจเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ทำการส่งสำนวนการสอบสวนที่แล้วเสร็จให้กับพนักงานอัยการเพื่อทำการส่งฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายในเรื่องดังกล่าวต่อไป หากเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. สามารถส่งฟ้องผู้ต้องหาในคดียาเสพติดได้เอง ทำให้สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดประกอบกับทำให้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
2. เพื่อศึกษาการใช้อำนาจในการสอบสวนผู้ต้องหาคดียาเสพติดของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับขั้นตอนการให้อำนาจสอบสวนผู้ต้องหาในคดียาเสพติดของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทย และเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐสิงคโปร์
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายในการใช้อำนาจการสอบสวนผู้ต้องหาในคดียาเสพติดของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความฉบับนี้ ใช้วิธีการค้นคว้าวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายการใช้อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดียาเสพติดของเจ้าพนักงานในสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ส. และรวบรวมความเห็นทางกฎหมายทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จากห้องสมุดและจากระบบฐานข้อมูลในเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บทความทางวิชาการของนักกฎหมายจากวารสารกฎหมาย วิทยานิพนธ์ และสารนิพนธ์ ตลอดจนประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาพิจารณาศึกษา

วิเคราะห์หาแนวทางข้อสรุป และข้อเสนอแนะให้สอดคล้องกับสภาพสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน

ผลการวิจัย

ปัญหาอาชญากรรมในประเทศไทยนั้นถือเป็นปัญหาที่มีมาอย่างยาวนานและยังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ว่าตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรม พ.ศ. 2564 รวมไปถึงแนวความคิดในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของประเทศไทยยังมิได้รับการแก้ไข ปัญหาอย่างเป็นระบบ และการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม อาจไปซ้ำซ้อนกันกับพนักงานสอบสวนได้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า

1. การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

ปัญหาอาชญากรรมนั้นได้เกิดมาอย่างยาวนานในสังคมไทย และเป็นภาระยากในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมให้หมดสิ้นไป ถึงแม้ว่ารัฐบาลในหลาย ๆ ยุคจะหาวิธีการและมาตรการต่าง ๆ ขึ้นมาใช้บังคับกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แต่ผู้กระทำความผิดก็พยายามหาช่องว่างของกฎหมายหรือวิธีการต่าง ๆ ในการที่จะกระทำความผิดเสมอ อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมนั้นจำเป็นต้องศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพราะแนวคิดนี้เป็นการใช้มาตรการต่าง ๆ ที่จะไม่ให้เกิดอาชญากรรมขึ้น โดยมีวิธีการจำแนกความปรารถนาที่จะกระทำความผิดซึ่งทั้งหมดนี้ถือเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐบาล เอกชน และประชาชนในการร่วมมือกัน และถือว่าเป็นงานในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในการระงับเหตุการณ์การกระทำความผิด การจับกุมควบคุมอาชญากร เพื่อป้องกันอาชญากรรมย้อนกลับมากระทำความผิดอีกและการลงโทษอาชญากร เพื่อทำให้เกิดความเช็ดหลาบ

ทั้งนี้ ยังรวมถึงทฤษฎีหลักพื้นฐานของการสืบสวนสอบสวน เพราะการสอบสวนคดีอาญาเป็นกลไกหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมที่รัฐออกแบบขึ้น เพื่อใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและความสงบสุขของสังคม โดยผู้มีอำนาจในการสอบสวนนั้นจะต้องวางตัวเป็นกลางมิใช่เพียงแต่สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพียงให้ยืนยันได้ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดประการเดียว และต้องทำการสอบสวนภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย และให้ความเป็นธรรมกับคู่กรณีทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหา ก็ตาม เพราะหากไม่กระทำตามกฎหมายแล้วก็จะถือเป็นการใช้บังคับกฎหมายแบบไม่มีความยุติธรรม

2. การให้อำนาจในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของหน่วยงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

กฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดนั้น กล่าวคือ ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. 2564 โดยกำหนดให้สำนักงาน ป.ป.ส. แต่งตั้งให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. การตรวจค้นในเคหสถานที่มีเหตุอันสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดหรือการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ค้นบุคคลหรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่ จับกุมหรือควบคุมตัวบุคคลใดที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตรวจสอบหาสารเสพติดในร่างกาย การยึดหรืออายัดยาเสพติด ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และมีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารเพื่อประกอบการพิจารณาคดีได้ เป็นต้น อำนาจในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ตามกฎหมายดังกล่าวนี้ถือเป็นการให้อำนาจในการจับกุมโดยมิได้บัญญัติเหตุจำเป็นอย่างอื่นไว้ด้วย ดังนั้น การจับกุมของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. โดยไม่มีคำสั่งหรือหมายของศาลจึงไม่สามารถกระทำได้ เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16) เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ถือเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแล้วตามความในกฎหมายดังกล่าว เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจในการจับกุมหรือปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อันเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนเช่นเดียวกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และการใช้อำนาจในการจับกุมบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. 2564 ในฐานะเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. จึงไม่ขัดหรือแย้งกับการเป็นเจ้าพนักงานอื่น ๆ

สำหรับอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ไม่ได้มีการบัญญัติเงื่อนไขของการใช้อำนาจการจับกุมไว้ในกฎหมายเป็นการเฉพาะเหมือนกับอำนาจในการค้นเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ และอำนาจค้นบุคคลหรือยานพาหนะ ดังนั้น การใช้อำนาจจับกุมบุคคลที่อยู่ในเคหสถานจึงต้องมีหมายค้นของศาลเสมอ เว้นแต่ จะเข้าข้อยกเว้นตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ คือผู้ต้องหากระทำความผิดซึ่งหน้าตามมาตรา 80 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายจับตามมาตรา 78 รวมไปถึงการค้นในที่สาธารณะโดยไม่มีหมายค้นตามข้อยกเว้นของมาตรา 92 แต่ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. 2564 มาตรา 11/1 นั้นไม่ได้มีบทบัญญัติเหตุจำเป็นให้จับได้โดยไม่มีหมายจับ ซึ่งเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. อาจอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะถือเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามมาตรา 2 (16) เช่นเดียวกัน

3. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับขั้นตอนการให้อำนาจสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติดของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

อำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีกฎหมายให้อำนาจไว้ คือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2564 หมวด 2/1 มาตรา 11/1 กำหนดให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีหน้าที่สอบสวนผู้ต้องหาหรือจำเลยที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและได้บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด แต่เป็นการสอบสวนเฉพาะบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดแต่ยังไม่ถูกฟ้องต่อศาลเท่านั้น เพราะอำนาจในการฟ้องคดีเป็นอำนาจของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 เพราะถือว่าเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติไว้ ดังนั้น เมื่อเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ทำการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดเสร็จแล้ว จึงไม่สามารถส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการเพื่อทำการฟ้องร้องต่อศาลได้ เมื่อทำการสอบสวนผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเสพติดเสร็จแล้วจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานสอบสวน เพื่อส่งให้พนักงานอัยการส่งฟ้องศาล จึงทำให้กระบวนการในการติดตามผู้กระทำความผิดมาลงโทษจะต้องล่าช้าออกไป อาจสวนทางกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งหมายตามนโยบายของรัฐบาลที่จะเร่งรัดในการแก้ไขอาญาเสพติดให้ได้ผลอย่างเร่งด่วน กรณีนี้จึงเป็นปัญหาที่สำคัญของการบัญญัติให้อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ที่ควรจะได้รับแก้ไข ดังนั้น ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการให้อำนาจในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติดของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐสิงคโปร์ ดังต่อไปนี้

3.1 ประเทศไทย

กฎหมายที่ให้อำนาจเกี่ยวกับการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติด คือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2564 โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ไว้ แต่กฎหมายดังกล่าวก็มีข้อเสียที่ทำให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ไม่ได้รับอิสระในการดำเนินการสอบสวน อาทิ อาจทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความคล่องตัวและรวดเร็วในการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ต้องรอคำสั่งหรือหมาย เพราะคดีอาญาเสพติดนั้นเป็นคดีที่มีอัตราโทษสูง ทำให้ผู้กระทำความผิดกลัวถูกลงโทษ จึงเป็นเหตุให้ต้องพยายามหาทุกวิถีทางเพื่อไม่ให้ตนเองถูกจับกุม เช่น การยกย้าย ถ่ายเท และทำลายหลักฐานได้ และต้องเร่งดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้น ๆ และยังทำให้กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ขาดการควบคุมตรวจสอบหากเจ้าหน้าที่ผู้นั้นกระทำการโดยมิชอบ รวมไปถึงในเรื่องของการสอบสวนผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเสพติด รวมไปถึงเกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน เนื่องจากเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ต้องส่งสำนวนการสอบสวนให้กับพนักงานสอบสวนให้เป็นผู้สอบสวนอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงส่งสำนวนนั้นให้กับพนักงานอัยการอีกทอดหนึ่ง ถือว่าเป็นการกระทำที่ซ้ำซ้อนกับกับ

พนักงานสอบสวน อย่างไรก็ตามกฎหมายดังกล่าวนี้ก็มีข้อดี คือทำให้การสอบสวนในชั้นจับกุมของชุดจับกุมสามารถนำมาประกอบในสำนวนได้ แต่จะรับฟังได้หรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานอย่างอื่นด้วยเช่นกัน และเป็นการลดขั้นตอน มีความคล่องตัวในการทำงาน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ยาเสพติด

3.2 สหรัฐอเมริกา

ขอบเขตอำนาจในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดียาเสพติดของหน่วยงานที่มีอำนาจในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสหรัฐอเมริกา คือสำนักงานปราบปรามยาเสพติด (Drug Enforcement Administration : DEA) มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งสำนักงาน DEA มีความรับผิดชอบหลักในการประเมินถึงกรณีที่มีประเทศอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องการเพาะปลูกพืชเสพติด การผลิตยาเสพติด และการค้าสิ่งเสพติด โดยหน่วยงาน DEA ยังมีหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนอย่างเต็มที่ และมีหน้าที่ในการเตรียมคดีสำหรับการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้ต้องสงสัยที่ได้กระทำการฝ่าฝืนหรือละเมิดต่อกฎหมายยาเสพติดของรัฐบาลกลางและปฏิบัติการ หรือดำเนินการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายของรัฐบาลต่างประเทศ

ส่วนอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ DEA นั้น อยู่ภายใต้บทบัญญัติ Title 21 of the United States Code governs Food and Drugs in the United States Code (U.S.C.). มาตรา 878 กำหนดว่า เจ้าหน้าที่ DEA สามารถพกพาอาวุธปืนได้ ดำเนินการตามหมายค้น หมายจับ คำสั่งทางปกครอง หมายเรียก และหมายเรียกที่ออกภายใต้อำนาจของสหรัฐอเมริกา และจับกุมโดยไม่มีหมายค้นสำหรับความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุอันเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ก่ออาชญากรรม นอกจากนี้ หน่วยงาน DEA ยังมีหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน โดยมีแนวทางในการปราบปรามยาเสพติด คือเมื่อมีการจับกุมเกี่ยวกับคดียาเสพติดไม่ว่าจะโดยหน่วยงานใดก็ตามจะต้องแจ้งให้สำนักงาน DEA ทราบโดยเร็วที่สุด และสำนักงาน DEA จะมีพนักงานอัยการซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านยาเสพติดทำการว่าความในคดียาเสพติดโดยเฉพาะ Controlled Substance Act of 1970 กล่าวโดยสรุป เจ้าหน้าที่ DEA มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนและเตรียมการสำหรับการดำเนินการสอบสวน และการฟ้องร้องตามกฎหมายในกรณีผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

3.3 สาธารณรัฐสิงคโปร์

ในสาธารณรัฐสิงคโปร์มีหน่วยงานที่ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด คือสำนักงานยาเสพติดกลาง (Central Narcotic Bureau : CNB) มีเจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดกระทำการยึดและจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดถือเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ข้อ 68) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนผู้กระทำความผิด และมีหน้าที่ทำให้สาธารณรัฐสิงคโปร์ปลอดภัยจากการใช้

ยาเสพติดและสารระเหย และถือเป็นหน่วยงานในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดโดยการจับกุมและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งหมด

ส่วนอำนาจในการจับของเจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดของหน่วยงาน CNB ตามมาตรา 25 แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยการใช้ยาในทางที่ผิด (ตอนที่ 185) ค.ศ. 1973 (Misuse of Drugs Act 1973 (Chapter 185)) กำหนดว่า เจ้าหน้าที่ของสำนักเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่ศุลกากรอาจจับกุมและค้นหาโดยไม่มีหมายเรียกบุคคลใด ๆ ที่ได้กระทำหรือผู้ที่เขาสงสัยว่าได้กระทำความผิดตามรัฐบัญญัตินี้หรือความผิดที่จับกุมได้ตามสมควร อีกทั้งเจ้าหน้าที่ที่ทำการจับกุมตามมาตรานี้อาจยึดและควบคุมยาเสพติดสารควบคุมหรือบทความที่มีแนวโน้มจะยึดได้ ซึ่งกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ได้บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดมีอำนาจหน้าที่เพื่อดำเนินการทั้งหลาย เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนที่เกี่ยวกับการสืบสวนในคดีความผิดที่สามารถจับได้ (Sizeable Offences) ดังนั้น เจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดของสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มีอำนาจในการตรวจค้น จับกุม หรือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานแห่งคดี และเสนอรายงานการสืบสวนสอบสวนนั้นแก่พนักงานอัยการ

เมื่อเปรียบเทียบกับอำนาจการจับของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดของประเทศไทยแล้ว อำนาจการจับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้บัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2564 มาตรา 11/1 (4) โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ไว้ว่าให้สามารถจับกุมบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนที่ใช้อำนาจในการจับกุมผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ดีในการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจนในการปฏิบัติงานในกฎหมายของต่างประเทศดังกล่าวก็ได้มีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวในแนวทางเดียวกัน เช่น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน DEA มีหน้าที่เข้าถึงแหล่งยาเสพติดขนาดใหญ่และการยึดยาเสพติดก่อนที่ยาเสพติดจะไปถึงมือผู้ขายยาเสพติด ส่วนกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่หน่วยงาน CNB ในการจับกุมบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้โดยตรงตามที่กฎหมายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้อำนาจไว้ กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน CNB มีอำนาจดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมายยาเสพติดเหมือนเจ้าหน้าที่ตำรวจ

4. ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายในการใช้อำนาจสอบสวนผู้ต้องหา ในคดียาเสพติดของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ปัญหา ยาเสพติดถือเป็นปัญหาหนึ่งที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นปัญหาระดับชาติอันเป็นต้นเหตุของปัญหาต่าง ๆ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ ความ

มั่นคงของชาติและอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งเมื่อได้ศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับขั้นตอนการให้อำนาจสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติดของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดดังกล่าวนี้ การปฏิบัติงานของต่างประเทศในการใช้อำนาจสอบสวนผู้ต้องหาที่มีอิสระและสามารถส่งฟ้องผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติดได้เลย โดยไม่ต้องส่งสำนวนการสอบสวนให้กับพนักงานสอบสวนเพื่อสอบสวนอีกครั้งหนึ่งซึ่งประเทศไทยควรที่จะแก้ไขพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2564 โดยให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจในการสอบสวนและสามารถส่งสำนวนการสอบสวนให้กับพนักงานอัยการ เพื่อให้มีการส่งฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ ซึ่งการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดควรที่จะให้ผู้นั้นได้รับโทษให้รวดเร็ว โดยเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ได้สืบสวนและคลุกคลีอยู่กับพฤติการณ์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา ทำให้สามารถวางรูปคดีเพื่อปิดข้อต่อสู้ของผู้ต้องหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังทำให้เจตนาของกฎหมายที่กำหนดให้ผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้เข้ามารับโทษโดยเร็ว และจะเป็นการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. เป็นอิสระในการดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาอีกด้วย

อภิปรายผล

จากการศึกษาและวิจัยในเรื่องการให้อำนาจในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติดของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศพบว่าการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ของประเทศไทยนั้นยังไม่ได้ได้รับความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งยังไม่สามารถนำสำนวนการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติดให้แก่พนักงานอัยการเพื่อทำการส่งฟ้องต่อศาลได้ เพราะกฎหมายมิได้ให้อำนาจไว้ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาอาญาเสพติดถือเป็นการก่ออาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นวงกว้างในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นในด้านของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความมั่นคงของชาติ และสาธารณสุข ทั้งนี้ การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยจะต้องทำให้ผู้คิดที่จะกระทำความผิดนั้นมีความเกรงกลัวต่อกฎหมายก็จะเป็นการป้องกันมิให้ผู้นั้นจะไม่ทำผิดกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายอาญาในเรื่องดังกล่าวต้องเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริง เพราะอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาเป็นการให้อำนาจของภาครัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เพื่อให้ประเทศชาติและสังคมดำรงอยู่ด้วยความผาสุก ปลอดภัย และประชาชนจะต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐด้วยความชอบธรรม

2. ขอบเขตอำนาจในการจับกุมผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติดของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. นั้นอำนาจการจับผู้ต้องหาที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้มีบทบัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติวิธี

พิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2564 มาตรา 11/1 (4) โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ไว้ว่าให้สามารถจับกุมบุคคลใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนที่ใช้อำนาจในการจับกุมผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ดีในการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจนในการปฏิบัติงาน โดยในกฎหมายของต่างประเทศ คือสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐสิงคโปร์ ก็ได้มีบทบัญญัติในเรื่องอำนาจการจับกุมผู้ต้องหาในคดียาเสพติดของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปในแนวทางเดียวกัน คือสามารถจับกุมผู้ต้องหา สืบสวนสอบสวน และปฏิบัติการหรือดำเนินการที่เกี่ยวข้องในการควบคุมยาเสพติดได้อย่างอิสระจึงถือเป็นการสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ในการทำงานเพื่อให้มีความคล่องตัวรวดเร็ว ปฏิบัติงานได้สะดวก อันเป็นผลดีต่อการบังคับใช้กฎหมายที่สอดคล้องกับปัญหาและสถานการณ์ยาเสพติดที่มีเพิ่มมากขึ้น

3. อำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในประเทศสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐสิงคโปร์ในเรื่องหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดนั้น พบว่า ในต่างประเทศการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติดมีอิสระในการทำงานมากกว่าของประเทศไทย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ อาจถือเป็นการปฏิบัติงานที่ล่าช้าและซ้ำซ้อนกันได้กับการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน เพราะอาจมีการสอบสวนผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซ้ำเป็นครั้งที่สอง และเกิดความล่าช้าในการส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพราะกว่าที่พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนแล้วเสร็จและกว่าที่พนักงานอัยการจะดำเนินการส่งฟ้องผู้ต้องหา ก็อาจจะเป็นระยะเวลาที่ยาวนานกว่าปกติได้

4. ควรให้มีการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องของอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2564 มาตรา 11 (8) “สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เมื่อทำการสอบสวนแล้วเสร็จให้ส่งสำนวนการสอบสวนนั้นให้แก่พนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไป” เพื่อให้เกิดความชัดเจนและความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในการใช้อำนาจหน้าที่ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐสิงคโปร์ ที่มีกฎหมายบัญญัติให้เจ้าหน้าที่สามารถสืบสวนสอบสวนและส่งฟ้องได้ เมื่อได้มีการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวแล้ว ก็อาจจะทำให้ทำให้กฎหมายของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และจะเป็นการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. เป็นอิสระในการดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาในคดียาเสพติด

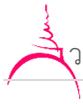

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติหน้าของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเปรียบเทียบกับหน่วยงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐสิงคโปร์ พบว่าในการปฏิบัติงานของต่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีอิสระและสามารถส่งฟ้องผู้ต้องหาในคดียาเสพติดได้เลย โดยไม่ต้องส่งสำนวนการสอบสวนให้กับพนักงานสอบสวนเพื่อสอบสวนอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งประเทศไทยควรที่จะแก้ไขพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2564 โดยให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจในการสอบสวนและสามารถส่งสำนวนการสอบสวนให้กับพนักงานอัยการเพื่อให้มีการส่งฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ ซึ่งการดำเนินคดีดังกล่าวนี้จะทำให้ผู้นั้นได้รับโทษให้รวดเร็ว และถือว่าเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนคดียาเสพติด ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ทำให้กฎหมายของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- นารีรัตน์ ดวงสุข. (2554). บทบาทของเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในการยึดทรัพย์สินคดียาเสพติด: กรณีศึกษาสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 5. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มานพ คณะโต. (2560). รายงานการประเมินผลประสิทธิภาพการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดระบบสมัครใจในรูปแบบค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (ศูนย์ขวัญแผ่นดิน). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- ฤทธิ์ศรี โชติเสถียร. (2552). การสืบสวนของเจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติด: ศึกษาเฉพาะกรณีการใช้อำนาจอำนาจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิวารวรรณ พนม. (2544). อำนาจในการสอบสวนคดียาเสพติดของเจ้าพนักงานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2562). รายงานผลการปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2564). ประวัติความเป็นมาของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. เรียกใช้เมื่อ 16 มกราคม 2565 จาก <https://www.oncb.go.th/Home/Pages/history.aspx>

สุพจน์ สุโรจน์ และคณะ. (2557). กฎหมายอาญา: ภาคบทบัญญัติทั่วไป (ปรับปรุงครั้งที่ 2).
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล*

ADMINISTRATION OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE

อำนาจ มณีวรรณวรวุฒิ

Amnat Maneewanworawut

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: centotocen@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนำเสนอแนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การรวบรวมข้อมูลใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มบริหาร กลุ่มนโยบาย กลุ่มนักวิชาการทาง รมศ. กลุ่มปฏิบัติและกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 18 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสรุปความสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า ด้วยปัญหาในการบริหารงานไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น การทุจริตคอร์รัปชัน จึงได้นำหลักธรรมาภิบาล ประกอบไปด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่ามาใช้แก้ปัญหา โดยมีการมีระเบียบที่ชัดเจน มีคุณธรรมทางศาสนา เกื้อหนุน การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ประชาชนมีส่วนร่วมแบบเป็นขั้นเป็นตอน และการใช้มาตรการประหยัด เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล แนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลไปบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมการรวมกลุ่มประชาชนและการสร้างประชาคม ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งข้าราชการประจำและข้าราชการการเมือง เพื่อเสริมสร้างพลังให้แก่ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นและถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

* Received June 25, 2022; Revised August 20, 2022; Accepted September 25, 2022

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล, การบริหาร, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

These research objectives were as follows: 1) to study the level of effectiveness of good governance principles the administration of Local Administrative Organizations; 2) to study factors act on for applying good governance the administration of Local Administrative Organizations, and 3) Guidelines for applying good governance principles was used the administration of Local Administrative Organizations. This was a qualitative research. The data was collected using the In-Depth Interview. The interview for informant such as administration groups, policy groups, academic groups, stakeholders consisted of 18 people. Data was analyzed using summary. The results showed that. The problem of administration was inefficiency. It doesn't the requirements of people in local, corruption. Good governance principles including The Rule of Law, Morality, Accountability, Participation, Responsibility and Cost – effectiveness or Economy to solve a problem. There were clearly regulations, to encourage virtues of religious. Act for performance. The people to participate and be economical it's a factor that promotes administration according to good governance. Guidelines for applying good governance principles to the administration of Local Administrative Organizations, such as promoting the integration of people's groups and a community, promoting the process of political participation, promoting the development of personnel in Local Government Organizations, senior official and political officials to strengthen the power to people and local communities and was considered a guideline for the performance of personnel in local government organizations for sustainable regional development.

Keywords: Good Governance, Administration, Local Administrative Organizations

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการ กันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่

เป้าหมายดังกล่าว โดยให้เป็นไปตามที่ กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560) และต่อมาได้มีการตรา พระราชบัญญัติ การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 โดยกำหนดให้มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการยุทธศาสตร์ ชาติ เพื่อรับผิดชอบในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ กำหนดวิธีการการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ ในการ ติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผล รวม ทั้ง กำหนดมาตรการส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนทุกภาคส่วนดำเนินการให้ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการจัดทำ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำ ยุทธศาสตร์ชาติด้านต่าง ๆ รวม 6 คณะ เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำ ร่างยุทธศาสตร์ ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ตลอดจนได้จัดให้มีการรับฟังความ คิดเห็นของประชาชนและหน่วยงานของรัฐ ที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง เพื่อประกอบการจัดทำ ร่างยุทธศาสตร์ชาติตามที่กฎหมายกำหนด (พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560, 2560)

ในปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีประเด็นความท้าทายการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งในมิติ เศรษฐกิจที่โครงสร้างเศรษฐกิจยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมอย่าง เต็มที่ ผลผลิตการผลิตของภาคบริการและภาคเกษตรยังอยู่ในระดับต่ำ คุณภาพและ สมรรถนะของแรงงานที่ยัง ไม่สอดคล้องกับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาของ ประเทศ มิติทางสังคมที่การ ยกระดับรายได้ของประชาชน การแก้ปัญหาด้านความ ยากจนและความเหลื่อมล้ำ การพัฒนา คุณภาพการให้บริการและการขยายโอกาสในการ เข้าถึงระบบบริการสาธารณะยังคงมีช่องว่าง ที่สามารถพัฒนาต่อไปได้ มิติสิ่งแวดล้อม ที่การฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมยังเป็นประเด็นสำคัญสำหรับ การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และมิติของการบริหาร จัดการภาครัฐที่ยังขาด ความต่อเนื่องและความยืดหยุ่นในการตอบสนองความต้องการในการ แก้ปัญหาของ ประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (ประสิทธิ์ ดำรงชัย, 2560)

นอกจากนี้ ยังมีสถานการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานลดลงและประชากร สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแบบ ก้าวกระโดด ความท้าทายใหม่ ๆ ซึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจ การเชื่อมโยงกัน อย่างซับซ้อนจากการรวมกลุ่มภายในภูมิภาคและการเปิดเสรี ด้านต่าง ๆ ตลอดจน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเชื่อมโยงของระบบนิเวศ ซึ่ง สถานการณ์ ดังกล่าวจะก่อให้เกิดความท้าทายในการพัฒนาประเทศทั้งในมิติความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม (ประสิทธิ์ ดำรงชัย, 2560) ดังนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องมี การวางแผนยุทธศาสตร์ ด้านต่าง ๆ ที่รอบคอบและครอบคลุมเพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อน

การพัฒนาประเทศ ให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ตามวิสัยทัศน์ประเทศ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศ ที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมาย การพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของ ประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิต ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม โดยการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย 1) ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย 2) ชีตความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ 4) ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม 5) ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ 6) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประชารัฐดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ซึ่งได้กำหนดให้การพัฒนาประชารัฐ เป็น 1 ใน 6 ยุทธศาสตร์ของแผนฯ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) โดยมุ่งให้รัฐและประชาชนมีความเข้าใจที่ดี มีความรับผิดชอบและมีความเอื้ออาทรต่อกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชนดำเนินไปในเชิงสร้างสรรค์และเสริมสร้างสมรรถนะซึ่งกันและกัน สำหรับยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาท ภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการ ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน เข้ามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากลมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรม

จากการศึกษาถึงสถานะของ “หลักธรรมาภิบาล” ในระบบกฎหมายไทยซึ่งปรากฏอยู่ใน “พระราช กฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546” ซึ่งเป็นเพียงแนวทางในการ ดำเนินการหรือแนวทางในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการต่าง ๆ โดยภาพรวมแล้วหลักธรรมาภิบาลตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ยังขาดสภาพบังคับการที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไม่ ดำเนินการให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ย่อมไม่มีผลบังคับใด ๆ (พระราชกฤษฎีกาว่า ด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546, 2546) นอกจากนี้ประชาชน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องก็ไม่อาจอ้างพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวเพื่อเรียกร้องให้หน่วยงานของรัฐ ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวได้ เว้นแต่หลักธรรมาภิบาลหลักใดหลักหนึ่ง กฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งกำหนดให้ต้องดำเนินการตามหลักย่อยของหลักธรรมาภิบาลหลักใด หลักหนึ่งกรณีเช่นนี้ย่อมถือว่าเป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายกำหนดให้ดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ เช่น ก่อน การตัดสินใจของหน่วยงาน ของรัฐ ๆ นั้นจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แสดงความ คิดเห็นก่อนและหากหน่วยงานของรัฐไม่เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็น กระบวนการตัดสินใจของหน่วยงานของรัฐในเรื่องนั้นอาจเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ กรณี เช่นนี้ย่อมถือว่าหลักการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหลักย่อยหลักหนึ่งของ “หลักธรรมาภิบาล” มีค่า บังคับในทางกฎหมายเพราะกฎหมายฉบับนั้น ๆ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐนั้น ดำเนินการ จากพื้นฐานข้อพิจารณาดังกล่าวจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า “หลักธรรมาภิบาล” ในภาพรวมไม่ มีบทกฎหมายใดกำหนดไว้ในลักษณะที่ผูกพันหน่วยงานของรัฐให้ต้องดำเนินการให้เป็นไปตาม หลักธรรมาภิบาลในภาพรวมแต่อย่างใด (เอเจอร์ แซม, 2558)

สำหรับปัญหาสำคัญของหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญคือ ปัญหาความไม่ชัดเจน เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากใน จังหวัดหนึ่ง ๆ มีการบริหารราชการ แผ่นดินที่ซ้อนกันอยู่ในจังหวัดหนึ่งถึง 4 ชั้น กล่าวคือ 1) ราชการส่วนภูมิภาค (จำนวน 32 หน่วยงาน) อยู่ภายใต้ผู้ว่าราชการจังหวัด ได้แก่จังหวัดและ อำเภอ 2) ราชการส่วนกลางที่อยู่ในจังหวัด มีจำนวนมากกว่าหน่วยงานมากกว่าราชการส่วน ภูมิภาคใน จังหวัด และไม่อยู่ภายใต้ผู้ว่าราชการจังหวัด 3) ราชการส่วนท้องถิ่น อยู่ภายใต้การ กำกับดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัด ได้แก่ องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น, องค์การบริหารส่วนตำบล 4) กลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ - แยกเป็น 18 กลุ่มจังหวัด จากโครงสร้างที่ซ้อนทับกันถึง 4 ชั้นดังกล่าวจึงเป็นปัญหาพื้นฐานที่สำคัญของการบริหาร ราชการ ส่วนภูมิภาคของจังหวัด กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดหนึ่ง ๆ ก็มีการ ทับซ้อนกันระหว่าง องค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งเป็นองค์กรระดับบนกับองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นและองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นองค์กร ระดับล่าง ระหว่างองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นด้วยกันก็ยังมีปัญหาการทับซ้อนเชิงพื้นที่และอำนาจหน้าที่ ดังนั้นการทับซ้อนในเชิงพื้นที่และอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาคราชการส่วนท้องถิ่นในจังหวัดหนึ่ง ๆ จึงเป็นประเด็นปัญหาที่เชื่อมโยงมาสู่ประเด็นเรื่องอำนาจหน้าที่นำไปสู่การทับซ้อน เชิงงบประมาณบุคลากร ดังนั้น การจะแก้ไขปัญหาระบบบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ในเบื้องต้นจะต้องทำให้เกิดความชัดเจนในด้านภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเบื้องต้นเพื่อสร้างประสิทธิผลนั่นเอง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการวิจัยเรื่องธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งศึกษาแนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดและเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ให้ได้รับการบริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดรูปแบบการปกครองของตนเอง อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ การจัดระบบบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักกฎหมายและการปกครองในระบอบสังคมประชาธิปไตย สามารถสร้างการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในระบบบริหารกิจการดังกล่าวด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและให้โอกาสตรวจสอบได้ ตลอดจนขยายการให้บริการภาครัฐไปสู่ประชาชนอย่างรวดเร็วทั่วถึงและเป็นธรรม รวมถึงสามารถทราบปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้อง ข้อเสนอแนะในการนำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารงานและทราบถึงประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในรูปแบบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative methodology Research) การศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีมติให้กำหนดประเภทรางวัลการบริหารจัดการที่ดีสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เป็นจำนวน 3 ประเภท ได้แก่ 1) รางวัลการบริหารจัดการที่ดี ประเภทโดดเด่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการที่ดี ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งให้มีการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการและการ จัดบริการสาธารณะ หรือส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการต่อยอดการปฏิบัติงานในเชิงคุณภาพ และมีผลสำเร็จในการบริหารจัดการ การจัดบริการสาธารณะ หรือการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน 2) รางวัลการบริหารจัดการที่ดี ประเภททั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเปิดโอกาสให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในวงกว้างได้รับการ ประเมินและคำแนะนำจากคณะกรรมการประเมินรางวัล เพื่อ นำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการและการจัดบริการสาธารณะของตนเองต่อไปในอนาคต 3) รางวัลผลคะแนนผ่านเกณฑ์การประเมินในรอบการประเมินของสถาบันการศึกษาตามแนวทาง และ หลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์ฯ กำหนด จำนวน 54 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศในปี 2563 (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2563)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มบริหาร กลุ่มนโยบาย กลุ่มนักวิชาการทางรปศ. กลุ่มปฏิบัติและกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 18 คน จากกลุ่มตัวอย่างที่ในครั้งนี้มีขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการเก็บข้อมูลทั้งหมดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 16 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลตามผลการคัดเลือกของ คณะอนุกรรมการ เพื่อคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 5 คณะ ที่คณะอนุกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อให้เป็นรางวัลสำหรับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นให้ความเห็นชอบ โดยกลุ่มตัวอย่างคัดเลือกเฉพาะรางวัลชนะเลิศและรางวัลที่ 1 และ 2 จากทั้ง 8 ประเภท จำนวน 16 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ 1) เทศบาลเมืองลำพูน 2) เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ 3) เทศบาลเมืองแม่เหียะ 4) เทศบาลนครอุดรธานี 5) เทศบาลตำบลนาอ้อ 6) เทศบาลตำบลป่าสัก 7) องค์การบริหารส่วนตำบลอ่าวนาง 8) องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าโพนค้อ 10) องค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย 11) เทศบาลนครเกาะสมุย 12) เทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น 13) เทศบาลตำบลโคกม่วง 14) เทศบาลตำบลศรีเตี้ย 15) องค์การบริหารส่วนตำบลควนขนุน 16) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สำหรับแบบสัมภาษณ์ เรื่องการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล มีรายละเอียดข้อคำถามประเด็นต่างๆ ได้แก่ 1) ท่านคิดว่า ระดับประสิทธิผลการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นอย่างไร 2) ท่านคิดว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ท่านคิดว่า แนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในรูปแบบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) หลักธรรมาภิบาล ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารงานในแต่ละข้อเป็นอย่างไร 5) การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลมีประสิทธิภาพเป็นอย่างไรตามรายละเอียดต่อไปนี้

การตรวจสอบเครื่องมือ การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) นำแบบสัมภาษณ์ของการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ที่ได้แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญโดยเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบฯ มีประสบการณ์ในการบริหารและมีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ด้านการสอน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพและทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ศึกษาวิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

1. การกำหนดขอบเขตการวิจัยและประเด็นให้ชัดเจน จากข้อมูลเอกสาร การทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยตนเองเพื่อให้สามารถเพิ่มเติมคำถามที่ควรถามหากมีประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติมไปจากคำถามโครงสร้างที่วางไว้ และจดบันทึกคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์เพิ่มเติมในภายหลัง หากมีความจำเป็นก็จะขออนุญาตหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เพิ่มเติม สิ่งที่จะรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้ได้แก่ ตัวแปรต้นที่จำเป็นต้องมี ที่จะส่งผลต่อตัวแปรตาม ซึ่งอาจเป็นตัวแปรต้นตัวเดียวกับที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมหรือตัวแปรอื่น ๆ นอกเหนือจากนั้น เมื่อรวบรวมข้อมูลได้แล้ว จะนำข้อมูลมาประมวลผลด้วยการทำดัชนีข้อมูล ทำข้อสรุปชั่วคราว กำจัดข้อมูล แล้วสร้างบทสรุปและพิสูจน์บทสรุป

3. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participation observation) เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตไม่ได้เข้าไปใช้ชีวิตร่วมหรือเข้าไปร่วมกิจกรรมกับกลุ่มบุคคลที่ศึกษา เนื่องจากไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกอึดอัดหรือทำอะไรให้พฤติกรรมที่แสดงนั้นผิดไปจากปกติได้ ในระยะแรก ผู้วิจัยอาจใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจากนั้นใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในระยะหลัง หลังจากที่ถูกกลุ่มบุคคลที่ศึกษาเริ่มรู้สึกคุ้นเคยกับผู้วิจัยโดยสนิทใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการจัดพิมพ์บทสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลหลักลงไฟล์เอกสารและจัดพิมพ์บันทึกภาคสนาม (Field note) ลงไฟล์เอกสาร ทำการตรวจสอบความถูกต้องของบทสัมภาษณ์และบันทึกภาคสนาม เมื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยอ่านบทสัมภาษณ์และบันทึกภาคสนามเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยจัดลำดับข้อมูลตามเนื้อหาที่กำหนดและกำหนดหัวข้อ (Theme) เพื่อตอบปัญหาวิจัย โดยทำการสรุปเชิงนิรนัย (Induction)

ผลการวิจัย

1. ศึกษาระดับประสิทธิผลการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 ด้านนิติธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 16 แห่ง มีการทำตามหลักนิติธรรมเฉพาะในมิติของการทำตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้นและเป็นการปฏิบัติตามกฎหมายเพราะถูกบังคับให้ต้องทำตาม เนื่องจากเกรงว่าจะมีปัญหาในยามที่หน่วยงานจากส่วนกลาง หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีหน้าที่กำกับดูแลเข้ามาตรวจสอบอีกทั้งยังมองว่าหลักนิติธรรมเป็นขบวนการที่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ง่าย เนื่องจากมีระบบหรือกรอบคอยกำกับให้ต้องทำทุกอย่างตามกฎหมายหรือกฎระเบียบที่ได้กำหนดไว้ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายก็เป็นเพียงการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ให้ครบถ้วนเพียงเท่านั้น

1.2 ด้านคุณธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 16 แห่ง ใช้หลักคุณธรรมเฉพาะในมิติของคุณธรรมตามหลักศาสนา ตามศีลธรรม จริยธรรมเท่านั้น ยังไม่เป็นการนำหลักคุณธรรมทางด้านวิชาการมาใช้ เพราะในความเป็นจริงนั้นการนำหลักคุณธรรมไปใช้จำเป็นต้องพิจารณา รวมถึงการปลอดคอร์รัปชัน การปลอดจากการทำผิดวินัยและการปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพ นิยามและจรรยาบรรณ โดยคุณธรรมตามทัศนคติของนายกเทศมนตรี และปลัดเทศบาล รองปลัดเทศบาล เป็นเพียงการมองในมุมลักษณะนิสัยส่วนบุคคลว่าแต่ละบุคคลควรมีลักษณะทางศีลธรรม จริยธรรม เท่านั้น แต่ไม่อาจสะท้อนได้ว่าเทศบาลมีการนำหลักคุณธรรมไปใช้อย่างเต็มที่ เป็นแค่เพียงการให้ความเป็นธรรมในกรณีของ

การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือน การให้ความดีความชอบ การโยกย้าย ตลอดจนการให้บุคคลพ้นจาก งานก็ตาม เป็นการใช้คุณธรรมเฉพาะในเรื่องของการบริหารงานบุคคล

1.3 ด้านความโปร่งใส ความโปร่งใสในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 16 แห่ง เห็นเด่นชัดได้จากมติของการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะ เนื่องจากเทศบาลทุกแห่งมีการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ เป็นการปฏิบัติเพื่อให้ถูกต้องตามระเบียบและเป็นไปตามหนังสือสั่งการ โดยมีช่องทางที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงคนกลุ่มคนต่าง ๆ ในท้องถิ่นให้ได้มากที่สุดอย่างเพียงพอ

1.4 ด้านความมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 16 แห่ง ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ที่ระดับ 2 คือจะอยู่ในรูปของการเข้าร่วมประชุมการให้ความคิดเห็น การร่วมระดมสมอง การทำประชาคมท้องถิ่น รวมถึงการเป็นตัวแทนของชุมชนเป็นองค์ประกอบของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมระดับหนึ่งเป็นการให้ข้อมูลซึ่งเป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างเทศบาลกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางโครงการมีการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ ส่วนการมีส่วนร่วมในระดับที่สอง เป็นการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน คือ เทศบาลได้เชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้นและประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมในระดับที่สามที่มีการวางแผนร่วมกันและการตัดสินใจเป็นเรื่องของการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างขวางมากขึ้นมีสำนึกรับผิดชอบร่วมกันในการตัดสินใจ และวางแผนและเตรียมรับผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการระดับนี้มักใช้ในกรณีที่เป็นเรื่องซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมในระดับที่สี่ เป็นระดับการพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วม เป็นการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนเป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วม คือเป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชนและได้พัฒนาสมรรถนะหรือขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้นจนอยู่ในระดับที่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่และเกิดประโยชน์สูงสุด

1.5 ด้านความรับผิดชอบต่อ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 16 แห่ง มีการใช้หลักสำนึกรับผิดชอบต่อเข้ามาใช้ในการบริหารงานอย่างเต็มที่ เนื่องจากเทศบาลมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ โดยการดำเนินงานของเทศบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชนการดำเนินต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักประชาชนต้องมาก่อนเทศบาลต้องสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและสนองตอบต่อความต้องการของท้องถิ่นได้

1.6 ด้านความคุ้มค่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 16 แห่ง ยังไม่มีการใช้หลักความคุ้มค่าเข้ามาใช้ในเทศบาลอย่างแท้จริง เนื่องจากหลักการของความคุ้มค่า คือ การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์ สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาทรัพยากรให้สมบูรณ์ ประกอบด้วยต้องมีการประหยัดการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและต้องมีความสามารถในการแข่งขัน ถึงจะเป็นตัวชี้วัดว่า มีการดำเนินงานอย่างคุ้มค่า

2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1 การมีกฎหมาย หรือระเบียบที่ให้เทศบาลมีอำนาจบทบาทที่ชัดเจน รวมถึงการตรวจสอบจากหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น สำนักงาน การตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) จังหวัด อำเภอ ที่ช่วยกระตุ้นให้เทศบาลมีการดำเนินการตามกฎหมาย ยังรวมถึงการที่ข้าราชการประจำมีการปฏิบัติงานและดูแลตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลให้เป็นไปตามระเบียบและข้อบังคับ

2.2 คุณธรรมทางศาสนาเกื้อหนุนให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีโครงการปลูกจิตสำนึกของความเป็นข้าราชการที่ดี การบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยยึดหลักความเป็นกลางเสมอภาค ความเป็นธรรมในการประเมินผลการปฏิบัติงานการวัดความสามารถของแต่ละบุคคลจาก Action Plan การใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงในการประเมินผลการปฏิบัติงาน การเปิดโอกาสให้ข้าราชการและพนักงานท้องถิ่นแสดงความคิดเห็นและเปิดโอกาสในการแสดงศักยภาพ รวมถึงโครงการศึกษาดูงาน Workshop เพื่อพัฒนาความสามารถของบุคลากร

2.3 การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 รวมถึงการตรวจสอบจากองค์กรอิสระ หน่วยงานกลาง ต่าง ๆ การตรวจสอบจากจังหวัด อำเภอ เป็นการเสริมสร้างให้การปฏิบัติงานของเทศบาลมีความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

2.4 การที่ประชาชนมีส่วนร่วมแบบ เป็นขั้นเป็นตอน กล่าวคือ ได้มีการรับทราบข้อมูลมีการประชุมหารือและมีการร่วมกันตัดสินใจข้อคิดเห็น ซึ่งมีการเว้นระยะให้มีการประชุมพิจารณา รวมถึงการที่ประชาชนสามารถจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสามารถบริหารจัดการด้วยตนเองได้และการเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบอาสาสมัครที่เข้ามาทำงานร่วมกับเทศบาล รวมถึงตัวแทนชุมชนที่ได้เข้ามาร่วมประชุมและเป็นองค์ประกอบของคณะกรรมการคณะต่าง ๆ ของเทศบาล

2.5 กฎหมายบัญญัติหน้าที่และบทบาทงานในแต่ละด้านของเทศบาลไว้อย่างชัดเจน ในการดำเนินงานมีการกำหนดมาตรฐานการ ให้บริการโดยระบุเป็นตัวชี้วัด KPIs เป็นตัวกำกับการทำงาน รวมถึงมีการใช้เครื่องมือทางการ บริหาร เช่น One Stop Service การบริการแบบมี Service Mind และนายกเทศมนตรีส่วนใหญ่จบการศึกษาทางด้านรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ ที่สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดองค์การและแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบของพนักงานเทศบาลได้เป็นอย่างดี

2.6 การใช้มาตรการประหยัด รวมถึงมาตรการในการรักษากำลังคนไม่เพิ่ม อัตรากำลังคน โดยใช้การพัฒนาทักษะให้คนหนึ่งคนทำงานได้หลายหน้าที่ (Multi Skill) พัฒนา คนให้มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้นทำงานได้ปริมาณมากและหลายประเภทมากขึ้น ใช้วิธีลด ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

3. แนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในรูปแบบการบริหารงานขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น การนำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากปัญหาและ อุปสรรคหลายประการในการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของ ประชาชนในท้องถิ่นและการเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางซึ่งเป็นประเด็นหลักของการปกครอง ส่วนท้องถิ่น ซึ่งจากศึกษาในงานวิจัยนำหลักธรรมาภิบาลมาดำเนินการให้เกิดรูปธรรมในการ บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ชัดเจนได้ ดังนี้

3.1 นโยบายการส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชน ทั้งในรูปของการจัดตั้ง เป็นชุมชนในหมู่บ้านเดียวกันหรือการรวมกลุ่มตามความสนใจ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสิ่งแวดล้อม และกลุ่มเยาวชน ซึ่งการรวมกันในลักษณะเช่นนี้ เป็นการเสริมสร้างการรวมกลุ่มพัฒนาให้คนมี มุมมองที่กว้างกว่าเรื่องของตนเองและเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมมากขึ้น ทำให้เกิดความ ผูกพันและสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันที่สุดในที่สุดทำให้เกิดการรวมพลังกันทำงานเพื่อ ส่วนรวมเน้นผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เนื่องจากประชาชนอาจจะยังไม่คุ้นเคย กับการรวมกลุ่มในลักษณะนี้การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการให้ความ ช่วยเหลือภาคประชาชนในการจัดตั้งประชาคมกลุ่มและ ชมรมต่างๆ ได้ ทั้งนี้โดยการสนับสนุนให้ประชาชนที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านเดียวกันรวมตัวกันเป็น ชุมชน มีการเลือกตั้งประธานชุมชน และคณะกรรมการชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลาง ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในชุมชนสนับสนุนให้มีการประชุมหมู่บ้าน อย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมกันระบุปัญหาและแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชนก่อนนำเสนอ ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป รวมถึงสนับสนุนให้ชุมชนมีกิจกรรมทำร่วมกันอย่าง สม่ำเสมอ เพื่อสร้างความใกล้ชิดคุ้นเคยและความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างสมาชิกใน ชุมชน การส่งเสริมให้ ประชาชนมีบทบาทและส่วนร่วมในการบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิ บาล จะส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จในการนำหลักธรรมาภิบาลมา

ใช้ในการบริหารงานได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยกิจกรรมนี้อาจเป็นกิจกรรมพัฒนาชุมชนหรือกิจกรรมตามประเพณีของท้องถิ่นก็ได้ นอกจากนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรต้องมีกิจกรรมพัฒนาความรู้และทักษะในการทำงานให้กับผู้นำและสมาชิกของกลุ่มด้วยขนาดของชุมชนหรือกลุ่มไม่ควรมีขนาดใหญ่เกินไป เพราะจะทำให้ยากต่อการสร้างความคุ้นเคยระหว่างสมาชิกในชุมชนด้วยกันและอาจทำให้การพูดคุยหารือระหว่างสมาชิกเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง

3.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การสร้างความร่วมมือและการประสานงานระหว่างชุมชน เพื่อเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานและประชาชนในชุมชน นอกเหนือจากการส่งเสริมความเข้มแข็งแต่ละกลุ่มและชุมชนแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่นโดยภาพรวมด้วย คือ ควรสนับสนุนให้ชุมชนและกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่มีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้งในรูปของการสร้างความร่วมมือ เช่น การทำกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น ชุดคลอง ทำความสะอาดถนนร่วมกันและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกข้อบัญญัติต่างให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ซึ่งการดำเนินโครงการจะให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการทำโครงการต่างๆ ผ่านประชาคมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามความเหมาะสมและต้องการและในรูปแบบของการถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างกัน (Knowledge Transfer) และให้ความสำคัญ กับกระบวนการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาลในการเมืองท้องถิ่นของไทย พบว่า บทบาทนักการเมืองท้องถิ่นกับการแก้ปัญหาการขาดธรรมาภิบาลและการนำไปใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสร้างจิตสำนึกในประชาชน การสร้างวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่น การทำให้ธรรมาภิบาลกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชุมชนเพื่อแก้ปัญหาคอร์ปชั่น ซึ่งกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม อาทิ การเชิญตัวแทนประชาชนจากชุมชนที่มีความรู้ด้านการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนไปเป็นวิทยากร ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ประชาชนในชุมชนอื่น หรือการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แต่ละชุมชนมีความถนัดต่างกัน เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ต่างชุมชนได้มีโอกาสพบปะและสร้างความคุ้นเคยกัน ทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็น ทางการ เพื่อสร้างบุคคลต้นแบบให้แก่ท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมี ส่วนร่วมในการออกข้อบัญญัติตำบลให้สอดคล้องกับความต้องการประชาชน เช่น การจัดประชุมการทำประชาพิจารณ์ การบริหารงานโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางปลูกจิตสำนึกด้านจิตอาสา เป็นต้น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้กลุ่มองค์กรต่าง ๆ มีกิจกรรมและร่วมกับองค์กรปกครองท้องถิ่นและภาคส่วนอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องการพัฒนาให้ประชาชนตระหนักในพลังของตนและกลุ่มหรือชุมชนต้องมีการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพราะกิจกรรมต่างๆ เปิดเรื่องของกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ดังนั้น ควรมีการสนับสนุนกลุ่มชุมชนให้มีบทบาทในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมให้มีการประกวดชุมชนดีเด่นหรือชุมชนธรรมาภิบาลหรือการประกวดชุมชนนามองต่าง ๆ รวมทั้งใน

กรณีของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีการประกวดการดำเนินงานและแสดงผลงานในเวทีระดับภาคหรือระดับชาติ

3.3 การพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิบัติหน้าที่โดยใช้หลักความโปร่งใสก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและควรได้รับการพัฒนาความรู้เพื่อเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองให้สูงขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมบุคคลต้นแบบในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล แนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการของชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทยจำกัดให้บรรลุความสำเร็จ คือ มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการในการตรวจประเมินแต่จะต้องมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดีของผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญควรจัดหาชาติหลักธรรมาภิบาลมาเผยแพร่เพื่อเพิ่มการปลูกฝังหลักธรรมาภิบาลให้เข้าใจมากยิ่งขึ้นและการสื่อสารให้บุคลากรทุกคนเข้าใจตรงกันในหลักธรรมาภิบาลและปลูกจิตสำนึกในการรักษองค์กร

อภิปรายผล

1. ระดับประสิทธิผลการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 16 แห่ง เป็นกลุ่มตัวอย่าง ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นสังคมเมืองสูง มีการนำธรรมาภิบาลซึ่งประกอบด้วยหลักนิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส ความมีส่วนร่วม สำนึกรับผิดชอบต่อความคุ้มค่าไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานเทศบาล ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ และแสดงให้เห็นถึงการนำหลักธรรมเข้ามามีบทบาทในบริหารงาน เช่นเดียวกับ อรทัย แสงทอง ที่พบว่า ผู้บริหารมี ระดับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในการบริหารงานทั้ง 6 งานของ โรงเรียน คือ งานด้านวิชาการ งานธุรการ การเงิน และพัสดุ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ และ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ส่วนครูผู้สอนมีระดับการใช้ธรรมาภิบาลทั้ง 5 ด้าน และ 6 งานของโรงเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน (อรทัย แสงทอง, 2559) แต่การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ยังไม่ปฏิบัติตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง ทั้งนี้ อาจเพราะถึงแม้จะมีการนำธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารงาน แต่สิ่งสุดท้ายที่นายกเทศมนตรีคาดหวังจะได้รับคือคะแนนเสียงจากประชาชน ส่วนปลัดเทศบาล รองปลัดเทศบาล คาดหวังจากการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล คือ การที่หน่วยงานได้รับรางวัลในการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงผลการปฏิบัติงานตามแนวทางธรรมาภิบาล รวมถึงการที่เป็นคนโปร่งหรือเป็นที่ถูกอกถูกใจพอใจของนายกเทศมนตรีที่สามารถรับนโยบายจากนายกเทศมนตรีมาสู่การปฏิบัติงานที่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การได้นำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันประกอบไปด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่ามาใช้แก้ปัญหา โดยมีปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล อันได้แก่ 1) การมีกฎหมาย หรือระเบียบที่ให้เทศบาลมีอำนาจบทบาทที่ชัดเจน 2) คุณธรรมทางศาสนาเกื้อหนุนให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี 3) การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติรวมถึงการตรวจสอบจากองค์กรอิสระ หน่วยงานกลาง ต่าง ๆ 4) ประชาชนมีส่วนร่วมแบบเป็นขั้นเป็นตอน และการใช้มาตรการประหยัด รวมถึงมาตรการในการรักษา กำลังคนไม่เพิ่มอัตรากำลังคน โดยใช้การพัฒนาทักษะให้คนหนึ่งคนทำงานได้หลายหน้าที่ แต่ทั้งนี้ นอกจากจะมีปัจจัยที่ส่งเสริมแล้ว ก็ยังพบว่ามีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคอีกด้วย เช่น มาตรการประหยัดที่นำมาใช้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของพนักงานแต่ละคนและปัญหาจากแรงต้านของบุคลากรในระยะแรก จากการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานเพื่อให้เกิดความคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น หรือปัญหาการขาดแคลนด้านงบประมาณและจำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอต่อการทำหน้าที่ให้บริการครอบคลุมทุกพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งปัญหาหลักขณะนี้ได้ถูกพบเห็นอยู่มากมาย เช่นเดียวกับ พระมหาจันเต็ม มะเตือ ที่ศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานขององค์กรบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร มีอยู่หลายด้าน เช่น ด้านการบริหารงานบุคลากร พบว่า คณะกรรมการบริหารและสมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบล มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีวิสัยทัศน์ล้าสมัย ขาดความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ขาดความกระตือรือร้น ไม่เข้าใจกฎระเบียบ และด้านการบริหารทั่วไป พบว่า ขาดมาตรฐานข้อมูล การตั้งงบประมาณรายจ่าย การจัดทำงบประมาณที่ล่าช้าและมีความผิดพลาด การขาดแคลนเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีที่มี ประสิทธิภาพ ขาดการควบคุมตรวจสอบ เป็นต้น (พระมหาจันเต็ม มะเตือ, 2558)

3. แนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในรูปแบบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การนำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากปัญหาและอุปสรรคหลายประการในการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและการเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางซึ่งเป็นประเด็นหลักของการปกครองส่วนท้องถิ่น 1) จึงควรมีนโยบายการส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชน ทั้งในรูปของการจัดตั้งเป็นชุมชนในหมู่บ้านเดียวกันหรือการรวมกลุ่มตามความสนใจ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสิ่งแวดล้อม และกลุ่มเยาวชน 2) มีการสร้างความร่วมมือและการประสานงานระหว่างชุมชน เพื่อเป็นช่องทางติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานและประชาชนในชุมชน สร้างเสริมความเข้มแข็งแต่ละกลุ่ม

และชุมชน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่นโดยภาพรวม คือ ควรสนับสนุนให้ชุมชนและกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้งในรูปของการสร้างความร่วมมือ 3) เปิดโอกาสให้กลุ่มองค์กรต่าง ๆ มีกิจกรรมและร่วมกับองค์กรปกครองท้องถิ่นและภาคส่วนอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องการพัฒนาให้ประชาชนตระหนักในพลังของตนและกลุ่มหรือชุมชนต้องมีการทำงานอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนกลุ่มชุมชนให้มีบทบาทในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมให้มีการประกวดชุมชนดีเด่นหรือชุมชนธรรมาภิบาลหรือการประกวดชุมชนน่ามองต่าง ๆ รวมทั้งในกรณีของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีการประกวดการดำเนินงานและแสดงผลงานในเวทีระดับภาคหรือระดับชาติ และ 4) มีการพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิบัติหน้าที่โดยใช้หลักความโปร่งใสก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและควรได้รับการพัฒนาความรู้เพื่อเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองให้สูงขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมบุคคลต้นแบบในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล เช่นเดียวกับการนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพยนต์ อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม คือ ธรณรงค์ ให้ผู้บริหารและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพยนต์ อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานภายในองค์กรอย่างจริงจัง สร้างจิตสำนึกให้บุคลากรทุกคน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย.ผู้บริหารควรกำหนดนโยบาย มีแผนแม่บทอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร และสามารถนํานโยบายไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมได้ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน การดำเนินงานต่างๆ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ พัฒนาบุคลากรให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป (พระจรรณ ธีระปัญญา (เวหวาปี), 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการศึกษาทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ อาจกล่าวสรุปได้ว่า การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ยังไม่เป็นไปตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลอย่างแท้จริงจากการนำธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารงาน แต่อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาดังกล่าว จะมีประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแลเทศบาลมีประโยชน์ต่อเทศบาล และมีประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น ข้อเสนอแนะการนำปฏิบัติ 1) นำผลจากระดับประสิทธิผลของการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 2) นำผลจากปัจจัยที่มีผลต่อการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานและเป็นแนวทางในการปรับปรุงและเตรียมความพร้อมในการการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ประชาชนได้รับประโยชน์

และการบริหารงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาถึงการนำธรรมาภิบาลไปปฏิบัติว่ามีระดับธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น และ 2) ควรมีการศึกษาเทศบาลในพื้นที่อื่นหรือภูมิภาคอื่นที่อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่แตกต่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 16 แห่ง อาจศึกษาเทศบาลในพื้นที่อื่นซึ่งมีความแตกต่างในเชิงภูมิศาสตร์เชิงเศรษฐกิจเชิงสังคม ซึ่งอาจส่งผลต่อความเป็นธรรมาภิบาลที่แตกต่างกันในเชิงเปรียบเทียบ

เอกสารอ้างอิง

- ประสิทธิ์ ดำรงชัย. (2560). ทิศทางประเทศไทยในการสร้างธรรมาภิบาลและแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย.
- พระจรรณ อีระปัญญา (เวหวาปี). (2559). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วน ตำบลลำพูน อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครสวรรค์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจันทิม มะเตือ. (2558). ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. (2546). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 100 ก (9 ตุลาคม 2546).
- พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 79 ก หน้า 1-12 (31 กรกฎาคม 2560).
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 40 ก หน้า 17 (6 เมษายน 2560).
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2563). ประกาศกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกผู้แทนผู้บริหาร อบจ. เป็นกรรมการใน ก. ก.ถ. เพิ่มเติมเป็นการเฉพาะ พ.ศ. 2563. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2565 จาก <https://odloc.go.th/ประกาศและคำสั่ง/ประกาศคณะกรรมการการกระจาย>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับย่อ). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อรรถัย แสงทอง. (2559). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เอเจอร์ แซม. (2558). ธรรมาภิบาล การบริหาร การปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์น้ำฝน จำกัด.

การค้นหาคำความจริงคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ : ศึกษาบทบาท ของเจ้าพนักงานคดีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความทุจริต และประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559*

TRUTH-FINDING PROCESS IN CORRUPTION AND MALFEASANCE CASES: A STUDY OF THE ROLE OF THE CASE AFFAIRS OFFICERS UNDER THE PROCEDURES FOR CORRUPTION AND MALFEASANCE CASES ACT B.E. 2559

สุกัญญา พลายมนต์

Sukanya Plaimont

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University, Thailand

E-mail: suky_jb@hotmail.com

บทคัดย่อ

ปัญหาการทุจริตนับเป็นปัญหาที่สำคัญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศในหลาย ๆ ด้าน ทำให้ในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมารัฐบาลให้ความสำคัญและถือเป็นนโยบายที่สำคัญในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างเร่งด่วน ส่งผลให้มีการดำเนินคดีผู้กระทำผิดต่อศาลจำนวนมาก การพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทำให้เกิดความล่าช้า และไม่เหมาะสมกับลักษณะคดีทุจริตที่มีความซับซ้อน ดังนั้น จึงมีแนวคิดในการจัดตั้งศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ และกำหนดให้มีวิธีพิจารณาความคดีที่เหมาะสม เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงเป็นที่มาในการจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ และกำหนดวิธีพิจารณาความคดีสำหรับคดีทุจริตตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ซึ่งบัญญัติให้ศาลมีบทบาทในการค้นหาคำความจริงในเนื้อหามากขึ้น และจากบทบาทในเชิงรุกของศาลดังกล่าวจึงมีการบัญญัติให้มี “เจ้าพนักงานคดี” ทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลตลอดเวลาที่คดีอยู่ในระหว่างพิจารณา แต่การให้เจ้าพนักงานคดีเข้ามามีบทบาทค้นหาคำความจริง อาจเกิดปัญหาการกระทำที่กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของประชาชน และพยานหลักฐานที่ได้มาจะมีความน่าเชื่อถือและมีน้ำหนักให้รับฟังได้เพียงใด ในขณะที่ศาลเองก็มี

* Received August 1, 2022; Revised August 18, 2022; Accepted November 10, 2022

อำนาจค้นหาความจริงด้วยตนเองเช่นกัน ทั้งนี้ การทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลของเจ้าพนักงานคดีนั้น ยังเป็นเรื่องใหม่ จำเป็นต้องมีแนวทางเพื่อให้เจ้าพนักงานคดีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งบทบาทของเจ้าพนักงานคดีจะมีมากขึ้นเพียงใด นอกจากจะเป็นไปตามกฎหมายแล้วยังมีความเชื่อมโยงกับการมอบหมายจากผู้พิพากษา และศักยภาพของเจ้าพนักงานคดีด้วย

คำสำคัญ: ระบบไต่สวน, ระบบกล่าวหา, ระบบต่อสู้ระหว่างคู่ความ, ระบบตรวจสอบข้อเท็จจริง, เจ้าพนักงานคดี

Abstract

Corruption is a major problem, which affect the country in many ways. The government has thus attached great importance to and put forward urgent policies to actively prevent and fight against corruption, resulting in an increased number of criminal prosecutions against corruption offenders. However, conducting proceedings of corruption cases under the Criminal Procedure Code was problematic and caused delay. For this reason, there had been an idea of establishing a specialized court to deal with corruption and malfeasance crimes committed by government and private officials and developing judicial procedures for corruption and malfeasance cases to make court proceedings faster and more efficient. Hence, the Act on Establishment of the Criminal Court for Corruption and Malfeasance Cases B.E. 2559 (2016) and the Procedures for Corruption and Malfeasance Cases Act B.E. 2559 were enacted, requiring the court to assume an active role in the truth-finding process. A “case affairs officer” has also been appointed to assist the court in the preliminary hearing process and at all time during the pending action. However, allowing the case affairs officer to play a role in the truth-finding process may affect the rights and freedoms of interested witnesses. Another problem is the credibility and weight of the evidence obtained by the case affairs officer because the court itself has the power to find out the truth and the evidence obtained by the court should be credible and has been scrutinized with care.

Keywords: Inquisitorial system, accusatorial system, adversarial system, examination system, case affairs officer

บทนำ

ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบมายาวนาน และปัจจุบันปัญหาดังกล่าวยังคงมีแนวโน้มที่แย่ลง ดังจะเห็นได้จากการจัดอันดับดัชนีคอร์รัปชัน โดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International หรือ TI) ในปี 2564 ประเทศไทยได้คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index หรือ CPI) 35 คะแนน จาก 100 คะแนน ได้ลำดับที่ 110 จาก 180 ประเทศ ทั้งนี้ เมื่อย้อนกลับไปในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา พบว่าประเทศไทยได้คะแนนอยู่ระหว่าง 35 - 38 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 43 คะแนน สะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์เรื่องการคอร์รัปชันของไทย ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ไม่ได้ดีขึ้นเลย ทำให้รัฐบาลให้ความสำคัญและหยิบยกขึ้นเป็นนโยบายเร่งด่วน โดยมีการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างจริงจัง รวมทั้งปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้สามารถแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงเป็นที่มาของการจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบและมีการบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบขึ้นโดยเฉพาะ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตฯ มาตรา 6 ได้บัญญัติให้นำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดี โดย “ระบบไต่สวน” ดังกล่าวหมายถึงระบบวิธีพิจารณาที่มุ่งค้นหาความจริงแท้แห่งคดีเป็นสำคัญ ไม่เคร่งครัดในเรื่องกฎเกณฑ์และระเบียบวิธีพิจารณาความเหมือนเช่นการค้นหาความจริงในระบบกล่าวหา และยังเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจและมีบทบาทในการค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง และจากบทบาทในเชิงรุกของศาลดังกล่าวจึงมีการบัญญัติให้มี “เจ้าพนักงานคดี” ทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินการทั้งในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและตลอดเวลาที่คดีอยู่ในระหว่างพิจารณา

แนวคิดของการดำเนินคดีอาญา

แนวคิดในการดำเนินคดีอาญาอาจแยกพิจารณาได้ 3 หลัก คือ

1. หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย (Private Prosecution)

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายมีแนวคิดว่าการควบคุมความสงบเรียบร้อยถือเป็นหน้าที่ของเอกชน เมื่อมีการกระทำความผิดขึ้นผู้เสียหายหรือเครือญาติจะเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาโดยนำเรื่องไปฟ้องต่อศาล รวมทั้งนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลเองเพื่อบังคับให้ผู้กระทำความผิดรับผิดชอบตามที่เรียกร้อง อันเป็นแนวคิดของระบบปัจเจกชนนิยม (Individualism) (อรรถพล ใหญ่สว่าง, 2524) ซึ่งถือว่าการดำเนินคดีเป็นเรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชน โดยจะคำนึงถึงเฉพาะส่วนได้เสียของผู้เสียหาย และไม่ได้คำนึงถึงความสงบเรียบร้อยหรือผลประโยชน์ส่วนรวม และนอกจากผู้เสียหายแล้วบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง หรือแม้แต่

เจ้าหน้าที่รัฐก็ไม่อาจฟ้องคดีได้ หลักการดำเนินคดีโดยผู้เสียหายขึ้นอยู่กับหลักคิดที่ว่าเมื่อรัฐไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยให้สังคมได้ครบถ้วน เอกชนผู้ได้รับความเสียหายย่อมมีอำนาจที่จะดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดด้วยตนเอง ซึ่งเมื่อคู่กรณีได้รับการชดเชยเงินที่พอใจก็จะไม่ตั้งใจดำเนินการแก่ผู้กระทำความผิดอีก

2. หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution)

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนมีแนวคิดว่าการควบคุมอาชญากรรมและการรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นย่อมกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ประชาชนทุกคนจึงเป็นผู้เสียหายและสามารถฟ้องคดีได้โดยไม่ต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง ส่วนรัฐเองก็มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและป้องกันอาชญากรรม หลักการดำเนินคดีโดยประชาชนนี้ก็มีแนวคิดของระบบปัจเจกชนนิยม (Individualism) เช่นเดียวกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย ซึ่งคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่รัฐไม่อาจล่วงละเมิดได้ รัฐจึงต้องบัญญัติกฎหมายรองรับให้ประชาชนมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาขึ้น (อมรเทพ เมืองแสน, 2549)

3. หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution)

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เป็นหลักการดำเนินคดีอาญาที่เกิดขึ้นใหม่ จากเดิมที่การดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องของเอกชนที่ตกเป็นผู้เสียหาย การดำเนินคดีอาญาจึงปะปนกับการดำเนินคดีแพ่งจนแยกแทบไม่ออก (คณิต ณ นคร, 2564) เนื่องจากเดิมการควบคุมความสงบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของเอกชน แต่ต่อมามีแนวคิดว่าการควบคุมอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของรัฐ เมื่อมีการกระทำความผิดขึ้นจึงถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย รัฐจึงมีอำนาจดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด โดยผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องคดีได้เองเนื่องจากผู้เสียหายไม่มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นกระบวนการดำเนินคดีที่รัฐจัดให้มีองค์กรเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงและนำไปสู่การวินิจฉัยชี้ขาดในที่สุด โดยองค์กรที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นศาล พนักงานอัยการ หรือตำรวจจะทำหน้าที่ตรวจสอบค้นหาความจริง ดังนั้นองค์กรดังกล่าวจึงไม่อาจเป็นปฏิปักษ์กับผู้ถูกกล่าวหาได้ เพราะทำหน้าที่ในนามของรัฐ พนักงานอัยการ และตำรวจจึงต้องมีความเป็นภาวะวิสัย (Objectivity) คือ ทำหน้าที่ค้นหาความจริงโดยไม่ผูกมัดกับคำร้องขอของผู้ใด ส่วนผู้พิพากษาก็ต้องมีความกระตือรือร้น (Active) ในการค้นหาความจริงให้ปรากฏโดยไม่ยึดติดกับรูปแบบ ซึ่งเป็นการค้นหาความจริงในเนื้อหา

อย่างไรก็ตาม หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ รัฐไม่ได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้โดยเด็ดขาด แม้ในประเทศที่ถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐอย่างเคร่งครัดก็มีการผ่อนคลายให้เอกชนฟ้องคดีได้บ้างเช่นกัน แต่จะจำกัดประเภทและฐานความผิดไว้ สำหรับประเทศไทยนั้น

ได้รับเอาหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมาใช้เช่นกัน แต่ก็เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีได้อย่างกว้างขวาง (คณิต ฌ นคร, 2564)

ระบบการดำเนินคดีอาญา

กระบวนการในการดำเนินคดีอาญามีหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่ได้รับการยอมรับอยู่สองระบบคือระบบไต่สวน และระบบกล่าวหา ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณา 2 ประการ คือพิจารณาว่ามีการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดในการดำเนินคดีหรือไม่ กล่าวคือ มีการแยกองค์กรที่ทำหน้าที่ “สอบสวนฟ้องร้อง” ออกจากองค์กรที่ทำหน้าที่ “พิจารณาพิพากษา” หรือไม่ และพิจารณาว่ามีการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดในการดำเนินคดีหรือไม่ (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2548) ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยอาศัยหลักเกณฑ์ทั้ง 2 ประการ ดังกล่าวแล้วอาจแบ่งการดำเนินคดีอาญาได้เป็น 2 ระบบใหญ่ ๆ คือระบบไต่สวน (Inquisitorial System) และระบบกล่าวหา (Accusatorial System) โดยการดำเนินคดีอาญา “ระบบไต่สวน” (Inquisitorial System) เป็น “การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” (public prosecution) ที่เกิดขึ้นก่อน จากนั้นจึงได้มีการปรับปรุงการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐใน “ระบบไต่สวน” ให้มีความเป็นธรรมขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชน การดำเนินคดีอาญาสมัยใหม่จึงเป็นการดำเนินคดีอาญา “ระบบกล่าวหา” (Accusatorial System) (คณิต ฌ นคร, 2564)

1. ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

เดิมระบบการดำเนินคดีอาญาเริ่มพัฒนาจากระบบไต่สวน ซึ่งไม่มีการแยก “หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง” และ “หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี” ออกจากกัน โดยการดำเนินคดีอาญาทั้งหมดตกอยู่ภายใต้การดำเนินการของบุคคลหรือองค์กรเดียว ระบบนี้ผู้ที่ถูกไต่สวนแทบจะไม่มีสิทธิใด ๆ โดยมีสถานะเป็นแค่วัตถุชิ้นหนึ่งในคดี หรือเรียกได้ว่าตกเป็น “กรรมในคดี” (procedural object) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีจะมีเพียงผู้ไต่สวนและผู้ถูกไต่สวนเท่านั้นระบบไต่สวนนี้พัฒนามาจากศาสนาโรมันคาทอลิกที่ผู้มีอำนาจในสังคมมีหน้าที่สอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยในสังคม เมื่อผู้ปกครองทราบว่ามีกรกระทำผิดหรือการกระทำอันมิชอบเกิดขึ้นในสังคมของตน ก็มีหน้าที่สืบหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษโดยไม่คำนึงว่าจะมีผู้ฟ้องร้องหรือไม่

2. ระบบกล่าวหา (Accusatorial System)

ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) เป็นระบบการดำเนินคดีในปัจจุบันซึ่งเกิดขึ้นเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของการดำเนินคดีในระบบไต่สวนและได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเรื่องเสรีนิยม (Liberalism) ที่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากขึ้น จึงพัฒนาหลักการดำเนินคดีอาญาให้มีการแยก “หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง” และ “หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี” ออกจากกัน เพื่อให้้องค์กรที่ต่างกันทำหน้าที่ทั้งสองดังกล่าวแยกต่างหากจากกัน โดยให้

พนักงานอัยการทำหน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง และศาลทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี รวมทั้งได้มีการยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ต้องหาและจำเลย) จากเดิมที่เป็น “กรรมในคดี” (procedural object) ขึ้นเป็น “ประธานในคดี” (procedural subject) โดยถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพิจารณาคดี กฎหมายจึงให้สิทธิต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ปัจจุบันนานาชาติประเทศ ไม่ว่าจะเป็นอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ได้เลิกใช้การดำเนินคดีระบบไต่สวนแล้วเพราะเห็นว่าการดำเนินคดีอาญาตามระบบไต่สวน ผู้พิพากษามีอำนาจมากเกินไป มักตัดสินคดีด้วยอคติและความลำเอียงและมีความรู้สึกว่าคุณเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ปราบปราม ดังนั้น เพื่อลดอำนาจของผู้พิพากษาและเพื่อขจัดข้อผิดพลาดดังกล่าว จึงได้มีการแยกอำนาจสอบสวนฟ้องร้องมาให้องค์กรอีกองค์กรหนึ่ง คือ พนักงานอัยการเป็นผู้ใช้อำนาจ ส่วนศาลคงเหลือแต่เพียงอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น (คณิต ฌ นคร, 2564)

ทั้งนี้ มีความเข้าใจในทางวิชาการว่าระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศภาคพื้นยุโรปในปัจจุบันเป็นระบบไต่สวน ส่วนการดำเนินคดีอาญาของกฎหมายเอง โกลอเมริกันเป็นระบบกล่าวหา ซึ่งศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฌ นคร มีความเห็นว่าน่าจะเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เพราะปัจจุบันทั้งระบบกฎหมายของยุโรปและเองโกลอเมริกันล้วนเป็นระบบกล่าวหาทั้งสิ้น แต่ความแตกต่างของการดำเนินคดีในยุโรปกับเองโกลอเมริกันอยู่ที่บทบาทของผู้พิพากษา โดยบทบาทในการค้นหาความจริงของผู้พิพากษาในยุโรปมีมากกว่าบทบาทของผู้พิพากษาในเองโกลอเมริกัน (คณิต ฌ นคร, 2525) ในขณะที่ศาสตราจารย์ ฌรงค์ ใจหาญ เห็นว่าความเข้าใจที่แตกต่างกันนี้เกิดจากการให้คำนิยามของระบบไต่สวนและระบบกล่าวหาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ฝ่ายแรกเห็นวาระระบบไต่สวนคือ ระบบที่ผู้พิพากษามีบทบาทในการค้นหาพยานหลักฐานและซักถามพยานเป็นหลัก ส่วนระบบกล่าวหา นั้น หน้าที่ในการค้นหาพยานหลักฐานเป็นของโจทก์และจำเลย ส่วนผู้พิพากษาเป็นเพียงผู้ควบคุมการดำเนินคดีให้เป็นไปตามกฎกติกา พิจารณาชี้แจงนำพยานหลักฐานที่โจทก์จำเลยนำเสนอและกำหนดโทษ ฝ่ายที่มีความเห็นเช่นนี้จึงเข้าใจวาระระบบดำเนินคดีอาญาของยุโรปเป็นระบบไต่สวน ส่วนการดำเนินคดีของอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเป็นการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา ส่วนความเห็นฝ่ายที่สองได้ให้นิยามระบบไต่สวนว่าเป็นระบบดั้งเดิมที่ไม่มีการตรวจสอบ และให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาที่จะแก้ข้อกล่าวหา ส่วนระบบกล่าวหาเป็นระบบที่แยกอำนาจหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องและพิจารณาพิพากษาออกจากกัน เพื่อป้องกันการอคติของผู้ชี้ขาดตัดสิน และยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาให้เป็นผู้ร่วมในการค้นหาความจริง ซึ่งหากนิยามในลักษณะนี้ต้องถือว่ายุโรปและเองโกลอเมริกันเป็นระบบกล่าวหาทั้งหมด (ฌรงค์ ใจหาญ, 2556)

สำหรับประเทศในกลุ่ม Civil law ที่ศาลมีบทบาทสำคัญมากในการค้นหาความจริงอย่างเด่นชัด และได้ชื่อว่าเป็นต้นแบบของวิธีพิจารณาในระบอบไต่สวนประเทศหนึ่ง คือ ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นประเทศที่ยึดถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นสำคัญ มีพนักงานอัยการทำหน้าที่ดำเนินคดีอาญาแทนรัฐ และศาลมีบทบาทในการค้นหาความจริงในชั้นพิจารณาคดีเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ประเทศฝรั่งเศสยังให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างยิ่ง อันจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสเองที่เป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานในสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้น การจับกุม คမ်းขังบุคคลใดจะกระทำตามอำเภอใจไม่ได้ จะกระทำได้เฉพาะตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น และต้องไม่เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อีกด้วย กระบวนการพิจารณาคดีอาญาจะมีองค์กรเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งหมด 3 องค์กรด้วยกัน คือ องค์กรตำรวจ อัยการ และ ผู้พิพากษาสอบสวนหรือผู้พิพากษาไต่สวน ใน 3 องค์กรนี้มีหน้าที่ในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ถึงแม้ว่าจะไม่มีการแยกกันทำงานอย่างเด็ดขาดเหมือนของประเทศไทย แต่มีจุดร่วมกันในการค้นหาความจริง ประสานงานกันค้นหาพยานหลักฐาน เช่น ตำรวจและอัยการต่างก็มีอำนาจในการสอบสวนผู้ต้องสงสัยสามารถสอบสวนร่วมกันได้ ผู้พิพากษาสอบสวนหรือผู้พิพากษาไต่สวน ก็จะมีอำนาจสอบสวนคดีเฉพาะที่กฎหมายกำหนดไว้ (ชนกานต์ อ้วนไตร, 2560)

ระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา

แม้ทุกประเทศในโลกต่างใช้การดำเนินคดีในระบบกล่าวหา ตามความเห็นของฝ่ายที่แบ่งแยกระบบการดำเนินคดีอาญาโดยพิจารณาจากการแยกองค์กรที่ทำหน้าที่ “สอบสวนฟ้องร้อง” ออกจากหน้าที่ “พิจารณาพิพากษาคดี” ก็ตาม แต่ระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา กล่าวคือ บทบาทของศาลในการค้นหาความจริงในคดีอาญายังมีความแตกต่างกันไปในแต่ละระบบกฎหมาย โดยในระบบ Common Law การค้นหาความจริงในคดีอาญาจะมีลักษณะเป็นระบบการต่อสู้ระหว่างคู่ความ (Adversarial System) ส่วนในระบบ Civil Law การค้นหาความจริงในคดีอาญาเป็นระบบตรวจสอบข้อเท็จจริง (Examination System)

1. ระบบต่อสู้ระหว่างคู่ความ (Adversarial System) และบทบาทของผู้พิพากษาในการค้นหาความจริง

ในประเทศ Common Law การฟ้องคดีต่อศาลเป็นไปตามระบบการฟ้องคดีโดยประชาชน (Popular prosecution) ซึ่งเป็นการต่อสู้ระหว่างฝ่ายโจทก์กับฝ่ายจำเลย โดยโจทก์และจำเลยมีหน้าที่นำพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาล ส่วนศาลจะวางเฉย (Passive role) และวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด เพื่อมิให้มีการเอารัดเอาเปรียบกันในการต่อสู้คดีในชั้นศาล การค้นหาความจริงของระบบการสืบพยานในลักษณะนี้จะไปในทำนองที่ว่าเมื่อมีบุคคลใดมากล่าวหาฟ้องร้องว่าผู้อื่นกระทำความผิด บุคคลผู้กล่าวอ้างนั้นต้องนำสืบให้ได้ความตามที่

กล่าวหา แต่ฝ่ายที่ถูกกล่าวหาก็สามารถนำสืบพยานหลักฐานหักล้างได้ โดยโจทก์และจำเลยในคดีจะมีฐานะเท่าเทียมกันในการนำเสนอพยานหลักฐานเหมือนเช่นคดีแพ่ง อาจกล่าวได้ว่าการค้นหาความจริง ในคดีอาญาตามระบบต่อสู้ระหว่างคู่ความ (Adversarial System) นี้ เป็นการต่อสู้เชิงแข่งขันกัน ทำให้บทบาทของคู่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณามีลักษณะเด่นชัดยิ่งกว่าบทบาทของศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณา (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2548) และเมื่อบทบาทในการต่อสู้คดีเพื่อให้ความจริงปรากฏเป็นของคู่ความ จึงต้องมีผู้ทำหน้าที่เป็นกรรมการเพื่อรักษากฎกติกาในการต่อสู้ของคู่ความทั้งสองฝ่ายเพื่อให้เป็นไปโดยเสมอภาคกันในการต่อสู้คดี จึงเป็นที่มาของการกำหนดบทบาทให้ผู้พิพากษามีหน้าที่เป็นกรรมการของการต่อสู้ระหว่างคู่ความ

2. ระบบตรวจสอบข้อเท็จจริง (Examination System) และบทบาทของผู้พิพากษาในการค้นหาความจริง

ในประเทศ Civil Law การฟ้องคดีต่อศาลเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีโดยรัฐ (State prosecution) ซึ่งรัฐจะเป็นผู้ค้นหาความจริงเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น โดยอัยการเป็นผู้ค้นหาความจริงตั้งแต่ชั้นสอบสวนฟ้องร้อง ส่วนศาลมีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยมีบทบาทในการค้นหาความจริงอย่างกระตือรือร้น (Active role) เป็นการค้นหาความจริงแบบไม่ต่อสู้กัน (Non - adversarial System) คือมุ่งค้นหาความจริงในเนื้อหา

ระบบตรวจสอบข้อเท็จจริงนี้ มุ่งค้นหาความจริงตั้งแต่ชั้นไต่สวนซึ่งเป็นขั้นก่อนพิจารณา ดังนั้นการรวบรวมพยานหลักฐานทุกประเภทที่กระทำมาในชั้นไต่สวนหรือชั้นสอบสวน ถือเป็นข้อเท็จจริงส่วนหนึ่งที่ศาลนำมารับฟังได้โดยไม่มีความเคร่งครัดเรื่องรูปแบบมากนัก และนอกจากศาลจะพิจารณาพยานหลักฐานของโจทก์และจำเลยแล้วศาลยังมีบทบาทในการค้นหาความจริงด้วยตนเอง เพื่อมุ่งค้นหาความเป็นจริงไม่ใช่ค้นหาความผิด ผู้พิพากษาจึงมีหน้าที่โดยตรงในการสืบสวนหาพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงของการกระทำ คู่ความไม่มีบทบาทในการค้นหาความจริงดังเช่นการค้นหาความจริงในระบบต่อสู้ระหว่างคู่ความ ระบบตรวจสอบข้อเท็จจริงนี้มุ่งเน้นความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในการรับฟังพยานหลักฐานในการค้นหาความจริงโดยไม่มีหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานที่เคร่งครัดมากนัก แต่เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางและมีความยืดหยุ่นได้มาก เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจในการพิจารณาและรับฟังพยานหลักฐานที่จำเป็นต่อการพิจารณาวินิจฉัยคดีได้

ระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงนี้ไม่มีลักษณะต่อสู้กันระหว่างคู่ความ 2 ฝ่าย แต่เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้พิพากษาที่เป็นผู้รับผิดชอบค้นหาความจริงจากการสืบสวนพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงของการกระทำความผิด ระบบนี้ผู้พิพากษาจึงมีบทบาทในการค้นหาความจริงเป็นอย่างมาก ดังนั้น “ระบบไต่สวน” ที่ปรากฏในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบตาม

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 มาตรา 6 จึงหมายถึงการดำเนินคดีตามระบบตรวจสอบข้อเท็จจริง (Examination System) นั้นเอง

ปัญหาและอุปสรรคในการพิจารณาคดีทุจริต

เมื่อกล่าวถึงการกระทำที่เรียกว่าเป็น “การทุจริต” นั้น อาจกล่าวได้ว่าปัจจุบันยังไม่มี การให้บทนิยามที่แน่ชัดเป็นที่ยุติและยอมรับกันเป็นการทั่วไป เนื่องจากการทุจริตมีความ เกี่ยวพันกับสภาพแห่งพลวัตทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม เป็นอย่างมาก ไม่ เพียงแต่ความแตกต่างหลากหลายทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ของแต่ละ ประเทศที่มีผลต่อการให้ความหมายของการทุจริตที่ต่างกันไปตามนั้น แม้แต่ในสังคมเดียวกัน เมื่อระยะเวลาผ่านไป สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ก็ส่งผลต่อแนวคิดในการนิยามความหมาย ของคำว่า “การทุจริต” ให้เปลี่ยนแปลงไปอีกด้วย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ทุกสังคมเห็นไปในทาง เดียวกันก็คือการทุจริตเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ และเป็นสิ่งที่ต้องป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น ซึ่งหาก พิจารณาในแง่ของพฤติกรรมและความเสียหายแล้ว อาจกล่าวได้ว่า “การทุจริต” หมายถึง พฤติกรรมการกระทำผิดของเจ้าหน้าที่รัฐที่ได้ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ว่าจะ เจ้าหน้าที่ผู้นั้นจะมีตำแหน่งหรือหน้าที่ในเรื่องนั้นหรือไม่ หรือได้ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่เพื่อ วัตถุประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยไม่ชอบ และไม่ว่าพฤติกรรม ดังกล่าวจะมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ในทางทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ไม่ใช่ทรัพย์สิน รวมไปถึง การใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่เพื่อกลั่นแกล้งบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือเจตนาก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือราชการ ก็ถือเป็นการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ เช่นกัน (อุดม รัฐอมฤต, 2546) ซึ่งปัญหาการทุจริตมีสาเหตุที่หยั่งรากลึกลงไปในแง่ของทัศนคติ และค่านิยม และยังมีสาเหตุจากปัจจัยภายนอกคือกฎหมายและระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เปิด ช่องให้มีการใช้ดุลพินิจ และมีความซับซ้อนหลายชั้นตอนอันเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่รัฐ กระทำการทุจริตได้ และเมื่อมีการทุจริตเกิดขึ้นแล้วการรวบรวมพยานหลักฐานก็เป็นไปได้ยาก เนื่องจากเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งมีความรู้ในกฎเกณฑ์ ระเบียบ และข้อบังคับเป็นอย่างดี ย่อมรู้วิธีการแสวงหาประโยชน์โดยอาศัยช่องว่างของกฎเกณฑ์ดังกล่าว นอกจากนี้การ ทุจริตในกรณีเรียกรับสินบนก็เป็นการกระทำผิดในลักษณะที่สมประโยชน์ทั้งฝ่าย เจ้าหน้าที่ผู้รับสินบนและฝ่ายประชาชนที่ให้สินบน ทำให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำได้ ยาก อีกทั้งในชั้นพิจารณาคดีของศาลผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐก็มีความสามารถในการ ต่อสู้คดี และมักยกข้อต่อสู้เรื่องกระบวนการพิจารณาที่เคร่งครัดตามลักษณะวิธีพิจารณาในระบบ กล่าวหา เพื่อหาข้อบกพร่องในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของฝ่ายตรงข้ามมาเป็นข้อต่อสู้เพื่อหวังผลชนะคดีในทางเทคนิค มากกว่าจะมุ่งนำสืบค้นหาความจริงหรือต่อสู้ว่าตนเองไม่ได้ กระทำผิด ทำให้กระบวนการดำเนินคดีอาญาแบบเดิมไม่อาจนำไปสู่การลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐ

และผู้เกี่ยวข้องที่แท้จริงได้เท่าที่ควร จึงทำให้เกิดแนวคิดในการปรับปรุงกระบวนการดำเนินคดี และวิธีพิจารณาที่เหมาะสมกับลักษณะคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อแก้ไขปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดีและผ่อนคลายกระบวนการพิจารณาที่เคร่งครัดลง และกำหนดให้ศาลแสดงบทบาทในการค้นหาความจริงอย่างกว้างขวางอันจะนำไปสู่การนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นที่มาของการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ซึ่งบัญญัติให้ศาลทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยมีบทบาทในการค้นหาความจริงอย่างกระตือรือร้น (Active role) โดยมุ่งค้นหาความจริงในเนื้อหา และจากบทบาทในเชิงรุกของศาลดังกล่าวจึงมีการบัญญัติให้มี “เจ้าพนักงานคดี” ทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินการทั้งในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและตลอดเวลาที่คดีอยู่ในระหว่างพิจารณา เพื่อแบ่งเบาภาระในการตรวจสอบและแสวงหาข้อเท็จจริงของศาล

ที่มาของเจ้าพนักงานคดีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ได้ให้นิยามของ “เจ้าพนักงานคดี” ไว้ในมาตรา 3 ดังนี้ว่า “เจ้าพนักงานคดี หมายความว่า ข้าราชการศาลยุติธรรมซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมให้ดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานคดีตามระเบียบที่คณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมกำหนด” โดยในชั้นพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวของคณะกรรมการข้าราชการวิสามัญฯ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ อาจารย์ ธานิศ เกศกวิทักษ์ ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา หนึ่งในคณะกรรมการข้าราชการวิสามัญฯ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ผู้ร่วมพิจารณา “ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559” ได้ให้คำอธิบายถึงที่มาของเจ้าพนักงานคดีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ว่ามีต้นแบบมาจากตำแหน่ง “เจ้าพนักงานคดี” ในคดีผู้บริโภครและในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เพราะมีหลักการตรงกันเพื่อให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการแสดงบทบาทค้นหาความจริงในระบบไต่สวน โดยปัจจุบันอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดี นอกจากจะเป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 แล้วยังเป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 หมวด 2 การพิจารณา พิพากษาคดีและวิธีการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีด้วย ทั้งนี้ แม้ว่าตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 จะมีได้ระบุถึงคุณสมบัติของบุคคลที่เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมจะพิจารณาแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานคดีไว้เหมือนตำแหน่งเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภครและในคดีแบบกลุ่มก็ตาม แต่ตามบทนิยาม

ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ที่กำหนดว่า “เจ้าพนักงานคดี” ต้องเป็นข้าราชการศาลยุติธรรม ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมให้ดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานคดีตามระเบียบที่คณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมกำหนดนั้น ย่อมมีนัยสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมต้องแต่งตั้งเจ้าพนักงานคดีในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบจากข้าราชการศาลยุติธรรมเท่านั้น จะแต่งตั้งจากบุคคลธรรมดาหรือข้าราชการฝ่ายอื่น ๆ ไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้เจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภคร หรือเจ้าพนักงานคดีในคดีแบบกลุ่มซึ่งล้วนเป็นข้าราชการศาลยุติธรรม หากมีคุณสมบัติต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามระเบียบที่คณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม (ก.ศ.) กำหนด ก็ถือว่าเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนที่เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมจะพิจารณาแต่งตั้งให้เป็น “เจ้าพนักงานคดี” ในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบได้ แสดงว่ากฎหมายมุ่งประสงค์ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรม (ก.ศ.) วางระเบียบ ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมแต่งตั้ง “เจ้าพนักงานคดี” ในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบจากเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภครหรือคดีแบบกลุ่ม เพื่อให้มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนตำแหน่งกันได้นั่นเอง เพราะเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภครหรือในคดีแบบกลุ่มก็เป็นข้าราชการศาลที่มีคุณสมบัติได้รับการแต่งตั้งจากเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมให้เป็น “เจ้าพนักงานคดี” ในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบได้ (ธานิศ เกศวพิทักษ์, 2561)

บทบาทของเจ้าพนักงานคดีในการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

ในการทำหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริงของศาลตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 นั้น มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดให้ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) ตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ศาลใช้เป็นแนวทางในการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณาคดี
- (2) ดำเนินการและจัดทำรายงานเกี่ยวกับคดีตามที่ศาลมีคำสั่ง
- (3) ช่วยเหลือศาลในการบันทึกคำพยาน
- (4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาในการทำหน้าที่ช่วยเหลือนั้น

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ เจ้าพนักงานคดีมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาและมีอำนาจมีหนังสือเรียกบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาให้ข้อมูลหรือให้จัดส่งเอกสารเพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามอำนาจหน้าที่

หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีให้เป็นไปตามที่กำหนดในข้อบังคับ ของประธานศาลฎีกา

ปัจจุบันได้มีการออกข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ซึ่งได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีไว้ในหมวด 2 การพิจารณา พิพากษาคดีและวิธีการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดี

จากบทบัญญัติของกฎหมายและข้อบังคับของประธานศาลฎีกาดังกล่าวอาจแยกอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีออกเป็นอำนาจหน้าที่ที่เกิดจากการมอบหมายของศาลและอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ (วินัย เกิดด้วยทอง และคณะ, 2561) โดยอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีที่เกิดจากการมอบหมายของศาล เช่น การตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ศาลใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาคดี การจัดทำรายงานเกี่ยวกับคดีตามที่ศาลมีคำสั่ง การช่วยเหลือศาลในการบันทึกคำพยาน การตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐาน เป็นต้น และนอกเหนือจากที่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ศาล ได้มอบหมายแล้ว บางกรณีกฎหมายได้ระบุอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีไว้เป็นการเฉพาะ หรือบางกรณีเมื่อศาลมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีดำเนินการใดแล้ว เจ้าพนักงานคดีก็มีอำนาจบางประการที่ต่อเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ศาลได้มอบหมาย เช่น การตรวจสอบฟ้องเบื้องต้น ทำรายงานเสนอความเห็นต่อศาลเพื่อมีคำสั่งให้แก้ไขฟ้องให้ถูกต้อง เป็นต้น

โดยในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 นั้น มาตรา 7 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติให้เจ้าพนักงานคดี เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา อันมีผลทั้งในแง่ของการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดี เช่น เมื่อเจ้าพนักงานคดีปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายแล้ว หากมีผู้ดูหมิ่น แจ้งความเท็จ ต่อผู้ขัดขวางหรือข่มขืนใจให้ปฏิบัติกรอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ผู้กระทำการดังกล่าวก็จะมีผลความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 136 137 138 และ 139 เป็นต้น และในทางกลับกันการบัญญัติให้เจ้าพนักงานคดีมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาก็มีผลต่อการลงโทษหากกระทำโดยมิชอบด้วยหน้าที่ เช่น หากเจ้าพนักงานคดีกระทำการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ เรียกรับสินบนในการปฏิบัติหน้าที่ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ก็จะมีผลความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149 และ 157 เป็นต้น

บทบาทของเจ้าพนักงานคดี เมื่อเปรียบเทียบกับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมอื่น ๆ เช่น พนักงานสอบสวน หัวหน้าพนักงานไต่สวนของสำนักงาน ป.ป.ช. และพนักงานคดีปกครอง พบว่ากระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน หัวหน้าพนักงานไต่สวนของสำนักงาน ป.ป.ช. และพนักงานคดีปกครองในศาลปกครองต่างมีอำนาจหน้าที่ของตน

ตามกรอบกฎหมายที่ให้อำนาจ โดยพนักงานสอบสวนจะมีอำนาจหน้าที่หลักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งจะเป็นอำนาจด้านงานคดี กล่าวคือ อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการทั้งหลายเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ส่วนหัวหน้าพนักงานสอบสวนของสำนักงาน ป.ป.ช. มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 และระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยการตรวจสอบและไต่สวน พ.ศ. 2561 อันเป็นอำนาจที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. และอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด โดยมีอำนาจแสวงหา รวบรวม และการดำเนินการอื่นใดเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะข้อเท็จจริงนั้นจะเป็นคุณหรือเป็นโทษต่อผู้ถูกกล่าวหา ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาสถานะและอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และหัวหน้าพนักงานสอบสวนของสำนักงาน ป.ป.ช. แล้วเห็นว่าบทบาทของพนักงานสอบสวน และหัวหน้าพนักงานสอบสวนนับเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งมีหน้าที่ในการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเช่นเดียวกับเจ้าพนักงานคดี เนื่องจากมีเป้าหมายเพื่อจะทราบข้อเท็จจริงในคดีเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวบรวมพยานหลักฐานของหัวหน้าพนักงานสอบสวน ที่กระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะข้อเท็จจริงนั้นจะเป็นคุณหรือเป็นโทษต่อผู้ถูกกล่าวหา การดำเนินการของหัวหน้าพนักงานสอบสวนของสำนักงาน ป.ป.ช. จึงไม่มีลักษณะเป็นปฏิปักษ์กับผู้ถูกกล่าวหาเนื่องจากมุ่งค้นหาความจริงแท้แห่งคดี อันเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของ “ระบบไต่สวน”

ทั้งนี้ กระบวนการในการดำเนินการของพนักงานสอบสวน และหัวหน้าพนักงานสอบสวนนั้น มีความสำคัญอย่างมากต่ออำนาจฟ้องของพนักงานอัยการและการดำเนินคดีในชั้นศาล เพราะหากกระทำ โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ย่อมมีผลต่ออำนาจฟ้องของพนักงานอัยการและการรับฟังพยานหลักฐานของศาล สำหรับพนักงานคดีปกครอง นั้น แม้จะเป็นกระบวนการในการดำเนินคดีปกครอง โดยไม่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา แต่อำนาจหน้าที่ของพนักงานคดีปกครองมีส่วนคล้ายกับลักษณะงานของเจ้าพนักงานคดีเนื่องจากพนักงานคดีปกครองมีหน้าที่ช่วยเหลือตุลาการเจ้าของสำนวนในการดำเนินคดีปกครองตามที่ตุลาการเจ้าของสำนวนมอบหมายเช่นเดียวกับเจ้าพนักงานคดี เนื่องจากวิธีพิจารณาคดีปกครองเป็นวิธีพิจารณาระบบไต่สวนเช่นเดียวกับคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งศาลมีบทบาทนำในการค้นหาความจริงเช่นกัน ทั้งนี้ ในการปฏิบัติหน้าที่ของทั้งเจ้าพนักงานคดี พนักงานสอบสวน หัวหน้าพนักงานสอบสวนของสำนักงาน ป.ป.ช. และพนักงานคดีปกครอง ต่างมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมีผลให้ได้รับความคุ้มครองในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ขณะเดียวกันหากมีการกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่เจ้าพนักงานคดี พนักงาน

สอบสวน หัวหน้าพนักงานใต้สวนของสำนักงาน ป.ป.ช. และพนักงานคดีปกครองก็ต้องมีความรับผิดชอบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ด้วย

สำหรับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ดังกล่าว เห็นได้ว่าการบัญญัติอำนาจหน้าที่ไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจ ได้อย่างกว้างขวางที่จะมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีปฏิบัติงานได้ตามที่เห็นสมควร ซึ่งด้านหนึ่งนับว่าการมี เจ้าพนักงานคดีเพื่อช่วยเหลือศาลเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระในการค้นหาตรวจสอบความจริงของศาลในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบในเบื้องต้นได้ในชั้นหนึ่ง เนื่องจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 บัญญัติให้อำนาจศาลตรวจสอบค้นหาความจริงด้วยตนเอง แต่ด้วยปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลมีจำนวนมาก ทำให้ศาลต้องรับภาระในการค้นหาความจริงแต่ละคดีจำนวนมาก โดยเฉพาะคดีที่ผู้เสียหายยื่นฟ้องเองที่ศาลต้องมีภาระในการไต่สวนค้นหาความจริงอย่างมาก เนื่องจากตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายฟ้องคดีได้เองด้วย กฎหมายจึงกำหนดให้เจ้าพนักงานคดีเป็นผู้ช่วยเหลือศาลทั้งในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและตลอดเวลาที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณา เพื่อให้การรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติกรณีที่เจ้าพนักงานคดีจะดำเนินการตรวจสอบและแสวงหาข้อเท็จจริงซึ่งอาจต้องกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลใด เจ้าพนักงานคดีจะรายงานศาลเพื่อให้ศาลเป็นผู้พิจารณาถ่วงถ่วงถึงความจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบและแสวงหาข้อเท็จจริงให้ได้พยานหลักฐานในประเด็นใดหรือไม่ แล้วศาลจะพิจารณามอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีดำเนินการต่อไป เมื่อดำเนินการเป็นประการใดแล้วเจ้าพนักงานคดีก็ต้องรายงานผลการปฏิบัติงานให้ศาลทราบในทุกชั้นตอนอีกด้วย นอกจากนี้ยังได้มีการเน้นย้ำในการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานคดีในคู่มือปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานคดีว่าเมื่อศาลมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ศาลใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาคดีและเจ้าพนักงานคดีเห็นว่ามีความจำเป็นต้องได้ข้อมูลบางประการจากหน่วยงานหรือบุคคลใด เจ้าพนักงานคดีมีอำนาจแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งข้อมูลที่จำเป็นหรือมีหนังสือเรียกบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาให้ข้อมูลหรือทำคำชี้แจง หรือจัดส่งเอกสารมาเพื่อประกอบการดำเนินการได้ ในทางปฏิบัติให้เจ้าพนักงานคดีทำรายงานเสนอศาลเพื่อดำเนินการในเรื่องดังกล่าว เมื่อศาลมีคำสั่งให้ดำเนินการอย่างไรแล้วก็ให้ดำเนินการไปตามคำสั่งศาลไม่ควรดำเนินการไปโดยพลการ (วินัย เกิดด้วยทอง และคณะ, 2561)

เมื่อพิจารณาบทบาทหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีตามบทบัญญัติของกฎหมายและระเบียบแล้วเห็นว่าเจ้าพนักงานคดีมีบทบาทด้านงานคดีในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ค่อนข้างมาก

เนื่องจากในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ นั้น นอกจากพนักงานอัยการ คณะกรรมการ ป.ป.ช. อัยการสูงสุด และประธานกรรมการ ป.ป.ช. จะเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายฟ้องคดีได้อีกด้วย ซึ่งในคดีที่พนักงานอัยการ หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ ศาลจะไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้ และคดีที่อัยการสูงสุด หรือประธานกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ ศาลต้องประทับฟ้องไว้พิจารณาโดยไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง เนื่องจากถือว่าคดีที่พนักงานอัยการ คณะกรรมการ ป.ป.ช. อัยการสูงสุด และประธานกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ ได้ผ่านกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานโดยองค์การที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายมาแล้ว ขณะที่คดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเอง ศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอ เนื่องจากคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ไม่ได้ผ่านกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานมาก่อนดังเช่นสำนวนคดีของพนักงานอัยการ คณะกรรมการ ป.ป.ช. อัยการสูงสุด และประธานกรรมการ ป.ป.ช. ประกอบกับกระบวนการพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นระบบไต่สวนซึ่งมุ่งแสวงหาความจริงแท้แห่งคดีและไม่เคร่งครัดเรื่องรูปแบบและวิธีพิจารณา ทำให้ศาลมีดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐาน รวมถึงสั่งให้มีการแก้ไขหรือดำเนินกระบวนการที่ไม่ถูกต้องได้ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรได้ โดยมีเจ้าพนักงานคดีเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล เพื่อนำเสนอศาล

อย่างไรก็ดี แม้ในชั้นตรวจฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการ คณะกรรมการ ป.ป.ช. อัยการสูงสุด และประธานกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ เจ้าพนักงานคดีจะไม่มีบทบาทมากนัก แต่เมื่อศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาแล้วเจ้าพนักงานคดีก็ยังมีบทบาทหน้าที่ในคดีอีกหลายประการ ทั้งในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ และ คดีที่พนักงานอัยการ คณะกรรมการ ป.ป.ช. อัยการสูงสุด และประธานกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ เนื่องจาก เจ้าพนักงานคดีมีบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือศาลทั้งในชั้นก่อนการพิจารณา ชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และ ตลอดเวลาที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาจนถึงกระบวนการในชั้นบังคับคดี การที่มีเจ้าพนักงานคดีช่วยตรวจสอบสำนวนคดีและสรุปพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงดังกล่าวย่อมเป็นการแบ่งเบาภาระในการคัดกรองเฉพาะเนื้อหาและข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีและลดระยะเวลาการตรวจสอบจัดการกับพยานเอกสารและรวบรวมข้อกฎหมายของศาลได้มาก

สรุป

แม้ว่าที่มาของเจ้าพนักงานคดีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 จะมีต้นแบบมาจากตำแหน่งเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภคนและในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เพราะมีหลักการตรงกันเพื่อให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการแสดงบทบาทค้นหาความจริงในระบบไต่สวน แต่เมื่อพิจารณาถึงหลักในการดำเนินคดีผู้บริโภคนตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคน พ.ศ. 2551 และการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แล้วเห็นว่าหลักการดำเนินคดีผู้บริโภครวมและการดำเนินคดีแบบกลุ่ม มีลักษณะเป็นการดำเนินคดีในทางแพ่งซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียกร้องค่าเสียหาย การดำเนินคดีจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ของคุณค่า ซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมดังเช่นการดำเนินคดีอาญาอย่างคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ การใช้อำนาจในการช่วยเหลือศาลของเจ้าพนักงานคดีในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบจึงต้องใช้ความระมัดระวังและมีความแตกต่างจากเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภคและในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ทั้งนี้ จากคุณสมบัติของ “เจ้าพนักงานคดี” ที่มีคุณสมบัติเทียบเท่าคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสอบคัดเลือกบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา แสดงให้เห็นว่าสำนักงานศาลยุติธรรมมุ่งหมายที่จะคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมายให้เข้ามาทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมเป็นการสร้างมาตรฐานวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับ ทั้งนี้ อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีทั้งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ที่แยกเป็นอำนาจหน้าที่ที่เกิดจากการมอบหมายของศาลและอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ และเมื่อพิจารณาในเนื้อหาของอำนาจหน้าที่แล้วเห็นว่ามีทั้งอำนาจหน้าที่ ด้านงานคดี เช่น ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์แก่การไต่สวนมูลฟ้อง ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาและพิพากษาคดี มีหนังสือเรียกให้หน่วยงานหรือบุคคลใดมาให้ข้อมูลหรือจัดส่งพยานหลักฐาน เป็นต้น และอำนาจหน้าที่ด้านงานธุรการ เช่น ดำเนินการและจัดทำรายงานเกี่ยวกับคดีตามที่ศาลมีคำสั่ง ช่วยเหลือศาลในการบันทึกคำพยานในการบันทึกคำพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุ ซึ่งถ่ายทอดออกเป็นภาพหรือเสียง เป็นต้น ซึ่งอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในด้านงานธุรการนี้ มีทั้งที่เป็นอำนาจหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากศาลและตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่สำหรับอำนาจหน้าที่ด้านงานคดีนั้น ล้วนเป็นอำนาจตามที่ศาลมอบหมายหรือเป็นการปฏิบัติหน้าที่สืบเนื่องจากที่ศาลมอบหมายทั้งสิ้น โดยในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานคดีจะระมัดระวังในการใช้อำนาจหน้าที่ด้านงานคดีเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นอำนาจที่อาจกระทบกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมถึงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่จะส่งผลต่อการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาคดีของศาลด้วย การรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานคดีจึงอยู่ภายใต้การมอบหมาย และการพิจารณาให้ดำเนินการโดยผู้พิพากษาอย่างใกล้ชิด เพราะเมื่อได้ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบรวบรวมพยานหลักฐานแล้ว เจ้าพนักงานคดีจะจัดทำรายงานเสนอให้ผู้พิพากษาทราบในทุกขั้นตอนเพื่อให้ศาลพิจารณามอบหมายหรือมีคำสั่งเพื่อดำเนินการต่อไป โดยเจ้าพนักงานคดีมีหน้าที่ดำเนินการภายใต้กรอบที่ผู้พิพากษามอบหมายเท่านั้น ดังนั้น ในทางปฏิบัติบทบาทของเจ้าพนักงานคดีจึงมีความยึดโยงกับอำนาจที่ได้รับมอบหมายจากศาลให้ดำเนินการอยู่มาก การแสดงบทบาทของเจ้าพนักงาน

คดีจึงขึ้นอยู่กับการใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีของศาล ซึ่งด้านหนึ่งก็นับเป็นผลดีที่ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานคดีจะได้รับการตรวจสอบและกลั่นกรองจากศาลอย่างใกล้ชิด แต่เมื่อพิจารณาถึงคุณสมบัติของตำแหน่งเจ้าพนักงานคดีตามที่เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมกำหนดซึ่งมีคุณสมบัติเทียบเท่ากับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาแล้ว นับว่าเจ้าพนักงานคดีเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมายเป็นอย่างดี จึงควรส่งเสริมให้เจ้าพนักงานคดีแสดงบทบาทและใช้อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายให้อำนาจมากขึ้น และฝึกอบรมเทคนิคการรวบรวมพยานหลักฐานและพัฒนาศักยภาพของเจ้าพนักงานคดีเพื่อให้สามารถช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น บทบาทของเจ้าพนักงานคดีในการช่วยเหลือและสนับสนุนกระบวนการดำเนินคดีของศาลในระบบไต่สวนจะมีมากน้อยเพียงใด เห็นว่านอกจากจะเป็นไปตามกฎหมายที่ให้อำนาจไว้แล้วยังมีปัจจัยหลักอีก 2 ประการ คือการมอบหมายของผู้พิพากษา และศักยภาพของเจ้าพนักงานคดีเองด้วย ซึ่งการพัฒนาความรู้และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดี ย่อมทำให้ศักยภาพในการแสดงบทบาทช่วยเหลือศาลของเจ้าพนักงานคดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม อย่างไรก็ตาม จากการใช้ประเทศไทยใช้ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญามาโดยตลอดเป็นเวลานาน จึงทำให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมของไทย ไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงานคดี พนักงานอัยการ ทนายความ หรือแม้กระทั่งผู้พิพากษาเอง มีความคุ้นชินกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในระบบกล่าวหา เมื่อประเทศไทยได้นำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดี ย่อมทำให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่างรู้สึกกังวลและสับสนเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น นอกจากการพัฒนาศักยภาพของเจ้าพนักงานคดีแล้ว ควรมีการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้พิพากษา ให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีในระบบไต่สวนด้วย

เอกสารอ้างอิง

- คณิต ฒ นคร. (2525). ปัญหาการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการ. วารสารอัยการ, 5(57), 1-13.
- _____. (2564). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ชนกกานต์ อ้วนไตร. (2560). หลักการตรวจสอบค้นหาความจริง : ศึกษากรณีการไต่สวนมูลฟ้องอันเป็นเครื่องมือในการประทับบังคดีของรัฐ. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขา นิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- ณรงค์ ใจหาญ. (2556). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ธานีศ เกศวพิทักษ์. (2561). คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบและวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- วินัย เกิดด้วยทอง และคณะ. (2561). คู่มือปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานคดีศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2548). การนำรูปแบบการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาพัฒนารูปแบบการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- อมรเทพ เมืองแสน. (2549). อิทธิพลของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ที่มีต่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อรรถพล ใหญ่สว่าง. (2524). ผู้เสียหายในคดีอาญา. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุดม รัฐอมฤต. (2546). การแก้ไขปัญหาการทุจริตในระบบการเมืองและวงราชการไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ปัญหาการจำกัดอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ฝ่ายปกครองกระทรวงมหาดไทย*

LEGAL PROBLEMS RELATED TO THE INQUIRY OF SUPERIOR ADMINISTRATIVE; MINISTRY OF INTERIOR

หริส เสรีวิสัย

Haris sereewisai

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: P8.haris@gmail.com

บทคัดย่อ

การสอบสวนคดีอาญาเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินคดีเพื่อการตรวจสอบข้อเท็จจริง พิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาจึงเปรียบเสมือนต้นธารของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและเป็นกลไกประการสำคัญของรัฐที่จะนำไปสู่การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 กำหนดให้ตำรวจและฝ่ายปกครองต่างมีอำนาจในการสอบสวนความผิดอาญา ภายหลังการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาโอนกรมตำรวจไปเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติอยู่ภายใต้ อำนาจบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี โดยไม่ได้มีการทบทวนกฎหมายการสอบสวนที่บังคับใช้ อยู่ในขณะนั้น จึงส่งผลให้กฎกระทรวงและข้อบังคับว่าด้วยการวางระเบียบงานการดำเนินคดีอาญาของฝ่ายปกครองและอำนาจหน้าที่ระหว่าง 2 องค์กร ขาดความเหมาะสมและไม่ สอดคล้องกับโครงสร้างบริหารราชการที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงนำมาสู่ปัญหาการสอบสวนความผิดอาญาของฝ่ายปกครอง และการดำเนินงานสอบสวนคดีอาญาระหว่าง 2 องค์กรมาจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้ ทำการศึกษาวิจัยเอกสารทางวิชาการ ตำรากฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ โดยวิธีการ ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาการใช้อำนาจสอบสวน แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนความแตกต่างของการบังคับใช้กฎหมายของแต่ละประเทศ จาก การศึกษาพบว่าประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกาได้ กำหนดอำนาจการสอบสวนคดีอาญาไว้อย่างเป็นระบบภายใต้หลักถ่วงดุลอำนาจอย่างน้อย 2

* Received September 27, 2022; Revised October 2, 2022; Accepted November 10, 2022

องค์กร และมุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การศึกษาเชิงเปรียบเทียบในบทความนี้ จะนำไปสู่แนวทางในการพัฒนากฎหมายการสอบสวนคดีอาญาของไทยให้มีความเหมาะสมสอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแม่บท ตลอดจนมีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: อำนาจสอบสวน, ฝ่ายปกครอง, การสอบสวนคดีอาญา

Abstract

A criminal inquiry was the starting point of investigations to prove or verify whether the accused was guilty or innocent. Therefore, it was like the origin of the criminal justice process that was an important process to punish offenders by law. The Criminal Procedure Code, B.E. 2477 (1934), prescribed both the police and administrative authorities had the power to inquire criminal offenses. After the promulgation of this law, the Police Department was transferred to the Royal Thai Police, and was under the direct command of the Prime Minister, without reviewing the mandatory investigation laws in effect at the time. Accordingly, by changing administrative structure, the Criminal Procedure Code affected between these two organizations; the Ministerial Regulations and Regulations on Criminal Prosecution Work of the administrative section and the authority, became insufficient and inconsistent. Consequently, the study reflected the ongoing problems of criminal inquiries into administrative authorities and criminal investigations between the two organizations. The researcher has reviewed academy document, Thai and foreign sources, by comparing Thai laws to foreign laws, in order to comprehend obstacles of officers' investigation, theories involved, as well as differences of law enforcement in each country. A comparative study was revealed that Japan, the French Republic, the United Kingdom, and the United States have had systematically established criminal inquiry powers at least two organizations in accordance with the principle of power balance and in an effort to safeguard civil liberties. This article's comparative study would show the result in an effectiveness guideline for developing the Thai criminal investigation laws to be appropriated and in accordance with the intent of the master law.

Keywords: Investigative Power, Administrative Authorities, Criminal Inquiry.

บทนำ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 ได้บัญญัติให้ตำรวจและพนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา และให้อำนาจผู้บังคับบัญชาสูงสุดวางระเบียบงานการดำเนินคดีอาญาตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 (พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 2477) จึงได้มีการประกาศใช้ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 และหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทยอีกหลายฉบับกำหนดอำนาจหน้าที่การสอบสวนความผิดอาญาระหว่างพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจ แต่ในปี พ.ศ. 2541 ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาโอนกรมตำรวจไปเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี (พระราชกฤษฎีกาโอนกรมตำรวจกระทรวงมหาดไทยไปจัดตั้งเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2541) โดยไม่ได้มีการยกเลิกหรือแก้ไขประกาศและข้อบังคับว่าด้วยอำนาจการสอบสวนความอาญาที่ได้ประกาศใช้ก่อนปี พ.ศ. 2541 ให้เหมาะสมกับโครงสร้างบริหารราชการที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับ กระทรวงมหาดไทยประกาศใช้กฎกระทรวงมหาดไทยกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากเขตกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 ส่งผลให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาเพียง 16 ประเภท ในขณะที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา วางระเบียบการสอบสวนความผิดอาญาของพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ ซึ่งคำสั่งดังกล่าวมีเนื้อหาบางส่วนที่ขัดหรือแย้งกับข้อบังคับและหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย ส่งผลให้การปฏิบัติงานของทั้งพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจและฝ่ายปกครองเกิดความสับสน สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้หารือไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดและคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับอำนาจการสอบสวนความผิดอาญาของตำรวจจึงนำมาสู่หนังสือตอบข้อหารือสำนักงานอัยการสูงสุด ด่วนที่สุด ที่ อส 007(พก)/ว 200 ลงวันที่ 8 มิถุนายน 2558 บันทึกคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 66/2553 และบันทึกคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 216/2559 ที่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการมีผลบังคับใช้ของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประกาศ ข้อบังคับ และหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย

เมื่อพิจารณาหนังสือตอบข้อหารือของสำนักงานอัยการสูงสุด พบว่าสำนักงานอัยการสูงสุดรับรองอำนาจสอบสวนความผิดอาญาของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 ประกอบมาตรา 5 พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกฎกระทรวงมหาดไทยกำหนดการสอบสวนความผิดอาญา

บางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากเขตกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 ที่ตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 ดังกล่าว แต่สำนักงานอัยการสูงสุดกลับวางแนวการรับสำนวนคดีป่าไม้ซึ่งมิใช่ความผิดอาญา 16 ประเภทไว้ว่า พนักงานอัยการสามารถรับสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองที่ได้ใช้อำนาจเข้าควบคุมการสอบสวนคดีป่าไม้ได้ ในขณะที่บันทึกคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 216/2559 เรื่อง ผลทางกฎหมายของคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามมาตรา 11(4) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ให้ความเห็นไว้ว่า ความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ไม่อยู่ในอำนาจสอบสวนของฝ่ายปกครอง เมื่อไม่มีอำนาจสอบสวนจึงย่อมไม่มีอำนาจเข้าควบคุมการสอบสวน นอกจากนี้ บันทึกคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 66/2553 เรื่อง อำนาจของนายกรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงและอำนาจของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติในการวางระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับในมาตรา 5 ไว้ว่า กฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญานั้น จะต้องมิใช่เนื้อหาเป็นการวางระเบียบการดำเนินคดีอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตน เป็นไปโดยเรียบร้อยและไม่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือสร้างภาระหน้าที่ให้แก่ประชาชน จึงมีประเด็นว่าการออกกฎกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2555 จำกัดอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองถือเป็นการจำกัดสิทธิในการเสนอคำร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนตามมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 หรือสร้างภาระที่หน้าแก่ประชาชนที่จะต้องไปเสนอคดีของตนต่อตำรวจเท่านั้นหรือไม่ ไม่เพียงแต่ปัญหาข้างต้น หนังสือตอบข้อหารือทั้ง 3 ฉบับยังให้ความเห็นเกี่ยวกับการมีผลบังคับใช้ของกฎหมายที่แตกต่างกัน โดยสำนักงานอัยการสูงสุดได้ให้ความเห็นว่าข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ตลอดจนหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทยเป็นเพียงการวางระเบียบงานภายใน การรับสำนวนสอบสวนให้พิจารณาว่าพนักงานสอบสวนมีอำนาจตามมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงระเบียบภายในของแต่ละหน่วยงาน ในขณะที่บันทึกคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 216/2559 ได้ให้ความเห็นว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติสามารถออกข้อบังคับกำหนดอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาได้เฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตน แต่ในส่วนเนื้อหาที่ขัดหรือแย้งกับข้อ 12.4 - 12.6 แห่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2523 ไม่สามารถทำได้เพราะเป็นข้อที่ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ระหว่างพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองและพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ จึงเป็นการรับรองการมีผลบังคับใช้ของข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2523 ดังกล่าว ในขณะที่บันทึกคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 66/2553 ได้ให้ความเห็นว่าเนื้อหาใดในข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2523 ที่ขัดหรือแย้งกับระเบียบการสอบสวนคดีอาญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ถือว่ามีผลเป็นการยกเลิกไปตามหลักกฎหมายใหม่ยกเลิก

กฎหมายเก่า จึงเป็นการรับรองการมีผลบังคับใช้ของคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ที่ได้ตราขึ้นแตกต่างจากข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2523 ความลักลั่นดังกล่าวส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจและฝ่ายปกครองขาดหลักประกันทางกฎหมายและอาจนำมาซึ่งความรับผิดจากการเลือกปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งศาลฎีกาก็เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 300/2527 วินิจฉัยว่า นายอำเภอ (จำเลยที่ 1) ซึ่งมีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 มาตรา 17 และมาตรา 18 มีความรับผิดจากการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ และระเบียบของกระทรวงมหาดไทยที่ให้ตำรวจเป็นผู้ทำการสอบสวนฝ่ายเดียวเป็นระเบียบภายในกระทรวงตามที่นายอำเภอ (จำเลยที่ 1) กล่าวอ้าง ไม่มีผลเป็นการลบล้างอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ (ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา, 2527) ดังนั้น เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นสอบสวนมีประสิทธิภาพ คู่คุ้มครองเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตลอดจนสิทธิเสรีภาพของประชาชน จึงนำมาสู่การศึกษาสภาพปัญหาและกฎหมายการสอบสวนความผิดอาญาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา เพื่อเสนอให้เห็นว่ากฎหมายของประเทศไทยมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร และสามารถพัฒนาต่อไปโดยอาศัยประสบการณ์จากกฎหมายต่างประเทศได้มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และพัฒนาการทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับอำนาจการสอบสวนคดีอาญา
2. เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาที่แท้จริงเกี่ยวกับอำนาจการสอบสวนความผิดอาญาของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองตามกฎหมายไทย
3. เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจสอบสวนความผิดอาญาของพนักงานฝ่ายปกครองที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาวิจัยเอกสารทางกฎหมาย บทความ วารสาร งานวิจัย ดังนี้

1. บทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 เป็นต้น

2. การศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วย กฎหมาย เอกสารทางราชการ งานวิจัย บทความ รวมถึงข้อมูลข้อมูลจากเครื่องข่ายระบบอินเทอร์เน็ต

โดยมีขอบเขตการศึกษาเฉพาะอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2535 ประกอบกับกฎกระทรวงการกำหนดให้มีการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากเขตกรุงเทพมหานคร โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 ตลอดจนข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ผลการวิจัย

การศึกษากฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศว่าด้วยอำนาจสอบสวนความผิดอาญา แสดงให้เห็นถึงหลักการสำคัญว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญา องค์การที่มีหน้าที่สอบสวนอำนาจในการสอบสวน และมาตรการทางกฎหมายที่สำคัญ ดังนี้

1. หลักการสำคัญว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจสอบสวนสามารถแบ่งหลักการสำคัญได้ ดังนี้

1.1 หลักถ่วงดุลอำนาจ พกษฯ เครือแสง และรัชดาพร หวลอารมณ์ กล่าวไว้ว่า “เป็นหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นกระบวนการที่จะเข้ามาตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ซึ่งใช้อำนาจของรัฐกระทำบางอย่างอันกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน กระบวนการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวนเพียงลำพัง โดยอำนาจเบ็ดเสร็จ ไม่มีการตรวจสอบถ่วงดุล อาจเอื้อประโยชน์ต่อการประพฤติมิชอบในการปฏิบัติหน้าที่ และเป็นปัญหาสำคัญอันส่งผลกระทบต่อความยุติธรรมแก่ประชาชน ดังนั้น จึงควรเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือองค์กรอื่นร่วมการสอบสวนเพื่อตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน” (พกษฯ เครือแสง และรัชดาพร หวลอารมณ์, 2559)

1.2 หลักไม่ตัดอำนาจของพนักงานฝ่ายตำรวจ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย กล่าวไว้ว่า “เนื่องจากกฎหมายที่อยู่ในอำนาจหน้าที่และภารกิจของพนักงานฝ่ายปกครองเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่รัฐกำหนดว่าเป็นความผิดที่มีโทษเล็กน้อย ไม่มีลักษณะเป็นอาชญากรรม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อรองรับให้มีการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) ด้วยความรวดเร็วทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงควรให้กระทรวงมหาดไทยมีอำนาจสอบสวนแบบคู่ขนานกับพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ” (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ, 2551)

1.3 หลักคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน รัฐธรรมนูญของประเทศไทยได้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมไว้ในมาตรา 68 บัญญัติให้รัฐต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว มาตรา 258 ว่าด้วยการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม กำหนดให้ ปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม

2. การสอบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของฝ่ายปกครองของประเทศไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ตำรวจและฝ่ายปกครองมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา โดยแยกพิจารณาได้ดังนี้

2.1 รูปแบบการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานฝ่ายปกครอง แยกพิจารณาออกเป็น 3 กรณี ได้แก่

2.1.1 พนักงานฝ่ายปกครองดำเนินการสอบสวนฝ่ายเดียว อาทิ กฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 เป็นงานเกี่ยวข้องกับการบริการประชาชนของฝ่ายปกครอง เพื่อบริการประชาชนเรื่องการพิจารณาทางปกครอง การอนุญาต การอนุมัติ การออกใบอนุญาต การต่อใบอนุญาต และการควบคุมการประกอบกิจการประเภทต่าง ๆ เช่น การทะเบียนราษฎร โรงแรม ค่าของเก่า เป็นต้น

2.1.2 พนักงานฝ่ายปกครองเป็นพนักงานสอบสวนร่วมกับตำรวจ อาทิ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ข้อ 12 ว่าด้วยอำนาจควบคุมการสอบสวน กำหนดให้ปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ มีอำนาจ (1) ให้พนักงานสอบสวนมาชี้แจงพร้อมทั้งเรียกสำนวนการสอบสวนมาตรวจพิจารณาและให้คำแนะนำ เร่งรัดคดี และ (2) เข้าควบคุมการสอบสวน เป็นต้น

2.1.3 พนักงานฝ่ายปกครองเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน อาทิ การสอบสวนคดีเกี่ยวกับป่าไม้และทรัพยากรของชาติอื่น ๆ ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนมาก ที่ มท 0207/ว 981 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม 2532 กำหนดให้ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ นายอำเภอ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี ต้องเข้าควบคุมการสอบสวน เป็นต้น

2.2 กฎหมายที่อยู่ในอำนาจหน้าที่พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองตามกฎหมายกระทรวง กำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 จำนวน 16 ประเภท อาทิ พระราชบัญญัติกองอาสารักษาดินแดน พ.ศ. 2497 พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาด และค่าของเก่า พ.ศ. 2474 เป็นต้น

2.3 อำนาจสอบสวนฝ่ายปกครองตามหนังสือตอบข้อหารือของส่วนราชการอื่น

2.3.1 หนังสือสำนักอัยการสูงสุด ที่ อส 007(พก)/ว 200 ลงวันที่ 8 มิถุนายน 2558 เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการรับสำนวนคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้และทรัพยากรอื่น ๆ ของชาติ ได้วางแนวทางในการรับสำนวนคดีไว้ว่า “ให้พิจารณาพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เสนอสำนวนและความเห็นมายังพนักงานอัยการนั้นเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบโดยไม่ต้องพิจารณาถึงระเบียบปฏิบัติในหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนคดีนั้น ๆ เพราะเป็นเรื่องภายในของแต่ละหน่วยงาน ดังนั้น ในสำนวนการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้และทรัพยากรของชาติอื่น ๆ คดีใด ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอได้ใช้อำนาจเข้าควบคุมตามข้อ 12 ของข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 แล้ว บุคคลดังกล่าวย่อมมีฐานะเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

2.3.2 บันทึกคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 66/2553 ได้ระบุไว้ว่าให้ผู้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อวางระเบียบงานตามหน้าที่ให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปโดยเรียบร้อย ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตน แต่กฎกระทรวงที่กำหนดขึ้นนี้ต้องมีเนื้อหาเป็นการวางระเบียบของเจ้าหน้าที่เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปฏิบัติงานโดยมิได้มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือสร้างภาระหน้าที่ให้แก่ประชาชน ซึ่งแตกต่างจากกฎกระทรวงที่มีอำนาจตามมาตราเฉพาะให้อำนาจที่สามารถกำหนดเนื้อหาที่อาจกระทบต่อสิทธิหรือสร้างภาระให้แก่ประชาชนได้ตามกรอบหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตราเฉพาะนั้น ๆ การที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติใช้อำนาจตามมาตรา 11(4) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติฯ วางระเบียบเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา เป็นการใช้อำนาจออกกฎกระทรวงตามกฎหมายซึ่งมีมาตราเฉพาะให้อำนาจไว้ ดังนั้น เนื้อหาใดในข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยและหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทยขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงหรือระเบียบที่จะออกขึ้นใหม่ เนื้อหา นั้นย่อมสิ้นผลใช้บังคับตามหลักกฎหมายใหม่ยกเลิกกฎหมายเก่า

2.3.3 บันทึกคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 216/2559 ให้ความเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาถือเป็นหลักทั่วไปเกี่ยวกับพนักงานสอบสวน แต่อำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนดังกล่าวอาจถูกจำกัดให้มีอำนาจสอบสวนเฉพาะความผิดอาญาบางประเภทหรือให้มีอำนาจสอบสวนได้เพียงใดนั้นย่อมเป็นไปตามกฎกระทรวงซึ่งออกตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือข้อบังคับซึ่งออกตามความในมาตรา 16 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี เมื่อความผิดเกี่ยวกับป่าไม้และทรัพยากรของชาติ

ไม่ได้เป็นความผิดที่กำหนดไว้ 16 ประเภท พนักงานฝ่ายปกครองจึงไม่ใช่ผู้มีอำนาจการสอบสวน เมื่อไม่มีอำนาจการสอบสวนย่อมไม่มีอำนาจควบคุมการสอบสวนด้วย

3. กฎหมายการสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ

จากการศึกษากฎหมายการสอบสวนของของประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดองค์กรที่มีหน้าที่สอบสวนและอำนาจการสอบสวนไว้ดังนี้

3.1 ญี่ปุ่น

การสอบสวนคดีอาญาของญี่ปุ่นอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ. 1948 มาตรา 189 และมาตรา 191 โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบงานสอบสวนคดีอาญา ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ มีหน้าที่ทำงานสอบสวนร่วมกับตำรวจสอบสวนหน่วยงานอื่น ๆ เช่น หน่วยงานป้องกันชายฝั่ง เป็นต้น และมีอำนาจสอบสวนจำกัดเพียงความผิดที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และ “พนักงานอัยการมีหน้าที่ให้คำแนะนำที่จำเป็นต่อการดำเนินการฟ้องร้องแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจสอบสวนและหากมีความจำเป็นสามารถสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสอบสวนเข้ามาช่วยทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้ และอำนาจหน้าที่โดยอิสระที่จะสอบสวนคดีอาญาได้ด้วยตนเองเมื่อตำรวจสอบสวนคดีอาญาแล้วเสร็จ ตามมาตรา 246 และ มาตรา 203 หรือโดยพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นสังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรม” (ศิระ บุญภินันท์, 2541)

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานคณะกรรมการตรวจสอบงานสอบสวนของประเทศญี่ปุ่น หน่วยงานระดับชาติ ได้แก่ คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติอยู่ใต้กำกับของสำนักงานนายกรัฐมนตรี มีอำนาจในการแต่งตั้ง ถอดถอน หัวหน้าสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูงของจังหวัดต่าง ๆ อีกทั้งกำกับดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติหน่วยงานระดับท้องถิ่น ได้แก่ คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยจังหวัดได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดด้วยความเห็นชอบของสภาจังหวัด มีอำนาจกำกับดูแล แต่งตั้งถอดถอนหัวหน้าตำรวจจังหวัด กำหนดนโยบายหรือข้อบังคับสำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจังหวัดแต่คณะกรรมการไม่มีอำนาจในการแทรกแซงการดำเนินคดีหรือบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจจังหวัด

3.2 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

การสอบสวนคดีอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของพนักงานตำรวจและพนักงานอัยการอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สาธารณรัฐฝรั่งเศส หน่วยงานตำรวจที่รับผิดชอบงานสอบสวนคดีอาญา ได้แก่ องค์กรอัยการ สาธารณรัฐฝรั่งเศส (ประจำศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา) อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวน รวบรวม

พยานหลักฐาน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าวมีมูลควรฟ้องหรือไม่ควรฟ้อง ต่อศาล โดยพนักงานอัยการจะทำงานเองหรือร่วมกับตำรวจดำเนินการในคดีความผิดซึ่งผู้พิพากษาได้สวนยังไม่เข้ามาในคดี (โกเมน ภัทรภิรมย์, 2533)

“ตำรวจสาธารณรัฐฝรั่งเศส แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ตำรวจฝ่ายปกครองอยู่ภายใต้อำนาจการบังคับบัญชาของฝ่ายปกครอง มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นและ 2) ตำรวจฝ่ายคดี อยู่ภายใต้อำนาจตุลาการเปรียบเทียบได้กับพนักงานสอบสวนของไทย ตำรวจฝ่ายคดีแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ (1) เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี มีอำนาจดำเนินคดีภายในเขตพื้นที่การปฏิบัติหน้าที่ของตนตามปกติ” เช่น การรับคำร้องทุกข์ และคำกล่าวโทษ ทำการสอบสวนในเบื้องต้น และ (2) เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี เปรียบเสมือนผู้ช่วยของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจลงบันทึกการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นและมีอำนาจบันทึกคำให้การของพยาน แต่ไม่มีอำนาจในการควบคุมผู้ต้องสงสัย” (มานะ เผาะช่วย, 2556)

นอกจากนี้ยังมีการสอบสวนโดยผู้พิพากษาได้สวนตามคำร้องขอของพนักงานอัยการ ซึ่งผ่านการสอบสวนเบื้องต้นจากเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีมาแล้ว โดยมากมักจะเป็นคดีร้ายแรง

3.3 สหราชอาณาจักร

กฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญาของสหราชอาณาจักร อยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐบาลกลางและกฎหมายประจำมลรัฐนั้น ๆ โดยเน้นการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นโดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกำกับดูแลการปฏิบัติงานของตำรวจท้องถิ่น และจะต้องรายงานผลต่อรัฐสภา หน่วยงานตำรวจที่รับผิดชอบงานสอบสวนคดีอาญา ได้แก่ องค์กรตำรวจของสหราชอาณาจักรอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้บัญชาการตำรวจที่ขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่ในงานสอบสวนของสหราชอาณาจักร ออกหมายเรียก ประกันตัว ปล่อยตัวชั่วคราวออกใบแจ้งเตือน ดำเนินการต่าง ๆ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจตำแหน่งไม่ต่ำกว่าสารวัตร หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ประจำการสถานีตำรวจที่บุคคลดังกล่าวถูกจับ และเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเป็นอิสระในการทำงานการดำเนินคดีอาญาของสหราชอาณาจักรเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ประชาชน และส่วนราชการบางแห่ง จึงทำให้พนักงานอัยการมีอำนาจดำเนินคดีอาญาอย่างจำกัด

การสอบสวนคดีอาญาของสหราชอาณาจักร ตำรวจสหราชอาณาจักรมีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญาโดยทั่วไป และการฟ้องคดีของพนักงานอัยการกระทำในนามของรัฐ ซึ่งหลักการสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการตาม The Code for Crown Prosecutors คือ “การปฏิบัติหน้าที่เพื่อความยุติธรรม มิใช่เพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งคำพิพากษาลงโทษจำเลย” แต่จะต้องพิจารณาตามหลักการ 2 ประการ คือ (1) ต้องมั่นใจว่าพยานหลักฐาน

เพียงพอที่จะสามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยจนนำไปสู่การลงโทษได้ และ (2) การฟ้องจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ จึงกล่าวได้ว่าการสอบสวนคดีอาญาของสหราชอาณาจักรไม่มีความต่อเนื่องระหว่างการสอบสวนของตำรวจและการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ ขั้นตอนทั้งสองแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด พนักงานอัยการของสหราชอาณาจักรไม่มีอำนาจควบคุมหรือกำกับกับการสอบสวนและไม่มีอำนาจให้ตำรวจสอบสวนเพิ่มเติม

3.4 สหรัฐอเมริกา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสหรัฐอเมริกาเป็นระบบ Dual Sovereignty กล่าวคือ มีการแยกอำนาจในการดำเนินคดีระหว่างระบบรัฐบาลกลาง และระบบมลรัฐออกจากกัน รัฐบาลกลางและมลรัฐมีอำนาจพิจารณาเพื่อดำเนินคดีจำเลยในการกระทำเดียวกันหน่วยงานตำรวจที่รับผิดชอบงานสอบสวนคดีของสหรัฐอเมริกา ได้แก่ (1) องค์กรตำรวจของสหรัฐอเมริกาภายใต้กำกับกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงความมั่นคงแห่งมาตุภูมิ (2) สำนักงานตำรวจมลรัฐ มีอำนาจหน้าที่เหมือนตำรวจทั่วไป ซึ่งบังคับใช้กฎหมายในเขตมลรัฐของตน (3) องค์กรตำรวจที่บังคับใช้กฎหมายท้องถิ่นที่ชนบท ได้แก่ สำนักงานนายอำเภอที่มีทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่พลเรือนมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายเช่นเดียวกับตำรวจทั่วไป (4) สำนักงานตำรวจเทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมทุกประเภทที่เกิดในเขตเมืองนั้น ๆ เท่านั้น และ (5) หน่วยงานตำรวจพิเศษ เช่น ตำรวจสนามบิน ตำรวจสาธารณะ ตำรวจขนส่ง ตำรวจมหาวิทยาลัย ตำรวจที่พัทอาศัย เป็นต้น มีหน้าที่จับกุม ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อค้นหาพยานหลักฐาน และพนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณาหลักฐานและนำพยานหลักฐานเข้าสืบในชั้นดำเนินคดีในศาล ดังนั้น “พนักงานอัยการของสหรัฐอเมริกามีอำนาจในการควบคุมการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างใกล้ชิด โดยอยู่ร่วมในการสอบสวนและอาจร่วมทำการสอบสวน นอกจากพนักงานอัยการจะมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาแล้ว ยังมีอำนาจทำคำสั่งไม่ฟ้องโดยการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดโทษของจำเลยเฉพาะในขั้นตอนการวินิจฉัยความผิด” จาก นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานคณะกรรมการตรวจสอบงานสอบสวนของสหรัฐอเมริกา ได้แก่ (1) หน่วยงานกิจการภายในของสำนักงานตำรวจ ทำหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จัดตั้งโดยอาศัยกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา ค.ศ. 1697 เพื่อให้ทุกสำนักงานตำรวจมีหน่วยงานสอบสวนคำร้องเกี่ยวกับการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะการสอบสวนที่ผิดระเบียบของสำนักงานตำรวจ คำร้องทุกข์ เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การใช้ความรุนแรงของเจ้าหน้าที่ตำรวจและการกระทำผิดกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และ (2) คณะกรรมการสอบสวน เช่น The Wickersham Commission, The Knapp Commission และ The Mollen Commission ที่ได้รับการแต่งตั้งเพื่อตรวจสอบการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ และการกระทำ

ผิดกฎหมายหน่วยงานระดับท้องถิ่น ได้แก่คณะกรรมการตรวจสอบโดยประชาชน ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อควบคุม ตรวจสอบความยุติธรรม กำหนดการลงโทษ เมื่อพิสูจน์ได้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจประพฤติมิชอบ โดยคณะกรรมการตรวจสอบโดยประชาชนมี 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) The Citizen Monitors Model ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่พลเรือนของสำนักงานตำรวจและที่ได้รับการแต่งตั้งโดยหัวหน้าสำนักงานตำรวจ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวไม่มีอำนาจในการทำงานได้อย่างอิสระ (2) The Citizen Input Model คือคณะกรรมการที่ไม่ใช่บุคลากรจากสำนักงานตำรวจ มีอำนาจอิสระในการรับและสอบสวนคำร้องทุกข์ แต่ไม่มีอำนาจเสนอแนะมาตรการลงโทษและไม่สามารถลงโทษเจ้าหน้าที่ตำรวจที่กระทำผิดตามคำร้องทุกข์ (3) The Citizen Review Model คือ คณะกรรมการที่มีอำนาจสูงสุด เนื่องจากไม่ใช่ลูกจ้างของสำนักงานตำรวจ มีงบประมาณในการบริหารงานของตนเอง ไม่อยู่ภายใต้อำนาจของสำนักงานตำรวจ มีอำนาจหน้าที่สอบสวนคำร้องทุกข์อย่างเป็นอิสระ

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในระดับท้องถิ่นของสหรัฐอเมริกาเมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นผู้เสียหายสามารถแจ้งหรือรายงานเหตุคดีโดยตรงต่อตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะดำเนินการสืบสวนสอบสวน หากพบว่าคดีมูลเพียงพอและผู้ต้องสงสัยไม่ให้ความร่วมมือในการให้ปากคำ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะนำรายงานแห่งคดีเพื่อเข้าพบอัยการ หากอัยการเห็นว่าคดีดังกล่าวมีมูลเหตุและพยานหลักฐานเพียงพอ พนักงานอัยการจะทำการลงชื่อรับรองคำร้องขอออกหมายจับนั้น อนึ่ง การสอบสวนคดีอาญา นั้น แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสอบสวนเบื้องต้นเมื่อมีการแจ้งความว่ามีอาชญากรรมเกิดขึ้น (2) การสอบสวนต่อเนื่อง คือ การสอบสวนต่อเนื่องเพื่อหาหลักฐานที่จะนำไปสู่การระบุตัวผู้กระทำผิดและผู้ร่วมกระทำผิด และ (3) การเตรียมคดี คือ การตรวจสอบ ทบทวน และประเมินพยานหลักฐานทั้งหมดและรายงานเกี่ยวกับคดีเพื่อส่งต่อให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไป

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายสามารถแสดงให้เห็นถึงอำนาจการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษเปรียบเทียบอำนาจการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศ

ประเทศ	กฎหมายกำหนดอำนาจการสอบสวน	องค์กรที่มีหน้าที่ในการสอบสวน	โครงสร้างบริหาร
ญี่ปุ่น	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น Japan Code of Criminal Procedure	พนักงานอัยการและตำรวจมีอำนาจในการสอบสวนอย่างอิสระในคดีอาญาทุกประเภทได้ด้วยตนเองยกเว้นคดีอาญาที่มีกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะ	ตำรวจแห่งชาติอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและพนักงานอัยการสังกัดอยู่ภายใต้กระทรวงยุติธรรม
สาธารณรัฐฝรั่งเศส	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส France Code of Criminal Procedure (Le Code Procédure Pénale)	พนักงานอัยการมีบทบาทและอำนาจหน้าที่หลักในการสอบสวนคดี โดยจะสอบสวนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือให้เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีมาเป็นผู้ช่วยในการสอบสวนก็ได้ หรือเมื่อพนักงานอัยการร้องขอให้มีการไต่สวนโดยผู้พิพากษา การสอบสวนคดีก็จะดำเนินการโดยผู้พิพากษาไต่สวน	ตำรวจฝ่ายคดีและพนักงานอัยการเป็นกลไกอำนาจความยุติธรรมอยู่ภายใต้อำนาจตุลาการ ต่างจากตำรวจฝ่ายปกครองที่มีอำนาจในการป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดโดยทั่วไป เช่น ออกกฎระเบียบอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของฝ่ายปกครอง
สหราชอาณาจักร	ประมวลกฎหมายการดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ Code of Crown Prosecution Services พระราชบัญญัติตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา Police and Criminal Evidence Act.	ตำรวจมีหน้าที่ในการสอบสวนคดี โดยกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ในรัฐบาลกลาง จะมีตำรวจสหราชอาณาจักรเป็นผู้ทำการสอบสวน ส่วนในท้องถิ่นอยู่ในอำนาจของตำรวจท้องถิ่น	องค์กรตำรวจของสหราชอาณาจักรอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้บัญชาการตำรวจที่ขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่ต่อรัฐสภา

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาเปรียบเทียบอำนาจการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมายกำหนดอำนาจการสอบสวน	องค์กรที่มีหน้าที่ในการสอบสวน	โครงสร้างบริหาร
สหรัฐอเมริกา	ประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา United State Code	พนักงานอัยการและตำรวจต่างมีอำนาจในการสอบสวนคดีอย่างอิสระ โดยสหรัฐอเมริกามีการแยกอำนาจการดำเนินคดีระหว่างระบบรัฐบาลกลาง โดยมีตำรวจสหรัฐอเมริกาคือผู้สอบสวน และระบบมลรัฐโดยมีตำรวจมลรัฐเป็นผู้สอบสวน	-
ประเทศไทย	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอและข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไปมีอำนาจในการสอบสวน แยกจากกันโดยอิสระ	พนักงานฝ่ายปกครองและปลัดอำเภออยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของกระทรวงมหาดไทย และตำรวจอยู่ภายใต้บังคับบัญชาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ศึกษาอำนาจสอบสวนความผิดอาญาของฝ่ายปกครองตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และเสนอให้เห็นถึงสภาพปัญหาการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย ตลอดจนองค์กรที่มีหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และมาตรการทางกฎหมายของแต่ละประเทศ จึงได้วิเคราะห์และอภิปรายผล ดังนี้

1. การปรับโครงสร้างบริหารราชการของไทย

เมื่อโครงสร้างบริหารราชการเปลี่ยนแปลงไปโดยมิได้มีการทบทวนกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนหนังสือสั่งการต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสม จึงนำมาสู่ปัญหาทางกฎหมายของตำรวจและฝ่ายปกครองที่ต่างฝ่ายต่างมีอำนาจในการ วางระเบียบการ

ดำเนินงานสอบสวนในอำนาจหน้าที่ของตน ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ออกคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงอำนาจสอบสวนระหว่างพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองและตำรวจ โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจนั้นเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำนวน และเป็นพนักงานสอบสวนที่ควบคุมการสอบสวน ซึ่งแตกต่างหากจากพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองซึ่งมีเนื้อหาแตกต่างจากข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2523 ที่ออกโดยกระทรวงมหาดไทยและยังมีผลบังคับใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่า ญี่ปุ่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ต่างบัญญัติอำนาจสอบสวนของแต่ละองค์กรไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายแม่บทฉบับเดียวกัน (น้ำแท้ มีบุญสร้าง, 2554)ระเบียบงานสอบสวนคดีอาญาของแต่ละองค์กรจึงเกิดความชัดเจนและความเป็นเอกภาพ (กมล กมลตระกูล, 2560)

2. คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง

เมื่อพิจารณามาตรา 18 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกอบกับกฎกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2555 ฝ่ายปกครองมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาได้ 16 ประเภท แต่เมื่อพิจารณาหนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส 007(พก)/ว 200 พบว่าสำนักงานอัยการสูงสุดรับรองอำนาจการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานเจ้าหน้าที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ประกอบมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และวางแนวทางการรับสำนวนสอบสวนคดีป่าไม้ซึ่งนอกเหนือจากความผิดอาญา 16 ประเภทว่า “ให้พนักงานอัยการสามารถรับสำนวนคดีป่าไม้และทรัพยากรของชาติอื่น ๆ ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองได้ใช้ดุลพินิจในการเข้าควบคุมในฐานะหัวหน้าพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองหรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีได้” ในขณะที่บันทึกคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 216/2559 วินิจฉัยไว้อย่างชัดเจนว่าอำนาจของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองนั้นอาจถูกจำกัดให้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาในบางประเภทได้ตามกฎกระทรวงที่ออกโดยอาศัยความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อกระทรวงมหาดไทยใช้อำนาจดังกล่าวออกกฎกระทรวงกำหนดความผิดอาญาที่พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองมีอำนาจสอบสวน 16 ประเภท พนักงานฝ่ายปกครองย่อมไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอื่นนอกเหนือจากที่กฎกระทรวงมหาดไทยกำหนด จึงนับว่าเป็นการให้ความเห็นที่ไม่สอดคล้องกันและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน นอกจากนี้ บันทึกคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 66/2553 ให้ข้อสังเกตที่น่าสนใจไว้ว่า “มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจรัฐมนตรีรักษาการออกกฎกระทรวงเพื่อบางระเบียบการงานตามหน้าที่ให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปโดยเรียบร้อยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของตนได้ แต่กฎกระทรวงที่กำหนดขึ้นนี้ต้องมีเนื้อหาเป็นการวางระเบียบปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการ

ปฏิบัติงานโดยมิได้มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือสร้างภาระให้แก่ประชาชน ซึ่งแตกต่างจาก กฎกระทรวงซึ่งมีมาตราเฉพาะให้อำนาจที่สามารถกำหนดเนื้อหาที่จำกัดสิทธิหรือสร้างภาระ ให้แก่ประชาชนซึ่งเป็นบุคคลภายนอกได้ตามกรอบหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรานั้น ๆ” ข้อสังเกตดังกล่าวนี้จึงนำไปสู่ปัญหาว่ากฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบาง ประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 ขัดต่อเจตนารมณ์ของบทบัญญัติมาตรา 5 หรือไม่ เนื่องจากเมื่อมีความผิดอาญา เกิดขึ้นในท้องที่ใดประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะแจ้งความร้องทุกข์หรือกล่าวโทษเพื่อขอให้พนักงาน ของรัฐตามมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานำตัวผู้กระทำความผิดมา สอบสวนและลงโทษตามกฎหมาย แต่หากพิจารณาจากกฎกระทรวงดังกล่าวประชาชนย่อมเสีย สิทธิที่จะนำคดีที่มีความผิดอาญา (วีระ โลจายะ, 2525) นอกเหนือจากที่กฎกระทรวงมหาดไทย กำหนดมาเสนอต่อฝ่ายปกครอง ซึ่งมีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขและดูแลความสงบเรียบร้อยใน เขตพื้นที่ที่ประชาชนอาศัยอยู่ และหากได้ความว่ากฎกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวขัดหรือแย้ง กับกฎหมายแม่บทซึ่งมีลำดับศักดิ์หรือค่าการบังคับใช้สูงกว่า กฎกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว ย่อมตกไปไม่มีผลบังคับใช้ เมื่อฝ่ายปกครองปฏิเสธการรับคำร้องทุกข์กล่าวโทษในความผิด อาญานอกเหนือจาก 16 ประเภท ก็อาจนำมาซึ่งความรับผิดชอบจากการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ตามกฎหมายได้ ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายการสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ พบว่า พนักงานสอบสวนนั้นโดยหลักมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาได้ทั้งปวงในเขตอำนาจของตน (David T. Johnson., 2012) เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติผู้มีอำนาจสอบสวนไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น ในประเทศญี่ปุ่น (Ministry of Justice (Japan), 1948) สาธารณรัฐฝรั่งเศส (European Union, 2001) สหราชอาณาจักร (The Crown Prosecution Service (CPS), 2018) และ สหรัฐอเมริกา (George F. Cole., Christopher E. Smith and Christina DeJong, 2018) (ศดิศ ไชโย, 2555) องค์กรที่มีอำนาจในการสอบสวนตามกฎหมายจึงสามารถสอบสวน คดีอาญาทั่วไปได้ทุกคดี (อุทัย อาทิวะช, 2554) โดยไม่มีการตรากฎหมายอื่นเพื่อจำกัดอำนาจ สอบสวนให้แตกต่างไปจากกฎหมายแม่บท

3. อำนาจการสอบสวนระหว่างพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองและตำรวจ

คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 มีเนื้อหาว่าด้วยการกำหนดหัวหน้า พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดี พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ตลอดจนการควบคุมการ สอบสวน เนื้อหาบางส่วนในคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงแตกต่างไปจากข้อบังคับ กระทรวงมหาดไทยที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2523 ซึ่งหากพิจารณาหนังสือสำนักงานอัยการ สูงสุดพบว่า สำนักงานอัยการสูงสุดรับรองอำนาจหน้าที่การสอบสวนความผิดอาญาตามที่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความกำหนดไว้ในมาตรา 18 ประกอบกับมาตรา 5 แห่ง พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากเป็นพนักงานสอบสวน

ที่มีอำนาจตามกฎหมายดังกล่าวแล้ว พนักงานอัยการก็สามารถรับสำนวนการสอบสวนเพื่อดำเนินการต่อไปได้ โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงคำสั่ง ระเบียบ หรือหนังสือสั่งการภายในของหน่วยงานอื่นเพราะไม่ใช่กฎหมาย ข้อบังคับหรือกฎกระทรวงที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งให้ผลสอดคล้องกับบันทึกคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 66/2553 ว่าผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติสามารถใช้อำนาจตามกฎหมายในการออกระเบียบการปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีอาญาในส่วนของตนได้ กรณีที่มีเนื้อหาในข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทยและหนังสือสั่งการของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงที่จะออกขึ้นใหม่ เนื้อหาที่ขัดแย้งนั้นย่อมสิ้นผลใช้บังคับลงตามหลักกฎหมายใหม่ยกเลิกฎหมายเก่า สถานะของข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2523 จึงสิ้นผลการบังคับใช้ในขณะที่บันทึกคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 216/2559 ได้ให้ความเห็นเห็นว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่อาจใช้อำนาจตามมาตรา 11(4) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติฯ ออกคำสั่งเพื่อให้มีผลเป็นการยกเลิกข้อ 12.4 -12.6 แห่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2523 เนื่องจากเป็นส่วนที่กำหนดระเบียบแบบแผนการปฏิบัติราชการร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองและพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ จึงเป็นการรับรองว่าข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2523 ยังมีผลบังคับใช้อยู่ และเป็นการให้ความเห็นที่แตกต่างจากสำนักงานอัยการสูงสุดและบันทึกคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 66/2553 ในประเด็นดังกล่าวนี้ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กรไว้โดยชัดแจ้ง โดยพนักงานอัยการมีบทบาทและอำนาจหน้าที่หลักในการสอบสวนคดี โดยจะสอบสวนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือให้เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีมาเป็นผู้ช่วยในการสอบสวนก็ได้ หรือเมื่อพนักงานอัยการร้องขอให้มีการไต่สวนโดยผู้พิพากษา การสอบสวนคดีก็จะดำเนินการโดยผู้พิพากษาไต่สวน เป็นต้น จึงส่งผลให้การดำเนินงานสอบสวนอาญาเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยจึงได้ข้อสรุปว่า อำนาจการสอบสวนความผิดอาญาของฝ่ายปกครองยังขาดเอกภาพและประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากความลักลั่นของมาตรการทางกฎหมายกำหนดอำนาจการสอบสวนต่าง ๆ ที่ไม่ได้รับการทบทวน ยกเลิก หรือแก้ไขภายหลังที่กรมตำรวจโอนไปเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และพนักงานสอบสวนขาดหลักประกันในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการวางแนวทางการรับสำนวนคดีอาญาและการให้ความเห็นของสำนักงานอัยการสูงสุด คณะกรรมการกฤษฎีกา คณะที่ 1 (พ.ศ. 2553) และคณะที่ 2 (พ.ศ. 2559) เกี่ยวกับคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจการสอบสวนของฝ่ายปกครอง และการมีผลหรือสิ้นผล

ของข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ที่แตกต่างกัน เพื่อให้กฎหมายว่าด้วยการสอบสวนของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้มีความเห็นในการพัฒนากฎหมาย ดังนี้ 1. ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรยกเลิกกฎกระทรวงมหาดไทย กำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 อันจะก่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจระหว่างตำรวจและฝ่ายปกครองในการสอบสวนคดีอาญา ตลอดจนเป็นการคุ้มครองสิทธิประชาชนให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ในมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2. ยกเลิกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 และจัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการร่วมสอบสวนในความผิดอาญาเดียวกันระหว่างพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง (กระทรวงมหาดไทย) และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดังนี้ “ข้อ 1 เพื่อประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองหรือตำรวจอาจขอเข้าร่วมการสอบสวนหรือขอให้อีกฝ่ายเข้าร่วมการสอบสวนความผิดอาญาร่วมกับหน่วยงานของตนได้ เมื่อเห็นว่าการร่วมกันสอบสวนนั้นจะเกิดประโยชน์ต่อการแสวงหาพยานหลักฐาน การรวบรวมหลักฐาน การจัดทำสำนวนการสอบสวน หรือก่อให้เกิดผลดีต่อการสอบสวนคดีอาญานั้น ข้อ 2 ให้หัวหน้าหน่วยงานในระดับที่ทำการปกครองอำเภอหรือสถานีตำรวจภูธรแล้วแต่กรณีของพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนเป็นผู้ควบคุมการสอบสวน” 3. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยเพิ่มบทบัญญัติ ดังนี้ “มาตรา 6/1 นับแต่เวลาที่คำร้องทุกข์กล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ได้ไว้โดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว

(1) ห้ามมิให้ผู้เสียหายและบุคคลตามมาตรา 4 มาตรา 5 และ มาตรา 6 เสนอคำร้องทุกข์ในเรื่องเดียวกันในเขตท้องที่เดียวกันหรือท้องที่อื่น

(2) ห้ามมิให้บุคคลใดกล่าวโทษในเรื่องเดียวกันในเขตท้องที่เดียวกันหรือท้องที่อื่น”

เนื่องจากหากมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว จะส่งผลให้การร้องทุกข์กล่าวโทษนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย และไม่ถือเป็นคำร้องทุกข์กล่าวโทษที่พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินคดีตามอำนาจหน้าที่ต่อไป ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงานระหว่าง 2 องค์กรและป้องกันมิให้เกิดปัญหาการเลือกใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมอย่างไม่สมเหตุสมผล (Forum Shopping)

เอกสารอ้างอิง

กมล กมลตระกูล. (2560). ระบบตำรวจอเมริกัน: การกระจายอำนาจ. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2565 จาก https://web.facebook.com/p.prachyachai/posts/480707668929042/?_rdc=1&_rdr

- โกเมน ภัทรภิรมย์. (2533). อัยการฝรั่งเศส” อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา รวมบทความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาในนานาประเทศ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการกรมอัยการ.
- จตุรรัตน์ เอื้ออำนวยการ และคณะ. (2551). รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องความเป็นไปได้ในการโอนภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. นนทบุรี: คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจกระทรวงยุติธรรม.
- น้ำแท้ มีบุญสร้าง. (2554). กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ (Comparative Criminal Justice System). กรุงเทพมหานคร: สุตรไพศาล.
- พระราชกฤษฎีกาโอนกรมตำรวจกระทรวงมหาดไทยไปจัดตั้งเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2541). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 115 ตอนที่ 73 ก (16 ตุลาคม 2541).
- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (2477). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52(10 มิถุนายน 2478).
- พฤษภา เครือแสง และรัชดาพร หวลอารมณ์. (2559). การพัฒนากระบวนการสอบสวนคดีอาญา ของไทย. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 9 (1), 133-143.
- มานะ เผาะช่วย. (2556). ระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน: ศึกษาเปรียบเทียบระบบของประเทศอังกฤษฝรั่งเศส และประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา. (2527). คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 300/2527. เรียกใช้เมื่อ 21 กรกฎาคม 2565 จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search>
- วีระ โลจายะ. (2525). กฎหมายสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: แสงจันทร์การพิมพ์.
- ศดิศ ไชโย. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ: ว่าด้วยกระบวนการทำให้คำปรึกษาแนะนำในการดำเนินคดีสำคัญ. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิระ บุญภินนท์. (2541). โครงสร้างกระทรวงยุติธรรมและงานอัยการของญี่ปุ่น. บทบัณฑิตย, 54 (2), 145-168.
- อุทัย อาทิเวช. (2554). รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรินติ้ง.
- David T. Johnson. (2012). Japan's Prosecution. Retrieved August 17, 2021, from <https://www.jstor.org/institutionSearch?redirectUri=%2Fstable%2F10.1086%2F665409>

- European Union. (2001). France Code of Criminal Procedure. Retrieved October 28, 2021 , from <https://www.legal-tools.org/doc/912f4d/pdf>
- George F. Cole., Christopher E. Smith and Christina DeJong. (2018). The American System of Criminal Justice (16th ed). Boston: Cengage Learning.
- Ministry of Justice (Japan). (1948). Japan Code of Criminal Procedure. Retrieved October 26, 2021, from <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3364/en>
- The Crown Prosecution Service (CPS). (2018). The Code for Crown Prosecutors. Retrieved July 18, 2021 , from <https://www.cps.gov.uk/publication/codecrownprosecutors?fbclid=IwAR0wYcyDBH7LzZOTwJbK2HkxbYUGGd pb7aDvUE9IhQiiNMrE3aCxjDHTibY>

สิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา : ศึกษากรณีเมื่อผู้ต้องขัง ถูกควบคุมตัวไปศาล*

RIGHT OF UNTRIED PRISONERS STUDY OF CASES WHEN UNTRIED PRISONERS WERE TAKEN TO COURT

ฐิติรักร์ บุญรักษ์

Tisirak Boonrak

ธานี วรภัทร์

Thanee Vorapatr

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: tisirak64@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา เฉพาะกรณีเมื่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาถูกควบคุมตัวไปศาล โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักกฎหมาย และแนวทางการปฏิบัติในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาเมื่อมีการควบคุมตัวไปศาลของไทยและต่างประเทศ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยใช้รูปแบบการวิจัยทางเอกสารเป็นหลัก ซึ่งศึกษาจากบทบัญญัติของกฎหมาย กฎระเบียบ หนังสือ ตำราเรียน บทความทางวิชาการ วารสาร กฎหมาย วิทยานิพนธ์ ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ผลการวิจัยพบว่า ในปัจจุบันทางปฏิบัติและหลักกฎหมายที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญยังไม่สอดคล้องกัน และยังมีการละเมิดสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา ซึ่งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณายังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลนั้นกระทำความผิด จึงต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายสากล จึงควรแก้ไขดังนี้ 1) ควรมีบทบัญญัติกำหนดไว้ชัดเจนว่าให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาสวมใส่เสื้อผ้าของตนเองได้ เว้นแต่ กรณีจำเป็นต้องสวมชุดของเรือนจำที่มีความแตกต่างจากชุดนักโทษเด็ดขาด โดยเฉพาะหากเป็นกรณีที่ศาลมีคำสั่งเบิกตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต้องอนุญาตให้สวมใส่ชุดสากลนิยม 2) ควรดใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา

* Received November 4, 2022; Revised November 14, 2022; Accepted December 6, 2022

ในระหว่างขนส่งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาล 3) การควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลควรกระทำให้มีขีดจำกัด ปกปิดจากสายตาของประชาชน 4) ควรเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ

คำสำคัญ: การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง, ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา

Abstract

This research article aims to study of the rights of untried prisoners when untried prisoners go to court. By studying concepts, theories, principles of law, and practical guidelines for protecting the rights and liberties of untried prisoners when untried prisoners were taken to court in Thailand and abroad to propose guidelines for development, amendments, and improvements in relevant laws. By using the documentary research method as the main method. By studying from the provisions of laws, rules, regulations, books, textbooks, academic articles, legal journals, theses, electronic data. Various relevant research papers, both in Thailand and abroad. The study found that the present, the practice and legal principles provided in the constitution are inconsistent. The rights of untried prisoners are violated during trial. The study found that, at present, the practice and legal principles provided in the constitution are inconsistent and the rights of untried prisoners are violated untried prisoners; In which the inmates pending trial are still considered innocent until the court delivers a final verdict indicating that such person has committed an offence. Therefore, such problems must be resolved in order to comply with international legal principles. Therefore, it should be amended as follows: 1) There should be a provision clearly stipulating that inmates during consideration can wear their own clothes, except in cases where it is necessary to wear a prison uniform that is completely different from that of a prisoner. Especially if it is the case where the court orders the withdrawal of untried prisoners to the court for proceedings, they must be allowed to wear internationalist attire. 2) The use of restraints on untried prisoners should be avoided while transporting pending prisoners to court. 3) The detention of untried prisoners during court proceedings should be concealed from the public eye. 4) The provisions on such matters should be added to the Prisons Act B.E. 2560

Keywords: treatment of inmates, protection of inmates' rights, pending untried prisoners

บทนำ

ปัจจุบันประชากรในเรือนจำทั่วโลกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีมากกว่า 11 ล้านคน เพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 8 ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาซึ่งศาลยังมิได้มีคำพิพากษา ถึงที่สุดก็มีจำนวนมากกว่า 3 ล้านคน เพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 30 (องค์การการปฏิรูปการลงโทษสากล และสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2564) ทำให้สมัชชาแห่งสหประชาชาติได้ กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในปี ค.ศ.1955 (Standard Minimum Rule for the Treatment of Prisoners - SMR) (สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน), 2564) เป็นแนวทางที่ประชาคมโลกช่วยกันคิดค้น และสร้างขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง โดยกำหนดเป็น มาตรฐาน ขั้นต่ำๆ ประเทศใดจะใช้เป็นแม่แบบ หรือแนวทางในการออกกฎหมาย ภายในประเทศ หรือกำหนดนโยบายในทางบังคับโทษจำคุกก็สามารถทำได้ เป็นการร่วมกัน สร้างความเหมือนกันในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังบนความแตกต่างของแต่ละประเทศ (ธานี วร ภัทร์, 2553) ต่อมาได้รับการปรับปรุงในปี 2015 (สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน), 2559) โดยที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ (UN General Assembly) ได้ รับรอง SMRs ฉบับปรับปรุง เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2558 โดยมีชื่อทางการว่าข้อกำหนด มาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (United Nations Standard Minimum Rule for the Treatment of Prisoners) หรือเรียกว่า “ข้อกำหนดแมนเดลลา” (The Mandela Rules) โดยเพิ่มเติมเนื้อหาในส่วนการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังที่ควบคู่ไปกับ แนวปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ภายใต้แนวคิดเรื่องการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การไม่ เลือกปฏิบัติ การห้ามทรมาน และทารุณโหดร้าย นอกจากนี้ในข้อกำหนดดังกล่าวยังกำหนดให้ ต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาแตกต่างจากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเด็ดขาดด้วย (สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน), 2564)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 29 ได้กำหนดไว้ว่า ในคดีอาญานั้นให้ สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดง ว่าได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระหว่างพิจารณาจึงต้องแตกต่างจากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเด็ดขาด แต่ในปัจจุบันประเทศไทย ยังคงมีภาพที่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาซึ่งเดินทางไปศาล เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยใส่ ชุดนักโทษเสื้อสีน้ำตาล การนำตัวออกจากสถานที่ควบคุมตัวเพื่อขึ้นรถของกรมราชทัณฑ์ จนกระทั่งเข้าสถานที่คุมขังบริเวณใต้ถุนศาลเพื่อรอการเบิกตัว ซึ่งเมื่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา

เหล่านี้ลงจากรถบางรายเดินมาพร้อมกับเครื่องพันธนาการที่เห็นได้อย่างชัดเจน อาทิ กรณีอดีตนักการเมือง และแกนนำ นปช. ซึ่งถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีหมิ่นประมาทอดีตนายกรัฐมนตรีรายหนึ่งก็มีภาพการสวมใส่ชุดนักโทษและถูกใส่เครื่องพันธนาการเดินทางไปศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณา ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าว มีลักษณะเป็นการทำให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาที่ต้องถูกควบคุมตัวไปดำเนินกระบวนการในศาลถูกตีตราจากผู้พบเห็น เป็นการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งที่รัฐธรรมนูญก็บัญญัติไว้แล้วว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำผิด ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและข้อกำหนดแมนเดลลาโดยเฉพาะเมื่อมีการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณา

แนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์โดยเท่าเทียมกัน แต่ในทางปฏิบัติสิทธิเหล่านั้นอาจจะถูกละเมิดหรือถูกรอน เนื่องจากแต่ละรัฐมีแนวคิดทางการเมืองการปกครอง สังคม และวัฒนธรรมที่ต่างกันไป อาจส่งผลกระทบต่อการละเมิดสิทธิของประชาชนบางกลุ่มของประเทศ (แอมเนสตี อินเตอร์เนชันแนล ประเทศไทย, 2555) โดยรัฐธรรมนูญและกระบวนการยุติธรรมต่างมีจุดร่วมกันหลายประการ เช่น ต่างวางบรรทัดฐานความชอบในสังคมเช่นเดียวกัน และต่างมีส่วนสัมพันธ์กับครรลองแห่งการปกครองประเทศเช่นเดียวกัน (คณิต ฌ นคร, 2556) ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์เยอรมันได้เคยวินิจฉัยในคดีเกี่ยวกับ "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" โดยอธิบายว่า เป็นการเรียกร้องการสร้างอิสระของปัจเจกบุคคลในรัฐเสรีประชาธิปไตย ถือว่ามีคุณค่าสูงสุดที่ไม่อาจล่วงละเมิดได้จึงเป็นสิ่งที่ต้องให้ความเคารพ ดังนั้น จำเป็นจะต้องทำให้เกิดความมั่นคงแก่ปัจเจกบุคคลในการพัฒนาลักษณะส่วนบุคคลให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (บรรเจิด ถึงคะเนติ, 2547) โดยหลักที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of innocent) กฎหมายอังกฤษถือว่าหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์เป็นหลักการพื้นฐานของ สิทธิมนุษยชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นอกจากนี้ประเทศฝรั่งเศสในปฏิญญาเกี่ยวกับสิทธิของพลเมืองฝรั่งเศสได้บัญญัติหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ไว้เช่นกันโดยบัญญัติไว้ใน Article 9 และ Voltaire นักเขียนและนักปรัชญาฝรั่งเศสได้กล่าวว่า "การปล่อยผู้กระทำความผิดหนึ่งคน ดีกว่าการลงโทษผู้บริสุทธิ์หนึ่งคน" (ปกป้อง ศรีสนิท, 2564) โดยเมื่อพิจารณาถึงหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ได้กำหนดหลักการดังกล่าวไว้ตลอดมา การจะปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาจะต้องแตกต่างจากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเด็ดขาด

ด้วยเหตุนี้บทความนี้จึงมุ่งที่จะกล่าวถึงสิทธิผู้ต้องขัง กรณีการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาซึ่งยังเป็นปัญหาในทางกฎหมายทั้งตาม

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และในทางปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับหลักของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รวมทั้งข้อกำหนดแมนเดลลาเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และวางแนวทางการปฏิบัติเมื่อมีการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาให้สอดคล้องกันและเป็นเอกภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา
2. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ สิทธิเสรีภาพ และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา เมื่อมีการควบคุมตัวไปศาลในต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ เปรียบเทียบการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลของไทยและต่างประเทศ
4. เพื่อเสนอปรับปรุงแก้ไขการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลของไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้วิธีการค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาเกี่ยวกับสิทธิผู้ต้องขัง กรณีการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาล โดยรวบรวมและค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมา ข้อมูล ความรู้หลักกฎหมาย บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎระเบียบปฏิบัติในปัจจุบัน จากหนังสือ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บันทึกการประชุม ตลอดจนข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ทั้งจากในประเทศไทยและต่างประเทศ แล้วนำมาประมวล วิเคราะห์ เปรียบเทียบ หาข้อสรุป และนำเสนอแนวทางที่นำมาปรับใช้กับประเทศไทยได้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์และอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง กำหนดให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาจะสามารถใช้เครื่องแต่งกายส่วนตัวได้ แต่หากไม่มีและจำเป็นต้องให้จ่ายเครื่องแต่งกายที่กำหนดไว้สำหรับนักโทษเด็ดขาดชั้นกลางตามความจำเป็น คือ เสื้อคอกลมแขนสั้นแค่คอสีน้ำตาลอ่อน กางเกงขาสั้นเหนือเข่าพองามสีน้ำตาลเข้ม สำหรับนักโทษชาย ส่วนนักโทษหญิงให้สวมใส่เสื้อคอกลมผ่าหน้าเล็กนอยแขนสั้นแค่คอสีน้ำตาลอ่อน ผ่าถุงสีน้ำตาลเข้ม สรุปได้ว่าการแต่งกายของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาเป็นเช่นเดียวกับการแต่งกายของนักโทษเด็ดขาดชั้นกลาง โดยที่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาจะไม่ได้รับอนุญาตให้สวมใส่เครื่องแต่งกายส่วนตัว อันจะทำให้ประชาชนหรือบุคคลทั่วไปมองเห็นและทราบได้ว่าเป็นผู้ต้องขังหรือผู้กระทำผิดเช่นเดิม ทั้งยังมีการไม่อนุญาตให้นำเสื้อผ้าติดตัวไปที่ศาลซึ่งตอกย้ำว่า

ยังไม่มีกรอนุญาตให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาสวมใส่เครื่องแต่งกายของตนเองเมื่อต้องถูกเบิกตัวไปตามคำสั่งศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล ซึ่งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณากับนักโทษเด็ดขาดให้แตกต่างกัน โดยผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาได้รับอนุญาตให้ใส่เสื้อผ้าส่วนตัวและกางเกงชั้นในส่วนตัวที่ผู้ต้องหาจัดเตรียมมาด้วยค่าใช้จ่ายของตนเอง ส่วนนักโทษที่ถูกศาลพิพากษาแล้ว (Convicted Person) ให้ใช้เสื้อผ้าที่เรือนจำจัดเตรียมให้โดยเป็นเครื่องแบบของเรือนจำสี่เทา ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แม้กฎหมายจะกำหนดให้ผู้ต้องขังต้องสวมชุดนักโทษ แต่หากมีความจำเป็นที่ต้องพาตัวผู้ต้องขังออกไปข้างนอกเรือนจำผู้บัญชาการเรือนจำอนุญาตให้ผู้ต้องขังสวมเสื้อผ้าของตนเองได้ เว้นแต่จะเกรงว่าจะหลบหนี ทั้งนี้ ในปัจจุบันเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของผู้ต้องขังในเรือนจำของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะคล้ายคลึงกับเสื้อผ้าสำหรับใส่ทำงานปกติ ส่วนสหรัฐอเมริกาได้กำหนดเครื่องแต่งกายของผู้ต้องขังทุกคนให้เป็นเครื่องแบบเดียวกันโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ ทนทาน ประหยัด ง่ายต่อการซ่อมแซมและรักษาความสะอาด แต่เมื่อพิจารณาตามข้อกำหนดแมนเดลลากำหนดไว้ชัดเจนว่า ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาต้องได้รับอนุญาตให้สวมใส่เสื้อผ้าของตนเอง แต่หากเป็นกรณีศาลมีคำสั่งเบิกตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต้องอนุญาตให้สวมใส่เสื้อผ้าของตนเอง หากมีความจำเป็นอย่างยั้งจะสวมชุดของเรือนจำก็ได้แต่ต้องมีความแตกต่างจากชุดที่จัดให้กับนักโทษเด็ดขาดเท่านั้น ดังนั้นจากการศึกษาจึงเห็นได้ว่าประเทศไทยยังปฏิบัติไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษและนานาชาติอยู่

ตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์และอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลในประเทศไทยเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาได้หากเห็นเป็นการสมควร นั่นคือเป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น ทำให้ในทางปฏิบัติประเทศไทยจะมีการใช้เครื่องพันธนาการในกรณีที่มีการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลอย่างแพร่หลาย ดังจะเห็นได้จากภาพข่าวตามสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เมื่อมีกรณีผู้มีชื่อเสียงกลายเป็นผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา หรือเป็นคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชน และมีการควบคุมตัวบุคคลนั้นไปศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกาจะพบว่าทั้ง 3 ประเทศดังกล่าวอนุญาตให้ใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังในกรณีที่มีการนำตัวผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำ รวมทั้งการขนส่งผู้ต้องขังจากเรือนจำไปศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณา แต่ไม่อนุญาตให้มีการใช้เครื่องพันธนาการในการควบคุมตัวผู้ต้องขังในระหว่างการพิจารณาคดีในห้องพิจารณา นอกจากนี้ที่ตั้งของศาล ในประเทศญี่ปุ่นและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียังพบว่าศาลหลายแห่งจะอยู่ติดกับทัณฑสถานหรือเรือนจำโดยมีการทำเป็นอุโมงค์ลอดระหว่างศาลไปถึงเรือนจำได้เลย เพื่อความสะดวกในการขนส่งผู้ต้องขัง ทั้งยังลด

ความจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพินธนาการเพื่อป้องกันผู้ต้องขังหลบหนีอีกด้วย ดังนั้น จากการศึกษาจึงเห็นได้ว่าประเทศไทยก็ปฏิบัติได้สอดคล้องและเทียบเท่ากับที่ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษกำหนดไว้ และสอดคล้องกับนานาชาติที่ยกตัวอย่างมา แต่เมื่อพิจารณาตามหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ประกอบกับข้อกำหนดแมนเดลลาในข้อกำหนด 111 (2) ที่ว่าผู้ต้องขังที่ยังไม่ต้องคำพิพากษาอันเป็นที่สุดท้ายที่สุดให้เป็นผู้กระทำผิดต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และต้องได้รับการปฏิบัติเช่นนั้น ทั้งนี้ หากมองความเจริญด้านเทคโนโลยีในโลกยุคปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีตัวเลือกใหม่ที่หลีกเลี่ยงการใช้เครื่องพินธนาการได้ คือการใช้ “อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว” (Electronic Monitoring) หรือ “EM” เป็นอุปกรณ์รับส่งสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์พร้อมกับชุดอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการติดตามตัว รวมถึงการตรวจสอบความเคลื่อนไหว หรือตำแหน่งของตัวบุคคล ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยได้นำมาใช้กับผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวแทนการวางหลักประกันแล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่าผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาต่างก็คือบุคคลผู้ได้รับประโยชน์จากหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ทั้งสิ้น แต่ผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวได้รับอนุญาตให้ใช้ชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับต่อนก่อนถูกกล่าวหา โดยแทบจะไม่มีผลกระทบใด ๆ เลย แต่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณากลับต้องถูกตัดขาดจากชีวิตประจำวันเต็ม และต้องเข้าไปใช้ชีวิตในเรือนจำจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตประจำวันของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาอย่างมาก ดังนั้นจึงควรให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณามีสิทธิเท่าเทียมกับผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งหากไม่มีพฤติการณ์แน่ชัดว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาจะหลบหนี การเลือกใช้เครื่องพินธนาการระหว่างขนส่งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลนั้นน่าจะสอดคล้องกับหลักกฎหมายและข้อกำหนดดังกล่าว

ส่วนการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาประเทศญี่ปุ่นและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีหลักกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน คือ ทำการขนส่งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาผ่านอุโมงค์จากเรือนจำ หรือทัณฑสถานไปยังศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณา เนื่องจากศาลมีที่ตั้งอยู่ติดกับเรือนจำหรือ ทัณฑสถาน ทำให้การขนส่งดังกล่าวทำได้โดยสะดวกและลดปัญหาต่าง ๆ ในการขนส่งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา และทำให้ความจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพินธนาการมีน้อยมาก รวมทั้งทั้งป้องกันการที่ประชาชนหรือบุคคลทั่วไปจะพบเห็นผู้ต้องขังในขณะที่ใช้เครื่องพินธนาการได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้เป็นการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังไม่ให้ถูกตีตราจากประชาชนไปโดยอัตโนมัติ ส่วนในข้อกำหนดแมนเดลลาและข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณาคดี กำหนดไว้สอดคล้องกันว่ากรณีที่มีการย้ายผู้ต้องขังจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งให้กระทำโดยเปิดเผยต่อสาธารณะให้น้อยสุด และไม่ให้ผู้ต้องขังได้ถูกดูหมิ่น ตกเป็นเป้าความ

สนใจ หรือเปิดเผยต่อสาธารณะไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ แต่การควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลในประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดถึงวิธีการและขั้นตอนในการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลไว้โดยเฉพาะ ทำให้ไม่มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนทั้งประเทศ โดยในทางปฏิบัติขั้นตอนที่เกิดปัญหา คือ ขั้นตอนการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาลงจากรถเพื่อไปเข้าห้องควบคุมตัวที่อยู่ใต้ถุนศาล รอเบิกตัวไปดำเนินกระบวนการพิจารณา จะทำให้ประชาชน บุคคลทั่วไป หรือญาติของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณารายอื่น ๆ พบเห็นผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาซึ่งสวมชุดนักโทษชั้นกลาง และถูกสวมเครื่องพันธนาการเดินทางมาจากรถทำให้เกิดการตีตราผู้ต้องขังระหว่างพิจารณามากเกินไป

อภิปรายผล

เมื่อพิจารณาจากการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการฟ้องคดี (Pre - trial stage) ขั้นตอน ในการสอบสวนและการฟ้องร้อง ในขั้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะสามารถกระทำเพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่ามคา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดนั้น ดังนั้น เมื่อการสอบสวนคดีอาญาเริ่มคลี่คลายที่บ่งชี้ว่าคดีมีมูลและมีความน่าเชื่อถือที่อาจจะต้องมีการฟ้องร้องต่อไป และโดยที่ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิที่จะโต้แย้งคัดค้านอันเป็นไปตาม "หลักฟังความทุกฝ่าย" ในกรณีเช่นนี้จะต้องมีการเรียกหรือออกหมายเรียกหรือการขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาเพื่อดำเนินการต่อไป (คณิต ฌ นคร, 2553) และเมื่อพิจารณาเทียบกับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว องค์การราชทัณฑ์จึงต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาให้เป็นเช่นนั้น แต่จากการศึกษาพบว่าในประเทศไทยยังมีบางประการที่ไม่สอดคล้องกับหลักการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนี้

1. หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา โดยเหตุที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ก็เพราะในการพิจารณาคดีอาญาในศาลจะมีคู่ความสองข้าง ข้างหนึ่งคือโจทก์ ซึ่งหมายถึงอัยการและตำรวจซึ่งเป็นตัวแทนรัฐ เมื่ออัยการฟ้องจำเลยในคดีใดแล้วเท่ากับว่ารัฐเข้าไปเกินครึ่งแล้วว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด มิเช่นนั้นอัยการก็คงสั่งไม่ฟ้องคดี ในขณะที่อีกข้างหนึ่งคือจำเลย ซึ่งเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อมาศาลอาวุธที่ใช้ต่อสู้กันข้างฝ่ายรัฐมีอำนาจบังคับประชาชนกระบวนสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ในขณะที่ฝ่ายจำเลยไม่มีอาวุธใดในการต่อสู้กับรัฐ หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จึงเป็นความเป็นธรรมพื้นฐานที่ให้กับจำเลยเพื่อใช้ต่อสู้คดีกับรัฐต่อหน้าศาลที่เป็นกลาง ซึ่งความจริงจะปรากฏออกมาจากกระบวนการที่เป็นธรรมดังกล่าว (ปกป้อง ศรีสนิท, 2564) การคุมขังบุคคลไว้ในระหว่างพิจารณาคดีเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับรัฐในการดำเนินคดีขั้นกำหนดคดี หรือเป็นหลักประกัน

สำหรับรัฐในการดำเนินคดีชั้นบังคับคดีหรือเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับรัฐทั้งสองประการดังกล่าว เนื่องมาจากในการดำเนินคดีอาญานั้นการมีตัวผู้ถูกกล่าวหา ไว้อยู่ตลอดการดำเนินคดีเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น เพราะต้องมีการกระทำที่เปิดเผย ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวน หรือในการดำเนินคดีในศาลที่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย นอกจากนั้นเพื่อมิให้ผู้ถูกกล่าวหาไปทำลายพยานหลักฐานอันส่งผลเสียให้กับรูปคดีอีกด้วย (คณิต ณ นคร, 2549)

2. สิทธิเสรีภาพ และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา เมื่อมีการควบคุมตัวไปศาลในต่างประเทศ

2.1 การแต่งกายของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไปศาล

ตามข้อกำหนดแมนเดลลากำหนดเรื่องการแต่งกายของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไว้ชัดเจนว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาต้องได้รับอนุญาตให้สวมใส่เสื้อผ้าของตนเอง แต่หากจำเป็นต้องสวมชุดของเรือนจำต้องให้เป็นชุดที่มีความแตกต่างจากชุดที่จัดให้กับนักโทษเด็ดขาด และในกรณีให้ผู้ต้องขังที่ออกนอกเรือนจำเครื่องแต่งกายต้องไม่เป็นเป้าสายตาประชาชน สำหรับประเทศญี่ปุ่นได้มีการกำหนดแยกแยะความแตกต่างของเสื้อผ้าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณากับเสื้อผ้าของนักโทษเด็ดขาด ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา จัดเป็นผู้ถูกกล่าวหา (Accused Person) และผู้ต้องโทษกักขังที่ถูกตัดสินจำคุกใน Workhouse ให้ใส่เสื้อผ้าด้วยค่าใช้จ่ายของตนเอง แต่หากไม่สามารถหาได้อาจขอยืมมาใช้ก็ได้ ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียืนยันตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ทำให้สิทธิในการสวมใส่เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของผู้ต้องขัง ในปัจจุบันของผู้ต้องขังในเรือนจำของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะมีลักษณะที่ไม่โดดเด่น (ไม่เป็นลายขวาง) แต่จะคล้ายคลึงกับเสื้อผ้าสำหรับใส่ทำงานปกติ เสื้อผ้าที่ให้สวมใส่ต้องอยู่ในขอบเขตของความเหมาะสม ส่วนเรือนจำในสหรัฐอเมริกาได้กำหนดเครื่องแต่งกายของผู้ต้องขังทุกคนให้เป็นเครื่องแบบเดียวกัน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ ทนทาน ประหยัด ง่ายต่อการซ่อมแซมและรักษาความสะอาด โดยจัดให้มีทั้งเสื้อเชิ้ต เสื้อยืด กางเกงขายาว กางเกงขั้วใน เข็มขัด ถุงเท้า รองเท้า และเสื้อกันหนาว เป็นต้น

2.2 การใช้เครื่องพันธนาการของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไปศาล

ในข้อกำหนดแมนเดลลาพบว่า ในหมวดที่ว่าด้วยผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไม่ได้บัญญัติถึงการใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไว้ แต่กำหนดให้ อาจใช้เครื่องพันธนาการอื่นที่ไม่ใช่โซ่เหล็กหรือเครื่องพันธนาการที่มีลักษณะที่ย่ำยีศักดิ์ศรีหรือก่อให้เกิดความเจ็บปวดได้ ในประเทศญี่ปุ่นสำนักงานราชทัณฑ์ (Correction Bureau) ได้บัญญัติว่า ในกรณีที่เกรงว่าผู้ต้องขังจะหลบหนี หรือใช้ความรุนแรง หรือฆ่าตัวตาย หรือในกรณีที่ผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำ อาจใช้เครื่องพันธนาการได้ แต่เมื่อพิจารณาที่ตั้งของศาล ในประเทศญี่ปุ่นหลายแห่งจะอยู่ติดกับทัณฑสถานหรือเรือนจำ โดยมีการทำเป็นอุโมงค์ลอดระหว่างศาลไปถึงเรือนจำได้เลย ทำให้ง่ายและสะดวกต่อการขนส่งผู้ต้องขัง ทำให้ลดความ

จำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการเพื่อป้องกันผู้ต้องขังหลบหนี สำหรับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังโดยเฉพาะ ได้แก่ มาตรา 88 (4) ในกรณีที่มีการนำตัวผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำ การพาตัวไปศาล หรือการขนส่งอื่นใด อนุญาตให้ใช้เครื่องพันธนาการได้ นอกจากนี้ในบางศาลจะมีการสร้างอุโมงค์ลอดระหว่างศาล ไปถึงเรือนจำซึ่งคล้ายคลึงกับศาลในประเทศญี่ปุ่น ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกาจะอนุญาตให้ใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนีในระหว่างขนย้ายผู้ต้องขังจากเรือนจำไปศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีนั้น แต่ปัจจุบันได้ยกเลิกการใช้โซ่ตรวน (shackles) กับผู้ต้องขังแล้ว

2.3 การควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาล

ในข้อกำหนดแมนเดลลาได้กำหนดกรอบกว้าง ๆ ไว้ว่า กรณีที่มีการย้ายผู้ต้องขังจากที่หนึ่ง ไปยังอีกที่หนึ่งให้กระทำโดยเปิดเผยต่อสาธารณะให้น้อยสุด และให้มีแนวปฏิบัติเพื่อป้องกันอย่างเหมาะสมไม่ให้ผู้ต้องขังได้ถูกดูหมิ่น ตกเป็นเป้าความสนใจ หรือเปิดเผยต่อสาธารณะไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ ในประเทศญี่ปุ่นและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศที่มีกฎหมายคุ้มครองเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา วิธีการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลจะขนส่งผ่านอุโมงค์จากเรือนจำ หรือทัณฑสถาน ไปยังศาล เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณา ทำได้โดยสะดวกและลดปัญหาต่าง ๆ ในการขนส่งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาลดการสิ้นเปลืองอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่ต้องขนย้ายนักโทษจากเรือนจำไปยังศาล ตลอดจนป้องกันการที่ประชาชนหรือบุคคลทั่วไปจะพบเห็นการขนส่งผู้ต้องขังในขณะที่ใช้เครื่องพันธนาการอีกด้วย เพื่อปกป้องสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังไม่ให้ถูกตีตราจากประชาชน

3. การควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลของไทยและต่างประเทศ

3.1 ปัญหาเรื่องเครื่องแต่งกายของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณากรณีไปศาล

จากการศึกษาพบว่าแม้ประเทศไทยกำหนดให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาจะสามารถใช้เครื่องแต่งกายส่วนตัวได้ แต่หากไม่มีและจำเป็นให้จ่ายเครื่องแต่งกายที่กำหนดไว้สำหรับนักโทษเด็ดขาดชั้นกลางตามความจำเป็น ซึ่งในทางปฏิบัติกรมราชทัณฑ์ยังไม่มี อนุญาตให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาสวมใส่เครื่องแต่งกายของตนเองเมื่อต้องถูกเบิกตัวไปศาล เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณา ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศประเทศญี่ปุ่น พบว่า มีการแยกเครื่องแต่งกายระหว่างผู้ต้องขังระหว่างพิจารณากับนักโทษเด็ดขาดให้แตกต่างกัน โดยผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาได้รับอนุญาตให้ใส่เสื้อผ้าส่วนตัวและกางเกงชั้นในส่วนตัวที่ผู้ต้องหาจัดเตรียมมาด้วยค่าใช้จ่ายของตนเอง ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แม้กฎหมายจะกำหนดให้ผู้ต้องขังต้องสวมชุดนักโทษ แต่หากมีความจำเป็นที่ต้องพาตัวผู้ต้องขังออกไปข้างนอกเรือนจำ ผู้บัญชาการเรือนจำอนุญาตให้ผู้ต้องขังสวมเสื้อผ้าของตนเองได้ เว้นแต่จะเกรงว่าจะหลบหนี ส่วนสหรัฐอเมริกาได้กำหนดเครื่องแต่งกายของผู้ต้องขังทุกคนให้เป็นเครื่องแบบ

เดียวกัน โดยจัดให้มีทั้งเสื้อเชิ้ต เสื้อยืด กางเกงขายาว กางเกงขี้นใน เข็มขัด ถุงเท้า รองเท้า และเสื้อกันหนาว เป็นต้น แต่เมื่อพิจารณาตามข้อกำหนดแมนเดลลาที่กำหนดไว้ชัดเจนว่าหากเป็นกรณีที่ศาลมีคำสั่งเบิกตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต้องอนุญาตให้สวมใส่เสื้อผ้าของตนเองและต้องไม่เป็นเป้าสายตาของประชาชนหรือบุคคลทั่วไป หากมีความจำเป็นอย่างยิ่งจะสวมชุดของเรือนจำก็ได้แต่ต้องมีความแตกต่างจากชุดที่จัดให้กับนักโทษเด็ดขาดเท่านั้น ดังนั้นจากการศึกษาจึงเห็นได้ว่าประเทศไทยยังปฏิบัติไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษและนานาชาติอยู่

3.2 ปัญหาการใช้เครื่องพันธนาการของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณากรณีไปศาล

ในประเทศไทยหากมีการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาล เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาได้หากเห็นเป็นการสมควร นั่นคือเป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น ทำให้ในทางปฏิบัติประเทศไทยจะมีการใช้เครื่องพันธนาการในกรณีที่มีการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลอย่างแพร่หลาย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกาจะพบว่าทั้ง 3 ประเทศดังกล่าวอนุญาตให้ใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังในกรณีที่มีการนำตัวผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำ รวมทั้งการขนส่งผู้ต้องขังจากเรือนจำไปศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณา นอกจากนี้ที่ตั้งของศาลในประเทศญี่ปุ่นและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียังพบว่าศาลหลายแห่งจะอยู่ติดกับทัณฑสถานหรือเรือนจำโดยมีการทำเป็นอุโมงค์ลอดระหว่างศาลไปถึงเรือนจำได้เลย ทำให้ลดความจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการเพื่อป้องกันผู้ต้องขังหลบหนีอีกด้วย ส่วนข้อกำหนดแมนเดลลาได้กำหนดให้ใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังในระหว่างเคลื่อนย้ายผู้ต้องขังได้ แต่จะต้องถอดออกเมื่อผู้ต้องขังปรากฏตัวต่อหน้าศาล ดังนั้น จากการศึกษาจึงเห็นได้ว่าประเทศไทยก็ปฏิบัติได้สอดคล้องและเทียบเท่ากับที่ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษกำหนดไว้ และสอดคล้องกับนานาชาติที่ยกตัวอย่างมา แต่เมื่อพิจารณาตามหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ ประกอบกับข้อกำหนดแมนเดลลา ในข้อกำหนด 111 (2) ที่ว่าผู้ต้องขังที่ยังไม่ต้องคำพิพากษาอันเป็นที่สุดท้ายที่สุดให้เป็นผู้กระทำผิดต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และต้องได้รับการปฏิบัติเช่นนั้น ทั้งนี้ หากมองความเจริญด้านเทคโนโลยีในโลกยุคปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีตัวเลือกใหม่ที่หลีกเลี่ยงการใช้เครื่องพันธนาการได้ คือการใช้ “อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว” หรือ “EM” เป็นอุปกรณ์รับส่งสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์พร้อมกับชุดอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการติดตามตัว รวมถึงการตรวจสอบความเคลื่อนไหว หรือตำแหน่งของตัวบุคคล ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยได้นำมาใช้กับผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวแทนการวางหลักประกันแล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่าผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาต่างก็คือบุคคลผู้ได้รับประโยชน์จากหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ทั้งสิ้น แต่ผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวได้รับอนุญาต

ให้ใช้ชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับตอนก่อนถูกกล่าวหา แต่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาก็ต้องถูกตัดขาดจากชีวิตประจำวันเดิมและต้องเข้าไปใช้ชีวิตในเรือนจำจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา ดังนั้นหากไม่มีพฤติการณ์แน่ชัดว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีจะหลบหนีการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาในระหว่างขนส่งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลนั้นน่าจะไม่มีสอดคล้องกับหลักกฎหมายและข้อกำหนดที่กล่าวมาดังกล่าว

3.3 ปัญหาในการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาล

การควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลในประเทศไทยนั้น ไม่มีบทบัญญัติใดบัญญัติถึงวิธีการและขั้นตอนในการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลไว้ โดยเฉพาะ ในทางปฏิบัติที่พบเห็นทั่วไปคือการนำผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาออกจากเรือนจำหรือทัณฑสถานเพื่อไปขึ้นรถของกรมราชทัณฑ์จากนั้นก็เดินทางไปที่ศาล เมื่อไปถึงศาลเจ้าหน้าที่ก็จะนำผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาลงจากรถที่จะไปจอด ที่ข้างศาลหรือด้านหลังศาล เพื่อนำผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปเข้าห้องควบคุมตัวเพื่อรอเปิดตัวไปดำเนินกระบวนการพิจารณา ซึ่งในระหว่างนี้ทำให้ความเสี่ยที่จะพบเห็นผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาซึ่งสวมชุดนักโทษชั้นกลางและถูกสวมใส่เครื่องพันธนาการเดินลงมาจากรถ นอกจากนี้หากเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ ผู้มีชื่อเสียง หรือคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชนก็จะมีสื่อมวลชนให้ความสนใจและมาติดตามเพื่อ นำเสนอข่าว ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะมีการบันทึกภาพและเสียงของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาเพื่อนำออกไปเผยแพร่ตามสื่อต่าง ๆ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวไม่มีความมิดชิดและไม่ได้ห้ามหรือปิดกั้นไม่ให้ประชาชน บุคคลทั่วไป หรือสื่อมวลชนเข้าไปยังบริเวณดังกล่าว ทำให้อาจเกิดปัญหาการตีตราผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว ส่วนในประเทศญี่ปุ่นและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีแนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน คือ ทำการขนส่งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาผ่านอุโมงค์จากเรือนจำ หรือทัณฑสถานไปยังศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณา ทำให้การขนส่งดังกล่าวทำได้โดยสะดวกและลดปัญหาต่าง ๆ ลดการตีตราจากประชาชนไปโดยอัตโนมัติ ส่วนในข้อกำหนดแมนเดลา และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณาคดี กำหนดไว้สอดคล้องกันว่ากรณีที่มีการย้ายผู้ต้องขังจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งให้กระทำโดยเปิดเผยต่อสาธารณะให้น้อยที่สุด และให้มีแนวปฏิบัติเพื่อป้องกันอย่างเหมาะสมไม่ให้ผู้ต้องขังได้ถูกดูหมิ่นตกเป็นเป้าความสนใจ หรือเปิดเผยต่อสาธารณะไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ แต่การควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลในประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดถึงวิธีการและขั้นตอนในการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลไว้โดยเฉพาะทำให้ไม่มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนทั้งประเทศ

4. จากหลักกฎหมายสากลที่เป็นหลักเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา ได้แก่ หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของนานาอารยประเทศ

รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็ได้บัญญัติถึงหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ไว้ในรัฐธรรมนูญด้วยโดยกำหนดไว้ว่าในคดีอาญานั้นให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ดังนั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาจึงต้องแตกต่างจากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเด็ดขาดที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว สอดรับกับข้อกำหนดแมนเดลลา ซึ่งกำหนดให้ต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาต้องแตกต่างจากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเด็ดขาดที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วด้วย เมื่อพิจารณาจากเหตุผลทางกฎหมายที่ต้องมีการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาก็เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปโดยเรียบร้อย เพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย และเพื่อประกันการบังคับโทษ ซึ่งการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาเป็นข้อยกเว้นที่ให้รัฐกระทำเท่าที่จำเป็น ฉะนั้น รัฐจะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาขณะที่ยังอยู่ในการควบคุมตัวอย่างอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณายังเป็นกรณีที่เปราะบางและสุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาอย่างยิ่งยวด แต่ในปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีภาพที่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาซึ่งเดินทางไปศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยสวมใส่ชุดเช่นเดียวกับนักโทษชั้นกลาง และถูกใช้เครื่องพันธนาการระหว่างการขนส่ง ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวมีลักษณะเป็นการทำให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาที่ต้องถูกควบคุมตัวไปดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล ถูกตีตราจากผู้พบเห็น ซึ่งอาจจะเป็นญาติของผู้ต้องหาหรือจำเลยอื่น หรือผู้ที่อยู่ในบริเวณศาลว่าตีตราว่าเป็นอาชญากร หรือผู้กระทำความผิดทั้ง ๆ ที่ศาลยังไม่ได้พิพากษาเลยด้วยซ้ำ ทั้งยังเป็น การลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อีกด้วย ทั้งที่รัฐธรรมนูญก็บัญญัติไว้แล้วว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าได้กระทำความผิด ดังนั้นจะปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณานั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ซึ่งหากเปรียบเทียบระหว่างผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาจะเห็นภาพชัดเจนถึงความแตกต่างในการดำรงชีวิต ซึ่งทั้งผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาต่างก็คือบุคคลผู้ได้รับประโยชน์จากหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ทั้งสิ้น แต่ผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวได้รับอนุญาตให้ใช้ชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับต่อนก่อนถูกต้องหาว่ากระทำความผิด โดยแทบจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อชีวิตประจำวันเลย แต่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณากลับต้องถูกตัดขาดจากชีวิตประจำวันเดิมและต้องเข้าไปใช้ชีวิตในเรือนจำจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตประจำวันของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาอย่างมาก จะเห็นได้ว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาจะถูกกลืนเสรีภาพนับตั้งแต่ไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวแล้ว ดังนั้น เมื่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาถูกควบคุมตัวเข้าไปอยู่ใน

เรือนจำควรพิจารณาให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาได้รับสิทธิต่าง ๆ เท่าเทียมผู้ต้องหาที่ได้รับ การปล่อยตัวชั่วคราวให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

จากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาในกรณีการ ควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลนับแต่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาออกจากสถานที่ ควบคุมตัวจนกระทั่งกลับมายังสถานที่ดังกล่าวในประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น ประเทศเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกา รวมทั้งข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อ นักโทษพบว่า ยังไม่สอดคล้องและมีข้อแตกต่างกันอยู่หลายประการ ดังนี้

ปัญหาเรื่องเครื่องแต่งกายของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณากรณีไปศาลพบว่าในประเทศไทย การแต่งกายของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาเป็นเช่นเดียวกับการแต่งกายของนักโทษเด็ดขาด ชั้นกลาง โดยที่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาจะไม่ได้รับอนุญาตให้สวมใส่เครื่องแต่งกายส่วนตัว ทั้ง ยังมีการไม่อนุญาตให้นำเสื้อผ้าติดตัวไปที่ศาลซึ่งตอกย้ำว่ายังไม่มี การอนุญาตให้ผู้ต้องขัง ระหว่างพิจารณาสวมใส่เครื่องแต่งกายของตนเองเมื่อต้องถูกเปิดตัวไปตามคำสั่งศาลเพื่อดำเนิน กระบวนพิจารณา แตกต่างกับประเทศประเทศญี่ปุ่นที่มีการแยกเครื่องแต่งกายระหว่างผู้ต้องขัง ระหว่างพิจารณากับนักโทษเด็ดขาดให้แตกต่างกัน โดยผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาได้รับ อนุญาตให้ใส่เสื้อผ้าส่วนตัวได้ ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแม้กฎหมายจะกำหนดให้ ผู้ต้องขังต้องสวมชุดนักโทษ แต่ชุดนักโทษคล้ายคลึงกับเสื้อผ้าสำหรับใส่ทำงานปกติ แต่เมื่อ ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาต้องออกไปข้างนอกเรือนจำผู้บัญชาการเรือนจำอนุญาตให้ผู้ต้องขัง สวมเสื้อผ้าของตนเองได้ ส่วนในสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดเครื่องแต่งกายของผู้ต้องขังทุกคนให้ เป็นเครื่องแบบเดียวกัน ทั้งนี้ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษกำหนดไว้ ชัดเจนว่า หากเป็นกรณีที่ศาลมีคำสั่งเปิดตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลเพื่อดำเนิน กระบวนพิจารณาต้องอนุญาตให้สวมใส่เสื้อผ้าของตนเองและต้องไม่เป็นเป้าสายตาของ ประชาชนหรือบุคคลทั่วไป หากมีความจำเป็นอย่างยั้งจะสวมชุดของเรือนจำต้องแตกต่างจาก ชุดที่จัดให้กับนักโทษเด็ดขาดเท่านั้น ดังนั้นประเทศไทยยังปฏิบัติไม่สอดคล้องกับข้อกำหนด มาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษและนานาชาติอยู่

ปัญหาการใช้เครื่องพันธนาการของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณากรณีไปศาลในประเทศไทย เจ้าหน้าที่ของรัฐมีดุลพินิจที่จะใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาได้ ทำให้ ในทางปฏิบัติประเทศไทยจะมีการใช้เครื่องพันธนาการในกรณีที่มีการควบคุมตัวผู้ต้องขัง ระหว่างพิจารณาไปศาลอย่างแพร่หลาย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกาคงพบว่าทั้ง 3 ประเทศดังกล่าวอนุญาตให้ใช้เครื่อง พันธนาการกับผู้ต้องขังในกรณีที่มีการนำตัวผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำ รวมทั้งการขนส่งผู้ต้องขัง จากเรือนจำไปศาลเพื่อดำเนินกระบวนพิจารณา แต่ไม่อนุญาตให้มีการใช้เครื่องพันธนาการใน การควบคุมตัวผู้ต้องขังในระหว่างการพิจารณาคดีในห้องพิจารณา แต่ในกรณีที่ตั้งของศาลใน

ประเทศญี่ปุ่นและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหลายแห่งอยู่ติดกับทัศนสถานหรือเรือนจำโดยมีการทำเป็นอุโมงค์ลอดระหว่างศาลไปถึงเรือนจำได้เลย เพื่อความสะดวกในการขนส่งผู้ต้องขัง ทำให้ลดความจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ ส่วนข้อกำหนดแมนเดลลาได้กำหนดให้ใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังในระหว่างเคลื่อนย้ายผู้ต้องขังได้ แต่จะต้องถอดออกเมื่อผู้ต้องขังปรากฏตัวต่อหน้าศาล ดังนั้น จากการศึกษาจึงเห็นได้ว่าประเทศไทยก็ปฏิบัติได้สอดคล้องและเทียบเท่ากับที่ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษกำหนดไว้ และสอดคล้องกับนานาอารยประเทศที่ยกตัวอย่างมา แต่เมื่อพิจารณาตามหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ ประกอบกับข้อกำหนดแมนเดลลาในข้อกำหนด 111 (2) แล้ว ประกอบกับหากมองความเจริญทางด้านเทคโนโลยีในโลกยุคปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีตัวเลือกใหม่ที่หลีกเลี่ยงการใช้เครื่องพันธนาการได้ คือการใช้ “อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว” หรือ “EM” เป็นอุปกรณ์รับส่งสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์พร้อมกับชุดอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการติดตามตัว รวมถึงการตรวจสอบความเคลื่อนไหว หรือตำแหน่งของตัวบุคคล ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยได้นำมาใช้กับผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวแทนการวางหลักประกันแล้ว ดังนั้นการนำตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาคriminalการใช้เครื่องพันธนาการทุกกรณี แต่หากผู้ต้องขังระหว่างพิจารณามีพฤติการณ์แน่ชัดว่าจะหลบหนีก็ให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว หรือ “EM” แทน

ปัญหาในการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลประเทศญี่ปุ่นและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีแนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน คือ ทำการขนส่งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาผ่านอุโมงค์จากเรือนจำหรือทัศนสถานไปยังศาลเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณา ทำให้การขนส่งดังกล่าวทำได้โดยสะดวกและลดปัญหา ต่าง ๆ ในการขนส่งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา และป้องกันการที่ประชาชนหรือบุคคลทั่วไปจะพบเห็นการขนส่งผู้ต้องขังในขณะที่ใช้เครื่องพันธนาการได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้เป็นการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังไม่ให้ถูกตีตราจากประชาชนไปโดยอัตโนมัติ ส่วนในข้อกำหนดแมนเดลลาและข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณาคดี กำหนดไว้สอดคล้องกันว่ากรณีที่มีการย้ายผู้ต้องขังจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งให้กระทำโดยเปิดเผยต่อสาธารณะให้น้อยที่สุด และให้มีแนวปฏิบัติเพื่อป้องกันอย่างเหมาะสมไม่ให้ผู้ต้องขังได้ถูกดูหมิ่นตกเป็นเป้าความสนใจ แต่การควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลในประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดถึงวิธีการและขั้นตอนในการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลไว้โดยเฉพาะทำให้ไม่มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนทั้งประเทศ โดยในทางปฏิบัติขั้นตอนที่เกิดปัญหา คือ ขั้นตอนการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาลงจากรถเพื่อไปเข้าห้องควบคุมตัวที่อยู่ใต้ถุนศาล รอเบิกตัวไปดำเนินกระบวนการพิจารณา จะทำให้ประชาชนบุคคลทั่วไป หรือญาติของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณารายอื่น ๆ พบเห็นผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา

ซึ่งสวมชุดนักโทษชั้นกลาง และถูกสวมใส่เครื่องพันธนาการเดินลงมาจากรถทำให้เกิดปัญหา การตีตราผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาตามมาอีกได้

สรุป/เสนอแนะ

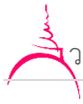
จากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาในกรณีการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลนับแต่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาออกจากสถานที่ควบคุมตัวจนกระทั่งกลับมายังสถานที่ดังกล่าวในประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น ประเทศเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกา รวมทั้งข้อกำหนดแมนเดลลาพบว่า ยังไม่สอดคล้องและมีข้อแตกต่างกันอยู่หลายประการที่ควรเสนอแนะ ให้แก้ไขดังต่อไปนี้ 1) ควรมี บทบัญญัติกำหนดไว้ชัดเจนว่าให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาสวมใส่เสื้อผ้าของตนเอง ได้ แต่ต้องมีความเหมาะสม โดยมีข้อยกเว้นว่าหากจำเป็นต้องสวมชุดของเรือนจำต้องให้เป็นชุดที่มีความแตกต่างจากชุดที่จัดให้กับนักโทษเด็ดขาด โดยเฉพาะกรณีศาลมีคำสั่งเบิกตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาล เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต้องอนุญาตให้สวมใส่เสื้อผ้าของตนเอง หรือเสื้อผ้าชุดสากลนิยมทรงสุภาพที่ทางกรมราชทัณฑ์จัดหาให้เท่านั้น เพื่อไม่ให้เป็นเป้าสายตา ซึ่งสอดคล้องกับข้อกำหนดแมนเดลลา 2) ควรดัดใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา ในระหว่างขนส่งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาล เนื่องจากต้องคำนึงถึงหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ รัฐจึงไม่ควรใช้เครื่องพันธนาการ แต่ทั้งนี้ควรกำหนดข้อยกเว้นไว้เพื่อให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐสามารถควบคุมเหตุร้ายได้ โดยกำหนดเพิ่มไปว่า ยกเว้น ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา มีพฤติการณ์แน่ชัดว่าจะหลบหนี ให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว หรือ “EM” แทน 3) การควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาลควรกระทำให้มีมิติชิดและปกปิดจากสายตาและการมองเห็นจากประชาชน บุคคลทั่วไป หรือสื่อมวลชน นับตั้งแต่ออกจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน ในระหว่างการขนส่ง การควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาลงจากรถเพื่อไปเข้าห้องควบคุมตัวที่อยู่ใต้ถุนศาล จนกระทั่งควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปยังห้องพิจารณา รวมทั้งการควบคุมตัวกลับเรือนจำหรือทัณฑสถาน ควรกำหนดให้บริเวณดังกล่าวเป็นเขตหวงห้ามเด็ดขาดไม่ให้บุคคลอื่นนอกจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าไปหรืออยู่ในบริเวณนั้น รวมทั้งกั้นผนังหรือกั้นเส้นทางที่ต้องควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาให้มีมิติชิดปิดทึบสามารถปิดบังสายตาประชาชนทั่วไปให้ได้มากที่สุด เพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดแมนเดลลา 4) ควรเพิ่ม บทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปศาล นับตั้งแต่ออกจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน ในระหว่างการขนส่ง การควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาลงจากรถ เพื่อไปเข้าห้องควบคุมตัวที่อยู่ใต้ถุนศาล จนกระทั่งควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาไปยังห้องพิจารณา รวมทั้งการควบคุมตัวกลับเรือนจำหรือทัณฑสถานเมื่อดำเนินกระบวนการแล้วเสร็จ ไว้ในกฎหมายหลัก เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน

และเป็นมาตรฐานทั้งประเทศ ทั้งยังเป็นหลักประกันการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาอีกด้วย โดยเพิ่มในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ดังนี้ “หมวด 9 วิธีการควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาเพื่อไปดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล” และเพิ่มมาตรา 75/1 ลงในหมวดดังกล่าว ดังนี้ “การควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาเพื่อไปดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลให้คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน และคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาอย่างยิ่ง ทั้งนี้ให้ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงยุติธรรมโดยเคร่งครัด”

เอกสารอ้างอิง

- คณิต ฒ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน.
- คณิต ฒ นคร. (2553). การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐกับการปล่อยชั่วคราว. ใน กระบวนการยุติธรรมกับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน .
- คณิต ฒ นคร. (2556). กระบวนการยุติธรรมในมุมมองของคณิต ฒ นคร. กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน.
- ธานี วรภัทร์. (2553). หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก. กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน.
- บรรเจิด ถึงคะเนติ. (2547). หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2564). สิทธิของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญ : หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์. เรียกใช้เมื่อ 13 กรกฎาคม 2565 จาก <https://www.the101.world/presumption-of-innocence/>
- สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน). (2559). คู่มือฉบับย่อสำหรับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา). กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ. 3.
- สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน). (2564). ข้อกำหนดเนลสันแมนเดลาและนโยบายเรือนจำ. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2565 จาก <https://www.tijthailand.org/th/highlight/detail/nelson-mandela-rules-and-prison-management>
- องค์การปฏิรูปการลงโทษสากล และสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. (2564). บทสรุปผู้บริหารแนวโน้มสถานการณ์เรือนจำโลก ปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2565 จาก <https://cdn.penalreform.org/wp-content/uploads/2021/08/GPT-2021>

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย. (2555). สิทธิมนุษยชน...ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.
กรุงเทพมหานคร: แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย.

พฤติกรรมการขนยาเสพติดของกลางในรถ*

BEHAVIOR OF DRUG TRAFFICKING IN CAR

ธารินทร์ กุลปรียะวัฒน์

Tarin Kulpreeyawat

มหาวิทยาลัยภาคกลาง

University of Central, Thailand

E-mail: kultarinn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการขนยาเสพติดของกลางในรถ และเพื่อศึกษาการรับฟังพยานหลักฐานในคดีที่พบยาเสพติดของกลางในรถ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเอกสารโดยศึกษาข้อมูลจากคำพิพากษาศาลฎีกา บทบัญญัติของกฎหมาย ตำราผลการวิจัยพบว่า คดีที่ขนยาเสพติดในลักษณะที่ซุกซ่อนอยู่ในรถยนต์ ศาลฎีกาถือว่ารถยนต์ของกลางเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด จึงต้องริบรถยนต์ของกลางตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (1) แต่คดีที่ขนยาเสพติดในลักษณะที่ไม่ได้ซุกซ่อนอยู่ในรถยนต์ เช่น ไว้ในบริเวณหน้ารถด้านคนขับ หรือไว้ในที่พื้นวางเท้าหลังเบาะคนขับรถยนต์ ศาลฎีกาถือว่ารถยนต์ของกลางไม่ใช่ยานพาหนะซึ่งได้ใช้ในการกระทำความผิดฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครองโดยตรง จึงไม่อาจริบได้ ส่วนการรับฟังพยานหลักฐานในคดีที่พบยาเสพติดของกลางในรถนั้น ศาลต้องพิจารณาคำเบิกความของพยานโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจชุดจับกุมโดยปกติจะต้องมาเบิกความสองปากหรือสามปากซึ่งเป็นพยานคู่ คำเบิกความของพยานคู่ต้องไม่แตกต่างกันในข้อสาระสำคัญ หากเบิกความแตกต่างกันในสาระสำคัญ ศาลถือว่ามิพิรุธและไม่รับฟังคำเบิกความของพยานโจทก์ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) การขนยาเสพติดควรวางยาเสพติดไว้ในห้องโดยสารรถยนต์ และไม่ควรถัดแปลงส่วนใดของรถยนต์ให้เป็นที่ยาเสพติด 2) เจ้าพนักงานตำรวจชุดจับกุมควรซ้อมเบิกความก่อนวันนัดเบิกความหนึ่งวันเพื่อไม่ให้เบิกความแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญ

คำสำคัญ: ยาเสพติด, ของกลาง, พยานหลักฐาน

* Received November 9, 2022; Revised November 9, 2022; Accepted December 7, 2022

Abstract

This research article aims to study behavior of drug trafficking in a car and to study weighing evidence in the case where drugs were found in car. This documentary research is composed of gathered data from the Supreme Court's judgments, statutory provisions and textbooks. The findings revealed that the case where the drug was found hidden in car, the Supreme Court held that the car was used in committing a crime, so it must be confiscated according to the Criminal Code, Section 33 (1). But in the case where drug was found apparently in a car, such as on the dashboard or on the car floor behind the driver's seat. The Supreme Court held that the car was not used directly in committing a crime, therefore it cannot not be forfeited. As for weighing evidence in the case where drugs were found in car, the court must consider the testimony of prosecution witnesses, which are police officers in the raid, normally two or three witnesses are required to testify. The testimony of witnesses must not differ in material matters. If the testimony of witnesses differs materially, the court will consider the testimony to be suspicious, and do not listen to the testimony of plaintiff's witnesses. Researcher has two suggestions as follow. Firstly, drug should be placed in car cabin, and any part of car should not be modified in order to transport drug. Secondly, police officers in the raid should rehearse their testimony one day before the testimony day in order not to testify on any material differences.

Keywords: drug, exhibit, evidence

บทนำ

ปัญหา ยาเสพติด เป็นภัยอันตรายที่คุกคามมวลมนุษยชาติทั่วโลก เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้คุณภาพชีวิตของประชากรต่ำลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศและก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมที่บั่นทอนเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นอย่างมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาจากสถิติการจับกุมคดียาเสพติดภาพรวมทั่วประเทศ ประจำปีงบประมาณ 2563 - 2564 ข้อมูลสถิติย้อนหลัง 2 ปี ก็จะพบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีการจับกุมคดียาเสพติดทั้งหมด 337,186 คดี ผู้ต้องหา 350,758 คน ของกลางยาบ้า 554.7 ล้านเม็ด ไอซ์ 26,662 กิโลกรัม เฮโรอีน 4,520 กิโลกรัม คีตามีน 1,350 กิโลกรัม โคเคน 45 กิโลกรัม เอ็กซ์ตาซี 447,213 เม็ด

และกัญชา 41,573 กิโลกรัม (โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มีการจับกุมคดียาเสพติดทั้งหมด 324,552 คดี ผู้ต้องหา 338,560 คน ของกลางยาบ้า 319.1 ล้านเม็ด ไอซ์ 23,872 กิโลกรัม เฮโรอีน 597 กิโลกรัม คีตามีน 1,342 กิโลกรัม โคเคน 23 กิโลกรัม เอ็กซ์ตาซี 510,223 เม็ด และกัญชา 9,227 กิโลกรัม) (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม, 2564)

จากข้อมูลสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ายังมีมีการจับกุมปราบปรามยาเสพติดมากขึ้น จำนวนคดียาเสพติดและจำนวนผู้ต้องหาที่ยังกลับเพิ่มจำนวนมากตามไปด้วย ยาเสพติดถูกขนส่งและกระจายการจำหน่ายออกไปด้วยรถยนต์ พฤติการณ์การขนยาเสพติดของกลางในรถ ก็มีสองลักษณะ ได้แก่ ลักษณะดัดแปลงตัวรถเพื่อซุกซ่อนยาเสพติดและลักษณะที่ไม่ได้ดัดแปลงตัวรถโดยเพียงแต่วางยาเสพติดไว้ในห้องโดยสารของรถ โดยอาจวางไว้ใต้เบาะคนขับหรือหลังเบาะคนขับ จึงทำให้เกิดข้อสงสัยว่าการขนยาเสพติดในสองลักษณะดังกล่าวมีผลในทางกฎหมายแตกต่างกันอย่างไร นอกจากนี้ ก็ยังทำให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานในคดีที่พบยาเสพติดของกลางในรถว่าศาลมีดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานของโจทก์อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติการณ์การขนยาเสพติดของกลางในรถ
2. เพื่อศึกษาการรับฟังพยานหลักฐานในคดีที่พบยาเสพติดของกลางในรถ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) กล่าวคือ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยศึกษารวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์จากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (1) และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ตำรา คำพิพากษาศาลฎีกาและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

ขอบเขตการวิจัย งานวิจัยนี้มีขอบเขตที่มุ่งแสวงหาความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติการณ์การขนยาเสพติดของกลางในรถ โดยจำแนกคำพิพากษาศาลฎีกาคดียาเสพติดเป็นการขนยาเสพติดที่มีลักษณะซุกซ่อนยาเสพติดและลักษณะที่ไม่ได้ซุกซ่อนยาเสพติด เพื่อทำความเข้าใจว่ารถยนต์ที่ใช้ในการขนยาเสพติดของกลางนั้นเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33 (1) หรือไม่ นอกจากนี้ ยังมุ่งแสวงหาความเข้าใจการรับฟังพยานหลักฐานในคดีที่พบยาเสพติดของกลางในรถ โดยนำคำพิพากษาศาลฎีกามาเป็นตัวอย่างในการอธิบายบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ที่ว่าเพื่อศึกษาพฤติกรรมการขนยาเสพติดของกลางในรถนั้น ผลการวิจัยพบว่า สามารถแยกได้ 2 กรณี ดังนี้

1. กรณีการขนยาเสพติดของกลางในรถในลักษณะซุกซ่อน ศาลฎีกาถือว่าเป็นการดัดแปลงยานพาหนะเพื่อใช้ในการกระทำความผิด ได้แก่

1.1 คดีที่พบยาเสพติดของกลางซ่อนไว้ที่ใต้พวงมาลัยรถยนต์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2749/2543 ความผิดฐานมีเมทแอมเฟตามีน ไว้ในครอบครองเพื่อขายตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 มาตรา 13 ทวิ วรรคหนึ่ง, 89 และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15, 67 เป็นความผิดที่เกิดขึ้นและมีอยู่ต่อเนื่องกันไปตลอดเวลานับตั้งแต่ได้เมทแอมเฟตามีนของกลางมาจนกระทั่งขนเคลื่อนย้ายไป การที่จำเลยที่ 1 นำเมทแอมเฟตามีน 245 เม็ด ที่ได้มาทั้งหมดไปซุกซ่อนไว้ที่ใต้พวงมาลัยรถยนต์ของกลางแล้วร่วมกับจำเลยที่ 2 ที่ 3 และที่ 4 นำรถยนต์ของกลางเคลื่อนที่ไปตามถนนหลวงล้วนเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในขณะที่การกระทำความผิดยังต่อเนื่องไม่ขาดตอน ถือได้ว่ารถยนต์ของกลางที่นำมาใช้ลำเลียงเมทแอมเฟตามีนไป เป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดของจำเลยทั้งสิ้นโดยตรง โดยจำเลยที่ 1 เป็นผู้นำรถยนต์มาใช้ด้วยการรู้เห็นของจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ครอบครองใช้รถยนต์นั้นอยู่ จึงต้องรับรถยนต์ของกลางตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (1)

1.2 คดีที่พบยาเสพติดของกลางอยู่ใต้คัสซีรถยนต์บรรทุกสิบล้อ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 277/2540 เมทแอมเฟตามีนของกลางจำนวนถึง 170 เม็ดถูกบรรจุไว้ในถุงพลาสติกผูกมัดติดกับสายไฟใต้คัสซี แสดงว่าผู้กระทำการดังกล่าวต้องมีเวลาและโอกาสอยู่กับรถยนต์คันเกิดเหตุมาก หากผู้กระทำประสงค์จะกลั่นแกล้งจำเลยแล้วก็ไม่มีความจำเป็นต้องใช้ของกลางจำนวนมากและนำไปผูกมัดซ่อนอยู่ในที่เร้นลับเช่นนั้น ที่จำเลยนำสืบว่าจำเลยอาจถูก ส. กลั่นแกล้งนั้นคงมีแต่จำเลยเท่านั้นที่เบิกความเป็นพยาน ทั้งสาเหตุโกรธเคืองระหว่างจำเลยกับ ส.ก็เกิดก่อนเกิดเหตุถึง 1 ปีมาแล้ว ยากที่จะรับฟังเป็นความจริงได้ยิ่งกว่านั้น พ. นายจ้างของจำเลยยังเคยเตือนจำเลยว่าอย่ามีของผิดกฎหมายไว้ในรถยนต์คันเกิดเหตุ แสดงว่านายจ้างของจำเลยเองก็ยังไม่มีความไว้วางใจจำเลยเช่นกัน เมื่อพยานหลักฐานจำเลยไม่อาจหักล้างพยานหลักฐานโจทก์ได้ จำเลยจึงมีความผิดฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองโดยมิได้รับอนุญาต (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 277/2540, 2540)

2. กรณีการขนยาเสพติดของกลางในรถในลักษณะไม่ซุกซ่อน ศาลฎีกาถือว่ารอดยนต์เป็นยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางอยู่แล้ว ไม่ใช่ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดโดยตรง ได้แก่

2.1 คดีที่พบบยาเสพติดของกลางวางอยู่บริเวณเบาะนั่งคนขับ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1703/2545 จำเลยเพียงแต่ซุกซ่อนกัญชาของกลางไว้ใต้เบาะนั่งด้านคนขับในรถยนต์ของกลางเท่านั้น รถยนต์ของกลางจึงไม่ใช่ยานพาหนะหรือทรัพย์สินที่จำเลยได้ใช้ในการกระทำความผิดฐานมีกัญชาไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยตรง จึงไม่อาจจับได้ต้องคืนรถยนต์ของกลางแก่เจ้าของ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1703/2545, 2545) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6182/2545 จำเลยทั้งสามวางกัญชาแห่งอัดแห่งของกลางไว้ที่พื้นวางเท้าหลังเบาะคนขับรถยนต์กระบะ โดยมีได้ใช้รถยนต์กระบะเป็นที่ซุกซ่อนกัญชาแห่งอัดแห่งดังกล่าว รถยนต์กระบะจึงมิใช่ยานพาหนะซึ่งจำเลยทั้งสามได้ใช้ในการกระทำความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต จึงไม่อาจจับได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6182/2545, 2545)

2.2 คดีที่พบบยาเสพติดของกลางวางอยู่ในกระเป๋าที่กระโปรงหลังรถยนต์ของกลาง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2584/2549 คดีที่โจทก์ฟ้องอ้างว่าจำเลยทั้งสองร่วมกันมียาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายนั้น จำเลยทั้งสองซุกซ่อนเมทแอมเฟตามีนจำนวน 4,000 เม็ด ไว้ใต้เบาะที่นั่งในรถยนต์ของกลาง และเก็บเมทแอมเฟตามีนจำนวน 296,000 เม็ด กับเฮโรอีนจำนวน 10 แท่ง ของกลางในกระเป๋าที่กระโปรงหลังรถยนต์ของกลางเท่านั้น จำเลยทั้งสองหาได้ตัดแปลงสภาพรถยนต์ของกลางทั้งสองคันเพื่อจะซุกซ่อนยาเสพติดให้โทษแต่อย่างใดไม่ รถยนต์ของกลางทั้งสองคันจึงมิใช่ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษโดยตรงอันจะพึงรับตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33 (1) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2584/2549, 2549)

2.3 คดีที่พบบยาเสพติดของกลางวางไว้ที่ตะแกรงหน้ารถจักรยานยนต์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 469/2547 เมื่อโจทก์กล่าวอ้างว่าจำเลยมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย โจทก์ย่อมมีหน้าที่นำสืบให้ได้ความชัดเจนถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว แต่โจทก์นำสืบเพียงว่าสายลับโทรศัพท์มาแจ้งร้อยตำรวจเอก ส. ว่าจะมีผู้นำยาเสพติดให้โทษไปส่งให้แก่ลูกค้า ร้อยตำรวจเอก ส. กับพวกจึงคอยดักจับกุม ต่อมาจับกุมจำเลยได้พร้อมเมทแอมเฟตามีน ชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนจำเลยให้การรับสารภาพ เมื่อโจทก์มิได้นำสายลับมาเป็นพยานเบิกความว่าจำเลยจะนำเมทแอมเฟตามีนของกลางไปจำหน่ายให้กับผู้ใด ที่ไหนอย่างไร พยานหลักฐานโจทก์จึงไม่พอรับฟังว่าจำเลยจะนำเมทแอมเฟตามีนของกลางไปจำหน่าย แม้โจทก์จะนำสืบว่าในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนจำเลยให้การรับสารภาพ แต่คำรับสารภาพของจำเลยเป็นเพียงพยานบอกเล่า มีน้ำหนักน้อย เมื่อโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานอื่นใดมานำสืบประกอบ แม้เมทแอมเฟตามีนของกลางจะมีจำนวนถึง 404 เม็ด แต่เมื่อคำนวณน้ำหนักเป็นสารบริสุทธิ์แล้วไม่ถึง 20 กรัม จึงไม่ต้องด้วยข้อสันนิษฐานว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อ

จำหน่ายตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ มาตรา 15 วรรคสอง (เดิม) พยานหลักฐานโจทก์จึงไม่พอพียงว่าจำเลยมีเมทแอมเฟตามีนของกลางไว้เพื่อจำหน่าย การที่จำเลยใช้กระดาษหนังสือนิตยสารห่อหุ้มเมทแอมเฟตามีนของกลางแล้ววางไว้ที่ตะแกรงด้านหน้ารถจักรยานยนต์ของกลางโดยเปิดเผย ถือไม่ได้ว่าจำเลยได้ใช้รถจักรยานยนต์ของกลางในการกระทำความผิดฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต รถจักรยานยนต์ของกลางจึงไม่ใช่ทรัพย์สินที่จำเลยได้ใช้ในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (1) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 469/2547, 2547)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่า เพื่อศึกษาการรับฟังพยานหลักฐานในคดีที่พยานเสพติดของกลางในรถ ผลการวิจัยพบว่า สามารถแยกได้ 2 กรณี ดังนี้

1. กรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจชุดจับกุมพยานโจทก์เบิกความแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญ ศาลฎีกาถือว่าเป็นข้อพิรุธ คำเบิกความของพยานโจทก์จึงไม่มีน้ำหนักให้รับฟังเป็นความจริงได้ ได้แก่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1369/2533 พิเคราะห์แล้ว ข้อเท็จจริงที่โจทก์จำเลยไม่ได้นำสืบโต้แย้งกันเป็นอย่างอื่นฟังได้ว่า วันเกิดเหตุจำเลยทั้งสามได้นั่งมาในรถยนต์กระบะของกลางพร้อมกับชายอีก 2 คนที่ยังไม่ได้ตัวมาฟ้องโดยหนึ่งในสองคนนั้นเป็นคนขับ เวลา 13 นาฬิกาเศษ คนขับได้ขับรถของกลางเข้าไปในถนนเทศบาลสาย 3 แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร อันเป็นซอยที่เกิดเหตุแล้วกลับรถที่ท้ายซอยออกมาจอดชิดซ้ายอยู่ห่างจากปากซอยประมาณ 20 เมตร ต่อมาจำเลยทั้งสามถูกเจ้าพนักงานตำรวจจับกุมกล่าวหาว่ากระทำความผิดคดีนี้ และเจ้าพนักงานตำรวจค้นรถยนต์ของกลางพบกัญชาของกลางบรรจุอยู่ในกระเป๋าผ้าสีดำและสีแดงกระเป๋าละ 2 ห่อหนักห่อละ 1 กิโลกรัม ส่วนชายคนขับรถกับชายอีกคนหนึ่งหลบหนีไป ปัญหาพิพาทในชั้นนี้มีว่า จำเลยทั้งสามกระทำความผิดตั้งฟ้องหรือไม่ คดีนี้จำเลยทั้งสามให้การต่อสู้คดีมาตั้งแต่แรกเมื่อถูกจับกุมแล้วว่ากัญชาของกลางไม่ได้เป็นของจำเลยทั้งสาม จำเลยที่ 1 ที่ 2 เป็นเพียงผู้อาศัยรถของนายไก่อจากจังหวัดอุดรธานีเข้ามาที่กรุงเทพมหานครด้วย โดยจำเลยที่ 1 จะพาจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นลูกของน้ำของตนมาทำงานทำในกรุงเทพมหานคร ส่วนจำเลยที่ 3 ต่อสู้คดีว่านายไก่อนัดกับจำเลยที่ 3 ไว้ก่อนเกิดเหตุ 2 - 3 วันแล้วว่านายไก่อจะมารับจำเลยที่ 3 ที่พระโขนงเกี่ยวกับเรื่องไปซื้อวัวควายและได้ต่อสู้คดีเช่นนี้มาตลอดจนถึงชั้นสอบสวนและชั้นศาล ในชั้นสอบสวนจำเลยทั้งสามก็ให้การว่าถูกจับกุมที่ร้านอาหารไม่ได้ถูกจับขณะอยู่บนรถยนต์ของกลาง โจทก์มีประจักษ์พยานคือ ร้อยตำรวจเอกเชิดชาย สัตตบุศย์ นายดาบตำรวจอภิรุณ เอมระดีและจำสิบตำรวจฉัตรรงค์ น้อยวงศ์ ผู้ร่วมกันจับกุมจำเลยทั้งสาม พยานทั้งสามปากนี้เบิกความยืนยันว่า ระหว่างที่พยานทั้งสามพากันตรงเข้าไปที่รถยนต์กระบะของกลาง มีชาย 2 คน เปิดประตูหน้ารถวิ่งหนีออกไปทางข้างซอย แต่จำเลยทั้งสามนั่งอยู่ในกระบะท้ายรถ พบกระเป๋าผ้าสีดำวางอยู่บนตักจำเลยที่ 1 และพบ

กระเป๋าสีแดงขนาดเดียวกับกระเป๋าสีดำวางอยู่ในรถ ทั้งสองใบ มีกัญชาของกลางบรรจุอยู่ เนื่องจากคดีนี้จำเลยทั้งสามต่อสู้คดีว่ากัญชาของกลางไม่ใช่ของจำเลยทั้งสาม แต่เป็นของนาย โทก์ที่หลบหนีไปเมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่ามีคนหลบหนีไปได้ 2 คน และคนที่หลบหนีคนหนึ่งเป็น คนขับรถของกลางด้วยแล้ว พฤติการณ์ของคนที่หลบหนีไปทั้งสองคนนั้นเห็นได้ชัดว่าเป็นพริฐ และน่าจะต้องเป็นเจ้าของหรือมีส่วนร่วมรู้ด้วยอย่างแน่นอน ดังนั้นการที่จะฟังว่าจำเลยทั้งสาม เป็นคนร้ายกระทำความผิดคดีนี้ด้วยก็ต้องอาศัยจากพฤติการณ์ของจำเลยทั้งสามเท่านั้นว่าเป็น พริฐเพียงไร มีส่วนเกี่ยวข้องกับกัญชาของกลางอย่างไร และข้อเท็จจริงเป็นดังที่โจทก์นำเสนอ หรือไม่ ทั้งนี้เพราะโดยเหตุผลตามธรรมดาแล้ว การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนั่งไปในรถยนต์คัน เดียวกันกับผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับการมีสิ่งของผิดกฎหมายไว้ใน ครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตนั้น ไม่เป็นเหตุผลที่จะให้ฟังเป็นยุติว่าจะต้องร่วมกระทำ ความผิดในความผิดฐานนั้นไปด้วย ศาลฎีกาได้พิเคราะห์คำเบิกความของพยานโจทก์ทั้งสาม ปากโดยละเอียดแล้ว ปรากฏว่าพยานโจทก์ทั้งสามปากเบิกความแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญ กล่าวคือร้อยตำรวจเอกเชิดชายกับจำเลยตำรวจนครบาลเบิกความว่า พบกระเป๋าสีแดงวางอยู่ บนกระเป๋าสีดำตอนในสุดของท้ายรถยนต์กระบะ แต่นายดาบตำรวจภิรมกลับเบิกความว่า ตรวจค้นพบกระเป๋าสีแดงที่บรรจุกัญชาอยู่ในแก่งด้านหลังคนขับจึงเป็นข้อพิริฐ โดยเฉพาะคดีนี้ จำเลยทั้งสามก็ต่อสู้คดีมาตั้งแต่แรกว่ากัญชาของกลางเป็นของเจ้าของรถ รูปคดีจึงเป็นที่น่า สงสัยว่าเหตุการณ์ตอนจับกุมจำเลยทั้งสามจะเป็นดังที่โจทก์นำเสนอหรือเป็นดังที่จำเลยทั้งสาม ต่อสู้คดีไว้ เมื่อพยานโจทก์เบิกความแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญเป็นพริฐเช่นนี้พยานหลักฐาน ของโจทก์ในส่วนที่เกี่ยวกับพฤติการณ์ของจำเลยทั้งสามโดยเฉพาะจำเลยที่ 1 ที่ว่านั่งอยู่ในรถ โดยเอากระเป๋าสีดำกัญชาวางไว้บนตัก จึงไม่มีน้ำหนักให้รับฟังเป็นความจริงได้ ข้อเท็จจริงฟังได้ เพียงว่า จำเลยทั้งสามได้นั่งรถยนต์กระบะของกลางมาพร้อมกับชาย 2 คน ที่หลบหนีไปได้ เท่านั้นไม่มีความรู้เห็นด้วยเกี่ยวกับกัญชาของกลางรายนี้ ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องขอรับแล้ว ฎีกาของโจทก์ฟังไม่ขึ้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1369/2533, 2533)

2. กรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจชุดจับกุมพยานโจทก์เบิกความไม่แตกต่างกันในข้อ สาระสำคัญ ศาลฎีกาถือว่าจำเลยอื่นที่นั่งมาในรถที่พบยาเสพติดของกลางในลักษณะที่วางยา เสพติไว้โดยมิได้ขออนุญาตแปลงตัวรถ โดยเดินทางไปด้วยกัน กลับมาพร้อมกันโดยรถยนต์คัน เดียวกันนั้น มีความผิดฐานเป็นตัวการร่วมตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ได้แก่

2.1 คดีที่พบยาเสพติดของกลางอยู่ที่บริเวณหน้ารถด้านคนขับ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7834/2544 (ประชุมใหญ่) จำเลยที่ 4 มีเมทแอมเฟตา มินอันเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 จำนวน 197 เม็ด ไว้ในครอบครองโดยมิได้รับ อนุญาต เจ้าพนักงานตำรวจจับจำเลยที่ 4 ได้พร้อมจำเลยที่ 1 ถึงที่ 3 โดยจำเลยทั้งสี่นั่งมา ด้วยกันในรถยนต์บรรทุกของกลางซึ่งมีจำเลยที่ 1 เป็นคนขับ และเมทแอมเฟตามินจำนวน

ดังกล่าวซ่อนอยู่ที่บริเวณหน้ารถด้านคนขับ เมทแอมเฟตามีนดังกล่าวจำเลยที่ 4 เพิ่งไปรับมาในวันนั้น จำเลยทั้งสองออกเดินทางไปพร้อมกัน กลับมาพร้อมกัน โดยรถยนต์บรรทุกคันเดียวกัน แสดงว่าขณะนำเมทแอมเฟตามีนมาไว้ในรถจำเลยทั้งสองอยู่ด้วยกันตลอด การมีเมทแอมเฟตามีนอันเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ไว้ในครอบครองเป็นความผิด จำเลยทั้งสองยอมทราบดีหากจำเลยทั้งสองไม่มีเจตนาร่วมกันแล้ว จำเลยที่ 4 ย่อมไม่กล้ากระทำโดยเปิดเผยให้ผู้อื่นได้รู้ โดยเฉพาะจำเลยที่ 1 เป็นนายจ้างของจำเลยที่ 4 จำเลยที่ 4 ย่อมจะต้องปกปิดอย่างยิ่ง การที่จำเลยทั้งสองเพียงแต่ซ่อนเมทแอมเฟตามีนไว้ในบริเวณหน้ารถด้านคนขับ รถยนต์ของกลางจึงไม่ใช่ยานพาหนะซึ่งได้ใช้ในการกระทำความผิดฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตโดยตรง จึงไม่อาจรึบตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102 ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7834/2544 (ประชุมใหญ่), 2544)

2.2 คดีที่พบยาเสพติดของกลางอยู่บริเวณหลังเบาะของคนขับ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4338/2560 พฤติการณ์ของจำเลยที่ 3 ที่ร่วมเดินทางกับจำเลยที่ 1 และที่ 2 ไปยังจังหวัดเชียงใหม่ และพาจำเลยที่ 1 และที่ 2 ไปพักค้างคืนอยู่ที่อำเภอฝางและอำเภอเชียงดาวรวมเป็นเวลาถึง 4 วัน และจำเลยที่ 1 มีพฤติการณ์ไปรับยาเสพติดของกลางจากผู้ส่งยาเสพติดทางภาคเหนือดังกล่าว แสดงถึงข้อพิรุธที่จำเลยที่ 3 ร่วมเดินทางไปกับจำเลยที่ 1 และที่ 2 ตลอดเวลา ทั้งยาเสพติดของกลางที่ตรวจพบในรถตู้ดังกล่าว นั้น มีจำนวนมาก จำเลยที่ 3 ย่อมสามารถสังเกตเห็นได้ง่าย เมื่อจำเลยที่ 1 ไปรับยาเสพติดของกลางมาจากผู้ส่งยาเสพติด การที่ยาเสพติดดังกล่าวซุกซ่อนอยู่บริเวณหลังเบาะของคนขับซึ่งขณะจับกุมนั้นมีจำเลยที่ 1 เป็นผู้ขับ จึงมีเหตุผลเชื่อว่าจำเลยที่ 3 ร่วมรู้เห็นและมีเจตนาพร้อมกับจำเลยที่ 1 ในการเดินทางไปรับยาเสพติดของกลางจากอำเภอฝางและอำเภอแม่เมาะ พยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบมามีเหตุผลและน้ำหนักรับฟังได้โดยปราศจากความสงสัยว่า จำเลยที่ 3 ร่วมกับจำเลยที่ 1 มียาเสพติดของกลางไว้ในครอบครอง เพื่อจำหน่าย

อภิปรายผล

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาพฤติการณ์การขนยาเสพติดของกลางในรถประเด้นนี้สามารถแยกอภิปรายได้เป็น 2 กรณี ดังนี้

กรณีแรก คดีที่พบยาเสพติดของกลางในลักษณะที่ถูกซุกซ่อนอยู่ในรถยนต์ อาทิเช่น ยาเสพติดของกลางที่ถูกบรรจุอยู่ในถุงพลาสติกผูกมัดติดกับสายไฟใต้คัสซีรถยนต์บรรทุกสิบล้อ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 277/2540, 2540) หรือที่ถูกซ่อนไว้ที่ใต้พวงมาลัยรถยนต์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2749/2543, 2543) พฤติการณ์การขนยาเสพติดของกลางในลักษณะนี้ ศาลฎีกาถือว่ายาเสพติดของกลางได้ถูกซุกซ่อนไว้เพื่อไม่ให้ถูกตรวจพบได้โดยง่าย รถยนต์ของกลางจึงเป็น

ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด จึงต้องริบรายนต์ของกลางตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (1)

กรณีที่สอง คดีที่พบบยาเสพติดของกลางในลักษณะที่ไม่ได้ถูกซุกซ่อนอยู่ในรายนต์ อาทิ เช่น คดีที่จำเลยเพียงแต่ซ่อนเมทแอมเฟตามีนไว้ที่บริเวณหน้ารถด้านคนขับ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7834/2544 (ประชุมใหญ่), 2544) หรือคดีที่จำเลยเพียงแต่ซุกซ่อนกัญชาของกลางไว้ใต้เบาะนั่งด้านคนขับในรายนต์ของกลางเท่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1703/2545, 2545) หรือคดีที่จำเลยวางกัญชาแห่งอัดแท่งของกลางไว้ที่พื้นวางเท้าหลังเบาะคนขับรายนต์กระเบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6182/2545, 2545) หรือคดีที่จำเลยใช้กระดาษหนังสือนิตยสารห่อหุ้มเมทแอมเฟตามีนของกลางแล้ววางไว้ที่ตะแกรงด้านหน้ารถจักรยานยนต์ของกลาง โดยเปิดเผย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 469/2547, 2547) หรือคดีที่จำเลยเก็บยาเสพติดของกลางไว้ในกระเป๋าทิ้งทิ้งไปรายนต์ของกลาง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2584/2549, 2549) พฤติการณ์การขนยาเสพติดในลักษณะนี้ ศาลฎีกาถือว่ายาเสพติดของกลางไม่ได้ถูกซุกซ่อนไว้เพื่อไม่ให้ถูกตรวจพบได้โดยง่าย รายนต์ที่ใช้ขนยาเสพติดของกลางมิได้ถูกดัดแปลงเพื่อซุกซ่อนยาเสพติด จึงไม่ใช่ยานพาหนะซึ่งได้ใช้ในการกระทำความผิดฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครอง โดยไม่ได้รับอนุญาตโดยตรง จึงไม่อาจริบได้

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาการรับฟังพยานหลักฐานในคดีที่พบบยาเสพติดของกลางในรถ ประเด็นนี้สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ประเด็นการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 บัญญัติว่า “ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย” อาจารย์ภัทรศักดิ์ วรรณแสง ได้อธิบายมาตรานี้ไว้ว่า การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา ศาลจะพิจารณาพยานหลักฐานของโจทก์ก่อนว่ามีน้ำหนักรับฟังลงโทษจำเลยได้หรือไม่ หากพยานหลักฐานของโจทก์ไม่มีน้ำหนักรับฟังลงโทษจำเลยเสียแล้ว ศาลย่อมยกฟ้องโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาพยานจำเลย แต่ถ้าพยานหลักฐานของโจทก์มีน้ำหนักรับฟังได้ในเบื้องต้น ศาลจะพิจารณาพยานหลักฐานของฝ่ายจำเลยต่อไปว่ามีน้ำหนักรับฟังหักล้างพยานของโจทก์ได้หรือไม่ หากรับฟังหักล้างได้ ศาลจะยกฟ้อง แต่ถ้าไม่มีน้ำหนักหักล้างพยานโจทก์ ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลย ในการนำสืบพยานของฝ่ายโจทก์นั้น โจทก์จึงต้องนำสืบพยานหลักฐานให้มีน้ำหนักมั่นคง ชัดแจ้งและ น่าเชื่อถือ (clear and convincing) และปราศจากข้อสงสัยใดๆ (proof beyond reasonable doubts) (ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, 2563)

ผู้วิจัยขออธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 เพิ่มเติมเพื่อให้เห็นภาพชัดเจนว่า การที่ศาลจะพิจารณาพยานหลักฐานของโจทก์ในคดียาเสพติดก่อนว่ามี

น้ำหนักรับฟังลงโทษจำเลยได้หรือไม่ ศาลต้องพิจารณาคำเบิกความของพยานโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจชุดจับกุมโดยปกติจะต้องมาเบิกความสองปากหรือสามปากซึ่งเป็นพยานคู่ คำเบิกความของพยานคู่ต้องไม่แตกต่างกันในข้อสาระสำคัญ ในคดียาเสพติดมีข้อสาระสำคัญได้แก่ ในขณะที่เข้าจับกุม เจ้าพนักงานตำรวจชุดจับกุมต้องเบิกความให้ตรงกันว่าตำแหน่งที่พบยาเสพติดของกลางอยู่ที่ใด หากเจ้าพนักงานตำรวจชุดจับกุมเบิกความแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญ ตัวอย่างเช่น ใน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1369/2533, 2533) ศาลฎีกาพิพากษาว่า “ปรากฏว่าพยานโจทก์ทั้งสามปากเบิกความแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญ กล่าวคือร้อยตำรวจเอกเชิดชายกับจ่าสิบตำรวจณรงค์เบิกความว่า พบกระเป๋าสีแดงวางอยู่บนกระเป๋าสีฟ้าตอนในสุดของท้ายรถยนต์กระบะ แต่นายดาบตำรวจอภิรุณกลับเบิกความว่าตรวจค้นพบกระเป๋าสีแดงที่บรรจุกัญชาอยู่ในแก่งด้านหลังคนขับจึงเป็นข้อพิรุธเมื่อพยานโจทก์เบิกความแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญเป็นพิรุธเช่นนี้พยานหลักฐานของโจทก์ในส่วนที่เกี่ยวกับพฤติการณ์ของจำเลยทั้งสามโดยเฉพาะจำเลยที่ 1 ที่ว่านั่งอยู่ในรถโดยเอากระเป๋าสีฟ้าวางไว้บนตัก จึงไม่มีน้ำหนักให้รับฟังเป็นความจริงได้” จะเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานตำรวจชุดจับกุมพยานโจทก์พยายามเบิกความให้จำเลยที่ 1 เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดของกลางโดยเบิกความว่า “จำเลยที่ 1 นั่งอยู่ในรถโดยเอากระเป๋าสีฟ้าวางไว้บนตัก” เพื่อให้จำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบเป็นตัวการร่วม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 แต่เมื่อพยานโจทก์ซึ่งเป็นพยานคู่เบิกความแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญซึ่งศาลฎีกาถือเป็นพิรุธแล้ว คำเบิกความของพยานโจทก์จึงไม่มีน้ำหนักให้รับฟังเป็นความจริงได้

หากเจ้าพนักงานตำรวจชุดจับกุมพยานโจทก์เบิกความไม่แตกต่างกันในสาระสำคัญแล้วศาลก็จะถือว่าจำเลยอื่นที่นั่งมาในรถที่พบยาเสพติดของกลางมีเจตนาพร้อมกันมียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครอง จำเลยอื่นที่นั่งมาในรถที่พบยาเสพติดของกลางจึงต้องรับผิดชอบตัวการร่วมตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ซึ่งอธิบายได้ว่าเป็นรูปแบบความรับผิดชอบทางอาญาในกรณีที่ถูกคน ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปได้กระทำความผิดร่วมกันในความผิดอันหนึ่ง กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดทั้งหลายนั้นจะต้องมี “การกระทำร่วมกัน” และ “เจตนาพร้อมกัน” นั้นเอง (จิตติ ติงศภักดิ์, 2546) แม้คดีในลักษณะนี้จำเลยที่ 1 คนขับรถต่อสู่วายาเสพติดของกลางเป็นของจำเลยที่ 4 ที่นั่งมาในรถ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7834/2544 (ประชุมใหญ่) หรือ คดีที่จำเลยที่ 3 ที่นั่งมาในรถต่อสู่วายาเสพติดของกลางเป็นของจำเลยที่ 1 คนขับรถที่ไปรับยาเสพติดมาจากผู้ส่งยาเสพติด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4338/2560, 2560) ศาลก็จะถือว่าข้อต่อสู้อย่างง่ายแก่การกล่าวอ้าง ไม่มีน้ำหนักพอที่จะรับฟังหักล้างคำเบิกความของพยานโจทก์ได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

คดีที่ขมยาเสพติดในลักษณะที่ซุกซ่อนอยู่ในรถยนต์ ศาลฎีกาถือว่ารถยนต์ของกลางเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด จึงต้องริบรถยนต์ของกลางตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (1) แต่คดีที่ขมยาเสพติดในลักษณะที่ไม่ได้ซุกซ่อนอยู่ในรถยนต์ เช่น ไม้ที่บริเวณหน้ารถด้านคนขับ หรือไม้ที่พื้นวางเท้าหลังเบาะคนขับรถยนต์ ศาลฎีกาถือว่ารถยนต์ของกลางไม่ใช่ยานพาหนะซึ่งได้ใช้ในการกระทำความผิดฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครองโดยตรง จึงไม่อาจริบได้ ส่วนการรับฟังพยานหลักฐานในคดีที่พบยาเสพติดของกลางในรถนั้น ศาลต้องพิจารณาคำเบิกความของพยานโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจชุดจับกุมโดยปกติจะต้องมาเบิกความสองปากหรือสามปากซึ่งเป็นพยานคู่ คำเบิกความของพยานคู่ต้องไม่แตกต่างกันในข้อสาระสำคัญ หากเบิกความแตกต่างกันในสาระสำคัญ ศาลถือว่าไม่มีพยานและไม่รับฟังคำเบิกความของพยานโจทก์ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) การขมยาเสพติดควรวางยาเสพติดไว้ในห้องโดยสารรถยนต์ และไม่ควรมีการตัดแปลงส่วนใดของรถยนต์ให้เป็นที่ยาเสพติด 2) เจ้าพนักงานตำรวจชุดจับกุมควรซ้อมเบิกความก่อนวันนัดเบิกความหนึ่งวันเพื่อไม่ให้เบิกความแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 277/2540. (2540). คดีที่พบยาเสพติดของกลางอยู่ใต้คัสซีร์รถบรรทุก ลีบล้อ. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2565 จาก <https://deka.in.th/view-5022.html>
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1369/2533. (2533). คดีที่ตำรวจชุดจับกุมเบิกความแตกต่างกันในข้อ สาระสำคัญ. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2565 จาก <https://deka.in.th/view-23457.html>
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1703/2545. (2545). คดีที่พบยาเสพติดของกลางอยู่ใต้เบาะนั่งคนขับ. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2565 จาก <https://deka.in.th/view-44128.html>
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2584/2549. (2549). คดีที่พบยาเสพติดของกลางวางอยู่ในกระเป๋าทัน กระโปรงหลังรถ. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2565 จาก <https://deka.in.th/view-269126.html>
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2749/2543. (2543). คดีที่พบยาเสพติดของกลางซ่อนไว้ที่ใต้พวงมาลัย รถยนต์. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2565 จาก <https://deka.in.th/view-34927.html>
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4338/2560. (2560). คดีที่พบยาเสพติดของกลางอยู่บริเวณหลังเบาะ ของคนขับ. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2565 จาก <https://deka.in.th/view-612822.html>

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 469/2547. (2547). คดีที่พบบยาเสพติดของกลางวางไว้ที่ตะแกรงหน้ารถจักรยานยนต์. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2565 จาก <https://deka.in.th/view-410745.html>
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6182/2545. (2545). คดีที่พบบยาเสพติดของกลางที่พื้นวางเท้าหลังเบาะคนขับ. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2565 จาก <https://deka.in.th/view-49103.html>
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7834/2544 (ประชุมใหญ่). (2544). คดีที่พบบยาเสพติดของกลางอยู่ที่บริเวณหน้ารถ. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2565 จาก <https://deka.in.th/view-42680.html>
- จิตติ ติงศภักดิ์. (2546). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. (2563). การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2565 จาก <https://www.stou.ac.th/schoolsweb/law/UploadedFile/41717-12.pdf>
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. (2564). รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดประจำปีงบประมาณ 2564. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2565 จาก https://www.oncb.go.th/SitePages/narcotics_effect.aspx

ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม*

ACHIEVEMENT OF THE IMPLEMENTATION OF THE STRATEGIC PLAN FOR LOCAL DEVELOPMENT IN NAKHONPATHOM PROVINCE

วุฒิชัย วังพรม

Wuthichai Wangprom

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: aoraha_222@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์ 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์ 3) ศึกษาแนวทางที่เหมาะสมของการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงาน และข้าราชการ เทศบาลเมืองสามพราน เทศบาลเมืองไร่ชิ่ง เทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม เทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ จำนวน 20 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย ด้านการกำหนดแผนงานขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม ด้านการรับฟังประเด็นปัญหาจากภาคประชาชน ด้านการคำนึงถึงความคุ้มค่า และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ด้านการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการมีระบบตรวจสอบความโปร่งใส ด้านการติดตามและประเมินผล และด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในอนาคต 2) ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีน้อย การขาดความรู้ความเข้าใจ วัสดุ อุปกรณ์การดำเนินงานไม่เพียงพอ ไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดการบูรณาการแผนที่ดี ระยะเวลาในการจัดทำแผน

* Received June 24, 2022; Revised July 4, 2022; Accepted July 21, 2022

กระชั้นชิดเกินไป และ 3) แนวทางที่เหมาะสมของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น จังหวัด นครปฐม ได้แก่ แผนงานต้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนในทุกด้าน เป็นแผนเชิงรุก ให้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน สามารถ แก้ไขปัญหาของประชาชนได้จริง และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม และใช้ทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์, แผนยุทธศาสตร์, การพัฒนาท้องถิ่น, จังหวัดนครปฐม

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the achievement of the implementation of the strategic plan 2) to study the problems and obstacles the achievement of the implementation of the strategic plan 3) to study the appropriate approach the achievement of the implementation of the strategic plan for local development in Nakhonpathom Province. This research was qualitative. The study was from key informants such as executives, leader and Government official of Sampran City Municipality, Rai Khing Municipality, Krathum Lom Municipality, Aomyai Subdistrict Municipality consisted of 20 people by purposive sampling. The data collection instrument was interview form. Data were analyzed by using descriptive statistic. The results found that 1) the achievement of the implementation of the strategic for local development in Nakhonpathom Province consisted of the aspect of formulation of plan to operating local development, the aspect of opportunity for the public to participate, the aspect of listening to issues from the public sector, the aspect of worthiness and benefit to people, the aspect of problem solving in the local effectively, the aspect of transparency checking system, the aspect of monitoring and evaluation, and the aspect of the improve evaluation results to solving for development local in the future. 2) the problems and obstacles the achievement of the strategic for local development in Nakhonpathom Province, namely the local development strategic plan in Nakhonpathom Province such as a few public participation, Lacking knowledge, materials, equipment, not satisfy the people, budget not enough, The integration plan not good, the time planning at short notice, and 3) the appropriate approach of the strategic for local development plan in Nakhonpathom Province, including the plan must be consistent with the

government policies, emphasis development the quality of life all aspects as proactive planning. To apply of technology at work could solve people problems and given the opportunity to participate and use resources efficiency

Keywords: Achievement, Strategic Plan, Local Development, Nakhonpathom Province

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย มีฐานะเป็นทรวงการเมืองและเป็นนิติบุคคล ปัจจุบันแบ่งรูปแบบการปกครองออกเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ที่มีกฎหมายจัดตั้ง โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ด้านจำนวนประชากร ความเจริญทางเศรษฐกิจและความสำคัญทางการเมืองของท้องถิ่น ตามความหมายมีหน้าที่ตามนโยบายหลัก คือ การบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนในการจัดระบบบริการสาธารณะ (สุดาวรรณ มีบัว, 2557) ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทและหน้าที่ มีอิสระในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชน มีการกำหนดตัวบทตัวแทนกฎหมายและกลไกทางกฎหมายเพื่อให้การกระจายอำนาจเป็นไปอย่างโปร่งใส และสามารถถูกตรวจสอบจากประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ตั้งนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคหลังรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกาศใช้จึงมีบทบาทอำนาจหน้าที่อย่างกว้างขวาง โดยไม่เพียงจะมีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะพื้นฐานแก่ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังขยายบทบาทหน้าที่ออกไปรวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นด้วยและเป็นองค์กรที่เปิดให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารและการตรวจสอบการปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบัน แผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563)

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา เป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องกำหนดถึงสภาพการณ์ที่ต้องการจะบรรลุ และแนวทางในการที่จะทำให้บรรลุถึงสภาพการณ์นั้น (องค์การบริหารส่วนตำบลโคกแย้, 2561) ทั้งนี้หากไม่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ไปเรื่อย ๆ เมื่อมีปัญหาหรือความต้องการอะไรเกิดขึ้นก็กำหนดแนวทางดำเนินการไปเรื่อย ๆ ซึ่งนอกจากจะต้องแก้ไขปัญหาอย่างซ้ำซ้อนและไม่มีที่สิ้นสุดแล้ว ยังอาจทำให้ปัญหามีความรุนแรงมากขึ้น จนเกินศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะแก้ไขได้

การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจึงเป็นโอกาสที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้กำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ และศักยภาพของตนเองอย่างเป็นระบบ ซึ่งนอกจากจะเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ยังเป็นการเตรียมความพร้อม เพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในอนาคต โดยใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องวางแผนการใช้ทรัพยากรเหล่านั้นให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต มีการปฏิบัติตามแผนงาน โครงการที่กำหนดให้เกิดสัมฤทธิ์ผล ในช่วงเวลาที่กำหนด มีการควบคุมติดตาม วัดผลและประเมินผล โดยการบริหารจัดการตามแผน แผนงาน โครงการนั้น จะต้องเป็นการบริหารจัดการที่ดีมีความโปร่งใส และพร้อมที่จะให้มีการตรวจสอบทั้งโดยหน่วยงานของรัฐและประชาชน (เบญจ พรพลธรรม, 2553)

ในระดับการปกครองท้องถิ่นนั้นโดยเฉพาะการปกครองแบบเทศบาลตำบลนั้น แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นถือว่าเป็นแผนที่สำคัญแผนหนึ่ง เพราะในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจะมีการพัฒนาในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และความเข้มแข็งชุมชน ด้านคุณภาพชีวิตและสังคม และด้านการศึกษา กีฬา นันทนาการ ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ซึ่งทั้งหมดนี้มีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนมาก เพราะในแต่ละด้านนั้นจะช่วยพัฒนาแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในท้องถิ่นทำให้เมื่อมีการนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นไปปฏิบัตินั้นก็จะมีทั้งโครงการที่เป็นไปตามเป้าหมาย และที่เกิดปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้วย ส่งผลให้โครงการที่วางเอาไว้หลายโครงการไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางเอาไว้ (ศิริพร ศรีอำดี, 2559)

เทศบาลเมืองสามพราน เทศบาลเมืองไร่ขิง เทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม เทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ถือเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนด ได้จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามกฎหมาย และแผนนำไปปฏิบัติดังกล่าวไปปฏิบัติ อย่งไรก็ดี แผนงานท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองสามพราน เทศบาลเมืองไร่ขิง เทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม เทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า การประเมินผลสัมฤทธิ์แผนงานท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนา พบปัญหา อาทิ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ โครงข่ายถนนยังไม่ทั่วถึง ชำรุด บางแห่งไม่มีไหล่ทางและท่อระบายน้ำหรือยังไม่ได้มาตรฐาน คลองสาขาบางแห่งยังไม่มีเขื่อนกันดิน ปัญหาน้ำท่วมขังเนื่องจากประตูเปิดปิดปากท่อระบายน้ำ ประตูระบายน้ำ บ่อพักรับน้ำ ไม่มีหรือชำรุด เป็นต้น ด้านคุณภาพชีวิต สถานที่และอุปกรณ์ออกกำลังกาย ยังไม่เพียงพอ และประชาชนยังขาดความตื่นตัวในการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ปัญหาด้านการดูแลรักษาสุขภาพการสาธารณสุข การ

ป้องกันโรค เป็นต้น ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนยังมีความยากจนมีภาระหนี้สิน ไม่มีอาชีพเสริมที่สร้างรายได้อย่างยั่งยืน มีความเหลื่อมล้ำของสังคมทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบท เกษตรกรขาดความรู้ใหม่ ๆ ในการเพาะปลูก มีการเผาฟางข้าวใช้ปุ๋ยเคมี ใช้สารเคมี ทำให้ดินเสื่อมสภาพ ผลผลิตต่ำ ต้นทุนสูง เป็นต้น ด้านการพัฒนาเมืองอย่างเป็นระบบมีความมั่นคง และปลอดภัย ผู้นำชุมชน พนักงานเจ้าหน้าที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่จำเป็น เบื้องต้นยังไม่เพียงพอ เป็นต้น ด้านสิ่งแวดล้อม ประชาชน/โรงงานอุตสาหกรรมยังไม่ให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะ ก่อทิ้ง ร้านอาหารไม่มีการกำจัดไขมันก่อนทิ้งน้ำสู่ท่อคลอง ก่อให้เกิดมลพิษทั้งทางน้ำและอากาศ เป็นต้น ด้านอัตลักษณ์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น โบราณสถานโบราณวัตถุยังได้รับการปรับปรุงดูแล รักษาและเผยแพร่ไม่เพียงพอ การบริหารจัดการให้ได้มาตรฐาน สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้และพัฒนา เทศบาลเป็นขนาดใหญ่ บุคลากรเพิ่มมากขึ้น จึงต้องพัฒนาศักยภาพบุคลากรการทำงาน สร้างองค์ความรู้ พัฒนาเทคโนโลยีเครื่องมือเครื่องใช้ สถานที่ให้ทันสมัย เหมาะสมในการปฏิบัติงานรองรับการบริการประชาชน เป็นต้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม เพื่อศึกษาว่า เทศบาลเมืองสามพราน เทศบาลเมืองไร่ขิง เทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม และเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ จังหวัดนครปฐม ได้กำหนดแผนงานและนำไปดำเนินการในการแก้ไขปัญหาได้หรือไม่ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากน้อยเพียงไร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม และแนวทางที่เหมาะสมของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์จังหวัดนครปฐม ต่างๆ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์และทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อนำผลการศึกษายวิจัยไปประกอบการตัดสินใจสู่การปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงาน และข้าราชการ ของเทศบาลเมืองสามพราน เทศบาลเมืองไร่ขิง เทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม และเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่จำนวน 20 คน ขนาดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive selection) ซึ่งเป็นการคัดเลือกที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการพิจารณาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาเป็นอย่างดี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) แบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Structure In-depth Interview) เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 ชุด แบ่งเป็น 4 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) ประสบการณ์การทำงาน และ 5) ตำแหน่งงาน

ตอนที่ 2 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม จำนวน 8 ข้อ คือ

1. ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ด้านการกำหนดแผนงานขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น เป็นอย่างไร

2. ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ด้านการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม เป็นอย่างไร

3. ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ด้านการรับฟังประเด็นปัญหาจากภาคประชาชน เป็นอย่างไร

4. ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ด้านการคำนึงถึงความคุ้มค่า และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน เป็นอย่างไร

5. ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ด้านการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นอย่างไร

6. ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ด้านการมีระบบตรวจสอบความโปร่งใส เป็นอย่างไร

7. ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ด้านการติดตามและประเมินผล เป็นอย่างไร

8. ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในอนาคต เป็นอย่างไร

ตอนที่ 3 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม จำนวน 1 ข้อ คือ ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

ตอนที่ 4 เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม จำนวน 1 ข้อ คือ แนวทางที่เหมาะสมของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการคัดเลือกข้อมูล ทำการแยกประเด็น เก็บรวบรวม นำไปวิเคราะห์ สรุปข้อมูลตามวัตถุประสงค์ บันทึกวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จัดทำตารางเพื่อเก็บข้อมูลที่เป็นตัวเลขสถิติ และสรุปข้อมูลเชิงบรรยาย

2. จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการจัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ของเทศบาล โดยสังเกตพฤติกรรมของคนในเทศบาลเมืองสามพราน เทศบาลเมืองไร่ขิง เทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม เทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ และสภาพชุมชน สภาพความเป็นอยู่ โครงสร้างพื้นฐาน การประกอบอาชีพ การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และการประชุมหารือต่าง ๆ ภายในชุมชน

3. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ดังนี้

3.1 ชั้นเตรียมการ

3.1.1 สร้างแบบสัมภาษณ์ตั้งคำถามล้าลึก (Probe) นำไปสู่คำตอบของวัตถุประสงค์และปัญหาการวิจัย

3.1.2 นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ

3.1.3 ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.1.4 ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง

3.1.5 ปรับแก้แบบสัมภาษณ์หากคำถามนั้นยังไม่ชัดเจน

3.1.6 นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.2 ชั้นดำเนินการนำแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาแล้วไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.3 ชั้นการจัดระเบียบข้อมูล

3.3.1 จัดระเบียบทางกายภาพข้อมูลโดยการถอดข้อมูลจากเครื่องบันทึกเสียงและจัดเก็บข้อมูล

3.3.2 นำแนวคิดและข้อเสนอแนะที่ได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ในประเด็นที่คล้ายกันมารวมกัน

3.4 การแสดงข้อมูล

3.4.1 จัดกลุ่มข้อมูลโดยจัดรหัสข้อมูลทั้งหมดให้เป็นกลุ่มตามประเด็นการวิเคราะห์ที่ได้กำหนดไว้

3.4.2 นำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยาย

3.5 การตรวจสอบข้อมูล

3.4.1 การตรวจสอบภายใน

3.4.2 การตรวจสอบภายนอก

3.6 ปรับแก้และนำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

3.6.1 ปรับแก้ผลการศึกษานับร่างตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.6.2 ทำบทความวิจัยและแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อส่งตีพิมพ์

3.6.3 นำเสนอในรูปของรายงานการวิจัยเพื่อเป็นต้นแบบนำไปประยุกต์ใช้

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมวิจัย

บทความเรื่อง ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ และรายงานผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนั้นการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลสำคัญจึงเป็นสิ่งสำคัญ ข้อมูลที่ได้จากการตอบคำถามผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ มีเพียงผู้วิจัยคนเดียวเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ และการนำเสนอผลงานวิจัย จะปกปิดข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้ไม่ส่งผลกระทบต่อ ใดๆ ต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลทุกอย่างจะถูกทำลายเมื่อการวิจัยแล้วเสร็จสมบูรณ์ การเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะเป็นไปโดยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับใด ๆ และหากผู้ให้ข้อมูลสำคัญสงสัยในข้อคำถามสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ตลอดเวลา ขณะเดียวกันหากต้องการยุติการให้ข้อมูล ก็สามารถกระทำได้โดยทันที โดยไม่มีผลกระทบต่อ ใดๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บข้อมูลเสร็จ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด มาทำการวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล (data organizing)
 - 1.1 จัดระเบียบทางกายภาพข้อมูลโดยการถอดข้อมูลจากเครื่องบันทึกเสียง และจัดเก็บข้อมูล โดยการวิเคราะห์ส่วนประกอบ (Componential Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์หรือออกให้เห็นเป็นส่วน ๆ เช่น วิเคราะห์แนวคิดออกเป็นกลุ่ม
 - 1.2 นำข้อมูลที่ได้มาทำการจัดระเบียบเนื้อหาข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้ที่ตรงกับเรื่องที่วิเคราะห์มาใส่รหัสข้อมูล โดยการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) ใช้วิธีการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ เช่น จำแนกข้อมูลทั่วไปตามลักษณะกลุ่มตัวอย่าง จำแนก ตามเพศ อายุ และ ตำแหน่งงาน และใช้วิธีการวิเคราะห์สรุพอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น
2. การแสดงข้อมูล (data display) โดยนำรหัสข้อมูลทั้งหมดมา
 - 2.1 จัดกลุ่มข้อมูลโดยจัดรหัสข้อมูลทั้งหมดให้เป็นกลุ่มตามประเด็นการวิเคราะห์ที่ได้กำหนดไว้
 - 2.2 นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาความ
3. การหาข้อสรุป ตีความหมายและตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification) โดยอธิบายตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของใช้วิธีการวิเคราะห์สรุพอุปนัย (Analytic Induction) มาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปและนำเสนอโดยการพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม
ด้านการกำหนดแผนงานขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า ทุกเทศบาลได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐอย่างชัดเจน เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติและสังคม ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2561 - 2564) เป็นต้น แผนงานมีการบูรณาการทุกหน่วยงานเข้าด้วยกัน เน้นความคุ้มค่าในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และเพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชน รับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อนำความคิดเห็นดังกล่าว มาปรับปรุงและพัฒนาแผน
ด้านการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม พบว่า การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นของทุกเทศบาล เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างมาก ตั้งแต่การจุดประกายความคิด ประชาพิจารณ์ กำหนดอนาคตและข้อตกลงร่วมของชุมชน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการติดตาม ประเมินผล เทศบาลทุกเทศบาลมีการจัดเวทีประชาคมในแต่ละชุมชนเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีเวทีแสดงความคิดเห็น

เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง โดยเทศบาลต่าง ๆ จะทำหน้าที่รับฟังข้อเท็จจริง รวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบและแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ด้านการรับฟังประเด็นปัญหาจากภาคประชาชน พบว่า ทุกเทศบาลมีการรับฟังประเด็นปัญหาจากภาคประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น เช่น การจัดเวทีการรับฟังความคิดเห็นในพื้นที่ชุมชน เวทีการประชุมของเทศบาล การประชุมปรึกษาหารือ การจัดประชุมประชาคมในระดับต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความเดือดร้อน ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของประชาชน อันจะนำมาสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาที่อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างแท้จริง

ด้านการคำนึงถึงความคุ้มค่า และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน พบว่า ทุกเทศบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของความคุ้มค่า และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนเป็นอย่างมาก การใช้ทรัพยากรและงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดจะต้องสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างแท้จริง ขั้นตอนการปฏิบัติงานต้องเบ็ดเสร็จในขั้นตอนเดียว เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม มีการสร้างควบคุมตรวจสอบ และรายงานผลการใช้ทรัพยากร

ด้านการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลเมืองสามพราน มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน จึงทำให้การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น สามารถคิดโครงการ และกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เกิดความความคุ้มค่าทั้งในแง่งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์

ด้านการมีระบบตรวจสอบความโปร่งใส พบว่า ทุกเทศบาลมีกลไก แนวทางและมาตรการ ในการตรวจสอบการปฏิบัติราชการของเทศบาลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดโอกาสในการกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบ เช่น มีเครือข่ายในการตรวจสอบการปฏิบัติราชการ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก การปลูกจิตสำนึก และสร้างเสริมค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณทางวิชาชีพ สนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบการปฏิบัติหรือบริหารราชการของเทศบาล มีการตั้งคณะกรรมการช่วยในการตรวจสอบการทำงาน รวมทั้งมีช่องทางการรับเรื่องร้องเรียนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

ด้านการติดตามและประเมินผล พบว่า ทุกเทศบาลมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานแผนยุทธศาสตร์ ตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานต่าง ๆ ของเทศบาล และมีการประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนทราบ รวมถึง

มีการพัฒนากลไกในการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การติดตามและประเมินผลมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในอนาคต พบว่า ทุกเทศบาล นำผลการประเมินมาศึกษารายละเอียดในจุดแข็ง (strengths) จุดอ่อน (weaknesses) โอกาส (opportunities) ปัญหาหรืออุปสรรค (threats) เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และเป็นไปตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

ผลการศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญของเทศบาลจังหวัดนครปฐม พบว่า เทศบาลจังหวัดนครปฐม มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนในท้องถิ่นยังไม่เห็นถึงความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเท่าที่ควร สาเหตุมาจากประชาชนยังไม่รู้อำนาจหน้าที่และบทบาทของตนเองในการพัฒนาท้องถิ่น

2.2 เจ้าหน้าที่ของเทศบาลจังหวัดนครปฐมบางส่วน ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของกฎ ระเบียบ และกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน จึงทำให้เกิดข้อบกพร่องและเกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

2.3 วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีในการทำงานมีไม่เพียงพอและขาดความทันสมัย

2.4 ปัญหาและความต้องการของประชาชนมีเป็นจำนวนมาก ทำให้เทศบาลไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ทั้งหมดในเวลาเดียวกัน

2.5 งบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ทำให้ไม่สามารถบรรจุโครงการและกิจกรรมในการพัฒนาได้ครอบคลุมความต้องการของประชาชนทั้งหมด และการตั้งงบประมาณในการดำเนินการบางรายการสูงเกินไป

2.6 โครงการและกิจกรรมในแต่ละยุทธศาสตร์ ให้ความสำคัญกับด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นส่วนใหญ่

2.7 ขาดการบูรณาการแผนที่ดี มีประสิทธิภาพ สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากระเบียบวิธีปฏิบัติจากส่วนกลางที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้ง ทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง

2.8 ระยะเวลาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกระชั้นชิดเกินไป ทำให้การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร

3. แนวทางที่เหมาะสมของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญของเทศบาลจังหวัดนครปฐม พบว่า เทศบาลจังหวัดนครปฐม เสนอแนวทางที่เหมาะสมของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ดังนี้

3.1 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ต้องกำหนดแผนงานให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับนโยบายของรัฐบาล แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอื่น ๆ รวมถึงงบประมาณที่ตั้งไว้

3.2 แผนพัฒนาท้องถิ่นต้องมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกด้าน และพัฒนาการให้บริการประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

3.3 การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นต้องจัดทำในลักษณะแผนเชิงรุก เป็นแผนที่สามารถรับมือกับสถานการณ์และปัญหาทั้งในปัจจุบัน และอนาคตได้

3.4 ในการจัดทำแผนควรพิจารณาหาแนวทางในการดำเนินงานที่หลากหลาย มีการกำหนดกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนอย่างเหมาะสม

3.5 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการดำเนินงาน และเพิ่มขีดความสามารถของหน่วยงาน

3.6 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผน โดยเฉพาะการรับฟังปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

3.7 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ต้องมีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนสอดคล้องกันทั้งวิสัยทัศน์ พันธกิจ มีระบบตรวจสอบการทำงาน การติดตามและประเมินผล และเครื่องมือวัดความสำเร็จของแผน

3.8 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นต้องคำนึงถึงใช้ทรัพยากรการบริหารของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความคุ้มค่า และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ดังนี้ **ด้านการกำหนดแผนงานขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น** ทุกเทศบาลได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐอย่างชัดเจน แผนงานมีการบูรณาการทุกหน่วยงานเข้าด้วยกัน เน้นความคุ้มค่าในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และเพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชน มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อนำความคิดเห็นมาปรับปรุงและพัฒนาแผนดังแนวคิดของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ กล่าวว่่าขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนา

ท้องถิ่น ต้องกำหนดประเด็นหลักการพัฒนาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมาย การพัฒนาในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา รวมทั้งสอดคล้องกับ ปัญหาความต้องการของ ประชาคมและชุมชน โดยให้นำข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ และ ข้อมูลใน แผนชุมชนมาพิจารณาประกอบการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด นครสวรรค์, 2557) **ด้านการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม** การดำเนินงานแผน ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม ค่อนข้างมาก เทศบาลทุกเทศบาลมีการจัดเวทีประชาคมในแต่ละชุมชนเพื่อเปิดโอกาสให้ ประชาชนแสดงความคิดเห็น โดยเทศบาลต่าง ๆ จะทำหน้าที่รับฟังข้อเท็จจริง รวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบและแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ตามการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ ส่งผลต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปกครอง ส่วนท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความสามัคคี การรับรู้ข่าวสาร ความมั่นคง ความผูกพัน และภาวะผู้นำ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการกำหนดแผน ด้านการประเมินแผน ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และด้านการควบคุมแผน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถพยากรณ์ผลกระทบ ใน การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นได้ ร้อยละ 79.50 (วรภรณ์ ปานะพิพัฒน์, 2564) **ด้านการรับฟัง ประเด็นปัญหาจากภาคประชาชน** ทุกเทศบาลมีการรับฟังประเด็นปัญหาจากภาคประชาชน อย่างสม่ำเสมอ ผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น อันจะนำมาสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาที่อย่าง ถูกต้อง เหมาะสม และเกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างแท้จริง และตรงจุด ดังที่การศึกษาของ คงฤทธิ์ แข็งแรง และคณะ เรื่อง ความสำคัญของประชาคมท้องถิ่นกับการจัดทำแผนพัฒนาของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น นั้น สิ่งสำคัญประการแรกคือการค้นหา ปัญหาและความต้องการของประชาชนโดยผ่านเวที ประชาคมท้องถิ่น อันประกอบด้วยผู้นำชุมชน ตัวแทนองค์กรต่างๆ รวมถึงประชาชน ตาม สัดส่วนที่กฎหมายกำหนด จึงจะสามารถนำปัญหาและความต้องการเหล่านั้นบรรจุไว้ใน แผนพัฒนาท้องถิ่นต่อไปได้ การจัดทำให้แผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นแผนพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ จึง จำเป็นจะต้องได้รับการกลั่นกรองให้ครอบคลุมในทุกด้าน ฉะนั้น การสร้างองค์ความรู้ในการ จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้กับประชาคมท้องถิ่นได้รับทราบนั้น จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการทำงานที่จะเป็นแนวทางให้การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นไปตามกระบวนการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้น การสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในการจัดเวทีประชาคมและส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วม

ในการเสนอปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ในเวทีประชาคม เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ออกมาแสดงความคิดเห็นทั้งในด้านการพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และเปิดโอกาสให้มีการเสนอปัญหาและความต้องการเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง (คงฤทธิ แข็งแรง และคณะ, 2561) **ด้านการคำนึงถึงความคุ้มค่า และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน** ทุกเทศบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของความคุ้มค่า และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนเป็นอย่างมาก การใช้ทรัพยากรและงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดจะต้องสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิราพร สามิบัติ ศึกษาเรื่อง ประสิทธิผลการนำแผนพัฒนาท้องถิ่นไปสู่การปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษา พบว่า แนวทางของประสิทธิผลการนำแผนพัฒนาท้องถิ่นสู่การปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดทำแผนต่อการนำแผนพัฒนาท้องถิ่น จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านวางแผนการทำงาน ด้านความเป็นอิสระในการทำงาน ด้านการติดตามประเมินผล ด้านพัฒนาการแข่งขัน สร้างแรงจูงใจ ประสิทธิผลการนำแผนพัฒนาท้องถิ่นสู่การปฏิบัติขององค์การบริหาร ส่วนตำบลในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านการบรรลุจุดมุ่งหมายและ เกิดการประสานงานที่ดี ด้านความประหยัดและความแน่นอน และด้านเสริมนวัตกรรม ในการควบคุม แล้วนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหาร ส่วนตำบล ต่าง ๆ ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ต่อไป (จิราพร สามิบัติ, 2560) **ด้านการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ** มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน จึงทำให้การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสามารถคิดโครงการ และกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เกิดความความคุ้มค่าทั้งในทุก ๆ ด้าน ตามแนวคิดของ เพ็ญศรี ปักกะสีนัง เสนอว่า การวางแผนเป็นกระบวนการดำเนินงานที่องค์กรหรือหน่วยงานกำหนดขึ้น เพื่อปฏิบัติภารกิจใด ๆ ที่กำหนดไว้ให้บรรลุผลในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพหรือเกิดประโยชน์สูงสุด (เพ็ญศรี ปักกะสีนัง, 2556) **ด้านการมีระบบตรวจสอบความโปร่งใส** ทุกเทศบาลมีกลไก แนวทางและมาตรการในการตรวจสอบการปฏิบัติราชการของเทศบาลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดโอกาสในการกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบ การปลูกจิตสำนึกและสร้างเสริมค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณทางวิชาชีพ สนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบการปฏิบัติหรือบริหารราชการของเทศบาล รวมทั้งมีช่องทางการรับเรื่องร้องเรียนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนามาตรฐานความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ ผลการศึกษา พบว่า มาตรฐานการประเมินความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ด้าน คือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารงาน

การให้บริการประชาชน การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การเปิดเผยและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการปฏิบัติงานตามจริยธรรมและจรรยาบรรณ วิชาชีพข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ, 2554) **ด้านการติดตามและประเมินผล** ทุกเทศบาลมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานแผนยุทธศาสตร์ตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ และมีการประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนทราบ ซึ่งการศึกษาของ วีรวัฒน์ สายยศ ศึกษาเรื่อง การนำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลตะโกตาพิ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษา พบว่า แนวทางในการนำ แผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลตะโกตาพิ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผล สัมฤทธิ์ ควรสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่และ ส่งเสริมให้ประชาชนเล็งเห็นถึงความสำคัญ ควรพัฒนาคณะกรรมการที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมให้ภาคประชาชนและส่วนราชการเข้ามามีส่วนร่วม ควรมีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของโครงการและให้ความสำคัญกับ โครงการที่มีความจำเป็นเร่งด่วนโครงการควรต้องครอบคลุม ทุกด้านและทุกพื้นที่ ระยะเวลาและห้วงเวลาในการดำเนินการควรมีความเหมาะสม ปัญหาความจำเป็นเร่งด่วนควรดำเนินการให้ทันท่วงที ควรมีการรายงานผลการติดตามและ ประเมินผลเป็นระยะ ผู้บริหารควรมีคุณธรรม จริยธรรม และ ความโปร่งใส การดำเนินการควรเป็นไปตามหลักเกณฑ์อย่างเป็นระบบ และควรมีการปิดประกาศและการประชาสัมพันธ์ อย่างครอบคลุมทั่วถึง (วีรวัฒน์ สายยศ, 2557) **ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข** ทุกเทศบาลนำผลการประเมินมาศึกษารายละเอียดในจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาหรืออุปสรรค เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงาน และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และเป็นไปตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังแนวคิดของ วิเชียร วิทย์อุดม เสนอว่า แผนงานขององค์การควรมีความยืดหยุ่น และเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง (วิเชียร วิทย์อุดม, 2558)นอกจากนี้มีการศึกษาของเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความสามัคคี การรับรู้ข่าวสาร ความมั่นคง ความผูกพัน และภาวะผู้นำ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการกำหนดแผน ด้านการประเมินแผน ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และด้านการควบคุมแผน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของ

เทศบาลตำบล ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถพยากรณ์ผลกระทบ ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นได้ ร้อยละ 79.50 (วารสารณ์ ปานะพิพัฒน์, 2564)

2. ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นยังไม่เห็นถึงความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเท่าที่ควร ในส่วนเจ้าหน้าที่ของเทศบาลจังหวัดนครปฐมบางส่วน ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของกฎ ระเบียบ และกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน จึงทำให้เกิดข้อบกพร่องและเกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีในการทำงานมีไม่เพียงพอ ปัญหาและความต้องการของประชาชนมีเป็นจำนวนมาก ทำให้เทศบาลไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ทั้งหมดในเวลาเดียวกัน งบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ส่วนโครงการและกิจกรรมในแต่ละยุทธศาสตร์ ให้ความสำคัญกับด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นส่วนใหญ่ ขาดการบูรณาการแผนที่ดี มีประสิทธิภาพ สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากระเบียบวิธีปฏิบัติจากส่วนกลางที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้ง ทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ในเรื่องของระยะเวลาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกระชั้นชิดเกินไป ทำให้การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วัชรียา ยูหลงทวีวัฒน์ ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการนำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลไปปฏิบัติ ศึกษากรณีเทศบาลเมืองเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาและแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการนำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลเมืองเดชอุดมไปสู่การปฏิบัติ ในส่วนของพนักงานเทศบาลและคณะกรรมการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำและประเมินผลแผนพัฒนาสามปี ได้แก่ แผนพัฒนาสามปีมีจำนวนแผนงาน/โครงการมากเกินไป การจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อการนำไปปฏิบัติจริง ขณะที่คณะกรรมการชุมชนมีความคิดเห็นว่าเป็นโครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเน้นเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค สาธารณูปการ (วัชรียา ยูหลงทวีวัฒน์, 2556)

3. แนวทางที่เหมาะสมของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม เสนอแนวทางที่เหมาะสมของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม พบว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ต้องกำหนดแผนงานให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับนโยบายของรัฐบาล แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอื่น ๆ รวมทั้งแผนพัฒนาท้องถิ่นต้องมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกด้าน การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นต้องจัดทำในลักษณะแผนเชิงรุก เป็นแผนที่สามารถรับมือกับสถานการณ์และปัญหาทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ ควรพิจารณาหาแนวทางในการดำเนินงานที่หลากหลาย มีการกำหนดกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนอย่างเหมาะสม ควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการดำเนินงาน ต้องสามารถนำไป

ปฏิบัติได้จริง และแก้ไข้ปัญหาของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ต้องมีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนสอดคล้องกันทั้งวิสัยทัศน์ พันธกิจ มีระบบตรวจสอบการทำงาน การติดตามและประเมินผล และเครื่องมือวัดความสำเร็จของแผน และต้องคำนึงถึงใช้ทรัพยากรการบริหารของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความคุ้มค่า และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ดังการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนามาตรฐานความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ ผลการศึกษาพบว่า มาตรฐานการประเมินความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ด้าน คือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารงาน การให้บริการประชาชน การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล การเปิดเผยและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการปฏิบัติงานตามจริยธรรมและจรรยาบรรณ วิชาชีพราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ปรากฏ 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดแผนงานขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น ทุกเทศบาลได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐอย่างชัดเจน 2) ด้านการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม ทุกเทศบาล เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างมาก 3) ด้านการรับฟังประเด็นปัญหาจากภาคประชาชน ทุกเทศบาลมีการรับฟังประเด็นปัญหาจากภาคประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น 4) ด้านการคำนึงถึงความคุ้มค่า และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ทุกเทศบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของความคุ้มค่า และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนเป็นอย่างมาก 5) ด้านการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน จึงทำให้การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เกิดความความคุ้มค่าทั้งในแง่งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ 6) ด้านการมีระบบตรวจสอบความโปร่งใส ทุกเทศบาลมีกลไก แนวทางและมาตรการในการตรวจสอบการปฏิบัติราชการของเทศบาลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดโอกาสในการกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบ 7) ด้านการติดตามและประเมินผล ทุกเทศบาลมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานแผนยุทธศาสตร์ ตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ 8) ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในอนาคต ทุกเทศบาลนำผลการประเมินมาศึกษารายละเอียดในจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาหรืออุปสรรค เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงาน ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่เห็นถึงความสำคัญเท่าที่ควร เจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีในการทำงาน และงบประมาณไม่เพียงพอ ขาดการบูรณาการแผนที่ดี และระยะเวลาในการจัดทำแผนพัฒนา

ท้องถิ่นกระชั้นชิดเกินไป และแนวทางที่เหมาะสมของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม พบว่า แผนพัฒนาท้องถิ่นต้องมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกด้าน และพัฒนาการให้บริการประชาชนให้ดียิ่งขึ้น ในการจัดทำแผนควรพิจารณาหาแนวทางในการดำเนินงานที่หลากหลาย ควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ต้องคำนึงถึงใช้ทรัพยากรการบริหารของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความคุ้มค่า และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานควรกำหนดแผนงานขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐในการดำเนินงานการพัฒนาท้องถิ่นตามแผนยุทธศาสตร์ จังหวัดนครปฐม ให้ครบทุกมิติ การพัฒนาในแต่ละด้านของบริบทเชิงพื้นที่นั้น และหน่วยงานควรส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การจัดทำแผนการพัฒนาท้องถิ่นผ่านเวทีต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลได้จัดขึ้นสม่ำเสมอ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ หน่วยงานควรเน้นย้ำฝ่ายรับเรื่องร้องเรียนรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการกำหนดวิธีการ แนวทางที่ถูกต้อง และเหมาะสม จะส่งผลให้ดำเนินงานการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ท้องถิ่น จังหวัดนครปฐมมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

เอกสารอ้างอิง

- เบญจ พรพลธรรม. (2553). การจัดการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เพ็ญศรี ปักกะสีนัง. (2556). การจัดการโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: วี.พรีน.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พ.ศ.2566-2570). กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- คงฤทธิ แข็งแรง และคณะ. (2561). ความสำคัญของประชาคมท้องถิ่นกับการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารชัยภูมิปริทรรศน์, 1(1), 34-43.
- จิราพร สามิบัติ. (2560). ประสิทธิภาพการนำแผนพัฒนาท้องถิ่นไปสู่การปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 10(2), 78-92.
- บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ. (2554). แนวทางการพัฒนามาตรฐานความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ. วารสารวิทยาการจัดการ, 28(1), 33-48.

- วารสาร ปานะพิพัฒน์. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 13(1), 340-357.
- วีรชียา ยุทธทวิวัฒน์. (2556). ประสิทธิภาพในการนำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลไปปฏิบัติ ศึกษากรณีเทศบาลเมืองเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- วิเชียร วิทยอุดม. (2558). การจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธนรัชการพิมพ์.
- วีรวัฒน์ สายยศ. (2557). การนำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลไปสู่การปฏิบัติ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลตะโกตาพิ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 9(2), 183-192.
- ศิริพร ศรีอำดี. (2559). การนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาไปปฏิบัติของเทศบาลตำบลบางเตือ อำเภอมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี: กรณีศึกษาด้านระบบสาธารณสุขปโภคสาธารณสุขการ และโครงสร้างพื้นฐาน. ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุดาวรรณ มีบัว. (2557). การมีส่วนร่วมของสมาชิกประชาคมตำบลในการวางแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์. (2557). เรื่อง ประกาศใช้แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2558-2560) ประกาศองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์. นครสวรรค์: องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลโคกแย้. (2561). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ. 2561 – 2565). สระบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลโคกแย้.

คติพระโพธิสัตว์ที่ปรากฏในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง*

THE BODHISATTVA BELIEF OCCURRED DURING KING PRASAT THONG'S REIGN

ไกรสิทธิ์ จามรจันทร์สาขา

Kriasit Jamonjansakha

ประภาส เพ็งพุ่ม

Brapaas Pengpoom

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: skypool2553@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคติพระโพธิสัตว์ที่ปรากฏในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง โดยศึกษาตัวบทจากวรรณกรรมสมัยอยุธยาเรื่องคำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติพระพุทธรูปเจ้าหลวงปราสาททอง ผลการศึกษาพบว่า คติพระโพธิสัตว์เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในอินเดียก่อนสมัยพุทธกาล อันมีที่มาจากแนวคิดวิบุรุษทางการเมืองและวิบุรุษทางศาสนา ส่วนคติพระโพธิสัตว์ในพระพุทธรูปศาสนาฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายานนั้นมีความหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ พระพุทธรูปศาสนาฝ่ายเถรวาท พระโพธิสัตว์ หมายถึง ผู้สะสมบุญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธรูปเจ้าในอนาคต ส่วนพระพุทธรูปศาสนาฝ่ายมหายาน พระโพธิสัตว์ หมายถึง พุทธศาสนิกชนทุกคนสามารถสะสมบุญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธรูปเจ้าได้เช่นเดียวกัน มิได้จำกัดเพียงบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น และคติพระโพธิสัตว์ที่ปรากฏในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองนั้น พระองค์ทรงน้อมนำคติพระโพธิสัตว์ตั้งมั่นยังพระราชหฤทัย ซึ่งส่งผลให้พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อบ้านเมืองสงบสุขร่มเย็น ปวงประชาราษฎร์มีความสุข ปราศจากความทุกข์ร้อน การศึกษาในครั้งนี้ได้ข้อค้นพบใหม่ คือ เดิมถือกันว่าพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาเป็นต้นมานำแนวคิดเทวราชาจากอาณาจักรขอม และนำการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ปกครองอาณาจักรอยุธยา ทำให้พระราชลักษณะของพระองค์ทรงเป็นองค์สมมุติเทพตามอย่างแนวคิดเทวราชา จากการศึกษาพบว่าพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยานำแนวคิดเทวราชามาใช้เพียงรูปแบบเท่านั้น เพื่อการปกครองอาณาจักรอยุธยาเท่านั้น แต่พระราชหฤทัยของ

* Received November 2, 2022; Revised November 9, 2022; Accepted December 21, 2022

พระองค์นั้นทรงเปี่ยมด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันมีที่มาจากคติพระโพธิสัตว์ พระมหากษัตริย์ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจทำคุณประโยชน์แก่บ้านเมืองและปวงประชาราษฎร์เป็นสำคัญ ซึ่งมีสมเด็จพระเจ้าปราสาททองเป็นตัวแทนพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา

คำสำคัญ: คติ, พระโพธิสัตว์, พระมหากษัตริย์, สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง, พระพุทธศาสนา

Abstract

The purpose of this academic article was to investigate the Bodhisattva belief that occurred during King Prasat Thong's reign by studying texts from Ayutthaya period literature on chanting words in honor of the Phra Buddha Chao Luang Prasat Thong. The study showed that Bodhisattva was a concept that originated in India before the time of the Buddha and had its roots in political and religious heroes. It was a belief in Theravada and Mahayana Buddhism. They had different meanings; in Theravada Buddhism, "Bodhisattva" meant that the person could accumulate merit to become the Buddha in the future. In Mahayana Buddhism, all Buddhists, not just one, could accumulate enough merit to become Buddha. Furthermore, he held the Bodhisattva's beliefs close to his heart. As a result, he performed royal duties for the country's peace and tranquility. People were happy without suffering. In this study, new findings were obtained. Previously, it was thought that the Ayutthaya monarch was the model that adopted the Khmer Empire's concept of Devaracha and brought absolute monarchy to the Ayutthaya Kingdom. As a result, His Majesty's image is a hypothetical deity according to the concept of Devaracha. From the study, it was found that the Ayutthaya monarchs used the concept of Thewaracha only as a model for governing the Ayutthaya Kingdom, but that his heart was filled with the grace that comes from the belief of the Bodhisattva. The King performed royal duties that were of great benefit to the country and the people. Considering all of these, King Prasat Thong was the representative of the Ayutthaya monarchy.

Keywords: Belief, The Bodhisattva, King, King Prasat Thong, Buddhism

บทนำ

สถาบันพระมหากษัตริย์อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านานตั้งแต่สมัยสุโขทัย เริ่มจากพ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราด ร่วมมือกับพ่อขุนบางกลางหาว เจ้าเมืองบางยาง ช่วยกันขับไล่อิทธิพล

ขอมออกจากเมืองสุโขทัย พ่อขุนบางกลางหาวสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยขึ้น ทรงพระนามว่า พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ปฐมกษัตริย์แห่งสุโขทัย สืบราชวงศ์พระร่วงเรื่อยมา เมืองสุโขทัยเพิ่งเริ่มก่อตั้งเป็นอาณาจักร สภาพสังคมยังไม่ซับซ้อน อาณาเขตและผู้คนมีจำนวนไม่มากนัก พ่อขุนรามคำแหงมหาราชจึงทรงปกครองอาณาจักรประชาราษฎร์แบบพ่อปกครองลูก อันแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง “พระมหากษัตริย์” กับ “ปวงประชาราษฎร์” มีความใกล้ชิดกันเปรียบ “พ่อกับลูก” เหมือนบุคคลในครอบครัวที่มีความปรารถนาดีต่อกัน ต่อมาสมัยอยุธยา พระเจ้าอู่ทอง ปฐมกษัตริย์แห่งอยุธยา พระองค์ทรงสถาปนาอยุธยาเป็นราชธานี อยุธยาเป็นอาณาจักรที่มีพื้นที่และผู้คนมากกว่าสมัยสุโขทัย อีกทั้งบ้านเมืองมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ สมัยอยุธยาจึงนำรูปแบบคติเทวราชาและรูปแบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาใช้ ปกครองอยุธยา (ลิขิต ธีรเวคิน, 2544) และในรัชสมัยพระบรมราชาที่ 2 พระองค์สามารถตี นครธม ขณะอาณาจักรขอมอย่างเด็ดขาด พระองค์ได้กวาดต้อนนักปราชญ์ราชบัณฑิต พราหมณ์ และขุนนางเขมรจำนวนมากเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา (ยุพร แสงทักษิณ, 2537) ธรรมเนียมปฏิบัติที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์นำมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงประกอบพระราชกรณียกิจปกครองบ้านเมือง ปวงประชาราษฎร์ให้มีความสงบสุขร่มเย็น ปราศจากความทุกข์ยาก พระมหากษัตริย์จึงทรงมีพระราชอำนาจอันยิ่งใหญ่ย่อมมาพร้อมกับพระราชภารกิจอันหนักยิ่งในการดูแลบ้านเมืองและผู้คน คติเทวราชาจึงนำมาใช้อย่างเหมาะสมกับสภาพสังคม บริบทแวดล้อมของสังคมในช่วงนั้น ทำให้อยุธยาเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ บ้านเมืองมีความสงบสุขร่มเย็นเป็นปึกแผ่น สามารถป้องกันข้าศึกถูกรานได้เป็นอย่างดี ดังเหตุการณ์สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงป้องกันบ้านเมืองจากกองทัพพระเจ้าติโลกราช เจ้าเมืองเชียงใหม่ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงป้องกันบ้านเมืองจากกองทัพพระมหาอุปราชา เมืองหงสาวดี เป็นต้น อาณาจักรอยุธยาจึงเป็นอาณาจักรที่รุ่งเรืองและมีความสมบูรณ์ทั้งด้าน เศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์ และการเมือง ยาวนานถึง 417 ปี (ปรียา หิรัญประดิษฐ์, 2549) ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากพระมหากษัตริย์ผู้ครองบ้านเมืองด้วยพระราชหฤทัยต่อความเป็นอยู่ของปวงประชาราษฎร์

พระมหากษัตริย์สมัยอยุธยามีทั้งสิ้น 33 พระองค์ มีพระมหากษัตริย์ที่นำศึกษา คือ สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงเป็นพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาตอนกลาง พระราชประวัติของพระองค์เท่าที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารนั้น ทราบเพียงเริ่มรับราชการเป็นมหาดเล็กในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม เจริญก้าวหน้าทางราชการ ได้รับตำแหน่งเป็นเจ้าพระยากลาโหม ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าเชษฐาธิราช และสุดท้ายได้รับการอัญเชิญเป็นสมเด็จพระเจ้าปราสาททองในที่สุด

ส่วนพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าปราสาททองที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารนั้น รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม รับราชการเป็นมหาดเล็ก ตำแหน่งจมีนศรีสรักษ์ ชีวิตรับราชการ

ไม่ค่อยราบรื่นเท่าใดนัก ระหว่างรับราชการถูกจองจำถึง 2 ครั้ง ภายหลังจากกราบทูลอาสา สมเด็จพระเจ้าทรงธรรม นำกองทหารเข้าปราบปรามกบฏญี่ปุ่น จึงได้รับการอภัยโทษ และได้เลื่อนยศเป็น จมื่นสรรเพชรภักดี และต่อมาได้เลื่อนตำแหน่งเป็นออกญาศรีวรวงศ์ รัชสมัย สมเด็จพระเชษฐาธิราช ออกญาศรีวรวงศ์นำบรรดาข้าราชการพร้อมใจกันอัญเชิญสมเด็จพระเชษฐาธิราช ซึ่งเป็นพระราชโอรสในพระเจ้าทรงธรรม สืบราชสมบัติ ออกญาศรีวรวงศ์จึง ได้รับการเลื่อนยศขึ้นเป็นเจ้าพระยากลาโหมสุริยวงศ์ ได้รับความเคารพยำเกรงจากขุนนางทั้งหลาย ทำให้มีขุนนางบางคนไม่พึงพอใจ กราบทูลให้สมเด็จพระเชษฐาธิราชทรงหว่าดระวางว่า เจ้าพระยากลาโหมสุริยวงศ์จะแย่งชิงราชบัลลังก์ จึงเกิดความวุ่นวายในพระราชวังขึ้น สมเด็จพระเชษฐาธิราชเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ เหล่าเสนามาตย์ต่างอัญเชิญพระเจ้าอาทิตย์วงศ์ พระราชโอรสในพระเจ้าทรงธรรม ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์องค์ถัดมา เนื่องจากพระเจ้าอาทิตย์วงศ์ ทรงพระเยาว์ เหล่าขุนนางจึงพร้อมใจกันอัญเชิญเจ้าพระยากลาโหมสุริยวงศ์ขึ้นครองราชสมบัติ ทรงพระนามว่า สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม), 2553) พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง

พระราชประวัติของพระเจ้าปราสาททองนอกจากจะปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) แล้ว ยังปรากฏในวรรณกรรมเรื่องคำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง ซึ่งได้บรรยายพระองค์ทรงน้อมนำคติพระโพธิสัตว์ในการประกอบพระราชกรณียกิจช่วยเหลืออาณาประชาราษฎร์ จุดประกายให้ผู้เขียนสนใจศึกษาพระราชกรณียกิจของพระองค์ขึ้น จึงเป็นที่มาของบทความวิชาการเรื่อง “คติพระโพธิสัตว์ที่ปรากฏในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง” ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จะให้เห็นพระราชลักษณะสมเด็จพระเจ้าปราสาททองซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาตอนกลางในแง่มุมหนึ่ง

คำว่า “โพธิ” และคำว่า “สัตว์”

คำว่า “โพธิ” มีการวิเคราะห์ศัพท์ไว้ 2 แนวทาง คือ โพธิ มาจากธาตุ พุช แปลว่า ตรัสรู้, ฐู, ฐู, บรรลุ, บาน, ตื่น ประกอบด้วย อิ ปัจจัย ซึ่งแปลว่า ผู้, ความ การ: ในนามกิตก์ (พุช + อิ - โพธิ) สำเร็จรูปคำเป็นคำว่า โพธิ แปลว่า ผู้รู้, ความรู้, ผู้ตื่น, การตื่น, ผู้บรรลุ, การบรรลุ (พัฒน์เพ็งผลา, 2552) และ โพธิ ประกอบรูปมาจาก พุช ธาตุ ลง อิ ปัจจัย ในนามกิตก์ เป็นอาการนามของธาตุ (ประพจน์ อัครวิรุฬหการ, 2557)

คำว่า “สัตว์” มาจากคำภาษาบาลีว่า สัตต มาจากธาตุว่า สช ธาตุ หรือ สญช ธาตุ แปลว่า ติด, ชัด, ช้อง เป็นคำนาม หมายถึงสัตว์, มนุษย์, เดรัจฉาน, ผู้ติดอยู่ในวิญญู เป็นคำกริยาแปลว่า ติดแล้ว, ช้องแล้ว ลง ต ปัจจัยในกิริยาภิธานที่แปลว่า แล้ว ต ปัจจัยลงรูปไว้ตามเดิม พยัญชนะท้ายธาตุเป็น ช ในคำ สช แปลงเป็น ต มีรูปคำเป็น สตต ในบาลี (พัฒน์เพ็งผลา, 2552)

โพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท

คำว่า พระโพธิสัตว์ เกิดจากการประกอบรูปคำว่า “โพธิ” + “สัตว์” ซึ่งคำว่า “โพธิ” และคำว่า “สัตว์” เป็นคำที่มีความหมายหลากหลาย กว้างขวางมาก พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทให้ความหมายคำว่า “โพธิ” และคำว่า “สัตว์” ไว้ดังนี้

คำว่า “โพธิ” ในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทมีความหมายกว้างขวาง สามารถสรุปความหมาย “โพธิ” ได้ 2 แนวทาง คือ

1. โพธิ หมายถึง การตรัสรู้และความรู้ของพระพุทธเจ้า และยังมีความหมายรวมถึง การเตรียมตัว หรือการสะสมความรู้ก่อนตรัสรู้

2. โพธิ หมายถึง วิมุตติและนิพพาน อันเป็นผลของการตรัสรู้ คัมภีร์ชั้นแรกในพระพุทธศาสนา กล่าวถึง พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลผู้พ้นกิเลสอาสวะทั้งหมด คือ เป็นผู้ได้อาสวักขยญาณ (ความสิ้นไปแห่งอาสวะ) ต่อมาในคัมภีร์ชั้นหลัง ได้เพิ่มหรือยกสถานพระพุทธเจ้าพ้นกิเลสอาสวะเป็นบุคคลพิเศษเป็นสัพพัญญู (รู้ทุกสิ่ง) เป็นเทพไป ด้วยญาณ คือ ความรู้พัฒนาจากอาสวักขยญาณ (รู้การสิ้นไปแห่งอาสวะ) เป็นสัพพัญญุตญาณ (ญาณ คือ ความเป็นแห่งบุคคลผู้รู้ซึ่งสิ่งทั้งปวง) (พัฒน์ เฝิงผลา, 2552) นอกจากนี้ยังใช้โพธิ คือ ความรู้ ในการจำแนกประเภทบุคคลออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

2.1 สวากโพธิ หมายถึง ความรู้ของพระสาวกผู้ปฏิบัติแล้วได้บรรลุพระอรหันต์ หรือเรียกว่า สวากพุทธะ หรือ อนุพุทธะ

2.2 ปัจเจกโพธิ หมายถึง ความรู้ของพระปัจเจก ผู้รู้เองแต่สอนผู้อื่นไม่ได้ หรือเรียกว่า พระปัจเจกพระพุทธเจ้า

2.3 สัมมาสัมพุทธโพธิ หมายถึง ความรู้ของพระพุทธเจ้าผู้รู้เองและสอนผู้อื่นได้ด้วย หรือเรียกว่า สัมมาสัมพุทธเจ้า

ส่วนคำว่า “สัตว์” มีความหมายว่า “ผู้ติดข้องในรูปารมณ เป็นต้น” สิ่งที่มีความรู้สึกและเคลื่อนไหวไปได้ด้วย รวมทั้งเทพ มาร พรหม มนุษย์ อสุรกาย ทิรัจฉาน และสัตว์นรก. ในบาลีเพ่งเล็งเอามนุษย์ก่อนอย่างอื่น, ไทยมักเพ่งเล็งเอาดิรัจฉาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2554) คำว่า “สัตว์” จึงมี 2 ความหมาย คือ สิ่งมีชีวิต, ผู้ที่ข้องติดอยู่

คัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทและพจนานุกรมศัพท์ทางพระพุทธศาสนา ให้ความหมายคำว่า “พระโพธิสัตว์” พอสรุปได้ดังนี้ พระไตรปิฎก “พระโพธิสัตว์” หมายถึง สัตว์ผู้ฉลาด สัตว์ผู้จะตรัสรู้ หรือสัตว์ผู้มีใจฝึกฝนจดจ่ออยู่ในมรรคทั้ง 4 คือ โสดาปัตตผล สกิทาคามีมรรค อนาคามีมรรค และอรหันตมรรค คัมภีร์สังยุตตนิกาย วิปัสสิสูตร บทว่า โพธิ ในคำว่า “โพธิสตตสเสว สโต” คำว่า โพธิ ได้แก่ ญาณ สัตว์ผู้ตรัสรู้ ชื่อว่าโพธิสัตว์ คัมภีร์อังคุตตรนิกายอรรถกถา “พระโพธิสัตว์” หมายถึง บุคคลผู้ที่มีอุดมการณ์มุ่งตรงต่อการตรัสรู้เป็นพุทธะเท่านั้น คัมภีร์ทีฆนิกายและมัชฌิมนิกาย “พระโพธิสัตว์” หมายถึง บุคคลที่กำลังจะ

บรรลุปุทธิเท่านั้น ในชาดก “พระโพธิสัตว์” หมายถึง สัตว์หรือบุคคลที่ฉลาด มีคุณธรรม มีสติปัญญาสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ ดังนั้นพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทมี 2 ความหมาย คือ 1.บุคคลหรือสัตว์ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ติดอยู่ในความรู้ 2.ผู้ที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (พระปรีชา เกียนกือ (โพธิ์เงิน), 2561)

พระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทให้ความสำคัญกับพระพุทธรูปในฐานะบุคคลตัวอย่าง เป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาตนเอง ผู้ได้บำเพ็ญเพียรบารมี ปราบณาเป็นพระพุทธรูป เรื่องพระโพธิสัตว์จึงมีเนื้อหาเล่าย้อนความถึงสมัยพระพุทธรูปที่ปางกร พระโพธิสัตว์ได้เริ่มตั้งจิตอธิษฐาน เป็นพระพุทธรูปองค์ต่อไป พระองค์จึงทรงได้เริ่มบำเพ็ญบารมี ได้จุติเป็นสัตว์ต่างๆ วนเวียนตามโลกภูมิและสวรรค์ภูมิ เพื่อสะสมบุญบารมีจนได้เสวยพระชาติสุดท้ายเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ และสุดท้ายได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธรูปองค์ปัจจุบัน ทรงพระนามว่า พระพุทธรูปโคดม นอกจากนี้ยังใช้คำว่า “มหาสัตว์” และ “มหาบุรุษ” ในความหมายเดียวกับคำว่าพระโพธิสัตว์ด้วย

โพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาฝ่ายฝ่ายมหายาน

คำจำกัดความหมาย “โพธิ” ดังที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ดังนี้ อัญญาหัตถริกาปริชญาปารมิตา “โพธิ” คือ สัพพัญญุตญาณ ที่ว่า “พุทธธรรม คือ ความรู้ของพระพุทธรูป ความรู้ของพระสยัมภู เป็นอจินไตย ชังไม่ได้ วิตไม่ได้ นับไม่ได้ ไม่มีความรู้อื่นเสมอ เป็นความรู้ที่เสมอโดยไม่มีความรู้เสมอ เป็นสัพพัญญุตญาณ” สัทธรรมปุณฑริกสูตร กล่าวว่า “พุทธยาน มีสัพพัญญุตญาณเป็นปริโยสาน” คัมภีร์ปัญจจิตตีสัททริกา ปริชญาปารมิตา “โพธิ” มีลักษณะเป็นศูนยตา คือ ความจริงที่สูงที่สุด จึงกล่าวได้ว่า โพธิในพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน โพธิได้พัฒนา คลี่คลายจากอัสวักขญาณเป็นสัพพัญญุตญาณ และได้พัฒนาเป็นศูนยตาของพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน (พระปรีชา เกียนกือ (โพธิ์เงิน), 2561) เป็นหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานในที่สุด

พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานให้ความหมายของคำว่า “สัตว์” ไว้ 2 ความหมาย คือ

1. ความหมายทางรูปธรรม “สัตว์” หมายถึง สิ่งมีชีวิต
2. ความหมายทางนามธรรม “สัตว์” หมายถึง ความตั้งใจ, ความมุ่งมั่น

พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ให้ความหมายคำว่า “โพธิสัตว์” พอสรุปได้ ดังนี้ สัทธรรมปุณฑริกสูตรและวิมลเกียรติเนตรเทศสูตรซึ่งเป็นคัมภีร์ขั้นต้นของพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน “พระโพธิสัตว์” หมายถึง บุคคลที่บำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธรูป หรือผู้ที่จะเป็นพระพุทธรูปในอนาคต โพธิจรยาวตารปัญญาซึ่งเป็นคัมภีร์ขั้นหลัง “โพธิสัตว์” หมายถึง ผู้ที่มีสตตว คือ ความมุ่งหมายในโพธิ อรรถกถาสัททริกา กล่าวว่า ผู้ใดก็ตามมี สตตว คือ ความมุ่งหมายในโพธิ ผู้นั้นได้ชื่อว่า “โพธิสัตว์” สมาริชาสูตร “โพธิสัตว์” หมายถึง ผู้เตือนสัตว์ทั้ง

ปวง รัตนคุณสัมมยคาถา “พระโพธิสัตว์” หมายถึง บุคคลผู้บำเพ็ญหรือเป็นผู้ดำรงอยู่ในความคิดเรื่องศุขนยตา (ประพจน์ อัครวิรุฬหการ, 2557) นอกจากนี้ยังใช้คำว่า “มหาสัตว์” ในความหมายเดียวกับพระโพธิสัตว์

คติพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนา

ในสมัยก่อนพุทธกาล สังคมอินเดียมีแนวคิดเรื่องวีรบุรุษ คือ บุคคลผู้มีความพิเศษเหนือบุคคลทั่วไป แนวคิดเรื่องวีรบุรุษแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ วีรบุรุษทางการเมือง คือ พระจักรพรรดิ และวีรบุรุษทางศาสนา คือ พระพุทธเจ้า แนวคิดเรื่องมหาบุรุษเป็นที่มาของแนวคิดพระโพธิสัตว์ แนวคิดเรื่องพระโพธิสัตว์จึงมีความแตกต่างกันในด้านการนิยามให้ความหมายของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทและพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน

เดิมพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท 2 ประการ คือ การสละบ้านเรือนออกบวชเพื่อปฏิบัติศาสนธรรมให้หลุดพ้นจากกิเลส และพระสงฆ์มีหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแก่หมู่ชนตามพื้นที่ชนบท เมื่อพระพุทธศาสนาเกิดวัดเป็นสถานที่พักพิงของพระสงฆ์โดยเฉพาะ พระสงฆ์ต้องมีจาริกเผยแผ่หลักธรรมคำสอนแก่พุทธศาสนิกชนอีกต่อไป วัดจึงเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของพระสงฆ์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนิกชนกับพระสงฆ์จึงลดน้อยลงตามลำดับ พุทธศาสนิกชนมีโอกาสรับฟังคำอบรมสั่งสอนจากพระสงฆ์น้อยลง จึงมีบุคคลภายนอกมองพระสงฆ์ในลักษณะ “ละทิ้งหน้าที่เผยแผ่คำสอน” อีกทั้งหลักธรรมคำสอนเพื่อการบรรลุธรรมขั้นสูง เป็นหลักธรรมที่ยากแก่การปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน คฤหัสถ์ผู้ครองเรือนมีภาระหน้าที่ต้องประกอบอาชีพเพื่อการดำรงชีพเลี้ยงตนและครอบครัว ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานจึงได้พัฒนาแนวคิดเรื่องพระโพธิสัตว์จากที่เป็นเรื่องราวของพระโพธิสัตว์ก่อนที่ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้ามาเป็นหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน โดยเชื่อกันว่า บุคคลทั่วไปต่างปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าได้เช่นกันด้วยการปฏิบัติสะสมบุญบารมีต่อไปเรื่อยๆ เพื่อการบรรลุเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต

กล่าวได้ว่าคติพระโพธิสัตว์มีต้นกำเนิดจากพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท เดิมมีความมุ่งหมายแสดงเรื่องราวประวัติผู้บำเพ็ญบารมี ตั้งปณิธานเป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไปในอนาคต เมื่อพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานได้รับคติพระโพธิสัตว์ได้พัฒนาต่อยอด กลายเป็นหลักธรรมสำคัญของฝ่ายตน เปลี่ยนแปลงความหมายเป็นมุ่งให้ศาสนิกชนทุกคนสามารถสะสมบุญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้าได้เหมือนกัน

คติพระโพธิสัตว์ที่ปรากฏในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง

สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงเป็นพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาตอนกลาง พระองค์ทรงครองราชย์ ระหว่างปี พ.ศ.2172-2199 เหตุที่พระองค์ทรงได้พระนามว่า ปราสาททอง เหตุมาจากพระองค์สุบินว่า จอมปลวกเมื่อครั้งพระองค์ทรงพระเยาว์ เคยเล่นอยู่นั้น มีปราสาททองฝังอยู่ รุ่งเช้า พระองค์จึงทรงโปรดให้เหล่าราชบุรุษไปขุดจอมปลวกและได้พบปราสาททองตามพระสุบิน (พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม), 2553) พระนามของพระองค์จึงแสดงถึงพระกฤษฎาภินิหาร

ระหว่างที่พระองค์ทรงครองราชย์นั้น เกิดข่าวลือบ้านเมืองกำลังเข้าสู่กลียุค ปวงประชาราษฎร์เกิดความวิตกกังวลกับข่าวลือ สมเด็จพระเจ้าปราสาททองจึงทรงโปรดให้ประกอบพระราชพิธีลบศักราช พระองค์ปรึกษาคณะด้วยทรงคติพระโพธิสัตว์ตั้งมั่นในพระราชหฤทัย พระองค์ทรงปราวนาเป็นพระโพธิสัตว์ดังปรากฏในคำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง ดังนี้

๑ หน่อพระสมพุท -

โศทัยวิสุทธิ์	เลิศล้ำโลกา
ได้ฟังอมาตย์	ทูลพระกรุณา
พระทัยปรีดา	ตรัสสั่งเสนาองค์

๑ ให้ไขพระโกฏ

ฐาคราช้อยโชติ	บ่ ได้อางขนาง
ยกใส่พานทอง	จำหลักสรรพวงค์
เสด็จเอามาวาง	ต่อหน้ามนตรี

๑ แล้วยเปล่งพระสวร

สุรเสาวนีย์นวล	อ่ามฤตวาที
ยั้งน้ำชีโฉมทก	ให้ตกรรณิ
สมเด็จพระนฤบดี	ตั้งสัจจิษฐาน

๑ ทานอันเราให้

จงเปนปัจจัย	แก่มารคนฤพาน
จงคงได้ตรัส	เปนพระวรญาณ
โปรดสัตว์สงสาร	พิภพมณฑล

(พระมหาราชครู, 2545)

ข้อความข้างต้นถอดคำประพันธ์ได้ว่า สมเด็จพระเจ้าปราสาททองเมื่อได้สดับคำกราบทูลของอมาตย์นั้น พระองค์ทรงมีพระราชหฤทัยเบิกบาน จึงทรงมีรับสั่งให้ข้าราชการบริหารนำพระราชทรัพย์ว่างบนพาน ไว้หน้าพระพักตร์ จากนั้นพระองค์ทรงเปล่งพระวาจา หลังน้ำ

ซีโณธก และพระองค์ทรงตั้งสัจจาธิษฐาน ด้วยทานที่พระองค์ทรงกระทำนี้ จึงเป็นปัจจัยให้พระองค์ได้เป็นพระพุทธเจ้าองค์เพื่อโปรดสัตว์ต่อไป พระราชปณิธานของพระองค์มีลักษณะเช่นเดียวกับพระเวสสันดร ซึ่งบำเพ็ญทานบารมีเป็นพระชาติสุดท้าย ก่อนเสวยพระชาติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ได้ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน

ผู้เขียนบทความสังเกตได้ว่า สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงปวารณาพระองค์เป็น “พระโพธิสัตว์” ตามคติพระโพธิสัตว์นั้น เป็นที่รับรู้ของเหล่าข้าราชการบริพาร ดังปรากฏคำสรรพนามแทนพระองค์ว่า “หน่อสมพุทโธทัย” มาจากการสร้างคำแบบสนธิซึ่งมาจากคำว่า “หน่อ” + “สมพุท” + “อุทัย” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายของคำว่า “พุท” และคำว่า “อุทัย” ดังนี้ “พุท หมายถึง น. ผู้ตรัสรู้, ผู้ตื่นแล้ว, ผู้เบิกบานแล้ว, ใช้เฉพาะเป็นพระนามของพระบรมศาสดาแห่งพระพุทธศาสนา เรียกเป็นสามัญว่า พระพุทธเจ้า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) คำว่า “อุทัย” หมายถึง น. การเกิดขึ้น เช่น สุโขทัย = การเกิดขึ้นแห่งความสุข (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ดังนั้นคำว่า หน่อสมพุทโธทัย จึงมีความหมายถึง ผู้ปรารถนาเป็นผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ซึ่งจะมีความหมายลักษณะเดียวกับคำว่า หน่อพุทธังกูร หมายถึง “ผู้ที่จะได้เป็นพระพุทธเจ้าในภายภาคหน้า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) จากการที่สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงประกอบพระราชกรณียกิจช่วยเหลือปวงประชาราษฎร์ ย่อมแสดงให้เห็นถึงน้ำพระราชหฤทัยห่วงใยต่อความทุกข์ด้านจิตใจ จึงเชื่อว่าบ้านเมืองจะมีความเจริญก้าวหน้าปราศจากความทุกข์ร้อนใดในรัชสมัยของพระองค์

สรุป

พระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาแม้จะทรงนำแนวคิดเทวราชาและนำรูปแบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาจากอาณาจักรขอม ทำให้พระองค์ทรงเป็นองค์อวตารของเทพเจ้าตามหลักลัทธิพราหมณ์ แต่พระองค์มิได้ทรงใช้พระราชอำนาจดังกล่าวตามพระราชหฤทัย สมเด็จพระเจ้าปราสาททองจึงแสดงพระราชลักษณะพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม น้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้วยพระองค์ทรงนำคติพระโพธิสัตว์ตั้งมั่นยังพระราชหฤทัยในการประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อมุ่งหวังความสงบสุข ร่มเย็นของอาณาจักรอยุธยาเป็นที่ตั้ง จึงอาจกล่าวได้ว่าพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาแม้จะทรงนำแนวคิดเทวราชาและการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ปกครองก็เพียงรูปแบบเท่านั้น แต่พระราชหฤทัยของพระองค์ทรงไว้ซึ่งหลักคติพระโพธิสัตว์ ย่อมทำให้พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อบ้านเมืองและปวงประชาราษฎร์เป็นที่ตั้งดังที่ปรากฏในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง

เอกสารอ้างอิง

- ประพจน์ อัสววิรุฬหการ. (2557). โปธิสัตว์จรรยา : มรรคาเพื่อมหาชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียา หิรัญประดิษฐ์. (2549). การศึกษาวรรณคดีสมัยอยุธยา. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระปรีชา เกียนกือ (โพธิ์เงิน). (2561). แนวทางการเสริมสร้างความเป็นโปธิสัตว์บนฐานจริยธรรมของ พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจิตวิทยา. ใน ปริญญาคุณิพัทธ์ ศาสตรคุณิพัทธ์บัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก.
- พระมหाराชครู. (2545). คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง. ใน วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม). (2553). และเอกสารอื่น. นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- พัฒน์ เพ็งผลา. (2552). ชาดกกับวรรณกรรมไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ยุพร แสงทักษิณ. (2537). วรรณคดีของพระเกียรติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระเกียรติพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2544). หน่วยที่ 14 การเมืองการปกครอง พ.ศ.2516-2519 ใน ประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองไทย หน่วยที่ 8-15 (พิมพ์ครั้งที่ 21). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรการป้องกัน
โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ชุมชนซอยสุเหร่า
เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร*

THE FACTORS RELATED TO IMPLEMENTATION OF PREVENTION
MEASURES FOR CORONAVIRUS DISEASE 2019 IN SOI SURAO
COMMUNITY RATCHATHEWI DISTRICT BANGKOK METROPOLIS

เขมณัฏฐ์ จิระเศรษฐภรณ์

Khemmanadh Chiraseddhabhon

วิราสิริ วสีวีรสี

Wirasiri Waseeweerass

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: pantira.tha@mahidol.edu

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ชุมชนซอยสุเหร่า เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร โดยการใช้วิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประชาชนในชุมชนซอยสุเหร่า เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นตัวแทนครัวเรือน จำนวน 161 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ระหว่างวันที่ 8 - 22 พฤศจิกายน 2564 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ไคสแควร์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.1 มีอายุอยู่ระหว่าง 20 - 39 ซึ่งเท่ากับกับอายุ 30 - 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.0 โดยมีอายุต่ำสุด 20 ปี และอายุสูงสุด 65 ปี การปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ชุมชนซอยสุเหร่า เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 64.6 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 35.4 ตามลำดับ ไม่พบระดับน้อย ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตาม

* Received May 22, 2022; Revised June 22, 2022; Accepted January 6, 2023

มาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value < 0.05) ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และ ความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผลการศึกษาครั้งนี้ เสนอแนะให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในชุมชนควรสื่อสารทำความเข้าใจ และรณรงค์การปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยเฉพาะความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในกลุ่มผู้ที่อายุมาก เพื่อกระตุ้นประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันร่วมมือปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคได้

คำสำคัญ: การปฏิบัติตามมาตรการ, ความรู้ในการป้องกัน, ทักษะคิด, การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

The purpose of this research was to study the implementation of prevention measures for coronavirus disease 2019 and the factors related to the implementation of prevention measures for coronavirus disease 2019 of the people in Soi Surao Community, Ratchathewi District, Bangkok Metropolis. Cross-sectional survey research was employed. The samples comprised 161 people representing households in Soi Surao Community, Ratchathewi District, Bangkok Metropolis. The questionnaires were used for data collection during 8th - 22nd November 2021. The data were then analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Chi – square analysis, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient statistics. The findings of the study showed the sample was female for 57.1%, Aged between 20-39, which was the same as 30-39 years old, accounting for 28.0%, with the lowest age being 20 years and the highest age 65 years. the implementation of prevention measures for coronavirus disease 2019 was indicated at a high level accounted for 64.6%, followed by a moderate level accounted for 35.4%, respectively, but a low level was not found. The statistically significant (p -value < 0.05) related factors to people's implementation of prevention measures for coronavirus disease 2019 included age, education level, and knowledge on the prevention of coronavirus disease 2019. The results of this study suggested that public health officials in the community should communicate, understand, and campaign for the implementation of prevention measures for coronavirus disease 2019, especially knowledge on the prevention of coronavirus disease 2019 in older to encourage

people to have knowledge and understanding of prevention and cooperation in complying disease prevention measures.

Keywords: Implementation of Prevention Measures, Knowledge in the Prevention, Attitude Prevention of Coronavirus Disease 2019

บทนำ

สถานการณ์ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีจำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และกระจายสู่วงกว้างในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ซึ่งโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคติดต่ออุบัติใหม่ นับเป็นภัยคุกคามที่หลายประเทศทั่วโลกต้องเผชิญ และส่งผลกระทบต่อหลายด้าน เช่น สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม ด้วยเหตุนี้แต่ละประเทศต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการของแต่ละประเทศแตกต่างกันในการเตรียมการเฝ้าระวัง ป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายมาตรการการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อให้ทราบขนาดของปัญหา ตรวจจับการระบาด และติดตามแนวโน้มของการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในกลุ่มประชากรเสี่ยงและพื้นที่เสี่ยงได้อย่างทันเวลา สำหรับการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รอบแรกในประเทศไทย เกิดขึ้นเมื่อต้นเดือนมกราคม ค.ศ.2020 โดยพบผู้ป่วยรายแรกวันที่ 8 มกราคม 2020 เป็นนักท่องเที่ยวหญิงชาวจีน ซึ่งพบการระบาดในลักษณะกลุ่มก้อน ขยายการระบาดในไทยเป็นวงกว้าง ซึ่งการระบาดระลอกแรกอยู่ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน 2563 และสามารถควบคุมได้ในเวลาประมาณสองเดือน โดยรัฐบาลได้ใช้มาตรการในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ทั่วประเทศ และจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ประกาศภาวะฉุกเฉินของประเทศไทย รวมถึงกำหนดมาตรการการป้องกันมุ่งเน้นให้ประชาชนอยู่บ้าน ปฏิบัติงานที่บ้าน รักษาระยะห่างทางกายภาพ ระยะห่างทางสังคม สวมหน้ากากอนามัย และล้างมือบ่อยๆ ส่งผลให้ประชาชนต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่

ส่วนการระบาดรอบที่สองในประเทศไทยเกิดขึ้นในช่วงปลายเดือนธันวาคม ค.ศ. 2020 พบการติดเชื้อที่ตลาดกลางกุ้งตำบลมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยการระบาดรอบที่สองมีความแตกต่างจากการระบาดรอบแรกในหลายด้านเช่น จำนวนผู้ติดเชื้อมีจำนวนมากกว่า มีการแพร่กระจายการติดเชื้อไปหลายจังหวัด โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรสาครและทางภาคตะวันออก ซึ่งใช้เวลาเพียงเดือนเศษมีจำนวนผู้ติดเชื้อลดลง มีแนวโน้มควบคุมได้ดีขึ้น อันเกิดจากมาตรการปิดพื้นที่อย่างเด็ดขาดในขณะนั้น ผนวกกับการค้นหาเชิงรุกภายใน และจัดตั้งโรงพยาบาลสนาม กำหนดให้ประชาชนปฏิบัติตามการดำเนินการตามมาตรการป้องกันโรค โดยยึดมาตรการD-M-H-T-อย่างเคร่งครัด ประกอบด้วย 5 มาตรการ ดังนี้ 1) การเว้น

ระยะห่างระหว่างกัน (Distancing) 2) การสวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยตลอดเวลา (Mask Wearing) 3) การล้างมือบ่อย ๆ ด้วยน้ำสบู่และเจลแอลกอฮอล์ (Hand Washing) 4) การตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายก่อนเข้าสถานที่ ๆ (Testing) 5) เชคอินผ่านแอปพลิเคชัน “ไทยชนะ” ทุกครั้ง เมื่อเข้าไปในสถานที่ต่างๆ (Thai Cha Na) นอกจากนี้ได้มีข้อสั่งการให้กระทรวงมหาดไทยเน้นย้ำจังหวัดให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 18) ข้อ 11 การดำเนินการตามมาตรการป้องกันโรคและการจัดระเบียบและปฏิบัติตามมาตรการ D-M-H-T-T โดยทุกจังหวัดถือปฏิบัติตามข้อกำหนดฯ ดังกล่าว ทำให้การควบคุมสถานการณ์ในจังหวัดสมุทรสาคร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจนสามารถกลับสู่สภาวะปกติได้

การระบาดระลอกที่สามเริ่มต้นเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2021 ซึ่งการระบาดเกิดขึ้นในช่วงใกล้กับวันหยุดยาวสงกรานต์ทำให้เกิดการแพร่กระจายเชื้อในลักษณะดาวกระจายจากนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่เดินทางกลับไปเยี่ยมบ้าน ทำให้เกิดการกระจายตัวของเชื้อในการระบาดรอบที่ 3 ไปยังหลายจังหวัดทั่วประเทศ พบผู้ติดเชื้อครอบคลุมทุกเพศทุกวัย และมีอัตราการติดเชื้อและเสียชีวิตสูงขึ้นทวีคูณ ข้อมูลการรายงานของศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในการระบาดระลอกสาม พบอัตราผู้ป่วยติดเชื้อจำนวน 218,131 ราย และอัตราผู้เสียชีวิตจำนวน 1,629 ราย โดย 5 จังหวัดลำดับแรกของประเทศไทยที่มีผู้ติดเชื้อมากที่สุด ได้แก่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 110,628 คนเป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมา เป็นจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 26,616 คน จังหวัดนนทบุรี จำนวน 16,653 คน จังหวัดสมุทรสาคร 16,320 คน จำนวน และจังหวัดชลบุรี จำนวน 14,703 คน (ศูนย์ปฏิบัติการด้านข่าวโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019, 2564) ซึ่งประเทศไทยเริ่มทำการฉีดวัคซีนป้องกันโรคแล้วก็ตาม หากประชาชนประมาทไม่ปฏิบัติตามแนวทางสาธารณสุขอย่างเคร่งครัดก็ยังมีโอกาสที่จะติดเชื้อได้ แต่ความรุนแรงของโรคจะลดลง โดยการระบาดระลอกสามนี้กระทรวงสาธารณสุขได้มีการทบทวนแนวทางปฏิบัติเพื่อการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน บูรณาการความร่วมมือ ทุกภาคส่วนรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจในพฤติกรรมกรดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่ แก่ประชาชนในการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรค ประกอบด้วย การสวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้าทุก ครั้งเมื่อออกจากเคหสถานหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่มีผู้คนแออัด รักษาสุขภาพอนามัยด้วยการล้างมือด้วยสบู่ เจลแอลกอฮอล์ หรือน้ำยาฆ่าเชื้อโรคบ่อย ๆ หลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมหรือไปในสถานที่ที่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก ถือหลักการเว้นระยะนั่งหรือยืนห่างกันอย่างน้อยหนึ่งเมตร หลีกเลี่ยงการติดต่อสัมผัสระหว่างกันและทำความสะอาดที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ประกอบกิจการหรือกิจกรรม โดยการเช็ดทำความสะอาดพื้นผิวสัมผัส ดังนั้น การป้องกันตนเองขั้นต้น จะมีความสำคัญต่อการลดการแพร่ระบาดของโรคได้เป็นอย่างมาก

จากวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นประเทศไทยจะเห็นได้ว่ามีมาตรการในการเฝ้าระวังป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตั้งแต่เริ่มพบการระบาด ซึ่งหากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันโรค หรือได้รับข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึง รวมถึงมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการป้องกันโรค จะส่งผลให้ประชาชนมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกสุขภาวะอนามัย เกิดความเสี่ยงทำให้โอกาสการรับเชื้อได้ และก่อให้เกิดโรคระบบทางเดินหายใจได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ชุมชนซอยสุขเหراء เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้เป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในชุมชนจัดทำแนวทางการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้เหมาะสมกับชุมชน และเป็นข้อมูลพื้นฐานมาวางแผนการให้ความรู้ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ศาสนา สถานภาพ ระดับการศึกษาและรายได้ กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยในเขตชุมชนซอยสุขเหراء เขตราชเทวี มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 870 ครัวเรือน สามารถอ่าน เขียน ภาษาไทยได้ และยินดีที่จะตอบแบบสอบถามระหว่างวันที่ 8 – 22 พฤศจิกายน 2564 และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในชุมชนซอยสุขเหراء เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร เป็นประชาชนคนไทยหรือคนไทยมุสลิม ที่อยู่อาศัยในชุมชนไม่น้อยกว่า 6 เดือน และมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป มีทั้งเพศหญิงและเพศชาย โดยมีตัวแทนจำนวนครัวเรือนทั้งหมด จำนวน 870 คน (สำนักงานเขตราชเทวี, 2564) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้สูตรการคำนวณของแดนเนียล (Daniel,W.W., 2010) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย(Simple random sampling) จำนวน 134 คน และเพิ่มอีกร้อยละ 20 รวมเป็น 161 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม(Questionnaire) ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 7 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 15 ข้อ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 15 ข้อ ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 25 ข้อ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (Content Validity) หรือความสอดคล้องระหว่างข้อความที่เขียนขึ้นในแบบสอบถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ การหาความตรงของเนื้อหา ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน โดยค่า IOC ส่วนที่ 1 ความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เท่ากับ 0.93 ส่วนที่ 2 ทัศนคติต่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เท่ากับ 1.00 และส่วนที่ 3 การปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เท่ากับ 0.92 จากนั้นนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำผลการทดลองมาใช้คำนวณเพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.731

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ในการประชุมคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2564 ตามรหัสโครงการเลขที่ HE-WTU542971 เอกสารรับรองวันที่ WTU 2564-0057 แล้วจึงดำเนินการวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ตัดสินใจเข้าร่วมและถอนตัวจาก การวิจัยได้ตลอดเวลา ข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์ในทางการศึกษาเท่านั้น พร้อมเก็บเป็นความลับและนำผลการวิจัยเสนอในภาพรวมทางวิชาการเท่านั้น โดยไม่ให้เกิดผลกระทบหรือเกิดความเสียหายใด ๆ กับกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1.การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2.สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในการบรรยายลักษณะของข้อมูล โดยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบของตาราง

2.2 สถิติเชิงอนุมาน (Analytical Statistics) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และทัศนคติต่อมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) และสถิติไคสแควร์ (Chi-Square)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.1 เป็นเพศชาย ร้อยละ 42.9 มีอายุ 20 – 29 ปี มากที่สุด ร้อยละ 28.0 ซึ่งเท่ากับกับอายุ 30 – 39 ปี รองลงมาคืออายุ 40 – 49 ปี ร้อยละ 26.1 อายุ 50 – 59 ปี และอายุ 60-65 ปี ร้อยละ 1.9 ตามลำดับ มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 37.8 อายุต่ำสุด 20 ปี และอายุสูงสุด 65 ปี ส่วนการประกอบอาชีพพนักงานบริษัทมากที่สุด ร้อยละ 29.8 รองลงมาอาชีพค้าขาย ร้อยละ 24.8 อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 20.5 อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 10.6 นักศึกษา ร้อยละ 8.7 และอาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน ร้อยละ 5.6 ตามลำดับ การนับถือศาสนามีศาสนาพุทธมากที่สุด ร้อยละ 52.2 รองลงมาศาสนาอิสลาม ร้อยละ 46 และศาสนาคริสต์ ร้อยละ 1.9 มีสถานภาพโสดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.4 รองลงมาสถานภาพสมรส ร้อยละ 44.1 และหย่าร้าง/แยกกัน/หม้าย ร้อยละ 2.5 ตามลำดับ ส่วนระดับการศึกษามีระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ามากที่สุด ร้อยละ 39.8 รองลงมาระดับปวส. หรือเทียบเท่า ร้อยละ 28.6 ระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 21.1 และระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา ร้อยละ 10.6 ตามลำดับ มีรายได้ต่อเดือนมากที่สุดช่วง 15,001 – 30,000 บาทมากที่สุด ร้อยละ 47.2 รองลงมาคือ 3,000 – 15,000 บาท ร้อยละ 41.6 และรายได้มากกว่า 30,001 บาท ร้อยละ 11.2 ตามลำดับ โดยมีรายได้ต่ำสุด 3,000 บาทต่อเดือน มีรายได้สูงสุด 150,000 บาทต่อเดือน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 21,567.58 บาท ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (n=161)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	69	42.9
หญิง	92	57.1
อายุ		
20 – 29 ปี	45	28.0
30 – 39 ปี	45	28.0
40 – 49 ปี	42	26.0

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
50 – 59 ปี	26	16.1
60 – 65 ปี	3	1.9
\bar{X} = 37.8 , S.D. = 11.61 , Min = 20 ,Max = 65		
อาชีพ		
ค้าขาย	40	24.8
รับจ้างทั่วไป	33	20.5
พนักงานบริษัท	48	29.8
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	17	10.6
นักศึกษา	14	8.7
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	9	5.6
ศาสนา		
พุทธ	84	52.1
อิสลาม	74	46.0
คริสต์	3	1.9
สถานภาพสมรส		
โสด	86	53.4
สมรส	71	44.1
หย่าร้าง/แยกกัน/หม้าย	4	2.5
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	17	10.6
มัธยมศึกษา	34	21.1
ปวส.หรือเทียบเท่า	46	28.6
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	64	39.7
รายได้		
3,000 – 15,000 บาท	67	41.6
15,001 – 30,000 บาท	76	47.2
มากกว่า 30,0001 บาท	18	11.2
\bar{X} = 21,567.58 , S.D. = 15,289.45 , Min = 3000 ,Max = 150,000		

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน

ผลการศึกษาพบว่า เพศ อาชีพ ศาสนาและสถานภาพสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ชุมชนชอยสุเหراء เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ชุมชนชอยสุเหراء เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร (p -value < 0.05) ดังตารางที่ 2 และเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ (r =-0.161) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ชุมชนชอยสุเหراء เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value < 0.05) ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ชุมชนชอยสุเหراء เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน

ตัวแปร	การปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนชุมชนชอยสุเหراء		p-value
	มาก	ปานกลาง	
เพศ			0.31
ชาย	39(56.5)	30(43.5)	
หญิง	67(72.8)	25(27.2)	
อาชีพ			0.07
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	23(57.5)	17(42.5)	
รับจ้าง	19(42.4)	14(57.6)	
พนักงานบริษัท	39(81.3)	9(18.8)	
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	13(76.5)	4(23.5)	
นักศึกษา	10(71.4)	4(28.6)	
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	7(77.8)	2(22.2)	
ศาสนา			0.056
พุทธ	63(72.4)	24(27.6)	
อิสลาม/คริสต์	43(58.1)	31(41.9)	
สถานภาพสมรส			0.054
โสด/หย่าร้าง,แยกกัน,หม้าย	65(72.2)	25(27.8)	
สมรส	41(57.7)	30(42.3)	

ตัวแปร	การปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนชุมชนซอยสุขเหระ		p-value
	มาก	ปานกลาง	
ระดับการศึกษา			0.000*
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	7(41.2)	10(58.8)	
มัธยมศึกษา	14(41.2)	20(58.8)	
ปวส.หรือเทียบเท่า	37(80.4)	9(19.6)	
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	48(75.0)	16(25.0)	

*ค่า p-value < 0.05

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนกับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน วิเคราะห์ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ตัวแปร	การปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรค	
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	p-value
ปัจจัยส่วนบุคคล		
อายุ	-0.161	0.042*
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	0.078	0.328

*ค่า p-value < 0.05

ส่วนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน

ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ($r=0.328$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนชุมชนซอยสุขเหระ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับการปฏิบัติตาม มาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน

ตัวแปร	การปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรค	
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	p-value
ความรู้ในการป้องกันโรค	0.328	0.000*

*ค่า p-value < 0.05

ส่วนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน

ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติต่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับการปฏิบัติตาม มาตรการป้องกันโรค ของประชาชน

ตัวแปร	การปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรค	
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	p-value
ทัศนคติต่อการป้องกันโรค	0.153	0.053

*ค่า p-value < 0.05

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ชุมชนซอยสุเหร่า เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร พบว่าการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ชุมชนซอยสุเหร่า เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 64.6 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 35.4 ตามลำดับ ไม่พบระดับน้อย สามารถอธิบายได้ว่าการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนในชุมชนซอยสุเหร่ามีการสวมใส่หน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้าทุกครั้งที่ออกจากบ้านหรือไปสถานที่แออัด มีการตรวจวัดอุณหภูมิทุกครั้งเมื่อท่านไปสถานที่ต่างๆ เช่น ร้านสะดวกซื้อ ตลาด ห้างสรรพสินค้า มีการล้างมือด้วยสบู่และน้ำสะอาด หรือเจลแอลกอฮอล์ทุกครั้งหลังสัมผัสเงิน เหรียญหรือธนบัตร การเว้นระยะห่างจากผู้อื่นอย่างน้อย 1-2 เมตร และมีการลงทะเบียนไทยชนะก่อนเข้าสถานที่ต่างๆ เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อ ตลาดทุกครั้ง ทั้งนี้มาจากระบบบริหารจัดการทางด้านสาธารณสุขของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมาก โดยมีการจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนครอบคลุมทุกด้านในทุกวัน และมีการเผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติของสาธารณสุขในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งระดับส่วนกลางจนถึงระดับชุมชน โดยจัดทำและเผยแพร่สถานการณ์การระบาดทั้งในและต่างประเทศ การให้ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุและการติดต่อ อาการและการป้องกันและควบคุมโรคโควิด 19 ผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนรับรู้ความเสี่ยง ลดความตระหนก มีความรู้เกี่ยวกับโรค โควิด 19 ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการ

โทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้ถ่ายทอดการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทุกวันผ่านทุกช่องทางการสื่อสาร รวมถึงมีอาสาสมัครสาธารณสุข (ออส.) หรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ครอบคลุมอยู่ทั่วประเทศ ช่วยดูแลขับเคลื่อนให้ประชาชนปฏิบัติตามมาตรการของรัฐในการป้องกันโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างเคร่งครัด ซึ่งได้ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในการป้องกันโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ และได้เน้นย้ำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อการทำงานของรัฐบาลที่พยายามควบคุมการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงทำให้ประชาชนมีทัศนคติทางบวกต่อการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นำไปสู่การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจันทิมา หัวหาญ ที่ศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโควิด-19 ของประชาชนในจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพฤติกรรมการปฏิบัติตนในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 88.80 (จันทิมา หัวหาญ, 2563) และสอดคล้องกับการศึกษาของอภิวดี อินทเจริญ ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองคอหงส์ จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 88.45 (อภิวดี อินทเจริญ, 2564) แต่ไม่สอดคล้องกับระวี แก้วสุกใส ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการรับรู้กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่ เพื่อป้องกันโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ระวี แก้วสุกใส, 2564)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า เพศ อาชีพ ศาสนา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ชุมชนชอยสุเหراء เขตราชเทวี กรุงเทพมหานครส่วนระดับการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ชุมชนชอยสุเหراء เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ($p\text{-value} < 0.05$) สามารถอธิบายได้ว่า ประชาชนในชุมชนชอยสุเหراءมีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับปริญญาโท สามารถอ่านออก เขียนได้ การค้นหาความรู้ การรับรู้ข้อมูลผ่านป้ายประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อต่างๆ ในการปฏิบัติตนตามแนวทางสาธารณสุขเพื่อป้องกันโรค COVID-19 สามารถทำได้โดยง่าย อย่างไรก็ตามการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจาก กระทรวงสาธารณสุขไทย ศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคระบาดของสหรัฐ (CDC) และองค์การอนามัยโลก (WHO) ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไวรัสชนิดนี้ สัมพันธ์จากการเรียนรู้ การค้นคว้า และประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์เชื่อมโยง

ความรู้อื่นๆ เกิดเป็นความเข้าใจและตัดสินใจเลือกแสดงออกเป็นพฤติกรรมต่อมา โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาดีจะเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคตามแนวทางสาธารณสุขกำหนดอย่างเคร่งครัดมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาน้อยที่ปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคตามแนวทางสาธารณสุขกำหนดอย่างหลวม ส่วนอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ชุมชนซอยสุเหร่า เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ($p\text{-value} < 0.05$) สามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ใจกลางเมืองของกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีอายุ 20-39 ปี ซึ่งเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้นถึงวัยกลางคนที่มีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต หรือสื่อออนไลน์ เช่น Line Application, Email, YouTube, Facebook เป็นต้น ในการค้นหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้อายุที่น้อยจะมีความรู้ การรับรู้ ระดับความคิด และทัศนคติ ที่ไม่เท่ากับผู้ที่มียุมาก ซึ่งผู้ที่มีอายุน้อยมีความรู้ความเข้าใจข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ง่ายและรวดเร็ว มีความเชี่ยวชาญในการเข้าถึงข้อมูล และใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีได้มากกว่าผู้สูงอายุ มีความพร้อมในการเปิดรับความรู้ใหม่ๆ รวมถึงแนวทางปฏิบัติของสาธารณสุขในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้เกิดความตระหนักถึงผลเสียของการไม่ปฏิบัติตามแนวทางสาธารณสุขในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่อาจจะเกิดขึ้นกับสุขภาพของตนเองและคนรอบข้างได้ จนเป็นเหตุให้ผู้ที่มียุน้อยมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และเรียนรู้ที่จะป้องกันตนเองโดยปฏิบัติตามแนวทางสาธารณสุขกำหนดอย่างเคร่งครัดมากขึ้น ดังนั้นผู้ที่มีอายุน้อยมีการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ดีกว่าผู้ที่มีอายุมาก ซึ่งสอดคล้องกับตรุษชนก พันธุ์สุมา ศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันโควิด 19 ของประชาชนในตำบลปรุใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโควิด 19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) (ตรุษชนก พันธุ์สุมา, 2563)

3. ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อโคโรนา 2019 กับ การปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ผลการศึกษาพบว่าความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ($r=0.328$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนชุมชนซอยสุเหร่า เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) สามารถอธิบายได้ว่า ความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้รับจากถ่ายทอดการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ร่วมกันทุกวัน และกลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ใกล้สถานบริการสุขภาพในกรุงเทพมหานคร จึงมีโอกาสได้รับคำแนะนำจากบุคลากรทางด้านสาธารณสุขเกี่ยวกับความรู้ อากาการ การดำเนินของโรค ทำให้รับทราบข้อมูลข่าวสารความรู้ในการป้องกันโรคและแนวทางปฏิบัติของกระทรวงสาธารณสุขมาอย่างต่อเนื่อง เช่น การสวมหน้ากากอนามัย

หรือหน้ากากผ้า การล้างมือด้วยน้ำสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ การเว้นระยะห่างจากผู้อื่นอย่างน้อย 1-2 เมตร การตรวจวัดอุณหภูมิการเข้าสถานที่สาธารณะ การลงทะเบียนไทยชนะก่อนเข้าสถานที่ต่างๆ ช่วยป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ เกิดความจำระลึกได้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง วิธีการในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ถูกต้องและถูกวิธี โดยสังขมาจากการเรียนรู้ การค้นคว้าและประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงความรู้อื่นๆ เกิดเป็นความเข้าใจและยอมรับทำให้แสดงออกมาตามการปฏิบัติของตน ดังนั้นผู้ที่มีความรู้มากจะมีการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ดีกว่าผู้ที่มีความรู้ น้อย ทำให้ความรู้มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งสอดคล้องกับประวี แก้วสุกใส ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการรับรู้ กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่ เพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา พบว่าระดับความรู้เรื่องโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับ มาก ($p\text{-value} = 0.211$) (ประวี แก้วสุกใส, 2564) และ Zhong, B. L., et al. ได้ศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของชาวจีนจำนวน 6,910 คน ในช่วงการระบาดของโควิด-19 ผลการศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Zhong, B. L., et al., 2020) แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาวรรณ ใจแสน ทำการวิจัย พฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19 ของพนักงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ที่พบว่า ความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19 ($p\text{-value} = 0.312$) (จุฑาวรรณ ใจแสน, 2563)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการป้องกันการติดเชื้อโคโรนา 2019 กับ การปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติต่อการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ($r=0.153$) ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนชุมชนชอยสุเหว่า เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร สามารถอธิบายได้ว่า ประชาชนในชุมชนมีความคิดเห็นต่อแนวทางการป้องกันการติดเชื้อโคโรนา 2019 ที่เดียวกัน โดยไม่มีการปฏิเสธหรือต่อต้านการปฏิบัติตามแนวทางสาธารณสุขในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าได้รับความรู้ผ่านทางสื่อต่างๆ แต่ ก็ยังคงไม่มีความมั่นใจว่าจะสามารถป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ ดังนั้นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องหาแนวทางการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนว่าการลงทะเบียนไทยชนะสามารถป้องกันการติดต่อของโรคได้ นอกจากนั้นยังต้องสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนว่าการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไม่ใช่เรื่องยุ่งยากเกินกว่าที่จะปฏิบัติได้สำหรับประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับจุฑาวรรณ ใจแสน ทำการวิจัย พฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19 ของพนักงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ที่พบว่าทัศนคติไม่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19 (จุฬารัตน ใจแสน, 2563) แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวรรณ คำแสน ทำการศึกษา ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ของ ประชาชนในเขตอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ด้านทัศนคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ณัฐวรรณ คำแสน, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

มาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นแนวทางในการป้องกันและควบคุม โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้นโยบายจากรัฐบาล กรมควบคุมโรค กระทรวง สาธารณสุขตั้งแต่ปี.ศ.2563 โดยมาตรการการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จะมี ประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เข้า มามีส่วนร่วมเป็นแกนนำในการขับเคลื่อน โดยการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จึงจะ สามารถระงับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้ กำหนดมาตรการแนวทางการป้องกันและควบคุมโรคด้านสุขภาวะที่ดีให้ประชาชนปฏิบัติดังนี้ การสวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งเมื่อออกนอกบ้าน การล้างมือบ่อยๆด้วยสบู่และน้ำหรือใช้เจล แอลกอฮอล์ช่วยลดการปนเปื้อนของไวรัสบนมือ การสร้างสุขอนามัยที่ดีเมื่อไอหรือจามให้ปิด ปากและจมูกด้วยข้อศอก หรือกระดาษชำระแล้วทิ้ง เมื่อมีอาการไอหรือมีไข้ควรรีบไปพบแพทย์ ทันทีหรือเข้ารับการตรวจเชื้อโควิด-19 การเว้นระยะห่างทางสังคมโดยห่างจากผู้อื่นอย่างน้อย 1-2 เมตร การลงทะเบียนติดตั้งแอปพลิเคชันไทยชนะ รวมทั้งการยอมรับการฉีดวัคซีนป้องกัน โควิด-19 เป็นต้น ดังนั้นมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคตามแนวทางที่กระทรวง สาธารณสุขกำหนดไว้ตามที่กล่าวข้างต้น โดยปฏิบัติอย่างถูกวิธีและถูกต้อง รวมถึงมีทัศนคติที่ดี ต่อการมาตรการป้องกัน เพื่อให้ประชาชนสามารถผ่านพ้นวิกฤตการณ์ครั้งนี้ได้ และประเทศ ไทยก้าวพ้นต่อไปจากสถานการณ์โรคระบาดติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ข้อเสนอแนะการนำผล วิจัยไปประยุกต์ใช้ 1.จากผลการศึกษา พบว่าการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 ของประชาชน ชุมชนขอยสุแพร่อยู่ในระดับมาก ซึ่งในส่วนรายด้านการเว้น ระยะห่างและการติดตั้งแอปพลิเคชันไทยชนะอยู่ในระดับน้อย กรุงเทพมหานครควรมีการ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ จัดกิจกรรมให้ประชาชนมีการเว้นระยะห่างและติดตั้งแอปพลิเคชัน ไทยชนะเพิ่มมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิราสิริ วีวีร์สิริ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม นันทมงคลชัย รวมทั้งคณาจารย์ในหลักสูตร สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ที่ได้อนุเคราะห์ให้ความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ อีกทั้งให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้กับผู้เขียนบทความ อีกทั้งประชาชน ชุมชนซอยสุเหร่า เขตราชเทวี ที่ให้ข้อมูลในการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- จันทิมา ห้าวหาญ. (2563). ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคโควิด-19 ของประชาชนในจังหวัดภูเก็ต. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- จุฑาวรรณ ใจแสน. (2563). พฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19 ของพนักงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. ใน วิทยานิพนธ์ คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐวรรณ คำแสน. (2563). ความรู้ ทศนคติและพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ของประชาชนเขตอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า, 4(1), 33-49.
- ดรัญชนก พันธุ์สุมา. (2563). ความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันโควิด 19 ของประชาชนในตำบลปรุใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ คณะสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ระวี แก้วสุกใส. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการรับรู้กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่เพื่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนจังหวัดนราธิวาส. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 8(2), 67-79.
- ศูนย์ปฏิบัติการด้านข่าวโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 . (2564). รายงานการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 . เรียกใช้เมื่อ 7 กรกฎาคม 2564 จาก <https://www.moph.go.th>.
- สำนักงานเขตราชเทวี. (2564). ข้อมูลชุมชนฝ่ายทะเบียนสำนักงานเขตราชเทวี. เรียกใช้เมื่อ 7 กรกฎาคม 2564 จาก <https://webportal.bangkok.go.th/ratchathewi>
- อภิวดี อินทเจริญ. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองคองหงส์ จังหวัดสงขลา. วารสารสภาการสาธารณสุขชุมชน, 3(2) :19-30.

Daniel, W.W. (2010). *Biostatistics: a foundation for analysis in the health sciences*. (9th ed.) New Jersey: John Wiley & Sons.

Zhong, B. L., et al. (2020). Knowledge, attitudes, and practices towards COVID-19 among Chinese residents during the rapid rise period of the COVID-19 outbreak: A quick online cross-sectional survey. *International Journal of Biological Sciences*, 16(10), 1745–1752.

RETRACTED

ประสิทธิผลของการบำบัดทางจิตสังคมด้วยโปรแกรมสติบำบัด
ต่อระดับปัญหาการดื่มสุรา และระยะเวลาการกลับไปเสพติดสุราซ้ำ
ของผู้ป่วยโรคติดสุราที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยจิตเวช
โรงพยาบาลหนองบัวลำภู*

EFFECTIVENESS OF MINDFULNESS BASED THERAPY PROGRAM
ON THE LEVEL OF DRINKING PROBLEMS AND THE RELAPSE PERIOD
OF ALCOHOL DEPENDENCE AT PSYCHIATRIC WARD,
NONGBUALAMPHU HOSPITAL

กัลฐิพร ชัยประทานพงษ์

Karnthibhorn Chaipratonpong

เรืองศิริ ภาณุเวศ

Rueangsiri Panuwet

โรงพยาบาลหนองบัวลำภู

Nongbualamphu Hospital, Thailand

E-mail: mindsecretpower@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบระดับปัญหาการดื่มสุราของผู้ป่วยโรคติดสุรา กลุ่มได้รับโปรแกรมสติบำบัด และกลุ่มได้รับการบำบัดตามกิจกรรมปกติ 2) เปรียบเทียบระยะเวลาการกลับไปเสพติดสุราซ้ำของผู้ป่วยโรคติดสุรา กลุ่มได้รับโปรแกรมสติบำบัด และกลุ่มได้รับการบำบัดตามกิจกรรมปกติ หลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบ 2 กลุ่ม วัดก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่าง 116 คน ได้จากการวิเคราะห์ Power analysis of sample size กำหนดสัดส่วน 1 ต่อ 3 แบ่งเป็นกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมสติบำบัด 28 คน กลุ่มควบคุมได้รับกิจกรรมปกติ 88 คน คัดเลือกแบบเจาะจงที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ คะแนนประเมินอาการขาดสุราน้อยกว่า 4 ไม่มีอาการทางจิตหรืออาการทางจิตทุเลา สามารถเรียนรู้ได้ ติดตามผลหลังบำบัด 3 ระยะ ได้แก่ 2 สัปดาห์ 4 สัปดาห์ และ 12 สัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน

* Received June 8, 2022; Revised August 10, 2022; Accepted January 8, 2023

มาตรฐาน และเปรียบเทียบการแปลผลระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติ T - test วิเคราะห์เปรียบเทียบระยะเวลาการกลับมาเสพยาเสพติดของทั้ง 2 กลุ่ม โดย Multivariable Flexible Parametric Survival Regression ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัญหาการดื่มสุรา ระยะก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง พบว่ากลุ่มทดลองมีระดับปัญหาการดื่มสุรารต่ำกว่ากลุ่มควบคุม แตกต่างจากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) 2) เปรียบเทียบระยะเวลาการกลับไปดื่มสุรา พบว่าในระยะเวลา 12 สัปดาห์ กลุ่มทดลองสามารถลดการกลับมาดื่มสุราได้ร้อยละ 99.4% โดยเฉพาะใน 2 สัปดาห์แรก และมีโอกาสกลับมาติดยาเสพติดต่ำกว่ากลุ่มควบคุมเฉลี่ย ถึง 72 วัน ช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 อยู่ระหว่าง 68 ถึง 78 วันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

คำสำคัญ: โปรแกรมสติบำบัด, การบำบัดทางจิตสังคม, โรคติดยาเสพติด, ระยะเวลาการกลับไปเสพยาเสพติด

Abstract

The objectives of this research were to: 1) level of drinking problem of alcohol dependence patients among the experimental group by a Mindfulness Based Therapy Counseling Program (MBTC) and the control group by a Regular Activity Therapy. 2) relapse period of alcohol dependence patients among the experimental group by a MBTC program and the control group by a Regular Activity Therapy, after discharge from the hospital. It was a quasi-experimental research methodology with 2 groups, pre- experiment and post-experiment. A sample of 116 people obtained from the power analysis of sample size, the ratio was 1 to 3, divided into the experimental group treated a MBTC program of 28 people and the control group treated by Regular Activity Therapy of 88 people, totaling 116 people. Which were eligible patients with the assessment scores less than 4 for symptoms of alcohol deprivation, none of psychiatric symptoms or remission that can be able to learn by following up in after treatment in 3 stages were 2 weeks, 4 weeks and 12 weeks. The data were analyzed using baseline statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation. Interpretation of results was compared between groups using T-test. The duration of alcohol relapse was analyzed in both groups by Multivariable Flexible Parametric survival regression. The research results were: 1) level of drinking problems pre - experimental period and post-experiment period found that the experimental group had a level of drinking problems. It was statistically significantly different

from the control group ($p < 0.001$). 2) The relapse period found that in the 12 weeks, the experimental group was able to reduce the relapse by 99.4%, especially in the first 2 weeks and average 72 days longer than control group to repeat to be an alcohol dependence. The 95 percentage of confidence interval was between 68 and 78 days with statistical significance. ($p < 0.001$).

Keywords: Mindfulness Based Therapy Counseling Program (MBTC), Psychosocial Therapy, Alcohol dependence, Relapse period of alcohol

บทนำ

ปัจจุบันการติดสุราเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของโลก โดยองค์การอนามัยโลกระบุว่าประชากรทั่วโลกมากกว่าร้อยละ 38 ดื่มสุราเป็นประจำ และมีผู้เสียชีวิตจากการดื่มสุรา 3.3 ล้านคน ทั่วโลกในแต่ละปี คิดเป็นร้อยละ 5.3 ของการตายทั้งหมดทั่วโลก (World Health Organization, 2019) การติดสุราจึงเป็นปัญหาอันดับ 1 ที่เป็นต้นเหตุคร่าชีวิตมนุษย์ ทำให้เกิดความเจ็บป่วย ตาย ทูพพลภาพมากกว่าเรื่องอื่น ๆ องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ประกาศเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามวาระแห่งชาติปี 2030 หรือ พ.ศ. 2573 (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยระบุว่าสุราเป็นอุปสรรคที่สำคัญโดยเกี่ยวข้องกับ 13 เป้าหมายจากทั้งหมด 17 เป้าหมายหลัก (United Nations., 2019) เมื่อพิจารณาผู้ป่วยติดสุราด้านภาระทางเศรษฐศาสตร์ (economic burden) หรือต้นทุนจากความเจ็บป่วย(cost of illness) เปรียบเทียบภาระของโรคต่อสังคมกับโรคอื่น ๆ สุราก่อให้เกิดภาระทางเศรษฐศาสตร์ที่สูงโดยเฉพาะผู้ป่วยที่ต้องเข้ารับการรักษาแบบผู้ป่วยในคิดเป็นต้นทุน 70,794.20 บาท/คน/ปี ผู้ป่วยและญาติยังต้องแบกรับต้นทุนทางตรงที่ไม่ใช่ทางการแพทย์ โดยเฉพาะค่าเดินทางและค่าเสียโอกาสจากการทำงานอีกด้วย (โสภิต นาสืบ และอรทัย วลีวงศ์, 2560) ประเทศไทยมีการดื่มสุราเป็นอันดับ 44 ของโลก และอันดับ 3 ของเอเชีย จากผลการสำรวจพฤติกรรมการการดื่มสุราของประชากรไทยล่าสุดปี 2560 พบว่า คนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปดื่มสุรา 55.9 ล้านคน และ 9 ล้านคน ติดสุราเลิกไม่ได้ ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีนักดื่มในกลุ่มผู้ใหญ่และวัยรุ่นสูงกว่าภาคอื่น ๆ โดยความชุกของนักดื่มในประชากรผู้ใหญ่และวัยรุ่นมีประมาณร้อยละ 35 และ 18 ตามลำดับ หากพิจารณารายจังหวัดพบว่าประชากรเกือบครึ่งหนึ่งของแต่ละจังหวัดดื่มสุรา จังหวัดหนองบัวลำภูพบนักดื่มผู้ใหญ่พบร้อยละ 36.8 เป็นลำดับที่ 14 ของประเทศ ความชุกของนักดื่มวัยรุ่นจังหวัดหนองบัวลำภูพบร้อยละ 30.6 เป็นอันดับ 2 ของประเทศ (สาวิตรี อัครณาวงค์กรชัย, 2562) จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่าปัญหาการดื่มสุราของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภูเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญ ดังสถิติผู้ติดสุราที่เข้ารับรักษาในหอผู้ป่วยจิตเวช โรงพยาบาลหนองบัวลำภู

ปี พ.ศ. 2560 - 2562 มีจำนวนผู้ติดสุรา 114 ราย 96 ราย และ 79 ราย ตามลำดับ แม้จะมีปริมาณลดลงทั้งนี้พบว่าผู้ป่วยไม่ต้องการเข้ารับการรักษา ในโรงพยาบาลเพราะไม่ต้องการเลิกดื่มสุรา ส่วนใหญ่มาด้วยอาการรุนแรงมีอาการผิดปกติทางจิตร่วมด้วย ก่อความเดือดร้อนต่อตนเองครอบครัวและชุมชน อีกทั้งพบว่าเมื่อตราการกลับเข้ารับรักษาซ้ำภายใน 28 วันโดยไม่ได้วางแผน สูงเป็นอันดับ 1 ของโรคทางจิตเวชทั้งหมด จากการสัมภาษณ์ผู้ป่วยและญาติพบว่าผู้ป่วยกลับไปดื่มสุราซ้ำตั้งแต่วันแรก ถึงระยะ 2 สัปดาห์แรกหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลกว่าร้อยละ 80 และยี่วนเวียนกลับเข้าการรักษาซ้ำเป็นผู้ป่วยเก่ามากถึงร้อยละ 45 - 60 (กลุ่มงานการพยาบาลจิตเวช โรงพยาบาลหนองบัวลำภู, 2562) ขณะเดียวกันยังมีผู้ติดสุราที่มีความจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษา ที่ยังไม่เข้าถึงบริการในชุมชนอีกจำนวนมาก สอดคล้องกับสถิติการดื่มสุราในจังหวัดหนองบัวลำภูดังกล่าวมาข้างต้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานของรัฐควรมีนโยบายและกิจกรรมที่ช่วยลดจำนวนผู้ป่วยติดสุราที่เข้ารับการรักษา โดยช่วยให้ผู้ป่วยลดและหยุดดื่มสุราในระยะยาว และเฝ้าระวังติดตามชองกันไม่ให้กลับไปเสพซ้ำ (Relapse)

การบำบัดทางจิตสังคม (Psychosocial treatment) พบว่าเป็นรูปแบบการบำบัดที่หลากหลายวิธี แต่ละวิธีมีประสิทธิภาพการบำบัดเท่าเทียมกันในการช่วยให้ผู้ป่วยติดสุราเลิกใช้สุราหรือลดปริมาณ การดื่มสุราลงได้ (Witkiewitz et al., 2019) ควรให้ความสำคัญในการจัดการบำบัดอย่างเหมาะสมในช่วง 3 เดือนแรก เนื่องจากพบผู้ติดสุราหยุดการบำบัดและการกลับมาเสพซ้ำมากถึงร้อยละ 66 ซึ่งส่งผลต่อการบำบัดในเดือนต่อไป หรือผู้ติดสุราที่มีแรงจูงใจสูงหรือติดสุราไม่รุนแรง การบำบัดอาจจะเข้มข้นน้อย ระยะเวลาบำบัดสั้นอย่างน้อย 3 เดือน และผู้ที่ติดสุรารุนแรงการบำบัดควรเข้มข้น และระยะเวลาบำบัดนานขึ้นเป็นอย่างน้อย 6 เดือน และควรติดตามหลังการบำบัดทุกราย (Coriale et al., 2018) เมื่อพิจารณาการจัดบริการบำบัดทางจิตสังคมสำหรับกลุ่มผู้ป่วยโรคติดสุราในหอผู้ป่วยจิตเวช โรงพยาบาลหนองบัวลำภูที่ผ่านมาใช้รูปแบบการบำบัดที่หลากหลายเช่น ให้สุขภาพจิตศึกษา การทำกลุ่มกิจกรรมบำบัดปรับเปลี่ยนความคิดพฤติกรรม ทั้งการบำบัดรายบุคคล รายกลุ่มและครอบครัว การสัมภาษณ์เพื่อค้นหาและสร้างแรงจูงใจ กิจกรรมนันทนาการ ออกกำลังกาย สวดมนต์ไหว้พระ สมาธิก่อนนอน กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งเป็นการให้การพยาบาลตามระบบงานรูปแบบปกติของหน่วยงาน ร่วมกับการรักษาด้วยยาจากจิตแพทย์ พบว่ายังไม่เพียงพอในการช่วยเหลือผู้ป่วยกลุ่มประสบปัญหาติดสุรา เพราะยังพบว่ามีพฤติกรรมกลับไปดื่มซ้ำสูง และวนเวียนเข้ารับการรักษาซ้ำ ๆ ด้วยปัญหาเดิม ๆ บางรายรับรู้ว่าตนป่วยหนักทั้งทางกายและจิต แต่ไม่สามารถควบคุมตัวเองให้เลิกดื่มสุราได้ ดังจะเห็นได้จากคำบอกเล่าของญาติว่า “วันที่จำหน่ายออกจากโรงพยาบาลผู้ป่วยรีบไปร้านค้าซื้อสุราดื่มทันทีตั้งแต่วันแรก” (กลุ่มงานการพยาบาลจิตเวช โรงพยาบาลหนองบัวลำภู, 2562)

ปัจจุบันนักวิทยาศาสตร์ทางสมองพบว่าภาวะเสพติดเป็นเรื่องของความผิดปกติทางสมอง เมื่อเสพติดแล้วสมองจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางลบจะมีจิตใจที่อ่อนแอ ขาดสติ ไม่รู้สึกตัว ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ทำให้ไม่สามารถเลิกอาการเสพติดได้ด้วยตนเอง ผู้ป่วยจะต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งร่างกายและจิตใจ การบำบัดของแพทย์จะใช้อย่างถูกต้องที่สมองซึ่งมุ่งไปที่การใช้ยาลดความอยากเสพยาและลดอาการข้างเคียง อาการไม่สบายกายไม่สบายใจที่เกิดขึ้นเมื่อหยุดดื่ม ร่วมกับใช้การบำบัดทางจิตสังคม จากการศึกษาพบว่าสติบำบัด (Mindfulness Based Therapy and Counseling : MBTC) เป็นการประยุกต์สมาธิและสติที่มีพื้นฐานการพัฒนาจิตตามหลักพุทธธรรม แต่นำมาใช้ในทางโลกเพื่อลดความทุกข์ เพิ่มความสามารถในการปรับตัวของบุคคลที่มีความเครียด ความยากลำบากจากโรคทางกายและทางจิตรวมทั้งผู้ดูแลผู้ป่วย พบว่า เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูง และสามารถใช้ในการบำบัดภาวะเสพติดไม่ให้เกิดกลับเสพติดซ้ำได้ (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, 2559) นอกจากนี้ ผลงานวิจัยที่น่าสนใจและใช้เป็นที่ยอ้างอิงกันทั่วไปของ จี. อลัน มาร์แลตต์ (G. Alan Marlatt, 2558) พบว่าการเจริญสติสามารถสามารถบำบัดภาวะเสพติดได้ทำให้สมองเกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านโครงสร้าง การทำงาน และการหลั่งสารสื่อประสาท โดยช่วยให้สมองบริเวณที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความคิด อารมณ์ ความจำดีขึ้น ขณะที่กำลังเจริญสติจะมีเลือดไปเลี้ยงสมองมากขึ้น สมองสามารถซ่อมแซมส่วนที่เสียหายให้กลับมาดีขึ้นเหมือนเดิมได้ ส่งผลให้การหลั่งสารเคมีในสมองกลับมาเป็นปกติ ต่อมามีการพัฒนาโปรแกรมการเจริญสติเพื่อบำบัดภาวะเสพติด ป้องกันการกลับไปใช้ซ้ำ (Mindfulness - Based Relapse Prevention Program) ขึ้น ทำการศึกษาในผู้ติดยาเสพติด 2 ชั้น รายงานแรกศึกษาผู้เสพติดในเรือนจำในเรือนจำ 173 ราย อายุเฉลี่ย 40 ปี เป็นชาย ร้อยละ 60 เป็น ผู้ป่วยติดกัญชา โคเคน สุรา แบ่งผู้ป่วยเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่ง ให้การรักษาตามปกติ อีกกลุ่มหนึ่งใช้การเจริญสติเปรียบเทียบกับ สอนให้ฝึกหลักสูตรวิปัสสนา 10 วัน ตามแนวของโกเอ็นก้า แล้วติดตามไปเป็นเวลา 3 เดือน โดยคัดเลือกผู้ป่วยที่ใกล้พ้นโทษ เพื่อติดตามในระยะหลังพ้นโทษไปแล้ว รายงานที่ 2 เป็นการศึกษาในผู้เสพติดยาทั่วไป จำนวน 153 ราย โดยใช้หลักสูตร MBSR สอนให้ผู้ป่วยฝึกการเจริญสติในร่างกายส่วนต่าง ๆ ฝึกเจริญสติในลมหายใจ ในการเดิน นำผู้ป่วยไปเดินขึ้นภูเขาและเจริญสติไปด้วย ฝึกให้ผู้ป่วยอยู่กับสิ่งที่ตนกำลังทำ ให้อยู่กับปัจจุบัน หลังจากนั้นเมื่อผู้ป่วยฝึกไประยะหนึ่งจิตใจสงบลงจิตเป็นสมาธิมากขึ้น จะสอนให้ดูใจตนเองเมื่อมีอารมณ์หรือความคิด ความรู้สึกสุข ทุกข์ เกิดขึ้นก็ให้รู้ตัว โดยใช้การกำหนดรู้ ฝึกบ่อย ๆ จนมีความชำนาญ สติมีกำลังมากขึ้น ฝึกสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นกับร่างกายและจิตใจ และฝึกให้คนใช้หยุดไม่ทำตามใจคิด หรือความอยากที่เกิดขึ้น ฝึกดูเฉย ๆ ไม่ต้องทำตาม เวลาความอยากเสพยาเกิดขึ้นให้สังเกตตามดูไปเรื่อย ๆ โดยไม่ต้องตอบสนอง ในที่สุดความอยากลดกำลังลง ขณะใดสติมีกำลังรู้ตัว ความอยากจะดับลง การที่เห็นความอยากในใจลดลง นั้นหมายความว่าเกิดปัญญารู้ว่า ความอยากนั้นมีธรรมชาติเกิดขึ้นแล้วก็

จะดับไป แล้วเฝ้ามองจนหายไป เมื่อเกิดขึ้นอีก ผึกให้รู้ตัวอีก ทำซ้ำ ๆ แบบนี้ไปตลอด ความอยากยังคงอยู่ในใจแต่ทำอะไรเราไม่ได้ นั่นแปลว่าสามารถควบคุม ตัวเองได้ ซึ่งต้องอาศัยการฝึกฝนบ่อย ๆ จะปล่อยวางได้ ไม่กลับไปเสพอีก (แพทย์พงษ์ วรพงศ์พิเชษฐ, 2558) ผลการวิจัย ทั้ง 2 รายงานดังกล่าว พบว่าผู้ป่วยกลุ่มที่ฝึกการเจริญสติกลับไปใช้ยาเสพติดน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่มีการฝึกเจริญสติ สามารถควบคุมตนเองได้เมื่อเกิดอาการไม่สบายกายไม่สบายใจหรือเวลาขาดยาหรืออยากยาเสพติด สามารถใช้สติกำหนดรู้ ควบคุมตนเองได้ดีขึ้น วิธีการนี้ช่วยป้องกันให้ผู้ป่วยไม่กลับไปเสพติดซ้ำ อารมณ์ดีขึ้น การมองโลกในแง่ดี สามารถมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจนำโปรแกรมสติบำบัดที่พัฒนาเป็นฉบับภาษาไทย (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์, 2559) มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทการบำบัดการพยาบาลทางจิตสังคมสำหรับผู้ป่วยที่มีปัญหาเสพติดสุราที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยจิตเวช โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ศึกษาประสิทธิผลการใช้โปรแกรมโดยเปรียบเทียบระดับปัญหาการดื่มสุราและระยะเวลาการกลับไปเสพติดสุราซ้ำ ของผู้ป่วยโรคติดสุรากลุ่มที่ได้รับโปรแกรมสติบำบัด และกลุ่มได้รับการบำบัดตามกิจกรรมปกติ นำสู่การพัฒนาเป็นแนวปฏิบัติในการบำบัดทางจิตสังคมสำหรับพยาบาลในการบำบัดฟื้นฟูผู้ป่วยเสพติดสุราในหอผู้ป่วยจิตเวช โรงพยาบาลหนองบัวลำภูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบระดับปัญหาการดื่มสุราของผู้ป่วยโรคติดสุรา กลุ่มได้รับโปรแกรมสติบำบัด และกลุ่มได้รับการบำบัดตามกิจกรรมปกติ หลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล
2. เพื่อเปรียบเทียบระยะเวลาการกลับไปเสพติดสุราซ้ำของผู้ป่วยโรคติดสุรา กลุ่มได้รับโปรแกรมสติบำบัด และกลุ่มได้รับการบำบัดตามกิจกรรมปกติเดิม หลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง แบบ 2 กลุ่มวัดผลก่อนและหลังการทดลอง รูปแบบ Historical - Controlled Intervention design เก็บ ข้อมูล Retrospective, Prospective data collection เพื่อทดสอบผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการดื่มสุรา และระยะเวลาการกลับไปดื่มสุราซ้ำของผู้ป่วยกลุ่มโรคติดสุราที่เข้ารับการรักษาแบบผู้ป่วยใน หอผู้ป่วยจิตเวช โรงพยาบาลหนองบัวลำภู

กลุ่มประชากรที่ศึกษา เป็นผู้ป่วยโรคติดสุราที่ได้รับการวินิจฉัยโดยจิตแพทย์ในกลุ่มโรค F10 ตามรหัสโรคในระบบขององค์การอนามัยโลก (International Statistical

Classification of Diseases and Related Health Problem [ICD - 10]) เข้ารับการรักษาแบบผู้ป่วยใน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ป่วยโรคติดสุราที่ได้รับการวินิจฉัยโดยจิตแพทย์ในกลุ่มโรค F10 ตามรหัสโรคในระบบขององค์การอนามัยโลก (International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problem [ICD - 10]) เข้ารับการรักษาแบบผู้ป่วยใน หอผู้ป่วยจิตเวช โรงพยาบาลหนองบัวลำภู คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ 1) เป็นผู้ป่วยที่มีคะแนนประเมินอาการขาดสุรา Alcohol Withdrawal Scale (AWS) น้อยกว่า 4 2) ไม่มีอาการทางจิตหรืออาการทางจิตทุเลา 3) สามารถเรียนรู้ได้ 4) สมัครใจเข้ารับการรักษาบำบัดตามโปรแกรมสติบำบัด เกณฑ์คัดออกจากงานวิจัย (Exclusion criteria) 1) ไม่สามารถเข้าร่วมโปรแกรมสติบำบัดได้ครบตามโปรแกรม 2) มีอาการทางจิตที่เกิดขึ้นภายหลังไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมได้รับกิจกรรมรูปแบบปกติ (Standard group) 88 คน เก็บข้อมูลย้อนหลัง (Retrospective) (เดือนมีนาคม 2562 - 2563) และกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมสติบำบัด 28 คน เก็บข้อมูลไปข้างหน้า (Prospective data collection) (เดือน เมษายน - สิงหาคม 2563) รวมทั้งสิ้น 116 คน

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (Stata 16) ภายใต้สมมุติฐานว่าโอกาสที่ผู้ป่วยจะกลับไปดื่มสุราซ้ำ (failure probability) ที่ 90 วันในกลุ่มที่ได้รับการรักษาแบบปกติเป็น 80% และคาดว่าโปรแกรมสติบำบัดจะช่วยลดโอกาสการกลับไปดื่มสุราซ้ำที่ 90 วันหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลเหลือร้อยละ 40 กำหนดสัดส่วนเป็น 1 ต่อ 3 การทดสอบเป็น two-sided ด้วยความคลาดเคลื่อนชนิดหนึ่ง (significance) ที่ร้อยละ 5 และ power ร้อยละ 90 ได้จำนวนตัวอย่าง 98 คน เพื่อเป็นการทดแทนกลุ่มตัวอย่างที่อาจจะออกจากการวิจัยโดยคำนวณจาก power exponential 0.8 0.4, time (90) power (0.9) ratio (3) study time (90) ได้จำนวน 116 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 28 คน กลุ่มควบคุม 88 คน

ตัวแปรต้น โปรแกรมสติบำบัดประยุกต์สำหรับผู้ป่วยติดสุราแบบผู้ป่วยใน

ตัวแปรตาม ระดับปัญหาการดื่มสุราของผู้ป่วยโรคติดสุรา และระยะเวลาการกลับไปเสพติดสุราซ้ำของผู้ป่วยโรคติดสุรา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินระดับปัญหาการดื่มสุรา หรือ AUDIT: Alcohol Use Disorders Identification Test ประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อ แต่ละคำถามจะมีชุดคำตอบให้เลือกตอบ และแต่ละคำตอบจะมีคะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 4 โดย 0 คือไม่ดื่มเลย โดยผู้ที่มีคะแนนตั้งแต่ 8 ขึ้นไปถือว่ามีปัญหาการใช้แอลกอฮอล์ที่อันตรายหรือ

อันตรายมาก (Hazardous or Harmful Use) สามารถจัดกลุ่มพฤติกรรมตามระดับปัญหาที่เกิดจากการดื่มสุร่าออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ดื่มแบบเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายน้อย (Low risk drinker) (1 - 7 คะแนน) 2) ผู้ดื่มแบบมีความเสี่ยง (Hazardous drinker) (8 - 15 คะแนน) หมายถึงลักษณะการดื่มสุร่าที่เพิ่มความเสี่ยงต่อผลเสียหายตามมาทั้งต่อตัวผู้ดื่มเองและผู้อื่น พฤติกรรมการดื่มแบบเสี่ยงนี้ถือว่ามีความสำคัญในเชิงสาธารณสุขแม้ว่าในขณะที่ผู้ดื่มยังไม่เกิดความเจ็บป่วยใด ๆ 3) ผู้ดื่มแบบอันตราย (Harmful use) (16 - 19 คะแนน) หมายถึงการดื่มสุร่าจนเกิดผลเสียตามมาต่อสุขภาพกาย หรือสุขภาพจิต รวมถึงผลเสียทางสังคมจากการดื่ม 4) ผู้ดื่มสุร่าแบบติด (Alcohol dependence) (20 - 40 คะแนน) แบบวัด AUDIT เป็นแบบคัดกรองผู้มีปัญหาการดื่มแอลกอฮอล์ที่ถูกใช้อย่างแพร่หลายทั้งในการคัดกรองทางคลินิกและในงานวิจัยทั่วโลก โดยมีค่าความเชื่อมั่น $\text{Alpha} = 0.86$ พัฒนาโดย (Cardaciotto, L. et. al., 2008)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมสติบำบัดฉบับภาษาไทยที่พัฒนามาจาก ынยุทธ วงษ์ภิรมย์ศานต์ คู่มือสติบำบัดสำหรับการบำบัดผู้ป่วยยาเสพติด (Mindfulness-Based Therapy and Counseling for Relapse Prevention) (ынยุทธ วงษ์ภิรมย์ศานต์, 2559) ประกอบด้วย Core Program จำนวน 8 ครั้งดังนี้ ครั้งที่ 1 จัดการกับความวุ่นใจ (การฝึกสมาธิหยุดความอยากสุร่า) ครั้งที่ 2 ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ (การฝึกสติในชีวิตประจำวัน) ครั้งที่ 3 รู้จักปล่อยวางอารมณ์ (การฝึกดูความรู้สึกทั่วร่างกาย) ครั้งที่ 4 รู้ทันกับความคิดและปล่อยวาง (การฝึกติดป้ายความคิด) ครั้งที่ 5 ทบทวนสัมพันธ์ภาพใหม่ (การปล่อยวางความคิดลบและช่วยให้มองเห็นความเป็นจริงด้านบวกของสัมพันธ์ภาพกับบุคคลใกล้ชิด) ครั้งที่ 6 ปรับการสื่อสารให้ดีขึ้น (การฝึกทักษะการสื่อสารอย่างมีสติ) ครั้งที่ 7 เมตตาและให้อภัย (การฝึกสติเมตตา) ครั้งที่ 8 ชีวิตต้องเดินหน้า (การวางแผนการปรับตัวในระยะยาว) ผู้วิจัยได้ปรับกระบวนการบำบัดให้เหมาะสมกับรูปแบบผู้ป่วยในที่มีระยะเวลาอนโรพยาบาลในช่วงเวลาจำกัด เฉลี่ยวันนอนอยู่ที่ 14 วัน จัดกลุ่มบำบัดเรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามลำดับจาก ครั้งที่ 1 จนครบทั้ง 8 ครั้ง วันละ 1 ครั้ง ๆ ละ 1 - 1.30 ชั่วโมง ขนาดกลุ่ม ๆ ละ 6 - 10 คน หลังเรียนรู้มีการบ้านฝึกต่อเนื่องด้วยตนเองในระหว่างวัน

การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง ผู้วิจัยเสนอโครงร่างวิจัยเพื่อขอรับรองจริยธรรมเพื่อการวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย โรงพยาบาลหนองบัวลำภู เลขที่ 8/2563 จากนั้นทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลหนองบัวลำภู ประสานผู้เกี่ยวข้องชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดโครงการ จัดเตรียมเอกสาร คู่มือ ใบบาง สื่อ

อุปกรณ์ที่ใช้ ตลอดจนเตรียมผู้ช่วยวิจัย ที่ผ่านการอบรมสติบำบัดในหอผู้ป่วยจิตเวช ทำความเข้าใจการดำเนินงานตามโปรแกรมฯ

2.ระยะดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดโครงการวิจัยเพื่อขอความยินยอมในการเข้าร่วมวิจัย เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมให้ลงนามในเอกสารการเข้าร่วมวิจัย (Informed consent) และให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามการวิจัยก่อนดำเนินการทดลอง สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป ประวัติการดื่มแอลกอฮอล์ ประเมินระดับปัญหาการดื่ม สุราด้วยแบบประเมิน AUDIT

กลุ่มทดลอง ได้รับโปรแกรมสติบำบัด ก่อนเริ่มโปรแกรมสติบำบัดทำการปฐมนิเทศผู้ป่วยก่อนเข้ารับโปรแกรม ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมโปรแกรมการปฐมนิเทศเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจให้ผู้ป่วยตระหนักรู้ในตนเอง เรียนรู้ความจริงของชีวิต ให้เข้าใจธรรมชาติของกายและจิต สู่การค้นพบศักยภาพแห่งตนที่สามารถใช้กายและจิตในการแก้ไขปัญหาการเสพติดสุราและปัญหาชีวิตได้ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ตระหนักถึงความสำคัญของสติบำบัดว่าสติเป็นทางเลือกสำคัญหนึ่งเดียวที่สามารถช่วยให้เลิกเสพติดสุราได้และไม่กลับไปดื่มซ้ำอีก กิจกรรมปฐมนิเทศประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้ได้แก่ 1) กิจกรรมการเรียนรู้โทษพิษภัยสุรา: การเสพติดสุรา 2) คุณค่าแห่งตน: ศักยภาพของกายและจิต (โดยใช้เทคนิคการทดลองทางวิทยาศาสตร์ทางจิต) 3) เรียนรู้เป้าหมายของชีวิต: เข้าใจความจริงของชีวิตกฎแห่งกรรม 4) การฝึกสติช่วยเลิกสุราได้อย่างไร 5) ใคร ๆ ก็ทำได้ง่ายนิดเดียวชมคลิป VDO ประสบการณ์ผู้ป่วยที่เลิกดื่มสุราได้ด้วยการฝึกสติบำบัด สร้างความมั่นใจว่าทุกคนทำได้ แลกเปลี่ยนมุมมองความคิด 6) สร้างแรงจูงใจ เข้ารับการบำบัดตามโปรแกรมสติบำบัดต่อเนื่อง รูปแบบการบรรยายประกอบสื่อเพาเวอร์พอยท์และสื่อ VDO กรณีตัวอย่างผู้ที่เคยเสพติดสุราและประสบความสำเร็จสามารถเลิกเสพติดสุราได้ด้วยการฝึกสติ จากนั้นจัดกลุ่มบำบัดตามโปรแกรมสติบำบัด ประกอบด้วย Core Program จำนวน 8 ครั้ง บำบัดต่อเนื่องทุกวัน ๆ ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 1 - 1.30 ชั่วโมง ดำเนินการต่อเนื่องจนครบ 8 ครั้งตามลำดับ กระตุ้นให้ผู้ป่วยฝึกปฏิบัติเป็นการบ้านในระหว่างรักษาตัวในโรงพยาบาลทุกครั้ง ก่อนเข้ากลุ่มครั้งต่อไปมีการทบทวนและอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการฝึกระหว่างวัน วันจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลผู้วิจัยเตรียมครอบครัวโดยให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวเพื่อมีส่วนร่วมในการดูแลส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังใจผู้ป่วยฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง กำกับติดตามดูแลที่บ้าน ผู้วิจัยโทรศัพท์ติดตามสัปดาห์ละครั้ง เพื่อกระตุ้นการฝึกสติอย่างต่อเนื่องให้เกิดเป็นนิสัย และให้คำปรึกษาแนะนำแก้ไขปัญหายุ่งยากระหว่างการฝึกสติ หลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลติดตามผลหลังบำบัด 3 ระยะ ได้แก่ ระยะ 2 สัปดาห์ 4 สัปดาห์ และ 12 สัปดาห์ ให้ผู้ป่วยตอบแบบสอบถามชุดเดิม ระยะเวลาติดตามสิ้นสุดเท่ากันที่ 30 สิงหาคม 2563

กลุ่มควบคุม ได้รับการบำบัดรูปแบบปกติที่ทางหอผู้ป่วยจัดบริการกิจกรรมกลุ่มบำบัดประจำวัน ระยะเวลาทำกลุ่ม 1 - 1.30 ชั่วโมง/ครั้ง/วัน ทุกวัน ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มสุขภาพจิตศึกษาโรคสมองตืดสุรา กลุ่มนันทนาการ กลุ่มออกกำลังกาย กลุ่มสมาธิบำบัด สวดมนต์สมาธิก่อนนอน กลุ่มสัมพันธ์ภาพ กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน กลุ่มอาชีพบำบัด กลุ่มศิลปะบำบัด กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์พัฒนาเด็ก กลุ่มส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน กิจกรรมการวางแผนจำหน่าย เป็นต้น ยกเว้นกลุ่มสติบำบัดที่ไม่ได้เข้าร่วม เก็บข้อมูลในช่วงเดือน มีนาคม ปี 2562 - 2563 จนครบตามเป้าหมายที่คำนวณไว้ ติดตามผลหลังบำบัด 3 ระยะ ได้แก่ ระยะ 2 สัปดาห์ 4 สัปดาห์ และ 12 สัปดาห์ ให้ผู้ป่วยตอบแบบสอบถามชุดเดิม ระยะเวลาติดตามสิ้นสุดที่เท่ากันคือ 30 สิงหาคม 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนาด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) Univariable analysis สำหรับ Categorical variables วิเคราะห์ด้วย Chi-squared test และ Fisher's exact test สำหรับตัวแปร Continuous variables วิเคราะห์ด้วย Student's T - test, Wilcoxon signrank T - test และ Mann Whitney U test ส่วน Multivariable analysis วิเคราะห์ด้วย Multivariable flexible parametric survival regression เพื่อหาความแตกต่างระหว่างวัน โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบระยะเวลาการกลับมาเสพสุราซ้ำของทั้ง 2 กลุ่ม โดยเลือกควบคุมตัวแปรกวนจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อปรับอิทธิพลของปัจจัยกวน (ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยที่ศึกษาเป็นเพศชายทั้งหมด แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 28 ราย กลุ่มควบคุม 88 ราย อายุเฉลี่ยกลุ่มทดลอง 44 ปี (SD±9.9) กลุ่มควบคุม 39 ปี (SD±11.4) การศึกษาส่วนใหญ่เป็นระดับประถมศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม สถานภาพสมรสส่วนใหญ่ คู่ รองลงมาคือ โสด และหย่า ตามลำดับ สาเหตุของการหย่าพบว่ามาจากปัญหาการดื่มสุราที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวทั้งด้านความขัดแย้งและภาวะเศรษฐกิจ ในครอบครัว ด้านอาชีพ พบว่าส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง เหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ต่อเดือนและพบว่า รายได้ไม่แน่นอน ความสัมพันธ์ในครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ราบรื่น ทั้ง 2 กลุ่ม รองลงมาพบความสัมพันธ์ไม่ราบรื่นในกลุ่มควบคุม 21 คน (23.9%) ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาทางอารมณ์จากการดื่มสุรา การทะเลาะ ขัดแย้งกันในครอบครัว การใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในการดื่มสุรา ความไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว เป็นต้น อายุที่เริ่มสุราครั้งแรกของทั้ง 2 กลุ่มไม่ต่างกัน พบว่าอายุเฉลี่ยเริ่มดื่มสุราครั้งแรก 16 ปี (SD ±4.5) กลุ่มควบคุมเช่นเดียวกัน 16 ปี (SD±3.3) ระยะเวลาที่ดื่มมานานไม่แตกต่างกัน คือ กลุ่มทดลอง 25 ปี (SD ±9.7) กลุ่มควบคุม

23 ปี (± 8.5) ทั้ง 2 กลุ่มถือได้ว่าเป็นนักดื่มแบบเรื้อรัง (Chronic Alcohol Drinking) ปริมาณที่ดื่มส่วนใหญ่ไม่เกิน 1 ขวดต่อวัน และดื่มทุกวัน เหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม ค่าใช้จ่ายในการดื่มส่วนใหญ่วันละ 100 บาท ที่มาของเงินที่ใช้ดื่มสุราได้จากงานหารายได้รายวันเองสำหรับผู้ป่วยดื่มสุราแบบติด (Alcohol Dependence) ที่ไม่สามารถหารายได้เองก็จะขอเงินจากบิดามารดาหรือภรรยา สภาพการดื่มของสมาชิกครอบครัวพบว่าส่วนใหญ่มีสมาชิกครอบครัวดื่มสุราไม่ต่างกันซึ่งเป็นตัวกระตุ้นภายนอกที่สำคัญทำให้ผู้ป่วยเลิกสุรายากลำบาก

ผลการจำแนกตามประวัติการการเข้ารับการรักษาพบว่าผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาได้รับการวินิจฉัยโรคหลัก Alcohol induced psychosis รองลงมา Alcohol withdrawal Delirium และ Alcohol Dependence ตามลำดับ และในทั้งหมดนี้ได้รับการวินิจฉัยโรคร่วม Alcohol Dependence เป็นส่วนใหญ่ ทั้ง 2 กลุ่มมีความคล้ายคลึงกันในลักษณะเป็นผู้ป่วยที่วนเวียนเข้ารับการรักษามากกว่า 2 ครั้งจากไม่สามารถควบคุมการดื่มได้ เหตุผลที่เข้ารับการรักษาคล้ายกันคือมีปัญหาสุขภาพทรุดโทรม ส่วนเหตุผลอื่น ๆ ได้แก่ต้องการเลิก ครอบครัวxor้อง ตำรวจนำส่ง และปัญหาเกี่ยวกับการงาน/ผู้บังคับบัญชาให้มาบำบัดไม่เช่นนั้นอาจมีผลกระทบต่องานประจำ จำนวนวันนอนเฉลี่ยทั้ง 2 กลุ่ม 14 - 15 วันนอน

ด้านประสบการณ์ฝึกสติก่อนการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีประสบการณ์ฝึกสติคิดเป็น ร้อยละ 60.7 ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่ไม่เคยฝึกสติมาก่อน ถึงร้อยละ 90.9 พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านประสบการณ์หยุดดื่มพบว่าระยะเวลาที่หยุดดื่มได้ทั้ง 2 กลุ่มไม่ต่างกันคือหยุดดื่มได้ น้อยกว่า 1 เดือน ตั้งแต่ 0 - 30 วัน หลังจำหน่ายบางรายกลับไปดื่มตั้งแต่วันที่ออกจากโรงพยาบาลไม่สามารถควบคุมการดื่มได้แม้ยอมรับว่ามีอาการของการเจ็บป่วยทั้งกายและจิตอันมีสาเหตุมาจากสุรา

ผลการศึกษาประสิทธิผลของการบำบัดทางจิตสังคมด้วยโปรแกรมสติบำบัด ต่อระดับปัญหาจากการดื่มสุราและระยะเวลาการกลับไปเสพติดสุราซ้ำของผู้ป่วยโรคติดสุรา กลุ่มได้รับโปรแกรมสติบำบัด และกลุ่มได้รับการบำบัดตามกิจกรรมปกติ หลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล เป็นดังนี้

1.เปรียบเทียบระดับปัญหาการดื่มสุราของผู้ป่วยโรคติดสุรา กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมสติบำบัด และกลุ่มได้รับการบำบัดตามกิจกรรมปกติ หลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบระดับคะแนนปัญหาจากการดื่มสุราของผู้ป่วยโรคติดสุรา จากแบบประเมิน AUDIT

ลักษณะที่ศึกษา	MBTC group (n = 28)		Standard group (n = 88)		P - value
	n	%	n	%	
ประเมิน AUDIT: Alcohol Use Disorders Identification Test					
ก่อนการทดลอง					
ดื่มแบบอันตราย	2	7.1	0	0	0.057
ดื่มแบบติด	26	92.9	88	100	
ระยะติดตามผล 2 สัปดาห์					
ดื่มแบบเสี่ยงต่ำ	28	100	32	36.4	<0.001
ดื่มแบบเสี่ยง	0	0	1	1.1	
ดื่มแบบอันตราย	0	0	0	0	
ดื่มแบบติด	0	0	55	62.5	
ระยะติดตามผล 1 เดือน					
ดื่มแบบเสี่ยงต่ำ	26	92.9	9	10.2	<0.001
ดื่มแบบเสี่ยง	2	7.1	0	0	
ดื่มแบบอันตราย	0	0	0	0	
ดื่มแบบติด	0	0	79	89.8	
ระยะติดตามผล 3 เดือน					
ดื่มแบบเสี่ยงต่ำ	23	82.2	0	0	<0.001
ดื่มแบบเสี่ยง	2	7.1	0	0	
ดื่มแบบอันตราย	1	3.6	0	0	
ดื่มแบบติด	2	7.1	88	100	

จากตารางที่ 1 เปรียบเทียบการประเมินระดับปัญหาการดื่มสุรา (AUDIT) ในระยะก่อนทดลอง พบว่าผู้ดื่มแบบติด ทั้ง 2 กลุ่ม ระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ พบว่ากลุ่มทดลองทั้งหมดไม่กลับไปดื่มสุราซ้ำ ส่วนกลุ่มควบคุมกลับไปดื่มสุราซ้ำระดับเสี่ยงต่ำร้อยละ 36.4 และดื่มแบบอันตรายร้อยละ 62.5 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p - value < 0.001) ผลการติดตามระยะ 1 เดือนกลุ่มใช้โปรแกรมสติบำบัดมีการกลับไปดื่มสุราซ้ำแบบเสี่ยงต่ำ ร้อยละ 92.9 ส่วนกลุ่มใช้รูปแบบกิจกรรมปกติดื่มแบบติด ร้อยละ 89.8 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p - value < 0.001) ระยะติดตามผล 3 เดือน กลุ่มใช้โปรแกรมสติบำบัดมีการกลับไปดื่มสุราซ้ำแบบเสี่ยงต่ำ ร้อยละ 82.2 ส่วนกลุ่มควบคุมใช้

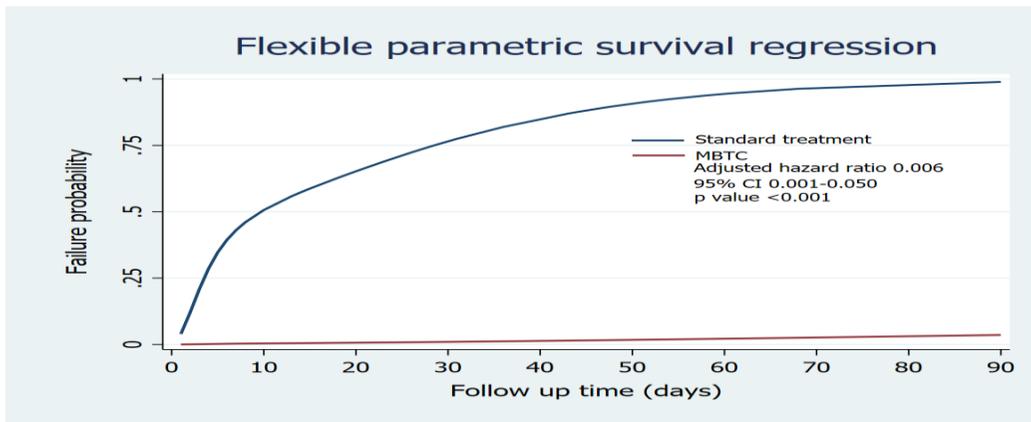
รูปแบบกิจกรรมปกติเต็มแบบติด ร้อยละ 100 พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value < 0.001)

2.เปรียบเทียบระยะเวลาการกลับไปเสพติดสุราซ้ำของผู้ป่วยโรคติดสุรา กลุ่มได้รับโปรแกรมสติบำบัด และกลุ่มได้รับการบำบัดตามกิจกรรมปกติ หลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระยะเวลาการกลับไปเสพติดสุราซ้ำของผู้ป่วยโรคติดสุรา

ระยะเวลาที่กลับไปดื่มสุราซ้ำ	MBTC group(n=28)		Standard group(n=88)		Clinical Parameter	95% CI	P-value	
	n	(%)	n	(%)				
< 2 สัปดาห์	0	(0.0)	62	(70.5)	HR	0.006	0.001-0.050	
2-4 สัปดาห์	3	(10.7)	11	(12.5)				
4-12 สัปดาห์	25	(89.3)	15	(17.1)				
Mean (days, ±SD)	86.80	±17.12	13.98	±9.15	RMST difference	72.82	67.7-78.0	<0.001

Abbreviations: CI, confidence interval; HR, hazard ratio; MBTC, Mindfulness - Based Therapy and Counseling; RMST, restricted mean survival time; SD, standard deviation.

ภาพที่ 1 วิเคราะห์เปรียบเทียบระยะเวลาการกลับมาเสพสุราซ้ำ

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระยะเวลาการกลับมาเสพสุราซ้ำของทั้ง 2 กลุ่ม โดย Parametric survival regression เมื่อปรับอิทธิพลของ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ประวัติการดื่มสุรา ค่าใช้จ่ายในการดื่ม พฤติกรรมการฝึกสติ และระยะเวลาการกลับมาดื่มสุรา พบว่าในระยะเวลา 12 สัปดาห์ กลุ่มที่ใช้โปรแกรมสติบำบัด สามารถลดการกลับมาดื่มสุราได้ซ้ำลง 99.4% โดยเฉพาะใน 2 สัปดาห์แรก และกลุ่มที่ใช้โปรแกรม สติบำบัด มีโอกาสกลับมาติดสุราซ้ำ ช้ากว่ากลุ่มควบคุมเฉลี่ย ถึง 72 วัน ช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 อยู่ระหว่าง 68 ถึง 78 วันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value < 0.001)

อภิปรายผล

1. การศึกษาเปรียบเทียบระดับปัญหาการดื่มสุราของผู้ป่วยโรคติดสุรา พบว่าระดับปัญหาการดื่มสุราของทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p - value < 0.001) โดยก่อนทดลองผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่มเป็นผู้ดื่มแบบติด ผลการติดตามระยะ 2 สัปดาห์ พบว่ากลุ่มทดลองทั้งหมดไม่กลับไปดื่มสุราซ้ำ ส่วนกลุ่มควบคุมกลับไปดื่มสุราระดับเสี่ยงต่ำร้อยละ 36.4 และดื่มแบบอันตรายร้อยละ 62.5 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p - value < 0.001) การติดตามผลในระยะ 4 สัปดาห์ กลุ่มใช้โปรแกรมสติบำบัดมีการกลับไปดื่มสุราซ้ำแบบเสี่ยงต่ำ ร้อยละ 92.9 ส่วนกลุ่มใช้รูปแบบกิจกรรมปกติดื่มแบบติด ร้อยละ 89.8 พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p - value < 0.001) และการติดตามผลระยะ 12 สัปดาห์ พบว่ากลุ่มใช้โปรแกรมสติบำบัดมีการกลับไปดื่มสุราซ้ำแบบเสี่ยงต่ำ ร้อยละ 82.2 ส่วนกลุ่มควบคุมใช้รูปแบบกิจกรรมปกติดื่มแบบติด ร้อยละ 100 จากผลการวิจัยดังกล่าว อธิบายได้ว่าโปรแกรมสติบำบัดช่วยให้ผู้ป่วยไม่กลับไปดื่มสุราซ้ำได้โดยเฉพาะใน 2 สัปดาห์แรก ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญที่ผู้ป่วยเมื่อจำหน่ายกลับบ้านแล้วมักไม่สามารถควบคุมความอยากดื่มสุราได้ และ ในระยะ 4 สัปดาห์ 12 สัปดาห์ เมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุมพบว่าในระยะ 2 สัปดาห์แรกดื่มแบบอันตรายสูงถึงร้อยละ 62.5 และในระยะ 4 สัปดาห์ ดื่มแบบติดถึงร้อยละ 89.8 และในระยะ 12 สัปดาห์ ดื่มแบบติดถึงร้อยละ 100 สอดคล้องกับศึกษาของ Bowen, S. et al. ที่ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้โปรแกรมสติบำบัดต่อการป้องกันการกลับเสพยาเสพติดซ้ำ (MBRP: Mindfulness - based relapse prevention) เปรียบเทียบโปรแกรมป้องกันการกลับเสพยาเสพติดซ้ำทั่วไป (RP: Relapse Prevention) และการบำบัดรักษาในรูปแบบปกติ (TAU : psycho education - based treatment as usual) ในผู้ป่วยที่ติดสารเสพติด และผู้ป่วยดื่มสุราแบบติด (heavy drinking) พบว่า MBRP สามารถลดการดื่มสุราในกลุ่มที่ดื่มสุราอย่างหนักได้ จากการติดตามผลในระยะ 6 เดือน และพบว่ามีการใช้สารเสพติดน้อยลงอย่างมีนัยสำคัญ นั่นคือสามารถช่วยลดการดื่มหนักลง เมื่อเทียบกับการบำบัดแบบ RP และ TAU จากการติดตามผลในระยะ 12 เดือน (Bowen, S. et. al., 2014) นอกจากนี้ยังพบว่าการฝึกสติต่อเนื่อง จะกระตุ้นการทำงานของสมองที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การยับยั้งชั่งใจ สมองส่วนควบคุมอารมณ์ให้ควบคุมอารมณ์ด้านลบและด้านบวกได้ดีขึ้น สามารถเผชิญปัญหาได้ดีขึ้น ลดความรู้สึกอยากดื่มลง ลดปริมาณการดื่มสุรา ลดความน่าจะเป็นในการกลับไปดื่มสุราซ้ำ (Lyonsa T. et al., 2019) การบำบัดด้วยการเจริญสติเป็นฐานจึงช่วยแก้ไขพฤติกรรมติดสุรา เยียวยาความอยาก อารมณ์เชิงลบ และพฤติกรรมนิสัยอัตโนมัติ โดยกลไกทางระบบประสาทเป็นการเพิ่มการทำงานการเชื่อมต่อภายในเครือข่ายสมองของกระบวนการกำกับตนเอง (Self - regulation) โดยการควบคุมจากบนลงล่าง (Top - down) เป็นการตอบสนองที่เกิดจากการคิดมากกว่าการตอบสนองแบบอัตโนมัติ ทำให้เกิดความตั้งใจ มุ่งมั่นที่จะหยุดพฤติกรรมที่ไม่

เหมาะสมให้สำเร็จตามเป้าหมาย และผลการเจริญสติช่วยเพิ่มการทำงานสมองระหว่างเครือข่ายการควบคุมการคิดกับโครงสร้างสมองส่วนกระบวนกรกำกับตนเองที่ควบคุมจากล่างขึ้นบน (Bottom - up) ซึ่งเป็นการตอบสนองแบบอัตโนมัติทันที ไม่ต้องใช้ความคิดมาควบคุม การเพิ่มการเชื่อมต่อการทำงานทั้งภายในสมองจากบนลงล่างและระหว่างวงจรประสาทการกับการทำงานสมองจากล่างไปบนนี้จะทำให้ผู้ติดสุรามีแรงจูงใจในการกำกับตนเองจากการใช้สุรา (Garland, E. L., & Howard, M. O., 2018) ช่วยจัดการอาการทางร่างกายเพื่อหยุดพฤติกรรมนิสัยอัตโนมัติหรือเคยชิน ช่วยจัดการกับปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นความเครียด เรียนรู้ด้วยสติ ใช้ปัญญาพิจารณาเท่าทันอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก ไม่ตอบสนองความอยากด้วยการขาดความยับยั้งชั่งใจ ก่อเกิดพฤติกรรมใหม่มุ่งสู่เป้าหมายมีสุขภาพดีต่อไป

2.การศึกษาเปรียบเทียบระยะเวลาการกลับไปเสพติดสุราซ้ำของผู้ป่วยโรคติดสุรา กลุ่มได้รับโปรแกรมสติบำบัด และกลุ่มได้รับการบำบัดตามกิจกรรมปกติเดิม หลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล

การวิจัยนี้พบว่าในระยะเวลา 12 สัปดาห์ กลุ่มที่ใช้โปรแกรม MBTC สามารถลดการกลับมาดื่มสุราได้ร้อยละ 99.4 % โดยเฉพาะใน 2 สัปดาห์แรก และกลุ่มที่ใช้โปรแกรม MBTC มีโอกาสกลับมาติดสุราซ้ำ ซ้ำกว่ากลุ่มควบคุมเฉลี่ย ถึง 72 วัน ช่วงความเชื่อมน้อยระยะ 95 อยู่ระหว่าง 68 ถึง 78 วันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ได้รับการบำบัดรูปแบบปกติ (Standard group) สอดคล้องกับศึกษาของ Bowen, S. et. al. ที่ได้ทำการศึกษาในผู้ป่วยที่ติดสารเสพติด และผู้ป่วยดื่มสุราแบบติด heavy drinking ซึ่งมีผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับการสุ่มให้เข้าร่วมกลุ่ม MBRP สัปดาห์ ๆ ละครั้งรวม 8 ครั้ง ผลการวิจัยพบว่า MBRP สามารถลดระยะเวลาการกลับเสพติดซ้ำและมีการใช้สารเสพติดน้อยลงอย่างมีนัยสำคัญ ลดปัญหาการดื่มสุราในกลุ่มที่ดื่มสุราอย่างหนักลงได้ ลดการดื่มหนักลงอย่างมีนัยสำคัญ และลดจำนวนวันที่เสพยาเสพติดในช่วง 6 เดือน เมื่อเทียบกับ RP และ TAU จากการติดตามผลในระยะ 12 เดือน (Bowen, S. et. al., 2014) นอกจากนี้ Luberto, et al. พบว่าการฝึกเจริญสติช่วยกระตุ้นการทำงานของสมองในส่วน prefrontal cortex (PFC) และ anterior cingulate cortex (ACC) ทำให้เกิดการพัฒนาระยะที่เจริญขึ้นจากการใส่ใจในช่วงเวลาปัจจุบันและไม่มีการตัดสินใจต่อประสบการณ์ที่เกิดขึ้น มองว่าการเสพติดเป็นความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงความทุกข์ของบุคคล การลดความรู้สึกลอยอกเสพติดเป็นการพัฒนาการเผชิญปัญหาที่มีประสิทธิภาพเมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูง เพิ่มการยอมรับปฏิกิริยาของร่างกายเมื่อมีอาการอยากเสพไม่วอกแวกกับความคิดความรู้สึกลอยอกเสพที่เกิดขึ้น เมื่อฝึกต่อเนื่องนานขึ้นความรู้สึกลอยอกเสพจะค่อยๆหายไป ช่วยเพิ่มความฉลาดทางอารมณ์ในการควบคุมตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Luberto, et al., 2013) สอดคล้องกับการศึกษาของ Sornla K. พบว่ากลุ่มทดลองมีความรู้ความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างความใส่ใจอยู่กับปัจจุบัน การมีสติ และการควบคุม

ความรู้สึกอยากดื่มสุราของตนเองเป็นอย่างดี ทั้งยังสามารถฝึกทักษะความใส่ใจอยู่กับปัจจุบัน ได้ดีขึ้นส่งผลให้การรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเอง รับรู้ความรู้สึกอยากดื่มสุราที่กำลังก่อตัวขึ้นได้ดี ทำให้มีสติ รู้ตัวไม่หลงไปตามอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก ความอยากดื่มสุราที่เกิดขึ้น (Sornla K., 2012) จึงทำให้ความรู้สึกอยากดื่มสุราลดลงได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Silpakit O. ได้ทำการศึกษาค้นคว้าประสิทธิภาพโปรแกรมสติบำบัดป้องกันการกลับดื่มสุราซ้ำในผู้ป่วยติดสุรา โดยโปรแกรมมุ่งฝึกสติในชีวิตประจำวัน พบว่า สามารถยืดระยะเวลาการกลับไปดื่มสุราซ้ำได้ และไม่พบว่าสมาชิกกลุ่มทดลองกลับเข้ารับการรักษาซ้ำเมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญ (Silpakit, O., 2015) การรักษายาเสพติดให้ไม่กลับมาเป็นซ้ำหลักการคือให้ผู้ป่วยสามารถตัดวงจรทุกข์ได้เรื่อย ๆ หากทำครั้งเดียวไม่ต่อเนื่องผู้ป่วยจะกลับไปวงจรเดิม เพราะฉะนั้นหัวใจสำคัญของการฝึกคือ Self efficacy ทำเองได้ผลเองต้องกระตุ้นให้ทำและให้ทำได้ง่าย ๆ จนเกิดผลและตั้งใจทำต่อเนื่องจนเป็นวิถีชีวิต (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์, 2559) สิ่งสำคัญที่สุดคือ การฝึกสติด้วยความเข้าใจ ดังการศึกษาของ Athirasan K. พบว่า การมีสติสามารถเอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเชิงบวกได้ แต่สิ่งสำคัญคือต้อง เข้าใจเอกลักษณ์ของการบำบัดสติทางเลือกรุ่นนี้ และให้ข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของการบำบัดด้วยการเจริญสติในการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด เน้นการฝึกสติด้วยความเข้าใจ (Athirasan K., 2018) หลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลผู้ป่วยจึงจำเป็นต้องฝึกสติทุกวันเมื่อเจอสถานการณ์ที่ทำให้อยากสุราก็ให้ดูความรู้สึกไปเช่นทะเลาะกับแฟน กับเพื่อนก็ติดป้ายความคิดไป พินิจความรู้สึกไป ประดับประดาให้อยู่ในวงจรที่ไม่ต้องหันกลับไปดื่มสุราอีกเพื่อช่วยให้ไม่กลับเข้าสู่วงจรที่จะไปสร้างความคุ้นเคยที่จะไปติดสุราอีก อย่างไรก็ตามระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัด ยังมีความจำเป็นต้องติดตามต่อเนื่องต่อไปในระยะยาว และเพื่อให้ทราบถึงประสิทธิผลการป้องกันการกลับดื่มสุราซ้ำให้ชัดเจนยิ่งขึ้นต้องการขนาดการทดลองที่ใหญ่ขึ้นโดยให้สัดส่วนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่เท่ากัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กลุ่มสติบำบัด(MBTC)สามารถลดระดับปัญหาการดื่มสุรา ลดความรู้สึกอยากดื่มสุรา เพิ่มการควบคุมตนเอง เผชิญปัญหาได้ดีขึ้น จึงลดความน่าจะเป็นในการกลับไปดื่มสุราซ้ำ และช่วยให้ระยะเวลาการกลับไปดื่มสุราซ้ำช้าลง กว่ากลุ่มที่ไม่ได้ทำสติบำบัดถึง 72 วัน จึงเห็นควรนำโปรแกรมสติบำบัดไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการพยาบาลทางจิตสังคมสำหรับผู้ป่วยติดสุราควบคู่ไปกับแผนการรักษาด้วยยาของแพทย์ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการรักษาพยาบาล และส่งเสริมพฤติกรรมลดละเลิกดื่มสุราของผู้ป่วยต่อไป ทั้งนี้ควรปรับให้เหมาะสมกับบริบทผู้ป่วยในซึ่งนอนโรงพยาบาลนานเฉลี่ย 14 วัน และหลังจำหน่ายกลับบ้านควรมีแนวทางการกำกับติดตามต่อเนื่องโดยครอบครัวมีส่วนร่วมใน 2 สัปดาห์แรกแบบเข้มข้น นอกจากนี้สติบำบัด

สามารถประยุกต์ใช้กับผู้ป่วยอื่นเกือบทุกโรคที่มีวงจรกลับเป็นซ้ำได้ ด้วยการตัดวงจรและทวนวงจรไม่กลับไปเป็นโรคซ้ำ ด้านบทบาทของพยาบาลในการดูแลผู้ติดสุรา ควรมีองค์ความรู้ในการวางแผนการพยาบาลอย่างเป็นองค์รวม หรือการพยาบาลทางจิตสังคมด้วยการประยุกต์ใช้โปรแกรมสติบำบัดให้มีความเหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางจิตและพฤติกรรมของผู้ติดสุราสู่ทางเลือกใหม่ในการดูแลตนเองลดการพึ่งพาสุราลง ใช้ชีวิตด้วยวิถีสติ พัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน จนสามารถระคับประครองดูแลตนเองให้อยู่ในวงจรที่ไม่ต้องหันกลับไปดื่มสุราซ้ำอีก

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานการพยาบาลจิตเวช โรงพยาบาลหนองบัวลำภู. (2562). รายงานประจำปี 2562 กลุ่มงานการพยาบาลจิตเวช โรงพยาบาลหนองบัวลำภู. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2565 จาก <http://www.nbhospital.go.th/10704nbh/index.php/psychiatry>
- แพทย์พงษ์ วรพงศ์พิเชษฐ. (2558). การเจริญสติบำบัดภาวะเสพติด. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2565 จาก <https://yutthagos.rta.mi.th/yutthagos-macazine/2558/10-12/007.pdf>
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2559). คู่มือสติบำบัดสำหรับการบำบัดผู้ป่วยยาเสพติด [Mindfulness- Based Therapy and Counseling for Relapse Prevention manual]. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : บริษัทปิยอนต์ พับลิชชิง จำกัด.
- สาวิตรี อัจฉนาวงศ์กรชัย. (2562). รายงานสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทยประจำปีพ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพัฒนาการพิมพ์(1992).
- โสภิต นาสืบ และอรทัย วลีวงศ์. (2560). สำนักวิจัยนโยบายสร้างเสริมสุขภาพ (สวน.) ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2565 จาก <http://thaincd.com/document/doc/meeting-seminar/download1no502.pdf>
- Athirasan K. (2018). The Role of Mindfulness in Treating Addictive Disorders and Rehabilitation. *Int J Psychol Behav Anal.* Retrieved March 20, 2018, from <http://dx.doi.org/10.15344/2455-3867/2018/155>
- Bowen, S. et. al. (2014). Relative Efficacy of Mindfulness-Based Relapse Prevention. Standard Relapse Prevention and Treatment as Usual for Substance Use Disorders : A Randomized Trail *JAMA Psychiatry*, 71(5), 547-556.
- Carddaciotto L, et. al. (2008). The Assesment of Present-Moment Awareness and Acceptance:The Philadelphia Mindfullness Scale. *Assessment*, 15(2), 204-223.
- Coriale et al. (2018). Treatment of alcohol use disorder from a psychological point of view. *Rivista Di Psichiatria*, 53(3), 141-148.

- G. Alan Marlatt. (2558). การเจริญสติสามารถสามารถบำบัดภาวะเสพติดได้ทำให้สมองเกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านโครงสร้าง. เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2565 จาก <https://m.mgonline.com/dhamma/detail/9580000036987>
- Garland, E. L., & Howard, M. O. (2018). Mindfulness-based treatment of addiction: Current state of the field and envisioning the next of research. *Addiction Science & Clinical Practice*, 13(1), 1-14.
- Luberto et al. (2013). Mindfulness Skills and Emotion Regulation. the Mediating Role of Coping Self-Efficacy Mindfulness, 5(4), 1-10.
- Lyonsa T. et al. (2019). Mindfulness Based Relapse Prevention in Jail Drug Treatment Program. *Subst Use Misuse*, 54(1), 57-64.
- Silpakit, O. (2015). Mindfulness-Based Relapse Prevention Program for Alcoholism: A Case-Control Study. *Siriraj Medical Journal*, 67(1), 8-13.
- Sornla K. (2012). The effect of mindfulness training program on alcohol craving of inpatient alcohol dependence receiving detoxification. In dissertation, Nursing Science (Mental Health Nursing and Psychiatry), Faculty of Nursing. Bangkok: Chulalongkorn University.
- United Nations. (2019). Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. Resolution adopted by the General Assembly. Retrieved March 20, 2018, from [https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/21252030 Agenda for Sustainable Development web.pdf](https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf)
- Witkiewitz et al. (2019). Advances in the science and treatment of alcohol use disorder. *Science Advances*, 5(9), 1-11.
- World Health Organization. (2019). Global status report on alcohol and health 2018. World Health Organization. Retrieved March 20, 2019, from <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/274603/9789241565639-eng.pdf>

การพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ให้ยั่งยืน*

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF COMMUNITY ENTERPRISES IN CHACHOENGAO PROVINCE

ธัญญ์ชนกข์ ไทยเจริญ

Thananchanok Thaichareon

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: moeylee9@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความเข้มแข็ง 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็ง และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประธานกลุ่ม ผู้นำชุมชนท้องถิ่น หัวหน้ากลุ่มสมาชิกชุมชน และสมาชิกกลุ่มชุมชน จำนวน 20 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จากตัวแทนวิสาหกิจชุมชนดีเด่นใน 5 อำเภอของจังหวัดฉะเชิงเทรา เครื่องมือในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานวิสาหกิจชุมชน ช่องทางการจัดจำหน่ายไม่หลากหลาย สมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ การผลิตสินค้าและบริการมีต้นทุนที่สูง ขาดการส่งเสริมที่ดีและครอบคลุมจากภาครัฐ ขาดเงินทุนในการหมุนเวียน ขาดเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็ง ประกอบด้วยปัจจัยด้านต่าง ๆ คือ ด้านความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัว ด้านการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ด้านการพัฒนาคนรุ่นใหม่ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ด้านนโยบายรัฐ และด้านการตลาด และ 3) แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีใช้ในการดำเนินงาน พัฒนาศักยภาพและความรู้ผู้นำและคณะกรรมการ สร้างความร่วมมือส่งเสริม

* Received June 4, 2022; Revised June 20, 2022; Accepted July 21, 2022

การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน รัฐบาลต้องสนับสนุนในหลาย ๆ ด้าน และทักษะที่จำเป็น ต้องปรับปรุงกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความทันสมัย ความช่วยเหลือด้านการตลาดจากภาครัฐ ปรับปรุงกระบวนการทำงานวิสาหกิจชุมชนให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ และการสร้างให้มีระบบสวัสดิการพื้นฐานสำหรับสมาชิก

คำสำคัญ: การพัฒนา, ความเข้มแข็ง, ความยั่งยืน, วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the problems and obstacles in the sustainable development 2) to study the factors affecting the sustainable development and 3) to study the guidelines for sustainable development of community enterprises in Chachoengsao Province. The research was qualitative. To study from key informants such as chairman, community leaders, Chief of community and member group 20. By purposive sampling from representatives of outstanding community enterprises in 5 districts of Chachoengsao Province. The study instrument was a structured interview. Data analysis was performed using a description. The results found that: 1) the problems and obstacles in the sustainable development of community enterprises in such as lacking of knowledge and understanding in community enterprise management. Channel of Distribution were not diverse. Community enterprise members did not cooperate. The production of goods and services had a high cost, lack of good promotion and comprehensive from the government, working capital, technology used in production. 2) the factors affecting the sustainable development of community enterprises consisted of various factors, namely the cooperation of members families, the continuing activities, the development of the new generation, the community participation, relevant officials, government policy and marketing, and 3) the guidelines for sustainable development of community enterprises, including promoting the use of technology in operations, develop potential and knowledge of leaders and committees, cooperation, promote participation of people and communities. The government must support such as skills needs. The improving of laws and regulations and relevant laws should be updated. The marketing assistance from

government, the work process improvement of community enterprises to be transparent and efficient and creating a basic welfare system for members.

Keywords: Development, Strength, Sustainability, Community Enterprise

บทนำ

การสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งชุมชนที่มุ่งเน้นกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกันและมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นปกติต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ที่ร่วมกันหรือมีอาชีพร่วมกันหรือการประกอบกิจการซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือการมีวัฒนธรรมความเชื่อ หรือความสนใจร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560) โดยการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจที่เป็นรากฐานแต่เดิมของคนในชุมชนนั้น เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจจากตัวเองสู่ครอบครัว เป็นวิสาหกิจชุมชนพื้นฐานเมื่อเติบโตขึ้นจนกลายเป็นวิสาหกิจชุมชน ก้าวหน้าสู่กระบวนการแห่งการแลกเปลี่ยนที่มีความซับซ้อนกันมากขึ้น อย่างไรก็ตามในการดำเนินวิสาหกิจชุมชนในแต่ละพื้นที่ที่มีบริบทที่แตกต่างกัน ทั้งสภาพสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนสภาพทางภูมิสังคม ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนเป็นส่วนสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับเศรษฐกิจฐานราก (จักรพงษ์ นวลชื่น, 2560)

การสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งแก่ภาคประชาชนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาความสามารถในการดำเนินงานขององค์กรชุมชนและวิสาหกิจชุมชน ในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) กล่าวถึงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ได้แก่ 1) การเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากร ร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ และมีอาชีพ 2) การกระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษาสาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง และ 3) การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิในการจัดการทุนที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน และยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวม 2) การเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ ถือเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งแก่ภาคประชาชนของประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560)

นอกจากนั้นความสำคัญของศักยภาพและความเข้มแข็งชุมชนยังถูกระบุในกลไกการพัฒนาประเทศตามหลักการประเทศไทย 4.0 ซึ่งอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พ.ศ. 2560 ที่มุ่งเน้นการสร้างการแข่งขันของชุมชนและเครือข่าย การทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งที่ยั่งยืน สามารถบริหารจัดการชุมชนได้ด้วยตนเอง คือ สามารถแก้ปัญหาและสนองตอบความต้องการของชุมชนได้ด้วยตนเอง ด้วยการส่งเสริมให้ชุมชนหรือประชาชนในชุมชนทำงานร่วมกัน การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนย่อมเป็นสิ่งที่ภาครัฐให้ความสำคัญ โดยในปัจจุบันภาครัฐได้ส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจกระแสใหม่ อาทิ เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจฐานชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม และการพัฒนาวิสาหกิจตั้งใหม่ (start-up) และวิสาหกิจเพื่อสังคมรวมถึงการสังคมผู้ประกอบการ เพื่อต่อยอดฐานการผลิตและบริการใหม่ให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น รวมถึงการส่งเสริมขีดความสามารถการแข่งขันของธุรกิจบริการในชุมชนควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพการผลิตให้เติบโตและสนับสนุนภาคการผลิต ขนาดย่อม ขนาดเล็ก และขนาดกลาง เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคมจะส่งผลให้การผลิตฐานรากให้มีความเข้มแข็ง ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ก็จะมีโอกาสทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น ยกระดับให้ผู้ประกอบการมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอีกด้วย

เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีหลักการสำคัญที่ส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนขับเคลื่อนไปได้ เป็นแนวทางที่สำคัญให้กับชุมชนได้นำทรัพยากรและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาและผลิตเป็นสินค้าหรือบริการของชุมชนที่จะส่งผลให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ในชุมชนและเพื่อให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ในชุมชนและเพื่อให้วิสาหกิจดังกล่าวมีความมั่นคง สามารถแข่งขันได้จำเป็นต้องมีการส่งเสริมความรู้ความสามารถในการประกอบกิจการเพื่อให้พัฒนาไปเป็นกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ต่อไป โดยในปัจจุบันรัฐบาลมีการส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนได้ปรับเปลี่ยนการพึ่งพิงปัจจัยต่าง ๆ จากภายนอกชุมชนเป็นการพึ่งตนเองภายในชุมชนโดยอาศัยทุนของตนเองและทุนของชุมชนที่มี ดังนั้น ชุมชนจึงต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองให้เข้มแข็งพึ่งตัวเองได้ ทั้งนี้จำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชุมชน

วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราจึงมีความสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในจังหวัด ซึ่งจะเห็นได้จากสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของโลกส่งผลให้หลายประเทศที่เคยเป็นประเทศมั่งคั่ง เกิดวิกฤติเศรษฐกิจที่ตกต่ำ เป็นที่มาจากการไม่ให้ความสำคัญต่อเศรษฐกิจฐานรากที่เป็นพื้นฐานของคนในประเทศ ปัจจุบันมีการพัฒนาของทุกภาคส่วนเพื่อสร้างวิสาหกิจชุมชนให้เกิดขึ้นในทุกชุมชนของประเทศ ส่งผลให้มีปริมาณวิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ายังมีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราที่กำลังจัดตั้งขึ้นและที่ได้จัดตั้งขึ้นแล้วบางแห่งมุ่งเน้นการตอบสนองด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ยังไม่สามารถมีระบบการบริหารจัดการที่ดี จึงทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่

สามารถสนองตอบต่อชุมชนได้ การสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นแก่วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงให้มากกว่าการสร้างรายได้ของวิสาหกิจชุมชนนั้น ๆ ซึ่งแนวทางหนึ่งในการทำให้วิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรามีการเติบโตอย่างยั่งยืน คือ การคำนึงถึงการสร้างโอกาสจากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยระบบการบริหารจัดการที่ดี โดยผู้นำของวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ โดยการสร้างองค์ความรู้ในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การพัฒนาทางด้านการตลาดยุคใหม่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดระบบการจัดการภายในชุมชน ได้แก่ การรวมตัวกันขยายสมาชิกในชุมชน การสร้างเครือข่าย การเห็นแก่ส่วนรวม รวมถึงต้องมีความรู้ด้านการเงินการบัญชี โดยสามารถใช้ข้อมูลทางการเงินการบัญชี เพื่อการวางแผนการผลิต การตลาด ตลอดจนการบริหารจัดการรายได้ และค่าใช้จ่ายของวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและพัฒนาตนเองได้

จากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทราที่ผ่านมา ยังมีปัญหาในการบริหารจัดการ ดังนั้น การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชนด้วยการบริหารจัดการด้านการเงินการบัญชีจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา ผู้นำวิสาหกิจชุมชนต้องให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีบริหารการเงินด้วยหลักความพอประมาณมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการกำกับกันที่ดีต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน เพื่อให้การพัฒนานำไปสู่ความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน เมื่อวิสาหกิจชุมชนเข้มแข็ง ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น การตลาดของวิสาหกิจชุมชนก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน เมื่อกิจกรรมที่สร้างผลผลิตและบริการของชุมชนได้เกิดขึ้นมาต้องมีการส่งเสริมด้านการตลาดให้กับชุมชนเพื่อให้มีแนวทางที่ถูกต้องสามารถดำเนินการต่อไปได้ เพื่อผู้บริโภคเข้าถึงสินค้าบริการของชุมชนได้ ก็จะส่งผลให้ผู้ประกอบการมีรายได้เพิ่มขึ้น ภาครัฐจึงต้องมีนโยบายให้การสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อให้แต่ละชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง การพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน เพื่อนำผลการศึกษาเสนอเป็นแนวทางให้แก่จังหวัดฉะเชิงเทราใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประธานกลุ่ม ผู้นำชุมชนท้องถิ่น หัวหน้ากลุ่มสมาชิกชุมชน และสมาชิกกลุ่มชุมชน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องใกล้ชิด เป็นผู้ปฏิบัติงาน และมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาเป็นอย่างดี จากตัวแทนวิสาหกิจชุมชนดีเด่นใน 5 อำเภอ ประกอบด้วย 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทองเหลืองसान อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวพันธุ์ดีบ้านข้ามน้อย อำเภอบางน้ำเปรี้ยว 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีแม่บ้านเกษตรกรศรีหมอนทอง อำเภอบางคล้า 4) วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผู้ปลูกไผ่ ร่วมใจแก่นจน อำเภอนาทะเกียบ และ 5) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรปากน้ำโจ้โล้ อำเภอบางคล้า จำนวน 20 คน

2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คัดเลือกไว้แล้ว โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน

ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน

3. การสร้างเครื่องมือวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหลายช่องทาง
2. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
3. พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์
4. จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับจริง เพื่อนำไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คัดเลือกไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากช่องทางต่าง ๆ และสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ได้คัดเลือกไว้จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่จัดเตรียมไว้แล้ว

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) โดยการเข้าไปสังเกต วิธีการและขั้นตอนในเหตุการณ์ว่ามีขั้นตอนตลอดจนพฤติกรรม ต่างๆ โดยจะอาศัยการสังเกตด้วยเพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

5. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัย และขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งให้ทราบว่า ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีการเปิดเผยชื่อ และรายงานการวิจัยจะนำเสนอผลโดยรวม และผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีสิทธิในการปฏิเสธเข้าร่วมวิจัย หรือยุติการให้ข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์ได้ตลอดเวลา และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้จะนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น และข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะถูกเก็บเป็นความลับ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการสังเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอรายงานผลโดยใช้การพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า

1.1 ผู้นำและคณะกรรมการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานวิสาหกิจชุมชน

- 1.2 ช่องทางการจัดจำหน่ายไม่หลากหลาย และตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ไม่แน่นอน
 - 1.3 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
 - 1.4 การผลิตสินค้าและบริการมีต้นทุนที่สูง และสินค้าที่ผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน
 - 1.5 ขาดการส่งเสริมที่ดีและครอบคลุมจากภาครัฐ ทั้งในด้านช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าทั้งในประเทศ และต่างประเทศ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมความรู้ที่จำเป็น
 - 1.6 ขาดเงินทุนในการหมุนเวียน และการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล
 - 1.7 ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงาน เช่น เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต ระบบโปรแกรมทางด้านบัญชี เว็บไซต์เพื่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์
2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน ผลการศึกษาแยกตามปัจจัยแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้
- 2.1 ด้านความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัว พบว่า ความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัวที่ดี จะทำให้วิสาหกิจชุมชน สามารถดำเนินงานต่าง ๆ ได้ประสบผลสำเร็จ ในด้านการผลิต การพัฒนาสินค้า/บริการ การวางกฎและระเบียบของกลุ่ม การพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ตลาดจนได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบในการผลิต และเงินทุน
 - 2.2 ด้านการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง พบว่า วิสาหกิจชุมชนจะสามารถดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องได้ ภาครัฐต้องสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอและต่อเนื่องจากภาครัฐ รวมถึงจัดหาแหล่งทุนที่เหมาะสม เพื่อให้วิสาหกิจมีเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรมและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมถึงดูแลในเรื่องการควบคุมและให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตให้ได้ตามมาตรฐาน ในขณะที่วิสาหกิจชุมชนต้องสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ มีการดำเนินงานที่ชัดเจนและจัดทำแผนบริหารความต่อเนื่อง
 - 2.3 ด้านการพัฒนาคนรุ่นใหม่ พบว่า การพัฒนาคนรุ่นใหม่ จะทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการต่อไปได้ในอนาคต เพราะฉะนั้นภาครัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาคนรุ่นใหม่ในด้านงบประมาณ การจัดกิจกรรมส่งเสริม จัดเวทีแสดงให้ได้แสดงความสามารถ การฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้และทักษะที่จำเป็น ในขณะที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม สร้างระบบพี่เลี้ยงคอยดูแลให้คำปรึกษาในด้านการทำงาน

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน จะทำช่วยส่งเสริมและสนับสนุนองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แรงงานในการทำกิจกรรม การจัดหาและสนับสนุนวัตถุดิบการผลิต การได้รับความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์จากมุมมองต่าง ๆ และการติดตามและประเมิน ตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ภาครัฐต้องทำหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือดังกล่าวขึ้น

2.5 ด้านเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนหลายประการ อันได้แก่ การให้คำปรึกษา คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ การพัฒนาการดำเนินงาน การฝึกอบรมความรู้ และทักษะที่จำเป็น สร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่าย การจัดหาเงินทุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

2.6 ด้านนโยบายรัฐ พบว่า นโยบายรัฐ มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ซึ่งนโยบายที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชน คือ การส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม การช่วยเหลือในด้านเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ การพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และระบบคลังข้อมูล การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน การกำหนดมาตรฐานการผลิต และการส่งเสริมและพัฒนาความรู้

2.7 ด้านการตลาด พบว่า การตลาดจะทำให้วิสาหกิจชุมชนเกิดความยั่งยืน ฉะนั้นภาครัฐต้องทำหน้าที่ในการช่วยเหลือในการจัดให้มีสถานที่สำหรับจำหน่ายสินค้า จัดกิจกรรมเชิญชวน ช่วยพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านงบประมาณ เงินทุน และเทคโนโลยี ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดจำหน่ายสินค้าในช่องทางออนไลน์ สร้างเครือข่ายความร่วมมือวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในตลาด ส่งเสริมการส่งออกในตลาดใหม่ ๆ

3. แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า

3.1 ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีใช้ในการดำเนินงานและผลิตสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชน

3.2 พัฒนาศักยภาพและความรู้ให้กับผู้นำ และคณะกรรมการ ในเรื่องการค้าดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 สร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ และความร่วมมือระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเอง

3.4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืน

3.5 รัฐบาลต้องสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี องค์กรความรู้ และทักษะที่จำเป็นให้วิสาหกิจชุมชน

3.6 ภาครัฐต้องปรับปรุงกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับรูปแบบการทำงานในยุคปัจจุบัน

3.7 ภาครัฐต้องช่วยเหลือในด้านการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ สินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์

3.8 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ

3.9 สร้างระบบสวัสดิการพื้นฐานสำหรับสมาชิก เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน ผู้วิจัยสามารถนำผลการศึกษามาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน ผู้นำและคณะกรรมการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานวิสาหกิจชุมชน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การผลิตสินค้าและบริการมีต้นทุนที่สูง และสินค้าที่ผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน ช่องทางการจัดจำหน่ายไม่หลากหลาย ขาดการส่งเสริมที่ดี ขาดเงินทุนในการหมุนเวียน และขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงาน ตามการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาติ-วรรณ ชุมชนพัฒนา ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาติ-วรรณ ชุมชนพัฒนา ได้แก่ กลุ่มมีการดำเนินงานต่อเนื่อง สมาชิกมีความพึงพอใจและมีส่วนร่วม และกลุ่มมีการผลิตและพัฒนาคุณภาพสินค้าอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในหลักการดำเนินงานของกลุ่ม ลักษณะของผู้นำกลุ่ม การบริหารงานกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่ม และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้นำกลุ่มและสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาติ-วรรณ ชุมชนพัฒนา เห็นว่ากลุ่มประสบความสำเร็จเพราะการมีผู้นำที่ดี มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และการร่วมมือกันของสมาชิกทุกคนในการดำเนินงาน มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ร่วมกัน สิ่งที่เป็นเครื่องสนับสนุนความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง คือ การที่กลุ่มได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มเกษตรกรดีเด่น แห่งชาติ สาขาแปรรูปสัตว์น้ำ ประจำปีงบประมาณ 2553 โดยตัวแทนกลุ่มได้เข้ารับรางวัลโล่พระราชทานจาก สมเด็จพระ

พระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในงานพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรก
ประจำปี 2553 กลุ่มสามารถเป็นแบบอย่างให้กับกลุ่มอื่น ๆ ได้ คือ การมีภาวะผู้นำของผู้นำ
กลุ่ม การมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม การที่กลุ่มมีการผลิตสินค้า
และผลิตภัณฑ์โดยใช้วัตถุดิบและวัสดุ อุปกรณ์ในท้องถิ่น ความโปร่งใสในการดำเนินงานของ
คณะกรรมการบริหาร โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการ ตรวจสอบในการติดตาม ประเมินผล
ตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหาร (จรีภรณ์ มีศรี, 2563)

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้
ยั่งยืน สามารถอภิปรายผลแยกตามปัจจัยแต่ละด้านได้ดังนี้ 2.1) ด้านความร่วมมือของสมาชิก
และครอบครัว ความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัวที่ดีทำให้วิสาหกิจชุมชน สามารถ
ดำเนินงานต่าง ๆ ได้ประสบผลสำเร็จ ในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการผลิต การพัฒนาสินค้า/
บริการ การวางกฎระเบียบของกลุ่ม การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ วัตถุดิบในการผลิต และ
เงินทุน เป็นต้น ดังการศึกษาของ ฐิตินันท์ หรั่งยิ้ม และพลอยไพลิน จิตต์สดีเส ศึกษารื่อง
ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ข้าวฮางอก
บ้านโคกสว่าง จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนข้าวฮางอก
บ้านโคก สว่าง จังหวัดสกลนคร ประสบความสำเร็จจากมากที่สุดจนไปถึงน้อยที่สุดได้แก่ ปัจจัย
ด้านมีส่วนร่วม ปัจจัย ที่สองคือปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยที่สามด้านผู้นำ ปัจจัยที่สี่ด้าน
การตลาด และปัจจัยที่ห้าคือ ด้านการจัดการ (ฐานันท์ ตั้งรุจิกุล และคณิดา ไกรสันติ, 2560)
(ฐิตินันท์ หรั่งยิ้ม และพลอยไพลิน จิตต์สดีเส, 2560) 2.2) ด้านการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง
วิสาหกิจชุมชนจะสามารถดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องได้ ภาครัฐต้องสนับสนุนงบประมาณอย่าง
เพียงพอและต่อเนื่องจากภาครัฐ เพื่อให้วิสาหกิจมีเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรม
รวมถึงดูแลในเรื่องการควบคุมและให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตให้ได้ตามมาตรฐานและ
ตามที่วางไว้ สอดคล้องกับการศึกษาของ นางลักษณ์ ทองศรี ศึกษารื่อง รูปแบบการจัดการของ
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าไหมจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาการจัดการ
ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมจังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการจัดการการผลิตอยู่ในระดับ
มาก รองลงมา คือ ด้านการจัดการ การตลาด ด้านการจัดการการเงินและการบัญชี ด้านการ
จัดการระบบสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลางและด้านการบริหารองค์การ ด้านการจัดการวิจัย
และพัฒนา อยู่ในระดับน้อย 2) ความต้องการในการพัฒนาการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมจังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการจัดการการผลิต อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้าน
การจัดการการตลาด ด้านการจัดการการเงินและการบัญชี ด้านการ จัดการระบบสารสนเทศ
อยู่ในระดับปานกลางและด้านการบริหารองค์การ ด้านการจัดการวิจัยและพัฒนา อยู่ในระดับ
น้อย 3) รูปแบบการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าไหมจังหวัดบุรีรัมย์ คือ 3.1)
รูปแบบการจัดการการผลิต ควรวางแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีเอกลักษณ์และแตกต่าง

ดำเนินการตามแผน และควบคุมคุณภาพให้ได้มาตรฐาน โดยผ่านการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์จาก หน่วยงานภายนอก และรักษาสิ่งแวดล้อมทางการผลิต 3.2) รูปแบบการจัดการการตลาด ควรรวบรวม ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์แตกต่างตามความต้องการของลูกค้า กำหนดราคาขายที่เหมาะสม ขยายช่องทาง การจำหน่ายและมีการส่งเสริมการตลาด และ 3.3) รูปแบบการจัดการเงินและการบัญชี ควรวางแผนทั้ง ระยะสั้นและระยะยาว โดยจัดหาและจัดสรรเงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ ติดตาม กำกับดูแลการเงิน ตามแผนการดำเนินงาน และสรุปการดำเนินงาน ด้วยระบบบัญชี (นงลักษณ์ ทองศรี, 2559) 2.3) ด้านการพัฒนาคนรุ่นใหม่ การพัฒนาคนรุ่นใหม่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการต่อไปได้ในอนาคต เพราะฉะนั้นภาครัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาคนรุ่นใหม่ในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านงบประมาณ การจัดกิจกรรมส่งเสริม จัดเวทีแสดงให้ได้แสดงความสามารถ การฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้และทักษะที่จำเป็น ต้องเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม ตามคำกล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชน สามารถวิเคราะห์ออกมาได้เป็น 3 ปัจจัย ดังนี้ 1) ทรัพยากรทางการบริหารกลุ่มวิสาหกิจ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการวางกฎระเบียบ การแบ่งบทบาท การระดมทุน การแบ่งปันผลประโยชน์ ความเสียสละ ความสามัคคี ความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัว การดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง คุณภาพสินค้า การบริหาร การตลาด ภาวะผู้นำ และการเครือข่ายวิสาหกิจ 2) ทรัพยากรทางการบริหารชุมชน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน วัฒนธรรมและ ประเพณี โครงสร้างประชากร การพัฒนาคนรุ่นใหม่ ทรัพยากรภายในชุมชน การจ้างงานในชุมชน และรายได้ การมีส่วนร่วมของชุมชน การมีตลาดรองรับ ตลอดจนการยอมรับของชุมชน และ 3) ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง นโยบายรัฐ เครือข่ายภาคี กลไกทาง การตลาด และการคมนาคม เป็นต้น ตลาดของวิสาหกิจชุมชน (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์, 2556) นอกจากนี้มีการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งในการบริหารวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการบริหารงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนโยบายของรัฐบาลอำนวยความสะดวกด้านเงินทุนและช่องทาง การจัดจำหน่าย ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ที่ผสมผสานกับการพาพึ่งตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมพัฒนาและต่อยอด ภูมิปัญญา มีกระบวนการสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ เสริมสร้างภาวะผู้นำในการประกอบการและสร้างผู้นำรุ่นใหม่สืบทอดต่อกัน การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม ยึดธรรมาภิบาลในการดำเนินงานร่วมกันใช้ความ ได้เปรียบเชิงพื้นที่และวัฒนธรรมนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ ขยายเครือข่าย พันธมิตรทางการค้าและการผลิต เพื่อการสร้าง ความเข้มแข็งทางสังคม (พีระศักดิ์ วรฉัตร, 2561) 2.4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยทำให้การส่งเสริม

และสนับสนุนองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แรงงานในการทำกิจกรรม การจัดหาวัตถุดิบ การได้รับความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ และการติดตามและประเมิน ตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ดังที่การศึกษาของ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ผลการศึกษาสภาวะการณ์ของวิสาหกิจชุมชนพบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านบัญชี และการเงิน ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาด้านการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ และปัญหาด้านทุนการผลิต โดยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้าน การให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุน วิสาหกิจชุมชน (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์, 2556) 2.5) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนหลายประการ อันได้แก่ การให้คำปรึกษา คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ การพัฒนาการดำเนินงาน การฝึกอบรมความรู้ และทักษะที่จำเป็น เป็นต้น ตามการศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ กรณีศึกษา อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามคุณลักษณะของประชากรคือ เพศ อายุ อาชีพ คุณวุฒิ และรายได้ ไม่แตกต่างกัน ส่วนข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างวิสาหกิจชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ พบว่า เจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานให้การสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการปลูกข้าวอินทรีย์เชิงอนุรักษ์ของอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ และมีการขยายตลาดจัดหาตลาดเพื่อให้เพียงพอต่อการผลิตและจำหน่าย การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่น่าสนใจต่อตลาดต่างประเทศตลอดจนกระบวนการในการดูแลรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ (จงมีสุข ธนพัฒน์ และคณะ, 2562) 2.6) ด้านนโยบายรัฐ นโยบายรัฐ มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ซึ่งนโยบายที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชน คือ การส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม การช่วยเหลือในด้านเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ การพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลขนาดใหญ่ และระบบคลังข้อมูล การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน การกำหนดมาตรฐานการผลิต และการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ดังที่การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจ

ชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านลานไทร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า การจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชน สิ่งสำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ และสามารถยืนหยัดต่อไปได้นั้นจำเป็นต้องศึกษาบริบทและสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเรื่องของจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค ที่เกิดขึ้นของ วิสาหกิจชุมชนตลอดจนการศึกษาแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชน และให้วิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การสนับสนุนงบประมาณหรือทรัพยากรอื่น ๆ ในการดำเนินการให้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานภาครัฐควรให้การส่งเสริมด้านการตลาด สนับสนุนจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ควรสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ให้กับสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า ด้านเงินทุนควรสนับสนุนแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อการจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องจักรในการผลิตสมัยใหม่ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลส่งเสริมการอบรมเพิ่มพูนความรู้ในการผลิตให้แก่ผู้สนใจในชุมชนเพื่อถ่ายทอดไปยังสมาชิกรุ่นต่อไป ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกส่งเสริมการศึกษาดูงานการจัดกิจกรรมและสร้างความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจ ชุมชนที่ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันทั่วประเทศให้มากขึ้น (ฐานันท์ ตั้งรุจิกุล และคณิดา ไกรสันติ, 2560) 2.7) ด้านการตลาด การตลาดจะทำให้วิสาหกิจชุมชนเกิดความยั่งยืน ฉะนั้นภาครัฐต้องทำหน้าที่ในการช่วยเหลือในการจัดให้มีสถานที่สำหรับจำหน่ายสินค้า จัดกิจกรรมเชิญชวน ช่วยพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านงบประมาณ และเทคโนโลยี รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดจำหน่ายสินค้าในช่องทางออนไลน์ สร้างเครือข่ายความร่วมมือวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ดังการศึกษาของ ภูตรา อาแล และคณะ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเหล่านี้มีการจัดการด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดการด้านการบริหารกลุ่ม การจัดการด้านการวางแผนการผลิต การจัดการด้านการผลิต การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการเงิน และการจัดการด้านการจัดทำบัญชี สภาพปัญหาที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทแม่บ้านตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีประสบมากที่สุด 3 อันดับแรก คือปัญหาด้านการตลาดในการรองรับสินค้า ปัญหาด้านคุณภาพของสินค้าตามที่ผู้บริโภคต้องการ และปัญหาด้านการขาดเงินทุนในการผลิตสินค้าใหม่ ในส่วนของความต้องการที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีความต้องการมากที่สุด 3 อันดับแรก คือความต้องการ ด้านการสนับสนุนงบประมาณความต้องการด้านสถานที่ในการจำหน่ายสินค้าและความต้องการด้านเครื่องมือ/ เทคโนโลยีที่ทันสมัย (ภูตรา อาแล และคณะ, 2562)

3. แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน สามารถอภิปรายผลดังนี้ ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีใช้ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พัฒนาศักยภาพและความรู้ให้กับผู้นำและคณะกรรมการ เพื่อให้สามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืน รัฐบาลต้องสนับสนุนด้านงบประมาณ องค์ความรู้ และทักษะที่จำเป็น ภาครัฐต้องปรับปรุงกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับรูปแบบการทำงานในยุคปัจจุบัน ต้องช่วยเหลือในด้านการตลาด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความโปร่งใส และสร้างระบบสวัสดิการพื้นฐานสำหรับสมาชิก เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชน ตามการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในภาคกลางของประเทศไทย ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ รัฐบาลควรจัดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการดูแล ติดตามผล การดำเนินการ โดยผลักดันการนำนโยบายมาปฏิบัติเพื่อให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและเกิดความต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดนโยบาย การจัดสรรงบประมาณผ่านหน่วยงานที่รับผิดชอบ การสร้างเครือข่ายให้กับวิสาหกิจชุมชน สร้างโอกาสให้เกิดการพัฒนา เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน และทำให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะผู้นำซึ่งเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในองค์กรต้องวางแนวทาง กำหนดเป้าหมาย นำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ความคิดสร้างสรรค์การสร้างการมีส่วนร่วมในทุกส่วน โดยนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่า และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย รัฐบาลควรเป็นสื่อกลางเพื่อจัดหากองทุนหรือแหล่งเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยต่ำให้กับสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนที่มีเงินทุนน้อย สามารถหาแหล่งทุนในการพัฒนาตาม นโยบายที่เป็นรูปธรรมในการสนับสนุนส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน อาทิ การจัดอบรมให้ความรู้เพื่อ พัฒนาทักษะตั้งแต่ขั้นพื้นฐานให้กับสมาชิกในการผลิตสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด อาทิ การจัดทำหมาย การชำระเงิน การติดต่อสื่อสาร แบบระบบออนไลน์ ทำให้เกิดความรวดเร็ว มีคุณภาพ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการ พัฒนาการผลิตสินค้าและบริการใหม่ๆ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านไปสู่คนรุ่นหลัง เพื่อรักษาและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นอัตลักษณ์และการบริหารจัดการที่เกิดประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนต่อไป (ชนพงษ์ อารณพิศาล, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงาน ช่องทางการจัดจำหน่ายและตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย ไม่แน่นอน ขาดความร่วมมือในการดำเนินงาน ขาดการส่งเสริมที่ดีและครอบคลุมจากภาครัฐ ขาดเงินทุนในการหมุนเวียน ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงาน ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน ประกอบด้วยปัจจัย ดังนี้ ด้านความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัว ด้านการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ด้านการพัฒนาคนรุ่นใหม่ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ด้านนโยบายรัฐ และด้านการตลาด แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน พัฒนาศักยภาพและความรู้ให้กับผู้นำ และคณะกรรมการ ในเรื่องการค้าขายวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีใช้ในการดำเนินงานและผลิตสินค้าและบริการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา รัฐบาลต้องสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี องค์กรความรู้ และทักษะที่จำเป็นให้วิสาหกิจชุมชน รวมทั้งช่วยเหลือในด้านการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ โดยมีข้อเสนอแนะ คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนด้านความรู้ และการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อให้สามารถนำความรู้และทักษะไปพัฒนาสินค้าและบริการให้ตอบโจทย์ตลาดในยุคปัจจุบัน 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาศักยภาพของรายบุคคลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานของกลุ่มดำเนินไปได้ด้วยดี 3) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ศึกษารูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จงมีสุข ธนพัฒน์ และคณะ. (2562). รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ กรณีศึกษา อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. มนุษย์สังคมสาร (มสส.), 17(3), 235-252.
- จริภรณ์ มีศรี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาลี-วรรณ ชุมชนพัฒนา ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. ฉะเชิงเทรา: สำนักงานประมงจังหวัดฉะเชิงเทรา.

- จักรพงษ์ นวลชื่น. (2560). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษากรณีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมและจังหวัดสกลนคร. ใน รายงานวิจัย. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ชนพงษ์ อภรณ์พิศาล. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในภาคกลางของประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ฐานันท์ ตั้งรุจิกุล และคณิดา ไกรสันติ. (2560). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านลานไทร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา. ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 8 22 มิถุนายน 2560. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ฐิตินันท์ หรั่งยิ้ม และพลอยไพลิน จิตต์สดีใส. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ข้าวฮางงอก บ้านโคกสว่าง จังหวัดสกลนคร. วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 4(6), 52-58.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังข์รัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นงลักษณ์ ทองศรี. (2559). รูปแบบการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าไหมจังหวัดบุรีรัมย์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ. มหาวิทยาลัยบุรีรัมย์.
- พีระศักดิ์ วรรณธร. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งในการบริหารวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 10(2), 285-310.
- ภูตรา อาแล และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้าน ตำบลนาเกตุด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ. 2562. วิทยาลัยนครราชสีมา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564). เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2565 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.

แนวทางการเพิ่มความสุขในการทำงานให้กับพนักงาน
 โดยการประยุกต์ใช้สุนทรียสาธกรณศึกษา บริษัท จูเซอะ ซ็อป จำกัด*
 APPROACHES TO INCREASE HAPPINESS FOR EMPLOYEES BY USING
 APPRECIATIVE INQUIRY: A CASE STUDY OF JUICER SHOP CO., LTD.

อินสร จำนงนิตย์

Insorn Chamnongnit

ภิญโญ รัตนพันธ์

Pinyo Rattanaphan

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

Email: insorn.c@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อค้นหาประสบการณ์เชิงบวกในการทำงาน และการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน 2) เพื่อค้นหาแนวทางการเพิ่มความสุขในการทำงานให้พนักงาน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้หลักการสุนทรียสาธกเป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน คือ การกำหนดหัวข้อ การค้นหา การสร้างฝัน การออกแบบ และการดำเนินการ โดยวิธีการสัมภาษณ์พนักงานจำนวน 7 คน ด้วยคำถามปลายเปิด เพื่อค้นหาประสบการณ์เชิงบวกหรือความประทับใจในการทำงาน จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์หาปัจจัยที่เป็นจุดร่วม และจุดโดดเด่น ร่วมกับทฤษฎีแห่งความสุข เพื่อออกแบบโครงการในการเพิ่มความสุขในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์เชิงบวกด้านความประทับใจที่ทำให้พนักงานมีความสุขในการทำงาน ปัจจัยที่เป็นจุดร่วม ได้แก่ การมีเพื่อนร่วมงานที่ดี มีอิสระในการทำงาน ได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สุขภาพลูกค้ำดีขึ้น การบริการหลังการขายที่ดี ยอดขายที่เพิ่มขึ้น ได้แสดงศักยภาพของตัวเองได้เต็มที่ ปัจจัยที่เป็นจุดโดดเด่น ได้แก่ มีความรอบคอบละเอียด เรียนรู้ไว ได้เรียนรู้งานใหม่ ๆ ได้ช่วยลูกค้าแก้ไขปัญหาการใช้งาน ชอบพัฒนาตัวเอง มีทักษะในการขาย มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำโครงการได้ 4โครงการ คือ 1) โครงการเพิ่มสุขสุกร์รักษา 2) โครงการเพิ่มพูนทักษะกัน 3) โครงการ Stand up Meeting 4) โครงการมาแชร์กันหน่อย

* Received October 15, 2022; Revised November 25, 2022; Accepted January 18, 2023

ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการ พนักงานในบริษัทมีความสุขในการทำงานมากขึ้น
ข้อผิดพลาดจากการทำงานลดน้อยลง มีความกระตือรือร้นในการทำงานมีความสัมพันธ์ที่ดี
บรรยากาศในการทำงานดูผ่อนคลายมากขึ้น

คำสำคัญ: ความสุขในการทำงาน, สุนทรียสาธก, บริษัท จูเซอร์ ชี้อป จำกัด

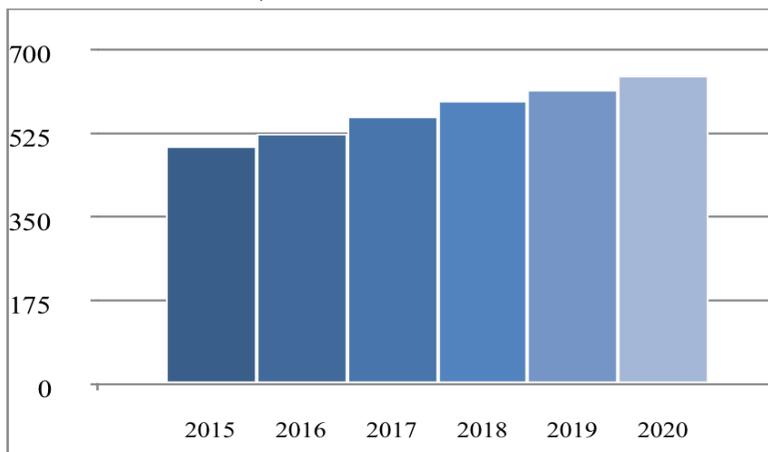
Abstract

The objectives of this research article were to: 1) find positive experiences in work and to develop work capabilities. 2) Find ways to increase happiness at work for employees. This study is action research using Appreciative Inquiry as a tool, which is 5D including define, discovery, design, dream, and destiny. The study was conducted with an interview of 7 staffs in the company by asking open-ended questions to allow staffs respond to questions freely, lead to find out positive experience or work impression. Then analyze the resulting data to find convergences and divergences with the theory of happiness (PERMA Model) to design the project to increases. The results of the research were as follows: The results of the research showed that positive experiences in terms of impressions that make employees happy at work Convergences factors include having good co-workers, have the freedom to work, be a part of making customers' health better, good after-sales service, increased sales have shown his own potential. Factors that divergences include being careful, detailed, learning quickly, learning new tasks, helping customers solve usage problems, like to develop yourself have sales skills. The result of this study will be the concept to create 4 projects about happiness in workplace in Juicer Shop Company for staffs: 1) Increasing Happiness and Fun Project 2) Let's Enhance Skills Project 3) Stand Up Meeting Project 4) Let's Share Together Project. The outcome from all projects will facilitate staff's happiness in the workplace, reduce errors in work, improve productivity, and develop good relationship between staff which make environment at workplace is more relax.

Keywords: Happiness, Appreciative Inquiry, Juicer Shop Co., Ltd

บทนำ

บริษัทจูเซอะ ซ็อบ จำกัด ภายใต้แบรนด์ Thailandjuicer จำหน่ายเครื่องสกัดเย็นเป็นแบรนด์แรกของคนไทย กำลังมุ่งเข้าสู่ปีที่ 6 โดยจัดจำหน่ายในรูปแบบการขายออนไลน์ในราคาที่ถูกคัลล์ทั่วไปสามารถจับต้องได้ เพราะจุดประสงค์หลักของเจ้าของบริษัทคืออยากให้คนไทยมีสุขภาพที่ดีไปด้วยกัน เดิมทีเป็นบริษัทขนาดเล็ก มีพนักงานเพียง 2 คน ซึ่งทั้งสองคนสามารถทำได้ทุกหน้าที่ แต่เนื่องจากกระแสสุขภาพที่กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง และคาดว่าในอนาคตผู้คนจะเริ่มใส่ใจการดูแลสุขภาพเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และเชื่อว่าเครื่องสกัดน้ำผักผลไม้จะเป็นที่ต้องการของท้องตลาดมากขึ้น ซึ่งจากการสำรวจยอดขายเครื่องตีเพื่อสุขภาพจากธรรมชาติในไทยปี 2015 - 2020 โดยมีแนวโน้มเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ แสดงให้เห็นว่าคนไทยหันมาบริโภคเครื่องตีเพื่อสุขภาพจากธรรมชาติมากขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงยอดขายเครื่องตีเพื่อสุขภาพจากธรรมชาติในประเทศไทยปี 2015 - 2020

ทำให้บริษัทเติบโตแบบก้าวกระโดดจึงมีการรับพนักงานมาเพิ่ม ปัจจุบันเป็น 7 คน เมื่อยอดขายเพิ่มขึ้นส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา ไม่ว่าจะเป็นการจัดออเดอร์ไม่ถูกต้อง ตกหล่น ปัญหาการซ่อมเครื่อง การไม่เข้าใจปัญหาระหว่างการใช้งานของลูกค้า เป็นต้น ทำให้พนักงานโดนตำหนิจากเจ้านาย ส่งผลให้พนักงานเกิดความเครียดและความกดดันในระหว่างการทำงาน บุคลากรถือว่าเป็นหัวใจหลักในการประกอบธุรกิจ ช่วยขับเคลื่อนบริษัทให้ประสบความสำเร็จ และมีความยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นการบริการลูกค้าในด้านการขาย การให้ความรู้ในสินค้าและการบริการ ซึ่งเป็นตัวกลางสำคัญที่ช่วยให้ได้ผลผลิตตรงตามเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม มนุษย์มีความคิดและความรู้สึกที่แตกต่างจากเครื่องจักร เพราะมนุษย์มีความรู้สึกและอารมณ์ ถ้าหากอารมณ์ไม่เป็นเชิงบวกก็จะส่งผลทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น การจัดออเดอร์ผิด ไม่ครบ

ตามคำสั่ง การจําราคาสินค้าไม่ได้ การไม่เข้าใจในปัญหาจริง ๆ จึงไม่สามารถช่วยลูกค้าในการแก้ไขปัญหาได้

ดังนั้นการเพิ่มความสุขในการทำงาน (Happiness at Work) ให้กับพนักงานจึงถือเป็นเรื่องสำคัญมากในการทำงาน ความสุขในการทำงาน คือ การรับรู้ของบุคลากรหรือ อารมณ์ความรู้สึกที่ชื่นชอบหรือรู้สึกเป็นสุขกับภารกิจหลัก ต้องการเป็นที่ยกย่องและได้รับการยอมรับจากคนทั่วไป ได้ทำงานในที่ที่รู้สึกมั่นคง มีความก้าวหน้า เข้าถึงโอกาสในการพัฒนา มีผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตากรุณา เพื่อนร่วมงานที่จริงจัง และรู้สึกถึงความปลอดภัยจากการทำงาน (Kittisuksatit, S. et al., 2013)การทำงานอย่างมีความสุขนั้นจึงเป็นสิ่งที่บุคลากรทุกคนภายในองค์กรปรารถนา หากได้ทำงานในที่ทำงานที่รู้สึกว่าจะมีความสุขก็จะมีอารมณ์เชิงบวก จะรู้สึกผูกพัน สนุกสนานไปกับสิ่งที่กำลังทำ มีความกระตือรือร้นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน สามารถช่วยลดความเครียดหรือความขัดแย้งภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้องค์กรเจริญ ก้าวหน้าและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Dasa, C, 2009)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้ศึกษาจึงได้ทำค้นหาปัจจัยด้านความสุข โดยมุ่งเน้นไปที่ความสุขของพนักงาน เพื่อหาแนวทางในการเพิ่มความสุขในการทำงานให้แก่พนักงาน เพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข ทำให้เกิดการเห็นคุณค่าความดีงามในองค์กรและการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนทำงานในองค์กร (Lewis, 2011) ด้วยวิธีการค้นหาประสบการณ์เชิงบวกในการทำงานโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการสุนทรียสาธก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นหาประสบการณ์เชิงบวกในการทำงาน และการพัฒนาขีดความสามารถ ในการทำงานของพนักงานบริษัท จูเซอะ ซ็อบ จำกัด
2. เพื่อหาแนวทางในการเพิ่มความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัท จูเซอะ ซ็อบ จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกต พร้อมทั้งตั้งคำถามเชิงบวกตามแนวคิดทฤษฎีสุนทรียสาธก (AI) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาจุดร่วม (Convergences) และจุดโดดเด่น (Divergences) สำหรับนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบโครงการต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการสร้างความสุข (PERMA Model) โดยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ พนักงานบริษัท จูเซอะ ซ็อป จำกัด

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานบริษัท จูเซอะ ซ็อป จำกัด จำนวน 7 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์พนักงาน โดยการตั้งคำถามตามหลักสุนทรียศาสตร์เพื่อเป็นการค้นหาประสบการณ์เชิงบวกที่ดีที่สุด แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยแยกออกเป็นปัจจัยจุดรวม (Convergences) คือ ปัจจัยที่มีความถี่มาก และปัจจัยจุดโดดเด่น (Divergences) คือปัจจัยที่มีความถี่น้อยแต่มีความโดดเด่น เพื่อสรุปที่จะนำมาใช้ในการออกแบบโครงการและดำเนินกิจกรรมต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการสุนทรียศาสตร์ 5 ขั้นตอน (Cooperrider, D. L. et al., 2008) ได้แก่

ขั้นที่ 1 การกำหนดหัวข้อ (Define) คือ การกำหนดหัวข้อ นิยาม และขอบเขตของงาน

ขั้นที่ 2 การค้นหา (Discovery) คือ การตั้งคำถามเชิงบวกเพื่อค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด จากความประทับใจหรือประสบการณ์เชิงบวกในองค์กรอย่างจริงจัง เป็นการชื่นชมสิ่งที่ดีที่มีอยู่ทำให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการหาจุดแข็ง โอกาส และศักยภาพของบุคคลและองค์กรได้

ขั้นที่ 3 การสร้างฝัน (Dream) คือ ขั้นตอนในการจินตนาการเพื่อสร้างผลลัพธ์ในอนาคตจากผู้ที่มีส่วนร่วมในองค์กรมาร่วมพูดคุยเพื่อประเมินสถานภาพ ศักยภาพ ความเข้มแข็งและขีดความสามารถขององค์กร เพื่อร่วมสร้างอนาคตใหม่ให้กับองค์กรอย่างสร้างสรรค์

ขั้นที่ 4 การออกแบบ (Design) คือ การกำหนดแนวทาง แผนการ หรือวิธีการเพื่อที่จะนำพาองค์กรไปให้ถึงที่ฝันไว้ อีกทั้งกำหนดผู้รับผิดชอบและรายละเอียดต่าง ๆ ของแผนการ เพื่อสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน ทำให้รู้บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง รับรู้ถึงกระบวนการในการดำเนินการและผลักดันให้เกิดการดำเนินการให้เป็นไปตามภาพฝันอย่างเป็นขั้นตอนและสามารถตรวจสอบวัดผลได้

ขั้นที่ 5 การดำเนินการ (Destiny) คือ การนำแผนการที่ได้วางแผนไปปฏิบัติใช้จริงโดยมีการสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้มีส่วนร่วมนก่อนการปฏิบัติ แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวม เพื่อทำการค้นหาสิ่งที่ดีได้ และโอกาสในการปรับปรุง พัฒนาผลการดำเนินงาน รวมไปถึงการปรับปรุงแผนการใหม่จนกว่าความฝันจะกลายเป็นจริง

สำหรับขั้นตอนการค้นหาผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์พร้อมกับการสังเกตพนักงาน โดยตั้งคำถามแบบปลายเปิดเพื่อค้นหาประสบการณ์เชิงบวกที่ดีที่สุด แล้วนำข้อมูลที่ดี

ได้มาวิเคราะห์ เพื่อสรุปปัจจัยสำคัญที่จะนำมาใช้ในการออกแบบโครงการและดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความพึงพอใจให้กับพนักงานในบริษัท จูเซอะ ซ็อบ จำกัด

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ตามแนวทางของทฤษฎีแห่งความสุข PERMA Model (Seligman, M. E., 2011) ทั้งหมด 5 ประการ ได้แก่ อารมณ์ด้านบวก (Positive Emotions) การมีส่วนร่วมเต็มตัวในสิ่งที่กำลังทำ (Engagement) การมีความสัมพันธ์ที่ดี (Relationships) การรู้สึกมีคุณค่า (Meaning) และการบรรลุถึงเป้าหมาย (Accomplishment) เพื่อหาปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergences) และปัจจัยที่เป็นจุดโดดเด่น (Divergences)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการค้นหาค่าประสพการณ์เชิงบวกหรือความประทับใจในการทำงานของพนักงานบริษัท จูเซอะ ซ็อบ จำกัด จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พนักงานบริษัท จูเซอะ ซ็อบ จำกัด จำนวน 7 คน สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1.1 ด้านความประทับใจในการทำงาน พบว่า ปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergences) ได้แก่ การมีเพื่อนร่วมงานที่ดี บริษัทให้ความสำคัญกับพนักงาน และความอิสระในการทำงาน สำหรับปัจจัยที่เป็นจุดโดดเด่น (Divergence) ได้แก่ การได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และความสบายใจในการทำงาน พนักงานคนที่ 2 กล่าวว่า “เพื่อนร่วมงานที่มีความเป็นกันเอง มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน เจ้านายให้ความสำคัญกับลูกน้อง ดูแลลูกน้องเป็นอย่างดีได้เรียนรู้ในระบบงานของเอกชนเนื่องจากผมเคยทำงานในองค์กรของราชการและรัฐวิสาหกิจมาก่อน ทำให้มีความเข้าใจในระบบการทำงานของรัฐอยู่บ้าง และยังไม่เคยทำงานหรือเรียนรู้หลักการทำงานในระบบของเอกชน ด้านการขายของออนไลน์ทำให้ได้รู้ว่าการขายของออนไลน์เป็นแบบไหน มีวิธีการ และขั้นตอนอย่างไร และทำให้ได้รู้ว่าเครื่องสกดเย็นคืออะไร มีหลักการทำงานแบบไหน” (ณัฐพล อินธา, 2563)

1.2 ด้านความภาคภูมิใจในการทำงาน พบว่า ปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergences) ได้แก่ การได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ลูกค้าสุขภาพดีขึ้น และได้แสดงศักยภาพของตนเองได้เต็มที่ สำหรับปัจจัยที่เป็นจุดโดดเด่น (Divergence) ได้แก่ การได้เป็นส่วนหนึ่งที่ให้ลูกค้ามีอาชีพ ได้ช่วยลูกค้าแก้ปัญหาในการใช้งาน ได้ประสพการณ์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับเรื่องผักผลไม้ สามารถนำเงินเดือนมาเลี้ยงครอบครัว และได้ดูแลสุขภาพของตนเอง พนักงานคนที่ 1 กล่าวว่า “เป็นทำงานโดยยึดถือการมีส่วนร่วมของพนักงานในแต่ละคนเมื่อพบปัญหาในการทำงานจะต้องสอบถามรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน โดยทำให้รู้ได้ว่าทุกความคิดเห็นมีคุณค่า สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับลูกค้า มีเหตุการณ์นี้ผมรู้สึกภูมิใจมาก ๆ ได้รับคำชมจากลูกค้าว่า ป้ามีสุขภาพดีขึ้นได้เพราะดื่มน้ำสกดเป็นประจำ” (นิติพงษ์ สุยะใหญ่, 2563)

1.3 ด้านจุดแข็งของตัวเองในการทำงานและจุดแข็งของบริษัท พบว่า ปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergences) ได้แก่ พนักงานมีความรู้ความเข้าใจในผลิตภัณฑ์จึงสามารถแนะนำผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี รวมถึงการบริการหลังการขายที่ดี อีกทั้งพนักงานยังมีความขยัน อดทน และมีความรับผิดชอบ นอกจากนี้สินค้าของบริษัทยังมีราคาที่จับต้องได้ สำหรับปัจจัยที่เป็นจุดโดดเด่น (Divergence) ได้แก่ มีการวางแผนการทำงาน มีความละเอียดรอบคอบ เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ไว ชอบพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ มีทักษะในการขายของที่ช่วยพูดให้ลูกค้าสนใจในสินค้า มีความกระตือรือร้น และบริษัทมีอะไหล่พร้อมเปลี่ยนให้ลูกค้าทันทีเมื่อเกิดปัญหา พนักงานคนที่ 3 กล่าวว่า “ผมเป็นคนค่อนข้างละเอียดในการทำงาน และตรวจสอบซ้ำ มีความรับผิดชอบ ขยันและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ จุดแข็งของบริษัท เป็นสินค้าคุณภาพที่มีราคาถูก สามารถจับต้องได้ และดูแลลูกค้าที่พบปัญหาได้รวดเร็ว รวมถึงการซ่อมและตรวจสอบอุปกรณ์ภายใน 2 วันทำการ” (ณัฐวดี ทองจินดา, 2563)

1.4 ด้านความต้องการที่จะสามารถเพิ่มความสุขในการทำงาน พบว่า ปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergence) ได้แก่ การมียอดขายที่เพิ่มขึ้น การประชุมกันเพื่ออัปเดตข้อมูลต่าง ๆ ภายในบริษัทอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และการกินเลี้ยงกันพบปะสังสรรค์ สำหรับปัจจัยที่เป็นจุดโดดเด่น (Divergence) ได้แก่ การมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาจำหน่าย ต้องการให้อะไหล่บางชิ้นมีความแข็งแรงทนทานมากขึ้น ต้องการเพิ่มพูนทักษะในการทำงานที่ตัวเองขาด เพื่อให้การทำงานมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และระบบหลังร้านที่ดีที่สามารถรับมือกับความก้าวหน้าของบริษัทในอนาคต พนักงานคนที่ 6 กล่าวว่า “อยากขอพรให้บริษัทของเรามียอดขายที่ดีขึ้นในทุกๆเดือน ซึ่งมีการประชุมแลกเปลี่ยนแนวคิดระหว่างพนักงานกับผู้บริหารในการนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมถึงการเพิ่มยอดขายและพนักงานมีส่วนร่วมในการลงมติหัวข้อที่ประชุม” (วรุฒม์ ชายสม, 2563)

2. การค้นพบประสบการณ์เชิงบวกของพนักงานภายในบริษัทจุเซอะ ซีอ็อป จำกัด สามารถค้นพบปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergences) และปัจจัยที่เป็นจุดเด่น (Divergences) ตามทฤษฎีความสุข (PERMA Model) ได้ดังนี้

2.1 อารมณ์เชิงบวก (Positive Emotions) พบว่า ปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergences) ได้แก่ การมีเพื่อนร่วมงานที่ดีโดยอยู่กันแบบครอบครัว การมีอิสระในการทำงาน บริษัทให้ความสำคัญกับพนักงาน มีความขยัน อดทน สำหรับปัจจัยที่เป็นจุดเด่น (Divergences) ได้แก่ ความสบายใจในการทำงาน การเรียนรู้ไว และสามารถช่วยลูกค้าแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ

2.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยสมบูรณ์ (Engagement) พบว่า ปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergences) ได้แก่ ได้แสดงศักยภาพของตัวเองได้เต็มที่ในการทำงาน มีความขยัน อดทน สำหรับปัจจัยที่เป็นจุดเด่น (Divergences) ได้แก่ ได้เรียนรู้งานใหม่ ๆ ได้

ประสบการณ์ใหม่ๆเกี่ยวกับเรื่องผักผลไม้ มีการวางแผนในการทำงาน มีความละเอียดรอบคอบ ชอบพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน

2.3 การมีความสัมพันธ์ที่ดี (Relationship) พบว่า ปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergences) ได้แก่ การมีเพื่อนร่วมงานที่ดีโดยอยู่กันแบบครอบครัว บริษัทให้ความสำคัญกับพนักงาน การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า การได้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งมอบสุขภาพที่ดี สินค้ามีคุณภาพดีราคาจับต้องได้ และมีการประชุมพบปะสังสรรค์ สำหรับปัจจัยที่เป็นจุดเด่น (Divergences) ได้แก่ การได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ลูกค้ามีอาชีพ และเมื่อเกิดปัญหาสามารถช่วยลูกค้าแก้ไขปัญหาได้

2.4 การมีชีวิตอย่างมีคุณค่า (Meaning) พบว่า ปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergences) คือ การได้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งมอบสุขภาพที่ดีให้กับลูกค้า สำหรับปัจจัยที่เป็นจุดเด่น (Divergences) ได้แก่ การได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ลูกค้ามีอาชีพสามารถนำรายได้มาเลี้ยงดูครอบครัวได้ และการได้หันมาดูแลสุขภาพตัวเอง

2.5 การบรรลุผลสำเร็จ (Accomplishment) พบว่า ปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergences) ได้แก่ บริษัทมีบริการหลังการขายที่ดี บริษัทมียอดขายที่เพิ่มขึ้น สำหรับปัจจัยที่เป็นจุดเด่น (Divergences) ได้แก่ ได้ช่วยเหลือลูกค้าในการแก้ปัญหาระหว่างการใช้งาน มีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาจำหน่าย ต้องการให้อะไหล่บางชิ้นมีความแข็งแรงทนทานมากขึ้น เพิ่มพูนทักษะในการทำงาน ความก้าวหน้าในหน้าที่ และการมีระบบหลังร้านที่ดีที่สามารถรับมือกับความก้าวหน้าของบริษัทในอนาคต

จะเห็นว่าแนวทางในการเพิ่มความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัท จูเซอะ ซ็อบ จำกัด มี 5 ด้าน ตามทฤษฎีความสุข (PERMA Model) ได้แก่ 1) อารมณ์เชิงบวก (Positive Emotions) 2) สถานะที่เราทุ่มเท (Engagement) 3) การมีความสัมพันธ์ที่ดี (Relationship) 4) การมีชีวิตอย่างมีคุณค่า (Meaning) 5) การบรรลุผลสำเร็จ (Accomplishments) โดยจะนำผลการวิเคราะห์ตามทฤษฎีความสุข (PERMA Model) มาพิจารณาหาแนวทางเพิ่มความสุขในการทำงานให้กับพนักงานของบริษัท จูเซอะ ซ็อบ จำกัด ต่อไป

3. ผลการดำเนินงานแนวทางการเพิ่มความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัท จูเซอะ ซ็อบ จำกัดจากการค้นพบประสบการณ์เชิงบวกของพนักงาน โดยนำข้อมูลที่เป็นจุดร่วม (Convergences) มาวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีความสุข (PERMA Model) นำไปสู่ขั้นตอนการวาดฝัน (Dream) คือ การเป็นบริษัทที่เต็มไปด้วยความสุขและเริ่มวางแผนจัดทำโครงการเพื่อเพิ่มความสุขให้พนักงานในขั้นตอนกระบวนการออกแบบ (Design) เพื่อให้โครงการสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดในกระบวนการดำเนินการ (Destiny) โดยในส่วนของจุดโดดเด่น (Divergences) เป็นข้อมูลเพื่อนำไปใช้พัฒนาต่อยอดหรือเป็นข้อเสนอแนะต่อไป ซึ่งสามารถออกแบบโครงการได้ 4 โครงการ ดังนี้

โครงการที่ 1 เพิ่มสุขศุภุรรรษา เนื่องจากบริษัท จูเซอะ ซ็อบ จำกัด เป็นบริษัทเล็ก ๆ ไม่มีผู้จัดการ การติดต่อประสานงานจะเป็นการติดต่อโดยตรงกับเจ้าของบริษัท และใช้วิธีการส่งงานผ่านระบบออนไลน์ เจ้าของบริษัทไม่ค่อยได้เจอกับพนักงาน จึงทำให้เกิดช่องว่างพนักงานไม่กล้าเสนอความคิดเห็นหรือเสนอไอเดียต่าง ๆ จึงออกแบบโครงการเพื่อเพิ่มและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพนักงานและเจ้าของบริษัท ให้เกิดความสบายใจ มีความสุข โดยให้พนักงานมีส่วนร่วมในการเลือกสถานที่ที่อยากจะไปรับประทานอาหารร่วมกัน โดยจัดทำโครงการในลักษณะที่ให้พนักงานและเจ้าของบริษัทร่วมรับประทานอาหารมือเย็นของวันศุกร์สุดท้ายประจำเดือนนั้น ๆ โดยร้านอาหารจะให้พนักงานเป็นคนเลือกและนำเสนอเวียนกันไปเรื่อย ๆ ซึ่งคาดว่า พนักงานจะรู้สึกมีความสุขกับการรับประทานอาหาร เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส มีช่องว่างระหว่างเจ้าของบริษัทน้อยลง กล้าที่จะเสนอความคิดเห็นของตนเองมากขึ้น ซึ่งจะสามารถตอบสนองทฤษฎีความสุข (PERMA Model) 3 ด้าน คือ อารมณ์ด้านบวก (Positive Emotions) การสร้างมีความสัมพันธ์ที่ดี (Relationships) และการที่ตัวเองรู้สึกมีคุณค่า (Meaning)

โครงการที่ 2 เพิ่มพูนทักษะกัน เนื่องจากเริ่มแรกบริษัทมีพนักงานเพียงแค่ 2 คน โยทุกคนสามารถทำได้ทุกหน้าที่ ไม่มีการแบ่งส่วนให้รับผิดชอบอย่างชัดเจน จากนั้นบริษัทค่อยเติบโตขึ้นจึงมีพนักงานเข้ามาเพิ่ม จนปัจจุบันมีทั้งหมด 7 คน บางคนมีทักษะในการซ่อมสินค้า มีทักษะในการคุยกับลูกค้า ทักษะในการขายที่ดี โดยเริ่มแรกจากกิจกรรมการหายอดขาย เจ้าของบริษัทอยากให้พนักงานมีส่วนร่วมในการหายอดขาย แต่พนักงานไม่มีทักษะในการขายไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นหายอดอย่างไร ควรทำอย่างไร จึงส่งผลให้พนักงานเกิดความเครียดและความกดดัน จึงออกแบบโครงการเพื่อเพิ่มพูนทักษะให้กับพนักงานในส่วนที่ขาดหายไป เช่น ทักษะด้านการขาย เป็นต้น โดยการจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสามารถเพิ่มพูนทักษะที่ส่งผลต่อการปฏิบัติให้กับพนักงานเพื่อให้พนักงานเกิดความรู้และเกิดสภาวะลื่นไหล (FLOW) ซึ่งคาดว่าโครงการเพิ่มพูนทักษะทางการขายจะทำให้พนักงานมีทักษะในการขายที่ดีขึ้น ส่งผลให้มียอดขายเพิ่มขึ้น จะสามารถตอบสนองทฤษฎีความสุข (PERMA Model) 5 ด้าน คือ อารมณ์ด้านบวก (Positive Emotions) สภาวะลื่นไหล (Engagement) การมีความสัมพันธ์ที่ดี (Relationships) การที่ตัวเองรู้สึกมีคุณค่า (Meaning) การบรรลุถึงเป้าหมาย (Accomplishment)

โครงการที่ 3 Stand up Meeting เนื่องจากพนักงานไม่มีการพูดคุยกันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ทำให้บางครั้งงานไม่มีความต่อเนื่อง ไม่ทราบว่าใครกำลังทำอะไร หรือเจอกับปัญหาอะไร จึงออกแบบโครงการเพื่อเป็นการพูดคุยกันของพนักงานภายในบริษัท เพื่อสานความสัมพันธ์ และนำเรื่องที่พูดคุยมาเชื่อมโยงกัน เพื่อให้ทราบถึงเรื่องราวของกันและกันภายในองค์กร โดยเป็นการประชุมกันช่วงเวลา 11.45 น. ของทุกวัน ในรูปแบบของการยืน ใช้

เวลา 15 นาที ก่อนที่จะพักรับประทานอาหารกลางวัน ให้แต่ละคนเล่าว่า ตนเองกำลังทำอะไร อยู่และกำลังจะทำอะไรต่อไป หรือเจอปัญหาอะไร ซึ่งคาดว่าจะทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดี การทำงานมีความราบรื่น มีความประติดประต่อกัน ข้อผิดพลาดในการทำงานน้อยลง จะสามารถตอบสนองทฤษฎีความสุข (PERMA Model) 4 ด้าน คือ อารมณ์ด้านบวก (Positive Emotions) การมีความสัมพันธ์ที่ดี (Relationships) การที่ตัวเองรู้สึกมีคุณค่า (Meaning) การบรรลุถึงเป้าหมาย (Accomplishment)

โครงการที่ 4 มาแชร์กันหน่อย เนื่องจากบริษัทมีรูปแบบการขายแบบออนไลน์ จึงทำให้เรื่องโปรโมชั่นของทางร้าน หรือการเปลี่ยนแปลงโปรโมชั่น รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงราคา เกิดขึ้นได้บ่อยอยู่เสมอ โดยส่วนใหญ่เจ้าของบริษัทจะเป็นฝ่ายคิดโปรโมชั่นอยู่ฝ่ายเดียว และชอบแจ้งแบบกะทันหัน ทำให้พนักงานเกิดความสับสน จำไม่ได้ หรือเข้าใจโปรโมชั่นแบบผิด ๆ ซึ่งโครงการนี้จะเป็นโครงการที่ทำให้พนักงานและเจ้าของบริษัทได้ร่วมกันแชร์ ความเห็น หรือโปรโมชั่นต่าง ๆ ก่อนที่จะดำเนินการจริง เพื่อให้ทราบถึงเรื่องราวของกันและกันภายในองค์กร ไม่ว่าจะปัญหาจากการใช้งานของลูกค้า ผลตอบรับหลังจากลูกค้าได้ลองใช้สินค้าไปแล้ว รวมไปถึงโปรโมชั่นต่าง ๆ ของบริษัท ซึ่งจะให้พนักงาน หรือ เจ้าของบริษัท นำข้อมูลที่จะแชร์ มาเตรียมนำเสนอ ใช้ระยะเวลาในการประชุมไม่เกิน 1 ชั่วโมง รวมถาม-ตอบ ซึ่งคาดว่าพนักงานและผู้บริหารจะได้พูดคุยกันมากขึ้น ได้ฟังความเห็นจากพนักงานที่ได้รับผลตอบรับ จากลูกค้าหรือปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างทำงาน ทำให้การทำงานมีความราบรื่น งานมีความประติดประต่อกัน และสามารถลดข้อผิดพลาดในการทำงานได้ ซึ่งจะสามารถตอบสนองทฤษฎีความสุข (PERMA Model) 5 ด้าน คือ อารมณ์ด้านบวก (Positive Emotions) สภาวะสิ้นไหล (Engagement) การมีความสัมพันธ์ที่ดี (Relationships) การที่ตัวเองรู้สึกมีคุณค่า (Meaning) การบรรลุถึงเป้าหมาย (Accomplishment)

จากการดำเนินโครงการทั้ง 4 โครงการ สามารถวิเคราะห์ผลของการเพิ่มความสุขในการทำงานให้กับพนักงานในการทำงานที่ตอบสนองตามทฤษฎีความสุข (PERMA Model) ได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงสรุปผลโครงการตามทฤษฎีความสุข (PERMA Model)

ลำดับ	ชื่อโครงการ	ทฤษฎีความสุข (PERMA Model)
1	เพิ่มสุขศุภร์รรรษา	- อารมณ์เชิงบวก (Positive Emotion) - การมีส่วนร่วม (Engagement) - ความสัมพันธ์ที่ดี (Relationship)
2	เพิ่มพูนทักษะ	- อารมณ์เชิงบวก (Positive Emotion) - การมีส่วนร่วม (Engagement) - ความสัมพันธ์ที่ดี (Relationship) - ความหมายของชีวิต (Meaning) - เป้าหมายและความสำเร็จ (Achievement)

ลำดับ	ชื่อโครงการ	ทฤษฎีความสุข (PERMA Model)
3	Stand up Meeting	- อารมณ์เชิงบวก (Positive Emotion) - การมีส่วนร่วม (Engagement) - ความสัมพันธ์ที่ดี (Relationship) - เป้าหมายและความสำเร็จ (Achievement)
4	มาแชร์หน่อย	- อารมณ์เชิงบวก (Positive Emotion) - การมีส่วนร่วม (Engagement) - ความสัมพันธ์ที่ดี (Relationship) - ความหมายของชีวิต (Meaning) - เป้าหมายและความสำเร็จ (Achievement)

อภิปรายผล

1. ผลการค้นหาค้นหาประสบการณ์เชิงบวกในการทำงานและการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของพนักงานบริษัท จูเซอะ ซ็อป จำกัด จากการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิด และการสังเกตพนักงานบริษัท จูเซอะ ซ็อป จำกัด โดยวิเคราะห์ตามแนวทางของทฤษฎีความสุข (PERMA Model) ได้ผลการศึกษา ดังนี้พนักงานมีอารมณ์เชิงบวก (Positive Emotions) จากการที่มีเพื่อนร่วมงานที่ดีโดยทำงานกันแบบครอบครัว

มีอิสระในการทำงานจึงทำงานด้วยความขยันและอดทน โดยบริษัทให้ความสำคัญกับพนักงานเป็นอย่างมาก ทำให้มีความสุขสบายใจในการทำงาน สามารถเรียนรู้งานได้ไว และสามารถช่วยลูกค้าแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ สอดคล้องการศึกษา ของ นันทพร ทองลิ้ม ที่พบว่าการมีเพื่อนร่วมงานที่ดีและมีความปรารถนาดีต่อกันทำให้รู้สึกรักและผูกพันกับงานที่ทำอยู่ สำหรับด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยสมบูรณ์ (Engagement) พบว่า พนักงานได้แสดงศักยภาพของตัวเองได้เต็มที่ในการทำงาน ด้วยความขยันและอดทน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน พร้อมทั้งได้เรียนรู้งานใหม่ ๆ ได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับเรื่องผักผลไม้ นอกจากนี้ยังวางแผนในการทำงานทำให้มีความสุข ครอบคลุม ได้พัฒนาตัวเองอยู่เสมอ (นันทพร ทองลิ้ม, 2563) เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของ วัศยา หวังพลายเจริญสุข พบว่าความสุขในการทำงานของบุคลากรเกิดจากลักษณะของงาน สัมพันธภาพในการทำงาน บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการทำงาน สำหรับด้านการมีความสัมพันธ์ที่ดี (Relationship) พบว่า พนักงานมีเพื่อนร่วมงานที่ดีโดยอยู่กันแบบครอบครัว มีการประชุมพบปะสังสรรค์กัน นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า เพราะได้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งมอบสุขภาพที่ดีด้วยสินค้าที่มีคุณภาพมีราคาที่สามารถจับต้องได้ (วัศยา หวังพลายเจริญสุข, 2561) สอดคล้องกับ จี้อบส์ดีบี ประเทศไทย ที่ได้จัดทำสำรวจปัจจัยที่จะทำให้พนักงานมีความสุข คือ ความสัมพันธ์ที่ดีที่เกิดขึ้นกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา หากความสัมพันธ์

ในทีมเป็นไปอย่างราบรื่น เพื่อนร่วมงานต่างทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ แม้ว่าจะมีอุปสรรคระหว่างทำงานบ้าง แต่ความสัมพันธ์ที่ดีภายในทีมจะทำให้ทุกคนในทีมยินดีที่จะร่วมมือกัน เพื่อฟันฝ่าอุปสรรคไปด้วยกัน สำหรับด้านการมีชีวิตอย่างมีคุณค่า (Meaning) พบว่าการได้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งมอบสุขภาพที่ดีให้กับลูกค้า หรือการได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ลูกค้ามีอาชีพ และการได้หันมาดูแลสุขภาพตัวเองทำให้พนักงานรู้สึกมีคุณค่า สอดคล้องกับ Gavin, J. H. & Mason. R. O. ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความสุขที่เกิดจากความดี การกระทำ หรือการตัดสินใจภายใต้กรอบคุณธรรม จะทำให้อุบลกการเกิดความรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง ยอมรับนับถือตนเอง ก่อให้เกิดความสุขในการทำงาน สำหรับด้านการบรรลุผลสำเร็จ (Accomplishment) (Gavin, J. H. & Mason. R. O., 2004) พบว่า พนักงานต้องการให้บริษัท มียอดขายเพิ่มขึ้น จากการช่วยเหลือลูกค้าในการแก้ปัญหา การมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาจำหน่าย นอกจากนี้พนักงานยังอยากเพิ่มพูนทักษะในการทำงานเพื่อสามารถจัดการกับระบบการทำงานเพื่อความก้าวหน้าของบริษัทในอนาคต สอดคล้องกับ Manion, J. O. ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่จะส่งเสริมให้พนักงานมีความสุข คือ ความสำเร็จในงาน หรือการรับรู้ว่าคุณปฏิบัติงาน ได้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Manion, J. O., 2003)

2. แนวทางในการเพิ่มความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัท จูเซอะ ซ็อบ จำกัด ได้ออกแบบโครงการจากการวิเคราะห์ตามแนวทฤษฎีความสุขได้ 4 โครงการ ได้แก่ โครงการเพิ่มศรัทธาสุทธระ โครงการเพิ่มพูนทักษะกัน โครงการ Stand up Meeting และโครงการไหนแซร์ลี โดยจากการดำเนินการและวัดผลแล้ว พบว่า พนักงานมีการตอบสนองตามทฤษฎีความสุข (PERMA Model) 5 ด้าน คือ อารมณ์ด้านบวก (Positive Emotions) สภาวะสิ้นไหล (Engagement) การมีความสัมพันธ์ที่ดี (Relationships) การที่ตัวเองรู้สึกมีคุณค่า (Meaning) และการบรรลุถึงเป้าหมาย (Accomplishment) ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละโครงการมีกำหนดจุดมุ่งหมาย และออกแบบจากการค้นหาประสบการณ์ที่ดีจากพนักงาน เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์จากสิ่งทีพนักงานวาดฝันไว้ให้บรรลุเป้าหมาย ส่งผลให้พนักงานมีความสุขมากขึ้นในการทำงาน โดยมีความกระตือรือร้น ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ข้อผิดพลาดในการทำงานน้อยลง และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ทำให้บรรยากาศในการทำงานผ่อนคลายมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภา ฉิมหลวง กรณีศึกษาหน่วยผ่าตัด 3 ในโรงพยาบาลศรีนครินทร์ โดยภาพรวมพบว่า พยาบาลห้องผ่าตัดมีทัศนคติในการทำงานที่ดี บรรยากาศในการทำงานดีขึ้น มีความสัมพันธ์ที่ดี เกิดความผูกพันกับองค์กรมากขึ้น มีความสุขกับการทำงานมากขึ้น และส่งผลดีกับผู้ที่มาใช้บริการ (ภา ฉิมหลวง, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาค้นหาประสบการณ์เชิงบวกหรือความประทับใจในการทำงานของพนักงานบริษัท จูเซอะ ซ็อบ จำกัด พบว่า ด้านความประทับใจในการทำงานมีปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergences) ได้แก่ การมีเพื่อนร่วมงานที่ดี ความอิสระในการทำงาน สำหรับปัจจัยที่เป็นจุดโดดเด่น (Divergence) ได้แก่ การได้เรียนรู้งานใหม่ ๆ ด้านความภาคภูมิใจในการทำงานมีปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergences) ได้แก่ การได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ลูกค้าสุขภาพดีขึ้น และได้แสดงศักยภาพของตัวเองได้เต็มที่ สำหรับปัจจัยที่เป็นจุดโดดเด่น (Divergence) ได้แก่ การได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ลูกค้ามีอาชีพ ได้ช่วยลูกค้าแก้ปัญหาในการใช้งาน ด้านจุดแข็งของตัวเองในการทำงานและจุดแข็งของบริษัทมีปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergences) ได้แก่ การบริการหลังการขายที่ดี มีความรับผิดชอบ นอกจากนี้สินค้าของบริษัทยังมีราคาที่ต้องจ่ายที่จับต้องได้ สำหรับปัจจัยที่เป็นจุดโดดเด่น (Divergence) ได้แก่ มีความละเอียดรอบคอบ เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ไว ชอบพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ มีทักษะในการขายของที่ช่วยพุดให้ลูกค้าสนใจในสินค้า มีความกระตือรือร้น และด้านความต้องการที่จะสามารถเพิ่มความสุขในการทำงานมีปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergence) ได้แก่ การมียอดขายที่เพิ่มขึ้น การประชุมกันเพื่ออัปเดตข้อมูลต่าง ๆ ภายในบริษัทอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และการกินเลี้ยงกันพบปะสังสรรค์ สำหรับปัจจัยที่เป็นจุดโดดเด่น (Divergence) ได้แก่ การมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาจำหน่าย ต้องการเพิ่มพูนทักษะในการทำงานที่ตัวเองขาดเพื่อทำให้การทำงานมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน จากการค้นพบประสบการณ์เชิงบวกของพนักงานนำข้อมูลที่มาวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีความสุข (PERMA Model) เพื่อออกแบบโครงการเพื่อหาแนวทางในการเพิ่มความสุข ทั้งหมด 4 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการเพิ่มสุขศุภร์รักษา 2) โครงการเพิ่มพูนทักษะกัน 3) โครงการ Stand up Meeting 4) โครงการมาแชร์กันหน่อย ผลที่ได้จากการดำเนินโครงการ พบว่าพนักงานในบริษัทมีความสุขในการทำงานมากขึ้น ข้อผิดพลาดจากการทำงานลดน้อยลง มีความกระตือรือร้น มีความสัมพันธ์ที่ดีบรรยากาศในการทำงานดูผ่อนคลายมากขึ้น ผู้ที่สนใจสามารถนำโครงการที่นำเสนอในงานวิจัยไปต่อยอดเพื่อให้เกิดกิจกรรมอื่น ๆ ที่สามารถสร้างความสุขในการทำงานให้กับพนักงานในบริษัทหรือกิจการต่อไป ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับประสบการณ์เชิงบวกจากลูกค้า เพื่อนำมาต่อยอดในการเพิ่มยอดขายให้กับบริษัท และส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริษัท

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพล อินถา. (15 เมษายน 2563). ด้านความประทับใจในการทำงาน. (อินชกร จำนงนิตย, ผู้สัมภาษณ์)
- ณัฐวุฒิ ทองจินดา. (15 เมษายน 2563). ด้านจุดแข็งของตัวเองในการทำงานและจุดแข็งของบริษัท. (อินชกร จำนงนิตย, ผู้สัมภาษณ์)
- นันทพร ทองลิ้ม. (2563). ผลกระทบของสัมพันธภาพในที่ทำงานและความไม่มั่นคงในงานต่อความตั้งใจลาออกจากงานผ่านความสุขในการทำงาน. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิติพงษ์ สุยะใหญ่. (15 เมษายน 2563). ด้านความภาคภูมิใจในการทำงาน. (อินชกร จำนงนิตย, ผู้สัมภาษณ์)
- ภา นิมลวง. (2562). การประยุกต์ใช้สุนทรียศาสตร์เพื่อค้นหาและสร้างความสุขในการทำงานของพยาบาล ห้องผ่าตัดกรณีศึกษา: หน่วยผ่าตัด3 แผนกการพยาบาลห้องผ่าตัดโรงพยาบาลศรีนครินทร์. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริการจัดการ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วรุตม์ ชายสม. (15 เมษายน 2563). ด้านความต้องการที่จะสามารถเพิ่มความสุขในการทำงาน. (อินชกร จำนงนิตย, ผู้สัมภาษณ์)
- วิศยา หวังพยาบาลเจริญสุข. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร กรณีศึกษา กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 13(2), 19-30.
- Cooperrider, D. L. et al. (2008). Appreciative Inquiry Handbook: For Leaders of Change. 2nd ed. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
- Dasa, C. (2009). Happy Workplace. Retrieved October 21, 2021, from http://www.il.mahidol.ac.th/th/images/stories/echange/7-05-52_Column_6.pdf
- Gavin, J. H. & Mason. R. O. (2004). The Virtuous Organization: The Value of Happiness in the Workplace. Organization Dynamics, 33(1), 379-392.
- Kittisuksatit, S. et al. (2013). Quality of life, the work and Joy. Bangkok: Thammasat Press.
- Manion, J. O. (2003). Joy At Work Creating a Positive Workplace. Journal of Nursing, 33(12), 652 - 659.
- Seligman, M. E. (2011). Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Wellbeing. Australia: A William Heinemann book.

ผลของการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ จังหวัดชุมพร*

EFFECTS OF THE DEVELOPMENT OF CAREGIVER POTENTIAL FOR THE GOOD QUALITY OF LIFE OF ELDERLY, CHUMPHON PROVINCE

อารมณ รมเย็น

Arom Romyen

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชุมพร

Chumphon Provincial Health Office, Thailand

E-mail: a_romyen21@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และสภาพปัญหา ความต้องการของผู้ดูแลและศักยภาพของผู้ดูแล เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้ดูแลผู้สูงอายุ ความสามารถในการจัดสรรประจำวันผู้สูงอายุ และการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ระหว่างเดือนตุลาคม 2564 - กันยายน 2565 กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ดูแล จำนวน 226 คน กลุ่มเครือข่าย จำนวน 270 คน และผู้สูงอายุ จำนวน 226 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา, T - test และการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุเชิงเส้น ผลวิจัยพบว่า ผู้ดูแลต้องการมีความรู้ที่สามารถปฏิบัติได้ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือผู้สูงอายุ ศักยภาพของผู้ดูแลหลังพัฒนามีบทบาทการทำงานระดับสูงมากกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) mean difference (MD) = 4.05 มีคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุมากกว่าก่อนพัฒนา MD = 31.31 เครือข่ายมีส่วนร่วมมากกว่าก่อนพัฒนา ระดับสูง MD = 3.36 คุณภาพชีวิตด้านความสามารถในกิจวัตรประจำวันโดยรวมเพิ่มขึ้น MD = 70.195 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตโดยรวมผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.05 ร้อยละ 37.2 (R^2 Adj. = 0.372, $p < 0.001$) จำนวน 8 ปัจจัยจาก 11 ปัจจัย เรียงอิทธิพลมากไปน้อย ได้แก่ ล้างหน้า-หวีผม-แปรงฟัน (R^2 Adj. = 0.183), การลุกนั่ง (R^2 Adj. = 0.154), การอาบน้ำ (R^2 Adj. = 0.117) การขึ้นลง

* Received October 19, 2022; Revised November 29, 2022; Accepted January 18, 2023

บันได ($R^2\text{Adj.} = 0.117$) การกลั่นปัสสาวะ ($R^2\text{Adj.} = 0.069$) การกลั่นอุจจาระ ($R^2\text{Adj.} = 0.051$) การรับประทานอาหาร ($R^2\text{Adj.} = 0.014$) การสวมใส่เสื้อผ้า ($R^2\text{Adj.} = 0.013$) สรุปผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นได้ว่า การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ จังหวัดชุมพรครั้งนี้ ทำให้ผู้ดูแลมีศักยภาพในระดับสูงและเครือข่ายมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น จึงส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, ผู้ดูแล, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research article aims to study the situation and the problem caregiver needs and caregiver potential to study and compare the participation of elderly care networks. The ability to do the daily routine of the elderly and the analysis of factors predicting the overall quality of life of the elderly. This developmental research between October 2021 - September 2022. The sample group was divided into 3 groups: a caregiver group of 226 people and a network group of 270 people, and 226 elderly people. The tools used as a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, t-test and multiple linear regression Results of study found that the caregiver needs were as practical knowledge to local government organizations set up a fund to help the elderly. The potential of caregivers after developing high-level work roles was significantly higher than before development ($p < 0.001$), high mean difference (MD)= 4.05, higher quality of care for the elderly than before high-level MD= 31.31 The network was more involved than before the high level of development MD=3.36. The overall quality of life of the elderly in terms of the Barthel index of activities of daily living to increased significantly MD=70.195 with statistical significance ($P < 0.001$). Factors influencing the overall quality of life of the elderly statistically significant at the level of less than 0.05 37.2% ($R^2\text{Adj.} = 0.372$, $p < 0.001$). There were 8 out of 11 factors, that influence descending order: grooming ($R^2\text{Adj.} = 0.183$), transfer ($R^2\text{Adj.} = 0.154$), bathing ($R^2\text{Adj.} = 0.117$), stairs ($R^2\text{Adj.} = 0.117$), bladder ($R^2\text{Adj.} = 0.069$), bowels ($R^2\text{Adj.} = 0.051$), feeding ($R^2\text{Adj.} = 0.014$), dressing ($R^2\text{Adj.} = 0.013$). Conclusion: The results of this study show that the developing caregivers' potential for a better quality of life for the elderly Chumphon Province could

makes caregivers had a high level of the potential and the network participates in caring for the elderly, thus increasing the quality of life of the elderly.

Keywords: Development Potential, Caregivers, Quality of Life, Elderly

บทนำ

ประเทศในทวีปเอเชียรวมถึงประเทศไทย พบว่า อัตราความชุกของเกิดภาวะทุพพลภาพผู้สูงอายุพบในระดับสูง ยกเว้นประเทศญี่ปุ่นที่มีไม่เกินร้อยละ 20 ปัจจุบันประชากรมีอายุยืนยาวเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น องค์การสหประชาชาติคาดว่าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ หรือมีสัดส่วนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 30 ของประชากรทั้งประเทศในปี พ.ศ. 2563 (United Nations., 2017)

ปัญหาของผู้ดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดชุมพร หลังจากได้ดูแลผู้สูงอายุมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี พบปัญหาและได้รับผลกระทบจากการเป็นผู้ดูแลที่หลากหลาย เช่น มีปัญหาด้านสุขภาพและสมรรถนะทางร่างกายลดลง มีปัญหาด้านอารมณ์จิตใจ มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม ขึ้นอยู่กับระดับการพึ่งพิงของผู้สูงอายุ บทบาทและภาระการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงของผู้ดูแล กิจกรรมที่มีความสำคัญคือ การเยี่ยมบ้านและการดูแลสุขภาพที่บ้านเป็นการดูแลของผู้ดูแลผู้สูงอายุและทีมหมอครอบครัว แต่บทบาทและภาระการจัดบริการยังสามารถกระทำการได้ไม่ทั่วถึง ไม่ครอบคลุมผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงได้ ปัญหาจากการดำเนินงานด้านกำลังคน มีการเปลี่ยนแปลงของผู้รับผิดชอบงานไม่ผ่านการอบรม ขาดองค์ความรู้ และความเข้าใจการดำเนินงานตัวชี้วัด ด้านการจัดระบบข้อมูลข่าวสารกลุ่มวัยสูงอายุความไม่ต่อเนื่องของระบบข้อมูลในโปรแกรม Long Term Care ทั้งในส่วนของหน่วยงานสาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชุมพร, 2565)

จังหวัดชุมพร ได้กำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนชุมพรเมืองผู้สูงอายุคุณภาพดี ได้จัดทำโครงการส่งเสริมความสามารถในกิจวัตรประจำวันผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี 2564 เป็นต้นมา เพื่อสร้างสุขภาพแก่ผู้สูงอายุผู้สูงอายุคุณภาพ : การดูแลผู้สูงอายุแบบครบวงจร เป็นวาระจังหวัดชุมพร โดยยึดกรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุคือ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และใช้รูปแบบ SALE Model เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองดำรงชีวิตประจำวันได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม ร้อยละ 96.52 กลุ่มติดบ้าน ร้อยละ 2.68 และผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียง ร้อยละ 0.80 และผู้สูงอายุได้รับการดูแลตาม care plan ร้อยละ 95.16 (เกณฑ์ร้อยละ 85) จัดทำโครงการ long term care เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับบริการตามชุดสิทธิประโยชน์ ครอบคลุมทุกหน่วยบริการ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชุมพร, 2565)

ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยทำการศึกษ เพื่อประเมินผลของการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ จังหวัดชุมพร ครั้งนี้ โดยมีประเด็นคำถามว่า ผู้ดูแล

ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงมีลักษณะเป็นอย่างไร ปัญหาและต้องการความช่วยเหลือจากกลไกที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นหรือไม่ ตลอดจนคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังได้รับการดูแลเป็นอย่างไร ประโยชน์จากการพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ในเขตจังหวัดชุมพรจากการศึกษานี้จะแสดงให้เห็นถึง ศักยภาพผู้ดูแลกับความสามารถในกิจวัตรประจำวันผู้สูงอายุ รวมถึงศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในชุมชน อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการระบบบริการสาธารณสุขเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุและเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์สภาพปัญหา ความต้องการของผู้ดูแลและศักยภาพของผู้ดูแล
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเครือข่ายระหว่างก่อนกับหลังดำเนินการ
3. เพื่อศึกษาความสามารถในกิจวัตรประจำวันผู้สูงอายุ และวิเคราะห์ปัจจัยทำนาย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (development research) สถานที่ศึกษา คือ จังหวัดชุมพร ศึกษาระหว่างเดือนตุลาคม 2564 - กันยายน 2565

กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลตามโครงการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (long term care) มี 4 ขั้นตอน คือ 1) จัดอบรมการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลและพัฒนาการมีส่วนร่วมของเครือข่าย 2) กำหนดบทบาทผู้ดูแลผู้สูงอายุ (caregiver) 3) กำหนดกระบวนการดำเนินงานดูแลผู้สูงอายุ และ 4) การประเมินผลการดูแลผู้สูงอายุ

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คำนวณจากสูตรประมาณค่าเฉลี่ยกรณีทราบจำนวนประชากร (อรุณ จิรวัดณ์กุล, 2557) สูตรคำนวณ

$$n = \frac{N Z_{\alpha/2}^2 \sigma^2}{d^2(N-1) + Z_{\alpha/2}^2 \sigma^2}$$

1. กลุ่มตัวอย่างผู้ดูแล จำนวน 226 คน คือ ผู้ที่ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในครอบครัว ตามข้อ 3 ทั้งผู้ดูแลที่เคยได้รับการอบรมและไม่ได้รับการอบรม กลุ่มตัวอย่างกระจายรายอำเภอ ดังตารางที่ 3.2

2. กลุ่มตัวอย่างเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ทั้งจังหวัดมีจำนวน 13,493 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 79 คน แกนนำชุมชน 744 คน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดชุมพร, 2564) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 12,670 คน

N = population size คือ บุคลากรทั้งหมด มีจำนวน 13,493 คน

Z = กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % ($Z_{\alpha/2} = Z_{0.05/2} = 1.96$)

σ^2 = ค่าความแปรปรวน อ้างอิงการศึกษาของ วันวิสาข์ ศรีรุ่ง ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการตนเองในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองชนิดตีบตัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของความหวัง แรงจูงใจในการฟื้นฟูสมรรถภาพ การสนับสนุนจากครอบครัว และภาวะอ่อนล้าต่อพฤติกรรมการจัดการตนเองในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง พบว่า มีพฤติกรรมการจัดการตนเองอยู่ในระดับสูง (mean = 92.77, SD = 6.37) ดังนั้นค่าความแปรปรวน = 0.40

d = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ผู้วิจัยกำหนดที่ = 0.05

$n = \frac{13,493 \times (1.96)^2 \times (0.40)}{(0.05)^2 \times (13,493-1) + (1.96)^2 \times (0.40)} = 245.85$ คน

หลังจากแทนค่าในสูตรได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 245 คน ผู้วิจัยเผื่อ drop out 10% (25 คน) ได้ขนาดตัวอย่างเป็นจำนวน 270 คน

3. กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จำนวน 226 คน คำนวณดังนี้

N = population size คือ ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงทั้งหมด มีจำนวน 2,411 คน

Z = กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % ($Z_{\alpha/2} = Z_{0.05/2} = 1.96$)

σ^2 = ค่าความแปรปรวน อ้างอิงการศึกษาของ (นัสมล บุตรวิเศษ และอุปรีษฐา อินทรสาด, 2564) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า คุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (mean = 4.03, SD = 0.86) ดังนั้นค่าความแปรปรวน = 0.73

d = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ผู้วิจัยกำหนดที่ = 0.07

$n = \frac{2,411 \times (1.96)^2 \times (0.73)}{(0.07)^2 \times (2,411-1) + (1.96)^2 \times (0.73)} = 206.08$ คน

ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 206 คน เผื่อ drop out 10% (20 คน) ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 226 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายตามเกณฑ์การคัดเลือกเข้าศึกษา (inclusion criteria) ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 226 คน เจาะจงศึกษาผู้ดูแลที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลกลุ่มผู้ป่วยติดเตียง ที่มีประสบการณ์ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุทั้งเป็นสมาชิกในครอบครัวและเป็นอาสาสมัครผู้ดูแล

2. กลุ่มตัวอย่างเครือข่ายผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 270 คน เจาะจงศึกษาผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แกนนำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เลือกรายหมู่บ้านที่มีกลุ่มตัวอย่างตามข้อ 1

3. กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ จำนวน 226 คน ศึกษาผู้สูงอายุโดยการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน โดยสุ่มเลือกแบ่งออกตามที่อยู่และผู้สูงอายุในข้อ 1 และเลือกผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพเรียงจากหนักมากที่สุด

เกณฑ์การคัดออกจากการศึกษา (exclusion criteria)

1. กลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะฟุ้งฟิง ที่ไม่สามารถติดต่อได้ หรือที่ไม่ประสงค์ให้สอบถามข้อมูล

2. กลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะฟุ้งฟิง อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในจังหวัดชุมพร และมีบทบาทในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะฟุ้งฟิงในครอบครัว ที่ไม่อยู่ในจังหวัดชุมพรในช่วงที่ศึกษา/ที่ไม่สามารถติดต่อได้

3. กลุ่มเครือข่ายท้องถิ่น ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แกนนำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีเชื้อชาติไทย ที่ไม่อยู่ในจังหวัดชุมพรในช่วงที่ศึกษา ที่ไม่สามารถติดต่อได้ หรือที่ไม่ประสงค์ให้ข้อมูล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพปัญหา โดยการสืบค้นข้อมูลอย่างเป็นระบบ (systematic review) และหลักฐานเชิงประจักษ์ (อัจฉรา คำมะทิตย์, 2564) ศึกษาความต้องการของผู้ดูแลและศักยภาพของผู้ดูแล เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเครือข่ายระหว่างก่อนกับหลังดำเนินการ

ตัวแปรตาม คือ 1) ผลลัพธ์ด้านศักยภาพผู้ดูแล (ศักยภาพของผู้ดูแลด้านบทบาทการทำงาน และศักยภาพของผู้ดูแลด้านคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน) และ 2) คุณภาพชีวิตด้านความสามารถในกิจวัตรประจำวันผู้สูงอายุ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามผู้ดูแล ประยุกต์จาก (ภาสกร สวนเรือง และคณะ, 2561) ได้แก่ ศักยภาพของผู้ดูแลด้านบทบาทการทำงาน จำนวน 7 ข้อ เกี่ยวกับศักยภาพของผู้ดูแลด้านบทบาทในการทำงาน และด้านการจัดการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน การตอบเป็น rating scale ระดับ 0 หมายถึง ไม่ได้ทำเลย ไปจนถึงระดับ 9 หมายถึง ได้ทำงานลักษณะนั้น มากที่สุด และ ศักยภาพของผู้ดูแลด้านคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน จำนวน 17 ข้อ เกี่ยวกับแฟ้มข้อมูล ภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ การประเมินปัญหา ระบบส่งต่อ การเยี่ยม และระบบรายงาน คะแนนเต็ม 50 คะแนน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1 - 16 = ต่ำ, 17 - 32 = ปานกลาง, 33 - 50 = สูง

ชุดที่ 2 แบบสอบถามเครือข่าย จำนวน 15 ข้อ ประยุกต์จาก เพ็ญญา มะหะหมัด ได้แก่ การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา การมีส่วนร่วมตามบทบาท และการมีส่วนร่วมประเมินผล เป็นแบบสอบถาม rating scale 5 ระดับ คือ 1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด (เพ็ญญา มะหะหมัด, 2561)

ชุดที่ 3 แบบสอบถามผู้สูงอายุ จำนวน 38 ข้อ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ จำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบประเมินผู้สูงอายุด้านความสามารถในกิจวัตรประจำวัน จำนวน 10 ข้อ โดยใช้แบบประเมินวัดความสามารถในกิจวัตรประจำวัน ประยุกต์จากการศึกษาของ ยศ วัชรคุปต์ และคณะ ใน 10 กิจกรรม ได้แก่ การรับประทานอาหาร การหิวผม การลุกนั่ง การใช้ห้องน้ำ การขับถ่ายอุจจาระ การขับถ่ายปัสสาวะ การอาบน้ำ การสวมใส่เสื้อผ้า การเคลื่อนที่ภายในบ้าน และการเดินขึ้นลงบันได โดยมีคะแนน 0 - 100 คะแนน แปลผลคะแนนเต็ม 100 คะแนน (ยศ วัชรคุปต์ และคณะ, 2561)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. การหาค่าความเที่ยง (content validity index: CVI) ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ดังนี้ 1) นายแพทย์เชี่ยวชาญด้านเวชกรรมป้องกัน 1 ท่าน 2) นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ 1 ท่าน 3) นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ 1 ท่าน เลือกคำถามรายชื่อที่มีค่า CVI เท่ากับ +1 ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ดูแล ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ และ แบบประเมินความสามารถในกิจวัตรประจำวัน

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรกลุ่มที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดชุมพร ข้อมูลต่อเนื่อง หรือ Likert scale หาค่าเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าเชื่อมั่น (alpha) ดังนี้ ศักยภาพของผู้ดูแล (alpha = 0.83) คุณภาพการดูแล (alpha = 0.94) และการมีส่วนร่วมของเครือข่าย (alpha = 0.89)

การวิเคราะห์ข้อมูล ระยะที่ 1 ศึกษาสถานการณ์สภาพปัญหา โดยสรุปเนื้อหา ระยะที่ 2, 3 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา T - test และ multiple linear regression

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์สภาพปัญหา ความต้องการของผู้ดูแลและศักยภาพของผู้ดูแล พบว่า ผู้ดูแลส่วนใหญ่เพศหญิง ร้อยละ 91.6 อายุต่ำกว่า 51 ปี ร้อยละ 60.6 ความสัมพันธ์เป็นคู่สมรส ร้อยละ 88.1 การศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 70.4 มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 58.8 (mean 4,780.09±SD 10,189.27) จำนวนผู้สูงอายุที่ดูแล 1 คน ร้อยละ 86.3 ไม่พอใช้/มีหนี้สิน ร้อยละ 83.6 ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากทีมหมอครอบครัวเป็นพยาบาล ร้อยละ 88.5 นักวิชาการสาธารณสุข ร้อยละ 87.6 และนักกายภาพบำบัด/แพทย์แผนไทย ร้อยละ 84.1 และผู้ดูแลส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากพยาบาล

ความต้องการของผู้ดูแล ปัญหาที่พบในการดำเนินงานที่ผ่านมา ผู้ดูแลยังไม่ผ่านการอบรม ทำให้ไม่เข้าใจในการดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ด้านบุคลากรผู้รับผิดชอบงานผู้สูงอายุ ขาดองค์ความรู้ และความเข้าใจงานผู้สูงอายุ ความต้องการของผู้ดูแล ได้แก่ ความรู้ที่สามารถปฏิบัติได้จริงเมื่อกลับมาอยู่บ้าน และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทของครอบครัว ให้องค์ประกอบส่วนท้องถิ่น ตั้งเป็นศูนย์ช่วยเหลือผู้สูงอายุ

ศักยภาพของผู้ดูแล พบว่า หลังพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุมีศักยภาพด้านบทบาทการทำงานมากกว่าก่อนพัฒนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) MD = 4.05 แตกต่างมากที่สุด คือร่วมวางแผนและขอรับคำปรึกษา MD = 4.14 การช่วยเหลือผู้สูงอายุโดยการประสานงานและดำเนินงานขอความ ด้านคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุ หลังพัฒนาผู้ดูแลมีคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุมากกว่าก่อนพัฒนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) MD = 31.31 มากที่สุดคือ การดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน MD = 12.64 การประเมินปัญหา MD = 6.67 การเยี่ยมติดตาม MD = 6.30 ตามลำดับ ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ศักยภาพด้านบทบาทการทำงานของผู้ดูแล ระหว่างก่อนกับหลังพัฒนา (n=226) โดยใช้สถิติ independent samples T - test, paired - samples T - test

ศักยภาพผู้ดูแล	ก่อนพัฒนา	หลังพัฒนา	Mean dif.	t	P - value
	Mean ± SD	Mean ± SD			
การสำรวจกลุ่มประชากร	3.99±1.54	6.14±1.14	3.99	31.641	<0.001*
ได้รับการฝึกอบรม	4.08±1.33	6.14±1.14	4.08	36.882	<0.001*
ร่วมประสานงาน	4.02±1.83	6.52±0.95	4.02	29.003	<0.001*
ร่วมวางแผน	4.15±1.20	6.25±0.92	4.14	36.062	<0.001*
ฝึกอบรมการจัดการ	4.03±1.81	6.64±0.95	4.03	27.220	<0.001*
การให้คำปรึกษาครอบครัว	4.01±1.022	6.08±0.80	4.01	33.281	<0.001*
การดูแลร่วมกับภาคีอื่น ๆ	4.11±1.36	6.25±0.92	4.10	32.177	<0.001*
เฉลี่ยทุกด้าน	4.05±1.29	6.29±0.88	4.05	41.169	<0.001*

คุณภาพการดูแลผู้สูงอายุ หลังพัฒนาผู้ดูแลมีคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุมากกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) MD = 31.31 มากที่สุดคือ การดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน MD = 12.64 การประเมินปัญหา MD = 6.67 การเยี่ยมและติดตามดูแล MD = 6.30 ตามลำดับ ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คุณภาพการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแล ระหว่างก่อนกับหลังพัฒนา (n=226) โดยใช้สถิติ independent samples T - test, paired-samples T - test

ศักยภาพผู้ดูแล (คะแนน)	ก่อนพัฒนา	หลังพัฒนา	Mean dif.	t	P - value
	Mean \pm SD	Mean \pm SD			
1. การจัดทำแฟ้มข้อมูล	3.56 \pm 0.77	4.79 \pm 0.50	3.56	26.206	<0.001*
2. การประเมินปัญหา	6.67 \pm 2.98	8.23 \pm 1.54	6.67	13.613	<0.001*
3. มีระบบส่งต่อและติดตาม	8.23 \pm 1.54	2.14 \pm 0.56	2.13	30.158	<0.001*
4. การดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน	3.97 \pm 0.79	12.64 \pm 4.77	12.64	12.976	<0.001*
5. การเยี่ยมและติดตามดูแล	9.48 \pm 1.197	16.23 \pm 3.92	6.30	30.609	<0.001*
รวม (50)	31.31\pm7.05	42.69\pm5.61	31.31	35.128	<0.001*

2. การมีส่วนร่วมของเครือข่าย หลังพัฒนาพบว่ามีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุมากกว่าก่อนพัฒนา MD = 3.36 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) เพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา MD = 3.58 การมีส่วนร่วมประเมินผล MD = 3.36 และการมีส่วนร่วมตามบทบาท MD = 3.13 ตามลำดับ ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ระหว่างก่อนกับหลังพัฒนา (n=270) โดยใช้สถิติ independent samples T - test, paired-samples T - test

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	ก่อนพัฒนา	หลังพัฒนา	Mean dif.	t	P - value
	Mean \pm SD	Mean \pm SD			
การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา	3.59 \pm 0.31	4.51 \pm 0.32	3.58	71.636	<0.001*
การมีส่วนร่วมตามบทบาท	3.14 \pm 0.45	4.07 \pm 0.45	3.13	81.616	<0.001*
การมีส่วนร่วมประเมินผล	3.37 \pm 0.36	4.27 \pm 0.34	3.36	78.742	<0.001*
รวมทุกด้าน	3.36\pm0.30	4.28\pm0.30	3.36	108.857	<0.001*

3. ความสามารถในการกิจวัตรประจำวันผู้สูงอายุและการวิเคราะห์ปัจจัยทำนาย หลังพัฒนาพบว่าผู้สูงอายุมีความสามารถในการกิจวัตรประจำวันเพิ่มขึ้นกว่าก่อนพัฒนา MD = 70.195 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) mean difference (MD) มากที่สุด คือ การเคลื่อนที่ภายในบ้าน MD = 12.18 การลุกนั่ง MD = 10.47 และการกลั้นปัสสาวะ MD = 7.24 ตามลำดับ ตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คะแนนเฉลี่ยความสามารถในกิจวัตรประจำวันผู้สูงอายุ ($n = 226$) โดยใช้สถิติ independent samples T - test, paired-samples T - test

กิจวัตรประจำวัน	ก่อนพัฒนา	หลังพัฒนา	MD	t	P - value
	Mean \pm SD	Mean \pm SD			
1. การรับประทานอาหาร	6.14 \pm 1.58	8.13 \pm 1.03	6.13	30.839	<0.001*
2. การลุกนั่ง	10.48 \pm 2.38	13.46 \pm 1.20	10.47	19.887	<0.001*
3. การล้างหน้า แปรงฟัน	3.18 \pm 1.04	4.30 \pm 0.91	3.17	28.242	<0.001*
4. การเข้าห้องน้ำ	6.88 \pm 1.46	8.66 \pm 1.12	6.88	23.046	<0.001*
5. การอาบน้ำ	3.00 \pm 0.77	4.39 \pm 0.67	3.00	42.741	<0.001*
6. การเคลื่อนที่ภายในบ้าน	12.19 \pm 1.40	13.77 \pm 1.31	12.18	29.175	<0.001*
7. การขึ้นลงบันได	7.05 \pm 1.35	8.83 \pm 0.98	7.05	27.131	<0.001*
8. การสวมใส่เสื้อผ้า	6.81 \pm 0.88	8.38 \pm 0.92	6.80	19.881	<0.001*
9. การกลั้นอุจจาระ	7.23 \pm 1.16	8.79 \pm 1.09	7.23	30.243	<0.001*
10. การกลั้นปัสสาวะ	7.24 \pm 1.30	8.93 \pm 1.12	7.24	39.485	<0.001*
รวม	70.19 \pm 8.36	87.64 \pm 5.52	70.19	32.907	<0.001*

การวิเคราะห์ปัจจัยทำนาย พบปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตโดยรวมผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ร้อยละ 37.2 (R^2 Adj. = 0.372, $p < 0.001$) จำนวน 8 ปัจจัย จาก 11 ปัจจัย เรียงอิทธิพลมากไปน้อย ได้แก่ ล้างหน้า-หวีผม-แปรงฟัน (R^2 Adj. = 0.183), การลุกนั่ง (R^2 Adj. = 0.154), การอาบน้ำ (R^2 Adj. = 0.117) การขึ้นลงบันได (stairs) (R^2 Adj. = 0.117) การกลั้นปัสสาวะ (bladder) (R^2 Adj. = 0.069) การกลั้นอุจจาระ (bowels) (R^2 Adj. = 0.051) การรับประทานอาหาร (feeding) (R^2 Adj. = 0.014) การสวมใส่เสื้อผ้า (dressing) (R^2 Adj. = 0.013) ตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตโดยรวมผู้สูงอายุ (n = 226) โดยใช้สถิติ multiple linear regression

ปัจจัย	b	Beta	R ² Adj.	F	P - value
	203.769	-	0.372	40.269	<0.001*
การรับประทานอาหาร (feeding)	0.725	0.135	0.014	4.170	0.042*
การลุกนั่งหรือย้ายไปยังเก้าอี้ (transfer)	1.828	0.397	0.154	41.889	<0.001*
ล้างหน้า หวีผม แปรงฟัน (grooming)	3.961	0.432	0.183	51.490	<0.001*
การเข้าห้องน้ำ (toilet Use)	0.580	0.078	0.002	1.362	0.244
การอาบน้ำ (bathing)	4.322	0.048	0.117	30.840	<0.001*
การเคลื่อนที่ภายในบ้าน (mobility)	0.702	0.111	0.008	2.776	0.097
การขึ้นลงบันได (stairs)	2.463	0.289	0.079	20.363	<0.001*
การสวมใส่เสื้อผ้า (dressing)	-1.220	-0.135	0.013	4.168	0.040*
การกลั่นอุจจาระ (bowels)	1.808	0.236	0.051	13.163	<0.001*
การกลั่นปัสสาวะ (bladder)	2.008	0.270	0.069	17.640	<0.001*
อายุ	-0.008	-0.012	-0.004	0.032	0.858

อภิปรายผล

การศึกษานี้ผู้วิจัยวัดผลจากวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อภิปรายและสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ **สถานการณ์สภาพปัญหา** พบว่า ผู้ดูแลส่วนใหญ่เพศหญิง อายุต่ำกว่า 51 ปี ความสัมพันธ์เป็นคู่สมรส จบประถมศึกษา รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ไม่พอใช้/มีหนี้สิน ร้อยละ 83.6 จำนวนผู้สูงอายุที่ดูแล 1 คน ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากทีมหมอครอบครัวเป็นพยาบาล และผู้ดูแลส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากพยาบาล **ความต้องการของผู้ดูแล** ได้แก่ ความต้องการความรู้ที่สามารถปฏิบัติได้จริงเมื่อกลับมาอยู่บ้าน ที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทของครอบครัว ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งเป็นกองทุนหรือศูนย์ช่วยเหลือผู้สูงอายุ อธิบายได้ว่า เนื่องจากปัญหาที่พบในการดำเนินงานที่ผ่านมาของจังหวัดชุมพร ผู้ดูแลส่วนใหญ่ไม่ผ่านการอบรม ทำให้ไม่เข้าใจในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พิณทิพย์ จำปาพงษ์ ที่ทำการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุติดเตียง พบว่าผู้ดูแลต้องการรับรู้และฝึกทักษะเพื่อการดูแลผู้สูงอายุร้อยละ 100 **ศักยภาพของผู้ดูแล** ผลของการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ จังหวัดชุมพรที่ผ่านมา พบผู้ดูแลผู้สูงอายุมีบทบาทการทำงานมากกว่าก่อนพัฒนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ได้กำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนชุมพรเมืองผู้สูงอายุคุณภาพดี ได้จัดทำโครงการส่งเสริมความสามารถในกิจวัตรประจำวันผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี 2564 เป็นต้นมา (พิณทิพย์ จำปาพงษ์, 2561) ที่ เพื่อสร้างสุขภาพแก่ผู้สูงอายุผู้สูงอายุคุณภาพ : การดูแลผู้สูงอายุแบบครบวงจร เป็นวาระของจังหวัดชุมพร มุ่งที่การพัฒนากระบวนการสาธารณสุขเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ซึ่งการศึกษานี้จะแสดงให้เห็นถึง ผลของการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของ

ผู้สูงอายุด้านความสามารถในกิจวัตรประจำวันผู้สูงอายุ รวมถึงการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กาญจนา ปัญญาธร และชลการ ทรงศรี ที่ศึกษาการดูแลสุขภาพและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของผู้สูงอายุ พบว่า ปัญหาและความต้องการในการดูแลสุขภาพที่พบ ได้แก่ การดูแลสุขอนามัยไม่เหมาะสม ขาดการออกกำลังกาย ได้รับอาหารไม่เหมาะสม พักผ่อนไม่เพียงพอ ปัญหาขาดผู้ดูแล และไม่มีเงินในการรักษา ซึ่งผู้สูงอายุต้องการการดูแลและการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จาก บุคลากรสุขภาพ บุตรหลาน และเพื่อนบ้าน (กาญจนา ปัญญาธร และชลการ ทรงศรี, 2563)

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเครือข่าย พบว่าหลังพัฒนาเครือข่ายมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุมากกว่าก่อนพัฒนาระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องจากปัญหาของผู้ดูแลผู้สูงอายุหลังจากได้รับการดูแลผู้สูงอายุมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี พบปัญหาและได้รับผลกระทบจากการเป็นผู้ดูแลที่หลากหลาย บทบาทและภาระการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงของผู้ดูแล โดยมีกิจกรรมสำคัญ คือ การเยี่ยมบ้านและการดูแลสุขภาพที่บ้าน ทีมหมอบรอบครัวที่เกิดจากการผสมผสานการนำทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่นและระบบสวัสดิการของรัฐมาใช้ สอดคล้องกับการศึกษาของ อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนมาจากภาคประชาชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันคิดพัฒนากิจกรรมเพื่อนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อม (อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, 2561) และการศึกษาของ ปณิตทัต ต้นบุญเสริม ศึกษาความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลาง ซึ่งได้แก่ ความสามารถตอบสนองนโยบายของรัฐ การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและผู้สูงอายุมีความสุขในการดำรงชีวิต (ปณิตทัต ต้นบุญเสริม, 2561)

ความสามารถในกิจวัตรประจำวันผู้สูงอายุ (the Barthel index of activities of daily living: ADL) หลังพัฒนาโดยรวมเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบปัจจัยมีอิทธิพลทำนายคุณภาพชีวิตโดยรวมผู้สูงอายุ มีจำนวน 8 ปัจจัยจากทั้งหมด 11 ปัจจัย เรียงจากอิทธิพลมาก 3 ลำดับ ได้แก่ ล้างหน้า-หวีผม-แปรงฟัน การลุกนั่ง และการอาบน้ำ ทั้งนี้เนื่องจาก จังหวัดชุมพร มีการขับเคลื่อนชุมพรเมืองผู้สูงอายุคุณภาพดี โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้ง 3 มิติ (ครอบครัวและชุมชน เป็นสถาบันหลักที่เข้มแข็ง ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ระบบสวัสดิการและบริการรองรับได้) สอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยรัตน์ ยาประดิษฐ์ และอรสา กงตาล ทำการศึกษาการพัฒนาการจัดการบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง พบว่า ผู้สูงอายุมีความสามารถการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันดีขึ้น (ปิยรัตน์ ยาประดิษฐ์ และอรสา กงตาล, 2563) และการศึกษาของ (Nugraha S. & Aprillia Y. T., 2020) ศึกษาสภาวะการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุที่

ก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมสุขภาพและโรคเรื้อรัง พบว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมีความแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านภาวะพึ่งพิง และความสามารถในกิจวัตรประจำวัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาด้านความต้องการของผู้ดูแล ได้แก่ ความรู้ที่สามารถปฏิบัติได้จริง เมื่อกลับมาอยู่บ้าน และความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทของครอบครัว ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งเป็นกองทุนหรือศูนย์ช่วยเหลือผู้สูงอายุ และมีข้อเสนอแนะด้านบริการสุขภาพและอุปกรณ์การช่วยเหลือที่จำเป็น ต้องส่งเสริมสนับสนุนสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่าย เช่น โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ออกปฏิบัติงานเชิงรุกให้กับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ โดยการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันไม่ให้เกิดภาวะพึ่งพิงกับประชากรกลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการสุขภาพและได้รับอุปกรณ์การช่วยเหลือที่จำเป็น และควรเพิ่มศักยภาพคนในครอบครัวซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิด เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ดูแลหลักให้สามารถดูแลกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ ซึ่งถ้าผู้ดูแลเป็นบุตร เครือญาติของผู้สูงอายุยิ่งเป็นที่ต้องการของผู้สูงอายุที่อยากให้อยู่ดูแล ให้กำลังใจเป็นพิเศษ ในด้านการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง ชุมชนท้องถิ่น เครือญาติ และเพื่อนบ้านที่เป็นครัวเรือนแนบชิด มีบทบาทสำคัญควรเพิ่มศักยภาพให้สามารถช่วยเหลือผู้ดูแลหลักได้ หรือสามารถแบ่งเบาภาระในบางช่วงต่อการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในกิจวัตรประจำวันได้ สำหรับข้อเสนอแนะ ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยถึงความต้องการความเพียงพอของเบี้ยยังชีพในแต่ละเดือนของผู้สูงอายุ และควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ เชิงประจักษ์ รูปแบบการจัดตั้งองค์กรระดับท้องถิ่นที่รับผิดชอบงานด้านการดูแลผู้สูงอายุโดยตรงที่มีความเป็นเอกภาพ เพื่อให้สามารถบูรณาการในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างครบถ้วน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ปัญญาธร และชลการ ทรงศรี. (2563). การดูแลสุขภาพและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของผู้สูงอายุ ตำบลบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ สสอท, 2(2), 41-52.
- นัสมล บุตรีวิเศษ และอุปรีษฐา อินทรสาด. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. เรียกใช้เมื่อ 24 กันยายน 2564 จาก <https://research.rmutsb.ac.th/fullpaper/2563/research.rmutsb-2563-20210809104008337.pdf>

- ปิ่นณฑัต ต้นบุญเสริม. (2561). ความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลางตอนล่างที่ 1. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษา, 4(1), 127-136.
- ปิยรัตน์ ยาประดิษฐ์ และอรสา กงตาล. (2563). การพัฒนาการจัดบริการดูแลระยะยาวผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ตำบลหนองสิม จังหวัดมหาสารคาม. วารสารพยาบาลสงขลา นครินทร์, 40(3), 48-65.
- พิณทิพย์ จำปาพงษ์. (2561). การพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุติดเตียง โดยพยาบาลครอบครัวและการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ตำบลบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม, 15(3), 85-92.
- เพ็ญญา มะหะหมัด. (2561). รูปแบบการจัดบริการดูแลสุขภาพกลุ่มผู้สูงอายุติดเตียงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสุไหงโก-ลก. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 10(2), 51-63.
- ภาสกร สวนเรือง และคณะ. (2561). การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้ช่วยเหลือในชุมชน. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 12(3), 437-449.
- ยศ วัชรคุปต์ และคณะ. (2561). ประสิทธิภาพของบริการการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 12(1), 608-624.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดชุมพร. (2564). โครงการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ประจำปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 24 กันยายน 2564 จาก <https://localfund.happynetwork.org/project/105601>
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชุมพร. (2565). รายงานผลการดำเนินงานการคัดกรองภาวะสุขภาพผู้สูงอายุจังหวัดชุมพร. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2564 จาก <http://www.cmpo.moph.go.th>
- อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลท่าแค จังหวัดลพบุรี. วารสารร่วมพฤษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 36(3), 46-65.
- อรุณ จิรวัดน์กุล. (2557). สถิติในงานวิจัย เลือกใช้อย่างไรให้เหมาะสม. กรุงเทพมหานคร: วิทยพัฒน์.
- อัจฉรา คำมะทิตย์. (2564). หลักฐานเชิงประจักษ์ทางการพยาบาล: ค้นหา วิเคราะห์ และนำไปใช้อย่างไร. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 8(2), 315-328.
- Nugraha S. & Aprillia Y. T. (2020). Health-Related Quality of Life among the Elderly Living in the Community and Nursing Home. KEMAS, 15(3), 419-425.
- United Nations. (2017). World population prospects the 2017 revision key findings and advance tables. New York: United Nations.

การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม โดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID*

THE DEVELOPMENT OF NURSING CARE MODEL FOR SURGICAL CRITICALLY ILL PATIENTS BASED ON THE FAST HUGS BID CONCEPT

ประภา แก้วพวง

Prapa Kaewpaung

โรงพยาบาลอ่างทอง

Ang Thong Hospital, Thailand

นฤมล จันทร์สุข

Naruemon Jansook

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท

Boromrajonani College of Nursing Chai Nat, Thailand

E-mail: keypinkky@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม และ 2) ศึกษาผลลัพธ์ของรูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ คือศึกษาสถานการณ์ ดำเนินการพัฒนารูปแบบ และศึกษาผลลัพธ์ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเลือกแบบเจาะจงเป็นพยาบาลวิชาชีพในหอผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม โรงพยาบาลอ่างทอง จำนวน 12 คน และผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม จำนวน 148 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวทางการสนทนากลุ่ม รูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม แบบบันทึกผลลัพธ์การดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม แบบประเมินความรู้และสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ และแบบประเมินความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุป ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ pair t-test ผลการวิจัย 1) ได้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม คือ TAKE Model 2) ผลลัพธ์จากการใช้รูปแบบพบว่า (1) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย พบว่าอัตราการเสียชีวิต จำนวนวันนอนโรงพยาบาล ค่ารักษาพยาบาล อัตราการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ และการ

* Received November 1, 2022; Revised December 14, 2022; Accepted January 26, 2023

หยาเครื่องช่วยหายใจไม่สำเร็จลดลงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ส่วนอัตราการดิ่งท่อช่วยหายใจ/ท่อหายใจเลื่อนหลุด อัตราการเกิด DVT อัตราการเกิดภาวะ AIK อัตราการเกิดภาวะ DKA อัตราการเกิดภาวะ Acidosis และอัตราการเกิดภาวะ Delirium ลดลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (2) พยาบาลวิชาชีพมีความรู้และสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบในระดับมาก รูปแบบการดูแลที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับการดูแลผู้ป่วยวิกฤต ศัลยกรรม สามารถเพิ่มคุณภาพการพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, ผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม, แนวทาง FAST HUGS BID

Abstract

The purposes of this research were to 1) development of nursing care model for surgical critically ill patients. and 2) study results of nursing care model for surgical critically ill patients based on the FAST HUGS BID concept. The research was divided into 3 steps including; Situation study, Model developing and study the results of model. The samples were 12 Professional nurses working in surgical intensive care units at Ang Thong Hospital and 148 surgical critically ill patients. The research instrument used were a focus group discussion, nursing care model for surgical critically ill patients, surgical critical care outcome recording form, knowledge and competency assessment form of professional nurses and questionnaire of professional nurses satisfaction. Qualitative data were analyzed by content analysis and summarize. Quantitative data were analyzed by using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and pair t-test. Research result, 1) this study found a model for surgical critically ill patients was TAKE model, 2) The results of using the model revealed that (1) The outcome of the patient It was found that the mortality rate, time spent in the intensive care unit, the cost in the intensive care unit, the incidence of ventilator-associated pneumonia and weaning failure rate were significantly reduced ($p < 0.05$). Endotracheal retraction/tracheal distension rate, DVT rate, AIK rate, DKA rate, Acidosis rate and the incidence of delirium decreased not statistically significant. (2) results from the use of the care model found that Professional nurses had a statistically significant increase in the competency of critically ill patients ($p < 0.001$). The satisfaction of professional nurses in using the

nursing care model for surgical critically ill patients was at a high level. The developed care model is appropriate for the care of critically ill patients can effectively increase the quality of nursing care.

keywords: Model Development, Surgical critically ill patients, FAST HUGS BID concept

บทนำ

ผู้ป่วยวิกฤตที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมส่วนใหญ่จะมีอาการรุนแรง และมีความซับซ้อนของโรคมามากและอยู่ในภาวะวิกฤตของชีวิต มีความพร้อมในการดูแลตนเองอย่างสมบูรณ์ การดูแลให้ผู้ป่วยกลุ่มนี้ก้าวผ่านภาวะวิกฤตได้อย่างปลอดภัยนั้น ต้องอาศัยทีมสุขภาพที่มีความรู้ความสามารถและเรียนรู้พัฒนาปรับปรุงวิธีการดูแลให้เท่าทันกับวิวัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี และหลักฐานเชิงประจักษ์ในขณะนั้น และต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมโดยทีมสหสาขาวิชาชีพเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแล ที่ถูกต้องเหมาะสมและความปลอดภัย การดูแลผู้ป่วยให้มีความปลอดภัย เป็นเป้าหมายหลักตามแนวทางของมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งพบว่าผู้ป่วยต้องประสบกับอาการไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ หลายครั้ง ภาวะหรืออาการเหล่านั้นสามารถป้องกันได้ ผลที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ป่วยต้องรักษาในโรงพยาบาลนานขึ้น และเสียค่าใช้จ่าย เพิ่มมากขึ้น (กัญจนา ปุกคำ และธารทิพย์ วิเศษธาร, 2559) จากการวิเคราะห์สถานการณ์การดูแลผู้ป่วยวิกฤตในโรงพยาบาลอ่างทอง พบว่า เกิดอุบัติการณ์หรืออาการไม่พึงประสงค์และเป็นภาวะแทรกซ้อนที่สำคัญ ได้แก่ การเกิดท่อช่วยหายใจเลื่อนหลุดต้องใส่ท่อช่วยหายใจใหม่ invasive line เลื่อนหลุดการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ การเกิดภาวะสับสนเฉียบพลัน และใช้เวลาในการหย่าเครื่องช่วยหายใจนาน ซึ่งภาวะแทรกซ้อนดังกล่าวทำให้อัตราการเสียชีวิตและจำนวนวันนอนในหอผู้ป่วยหนักมากขึ้น ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายและงบประมาณสูงขึ้น ซึ่งในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรม ยังมีการปฏิบัติที่หลากหลาย ไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและไม่มีการนำผลการวิจัยใหม่ ๆ มาใช้ พยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่เป็นพยาบาลจบใหม่ ประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยวิกฤตยังมีน้อย ร้อยละ 41.67 ของพยาบาลวิชาชีพมีประสบการณ์ในการทำงาน 1-3 ปี (โรงพยาบาลอ่างทอง, 2564) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการทบทวนค้นหาแนวทางการดูแลที่เหมาะสมในการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม เพื่อลดการเกิดอุบัติการณ์ที่เป็นภาวะแทรกซ้อนที่สำคัญดังกล่าวข้างต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ารูปแบบ FAST HUGS BID เป็นแนวทางการดูแลผู้ป่วยวิกฤต ที่ช่วยในการเพิ่มความปลอดภัยแก่ผู้ป่วยคำว่า FAST HUGS BID เป็นคำย่อเพื่อช่วยจำ ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมโภชนาการอย่างรวดเร็ว ภายใน 72 ชั่วโมง (Feeding: F) 2) การใช้และการหยุดยาแก้ปวดโดยการประเมินและจัดการความปวดอย่างมีประสิทธิภาพ

(Analgesia: A) 3) การใช้และหยุดยาระงับประสาทผู้ป่วยควรได้รับการประเมินความสบาย เพื่อได้รับการจัดการกับความไม่สบายการนอนไม่หลับความวิตกกังวลอย่างทันที่ท่วงทีลด อัตราการเกิดภาวะสับสนเฉียบพลัน (Sedation: S) 4) การเฝ้าระวังการเกิด deep vein thrombosis (DVT) หรือยาป้องกันการเกิดลิ่มเลือด (Thromboembolic prophylaxis: T) 5) การนอนยกหัวสูงโดยการจัดให้นอนศีรษะสูงอย่างน้อย 30 องศา เพื่อป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ (Head of bed elevation: H) 6) การป้องกันและเฝ้าระวังการเกิดแผลในกระเพาะ (stress Ulcer prophylaxis : U) 7) การเฝ้าระวังและการควบคุมระดับน้ำตาลให้อยู่ในระดับ 140-180 mg% (Glycemic control : G) 8) การประเมินความพร้อมการหายใจเครื่องช่วยหายใจ (Spontaneous breathing trail: S) 9) การดูแลเรื่องการขับถ่าย (Bowel regimens: B) 10) การพิจารณาถอดอุปกรณ์ที่สอดใส่ ภายในร่างกายที่ไม่จำเป็นแล้วเร็วที่สุด (Indwelling catheter removal: I) และ 11) การติดตามผลการเพาะเชื้อต่าง ๆ รายงานแพทย์เพื่อปรับเปลี่ยนการใช้ยาต้านจุลชีพ ให้มีขอบเขตการออกฤทธิ์แคบลง (De-escalation: D) หากผู้ป่วยได้รับการดูแลและเฝ้าระวังครอบคลุมทั้ง 11 ประเด็น ตามกรอบแนวคิดของ FAST HUGS BID ส่งผลให้ผู้ป่วยวิกฤตได้รับการดูแลในประเด็นสำคัญ ๆ ตามหลักฐานเชิงประจักษ์ทำให้เพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการดูแลลดอุบัติการณ์การเกิดภาวะแทรกซ้อนที่สามารถป้องกันได้ (Vincent, W. R. & Hatton, K. W, 2009) กรอบแนวคิด FAST HUGS BID เป็นเครื่องมือที่สามารถเชื่อมโยงในการนำความรู้เชิงประจักษ์ ไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยจริง และบูรณาการความรู้เชิงประจักษ์ไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมส่งเสริมการทำงานร่วมกับระหว่างสหสาขาวิชาชีพ (วิจิตรา กุสมภ์ และสุนันทา ครองยุทธ, 2563)

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม โดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID เพื่อให้ทีมการดูแลมีกรอบแนวคิดเดียวกันในการดูแลผู้ป่วย และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้ได้รูปแบบที่ครอบคลุมทุกมิติของการดูแล ซึ่งจะส่งผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้ป่วย ญาติ ทีมการดูแลผู้ป่วย และองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID
2. เพื่อศึกษาผลลัพธ์ของรูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ดำเนินการระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน 2564 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2565 แบ่งออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสถานการณ์และปัญหาการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม โรงพยาบาลอ่างทอง

ดำเนินการศึกษาสถานการณ์และปัญหาเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม โดยการสนทนากลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูล คือ พยาบาลวิชาชีพหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรม โรงพยาบาลอ่างทอง จำนวน 9 คน โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ เป็นพยาบาลวิชาชีพผ่านการอบรมเฉพาะทางการพยาบาลผู้ป่วยวิกฤตอย่างน้อย 1 ปี

เครื่องมือใช้ในการวิจัย

1. แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีแนวคำถามจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ 1) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับแนวทางการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมที่ใช้ในปัจจุบัน 2) ปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมมีอะไรบ้าง และ 3) ควรมีแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมอย่างไร

2. เครื่องบันทึกเสียง และสมุดจดบันทึก

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย 1 คน แพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม 1 คน และ พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม 1 คน จากนั้นนำไปทดลองใช้กับพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยวิกฤต จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนและความเข้าใจตรงกันในประเด็นคำถามก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 1 ครั้ง ช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2564 โดยจัดกลุ่มสนทนา 9 คน ไม่รวมผู้วิจัย มีแนวคำถาม 3 ข้อ ให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นโดยมีผู้วิจัยเป็นผู้กระตุ้นให้แสดงความคิดเห็น มีผู้จดบันทึก 2 คน (Note-Taker) และขออนุญาตบันทึกการสนทนา ใช้เวลาสนทนากลุ่มประมาณ 2 ชั่วโมง เมื่อสนทนาเสร็จในแต่ละประเด็นผู้วิจัย สรุปใจความสำคัญ แล้วให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง หลังจากนั้นมีการถอดเทปแบบคำต่อคำ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามขั้นตอน ได้แก่ การจัดแฟ้ม การลงรหัสข้อมูล การจัดประเภทของข้อมูล การสร้างหมวดหมู่ การเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของหมวดหมู่ การตรวจสอบความถูกต้อง (Verify) (Crabtree, B. F. & Miller, W. L, 1992)

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม

ดำเนินการในช่วงเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2564 มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม ร่วมกับการนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาสรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์ และทบทวนหลักฐานเชิงประจักษ์ตามหลัก PICO เพื่อยกร่างเป็นรูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID ได้เป็น TAKE model

2. นำรูปแบบที่ได้ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คนประกอบด้วย แพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม จำนวน 2 คน พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย 1 คน โดยมีผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้มีการจัดทำคู่มือการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม โดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานได้ใช้เป็นแนวปฏิบัติ

3. แก้ไขรูปแบบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยเพิ่มเติมการจัดทำคู่มือการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม โดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID ในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรม เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับบุคลากรในการเข้าถึงข้อมูลการดูแลได้ง่าย

4. นำรูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID ฉบับสมบูรณ์หาคุณภาพของรูปแบบ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) 2) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) 3) ด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) และ 4) ด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards จากผู้เชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ด้านการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม จำนวน 5 คน (เป็นผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับผู้เชี่ยวชาญในข้อที่ 2) พบว่าผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า รูปแบบดังกล่าวมีประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง อยู่ในระดับดีมาก

5. นำรูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID ฉบับสมบูรณ์ไปใช้ทดลองในขั้นตอนที่ 3

ระยะที่ 3 ศึกษาผลลัพธ์ของรูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID

นำรูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID มาใช้ในการปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 พยาบาลวิชาชีพผู้ใช้รูปแบบและปฏิบัติในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรม จำนวน 12 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ป่วยทุกคนที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรม ในระหว่างเดือน มิถุนายน ถึงเดือน กันยายน 2564 เป็นกลุ่มก่อนใช้รูปแบบ จำนวน 60 คน และผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรม ในระหว่างเดือนธันวาคม 2564 ถึงเดือน มีนาคม 2565 เป็นกลุ่มหลังใช้รูปแบบ จำนวน 88 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ รูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST

HUGS BID ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 2

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบบันทึกผลลัพธ์การดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม ประกอบด้วย 1) อัตราการเสียชีวิต 2) จำนวนวันนอนเฉลี่ย 3) ค่ารักษาพยาบาล 4) การดึงท่อช่วยหายใจ/ ท่อหายใจเลื่อนหลุด 5) อัตราการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ 6) การหย่าเครื่องช่วยหายใจไม่สำเร็จ 7) อัตราการเกิดภาวะลิ่มเลือดอุดตันในหลอดเลือดดำส่วนลึก (Deep Vein Thrombosis: DVT) 8) อัตราการเกิดภาวะไตวายเฉียบพลัน (Acute kidney injury: AKI) 9) อัตราการเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดสูงร่วมกับเลือดเป็นกรด (Diabetic Ketoacidosis: DKA) 10) อัตราการเกิดภาวะเลือดเป็นกรด (Acidosis) และ 11) อัตราการเกิดอาการสับสน กระวนกระวาย (Delirium)

2.2 แบบประเมินความรู้สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้และสมรรถนะในการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID จำนวน 20 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพ ผู้วิจัยสร้างจากศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพต่อการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID ประกอบด้วย

ข้อความจำนวน 6 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบประเมินความรู้สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพและแบบสอบถามความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพ ที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย 1 คน แพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม 1 คน และ พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม 1 คน ได้ค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) เท่ากับ 1 และมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha Coefficient) = 0.89 และ 0.85 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นก่อนการทดลอง

1. ผู้วิจัยทำเรื่องขอพิจารณาเก็บข้อมูลการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลอ่างทอง ทำหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลอ่างทอง ขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยเตรียมผู้ช่วยวิจัยโดยอธิบายลักษณะงานวิจัย ลักษณะรูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID อธิบาย ขั้นตอน วิธีการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม และการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดการวิจัยเพื่อให้เข้าใจตรงกัน

3. ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่าง อธิบายกระบวนการวิจัย ขั้นตอนการทำกิจกรรมตาม รูปแบบให้กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบ พร้อมสอบถามและตอบข้อสงสัยหากกลุ่มตัวอย่างมีข้อความ และกลุ่ม

ตัวอย่างได้รับทราบพร้อมลงลายมือชื่อยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

4. ผู้วิจัยประเมินผลลัพธ์การดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม

ขั้นทดลอง

ผู้วิจัยนำรูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID มาจัดกิจกรรมการพยาบาลในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรม โรงพยาบาลอ่างทอง ดังนี้

กิจกรรม	รายละเอียดกิจกรรม
T: Team	จัดตั้งทีมผู้ดูแลผู้ป่วยประกอบด้วย แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านวิกฤตศัลยกรรม หัวหน้าหอผู้ป่วย พยาบาลวิชาชีพที่ผ่านการอบรมเฉพาะทางการดูแลผู้ป่วยวิกฤต ที่มีประสบการณ์การทำงาน อย่างน้อย 1 ปี
A: Activity	จัดทำแนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID จากหลักฐานเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย 11 ด้าน ได้แก่ 1) การส่งเสริมโภชนาการอย่างรวดเร็ว ภายใน 72 ชั่วโมง (Feeding: F)

กิจกรรม	รายละเอียดกิจกรรม
	<p>2) การใช้และการหยุดยาแก้ปวดโดยการประเมินและจัดการความปวดอย่างมีประสิทธิภาพ (Analgesia: A)</p> <p>2) การใช้และหยุดยาระงับประสาทผู้ป่วยควรได้รับการประเมินความสบายเพื่อได้รับการจัดการกับความไม่สบายการนอนไม่หลับความวิตกกังวลอย่างทันที่ลดอัตราการเกิดภาวะสับสนเฉียบพลัน (Sedation: S)</p> <p>3) การเฝ้าระวังการเกิด deep vein thrombosis (DVT) หรือยาป้องกันการเกิดลิ่มเลือด (Thromboembolic prophylaxis: T)</p> <p>4) การนอนยกหัวสูงโดยการจัดให้นอนศีรษะสูงอย่างน้อย 30 องศา เพื่อป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ (Head of bed elevation: H)</p> <p>5) การป้องกันและเฝ้าระวังการเกิดแผลในกระเพาะ (stress Ulcer prophylaxis : U)</p> <p>7) การเฝ้าระวังและการควบคุมระดับน้ำตาลให้อยู่ในระดับ 140-180 mg% (Glycemic control : G)</p> <p>8) การประเมินความพร้อมการหย่าเครื่องช่วยหายใจ (Spontaneous breathing trail: S)</p> <p>9) การดูแลเรื่องการขับถ่าย (Bowel regimens: B)</p> <p>10) การพิจารณาถอดอุปกรณ์ที่สอดใส่ ภายในร่างกายที่ไม่จำเป็นแล้วเร็วที่สุด (Indwelling catheter removal: I)</p> <p>11) การติดตามผลการเพาะเชื้อต่าง ๆ รายงานแพทย์เพื่อปรับเปลี่ยนการใช้ยาต้านจุลชีพ ให้มีขอบเขตการออกฤทธิ์แคบลง(De-escalation: D)</p>
<p>K: Knowledge</p> <p>E: Evaluation</p>	<p>จัดอบรมพยาบาลให้ความรู้ในการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID</p> <p>นิเทศโดยหัวหน้าหอผู้ป่วย ตามแนวคิดของพรอคเตอร์ (proctor,2010) ที่มุ่งเน้นการนิเทศด้วยความสมานฉันท์ ส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มทักษะเชิงปฏิบัติให้สามารถปฏิบัติได้จริง และให้ข้อมูลย้อนกลับในการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID ทุก 2 สัปดาห์อย่างต่อเนื่องและประเมินผลลัพธ์การดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม</p>

ชั้นหลังทดลอง

หลังจากดำเนินการตามรูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID

(TAKE Model) ผู้วิจัยประเมินผลลัพธ์การดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลลัพธ์ และความรู้และสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ ก่อนและหลังการใช้รูปแบบด้วย Paired sample t-test

2. วิเคราะห์และความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพในการใช้รูปแบบ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ได้ผ่านการพิจารณาและได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ของจังหวัดอ่างทอง รหัสโครงการ IRBS ATGC 17/2564 ลงวันที่ 20 เมษายน 2564

ผลการวิจัย

1. จากการวิเคราะห์สภาพการณ์ โรงพยาบาลอ่างทอง พบสภาพการณ์ที่เป็นปัญหาสำคัญคือ พบว่าการปฏิบัติในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ยังไม่มีแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานกลาง พยาบาลวิชาชีพขาดความเข้าใจในการปฏิบัติตามแนวคิดของ FAST HUGS BID และพยาบาลส่วนใหญ่เป็นพยาบาลจบใหม่ ประสบการณ์ในการดูแลหนักยังมีน้อย จำเป็นต้องได้รับการนิเทศที่เหมาะสม

2. รูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID

รูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID ที่พัฒนาขึ้นและดำเนินกิจกรรมภายใต้ TAKE model ประกอบด้วย

T: Team จัดตั้งทีมผู้ดูแลผู้ป่วยประกอบด้วย แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านวิกฤตศัลยกรรม หัวหน้าหอผู้ป่วย พยาบาลวิชาชีพที่ผ่านการอบรมเฉพาะทางการดูแลผู้ป่วยวิกฤตที่มีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 1 ปี

A: Activity จัดทำแนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID จากหลักฐานเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย 11 ด้าน ได้แก่ 1) การส่งเสริมโภชนาการอย่างรวดเร็ว ภายใน 72 ชั่วโมง (Feeding: F) 2) การใช้และการหยุดยาแก้ปวดโดยการประเมินและจัดการความปวดอย่างมีประสิทธิภาพ (Analgesia: A) 3) การใช้และหยุดยาระงับประสาทผู้ป่วยควรได้รับการประเมินความสุขสบายเพื่อได้รับการจัดการกับความไม่สุขสบายการนอนไม่หลับความวิตกกังวลอย่างทันท่วงทีลดอัตราการเกิดภาวะสับสนเฉียบพลัน (Sedation: S) 4)

การเฝ้าระวังการเกิด deep vein thrombosis (DVT) หรือยาป้องกันการเกิดลิ่มเลือด (Thromboembolic prophylaxis: T) 5) การนอนยกหัวสูงโดยการจัดให้นอนศีรษะสูงอย่างน้อย 30 องศา เพื่อป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ (Head of bed elevation: H) 6) การป้องกันและเฝ้าระวังการเกิดแผลในกระเพาะ (stress Ulcer prophylaxis : U) 7) การเฝ้าระวังและการควบคุมระดับน้ำตาลให้อยู่ในระดับ 140-180 mg% (Glycemic control : G) 8) การประเมินความพร้อมการหยา่เครื่องช่วยหายใจ (Spontaneous breathing trail: S) 9) การดูแลเรื่องการขับถ่าย (Bowel regimens: B) 10) การพิจารณาถอดอุปกรณ์ที่สอดใส่ ภายในร่างกายที่ไม่จำเป็นแล้วเร็วที่สุด (Indwelling catheter removal: I) 11) การติดตามผลการเพาะเชื้อต่าง ๆ รายงานแพทย์เพื่อปรับเปลี่ยนการใช้ยาต้าน จุลชีพ ให้มีขอบเขตการออกฤทธิ์แคบลง(De-escalation: D)

K: Knowledge จัดอบรมพยาบาลให้ความรู้ในการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID

E: Evaluation นิเทศโดยหัวหน้าหอผู้ป่วย ตามแนวคิดของพรอคเตอร์ (Proctor, B, 2010) ที่มุ่งเน้นการนิเทศด้วยความสมานฉันท์ ส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มทักษะเชิงปฏิบัติให้สามารถปฏิบัติได้จริง และให้ข้อมูลย้อนกลับในการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID ทุก 2 สัปดาห์อย่างต่อเนื่องและประเมินผลผลลัพธ์การดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม

3. ผลลัพธ์ของรูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID

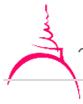
3.1 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย พบว่า อัตราการเสียชีวิต จำนวนวันนอนโรงพยาบาล ค่ารักษาพยาบาล อัตราการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ และการหยา่เครื่องช่วยหายใจไม่สำเร็จลดลงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ส่วนอัตราการตั้งท่อช่วยหายใจ/ ท่อหายใจเลื่อนหลุด อัตราการเกิด DVT อัตราการเกิดภาวะ AIK อัตราการเกิดภาวะ DKA อัตราการเกิดภาวะ Acidosis และอัตราการเกิดภาวะ Delirium ลดลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ

ผลลัพธ์	ก่อนใช้รูปแบบ (N= 60 คน)			หลังใช้รูปแบบ (N=88 คน)			t	p -value
	จำนวน (ร้อยละ)	\bar{x}	S.D	จำนวน (ร้อยละ)	\bar{x}	S.D		
1.อัตราการเสียชีวิต	11 (18.33)	0.079	0.211	7 (7.95)	0.051	0.119	2.715	.031*
2.จำนวนวันนอนเฉลี่ย	7.7			4.1			3.091	.009*
3.ค่ารักษาพยาบาล	97,840			82,620			4.062	.002*
4.การดึงท่อช่วยหายใจ/ ท่อหายใจเลื่อนหลุด	5 (8.33)	0.082	0.209	7 (7.95)	0.079	0.164	1.096	.071
5.อัตราการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ	4 (6.67)	0.061	0.194	2 (2.27)	0.031	0.173	3.67	.007*
6. การหย่าเครื่องช่วยหายใจไม่สำเร็จ	11 (18.33)	0.174	0.220	8 (9.09)	0.114	0.182	2.941	.016*
7. อัตราการเกิด DVT	1 (1.67)	0.037	0.102	1 (1.14)	0.034	0.098	0.880	.745
8. อัตราการเกิดภาวะ AIK	10 (16.67)	0.059	0.255	14 (15.59)	0.055	0.211	0.202	.621
9.อัตราการเกิดภาวะ DKA	1 (1.67)	0.109	0.119	1 (1.14)	0.107	0.099	0.441	.054
10.อัตราการเกิดภาวะAcidosis	3 (5.00)	0.049	0.201	4 (4.55)	0.046	0.194	0.319	.079
11. อัตราการเกิดภาวะ Delirium	2 (3.33)	0.057	0.137	3 (3.14)	0.054	0.126	0.220	.117

* p <.05

3.2 คะแนนเฉลี่ยความรู้และสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID หลังใช้รูปแบบดีกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้และสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ

คะแนนความรู้และสมรรถนะ	\bar{X}	S.D	t	p-value
ก่อนใช้รูปแบบ	59.64	9.41	3.62	.001**
หลังใช้รูปแบบ	78.47	8.33		

* $p < .01$

3.3 ความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพในการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID อยู่ในระดับมาก ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพต่อการใช้รูปแบบ

ความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D	ระดับ
1. ความง่ายและความสะดวกในการใช้	4.13	.46	มาก
2. ความชัดเจนของข้อเสนอแนะในรูปแบบ	4.09	.53	มาก
3. ความเหมาะสมกับการนำไปใช้ในหน่วยงานของท่าน	3.76	.74	มาก
4. ความประหยัด	3.94	.69	มาก
5. ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบ	4.16	.40	มาก
รวม	4.02	.52	มาก

อภิปรายผล

1. รูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID ที่พัฒนาขึ้นและดำเนินการกิจกรรมภายใต้ TAKE model ประกอบด้วย

T: Team จัดตั้งทีมผู้ดูแลผู้ป่วยประกอบด้วย แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านวิกฤตศัลยกรรม หัวหน้าหอผู้ป่วย พยาบาลวิชาชีพที่ผ่านการอบรมเฉพาะทางการดูแลผู้ป่วยวิกฤตที่มีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 1 ปี

A: Activity จัดทำแนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID จากหลักฐานเชิงประจักษ์

K: Knowledge จัดอบรมพยาบาลให้ความรู้ในการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID

E: Evaluation นิเทศโดยหัวหน้าหอผู้ป่วยตามแนวคิดของพรอคเตอร์ (Proctor, B, 2010) ที่มุ่งเน้นการนิเทศด้วยความสมานฉันท์ ส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มทักษะเชิงปฏิบัติให้สามารถปฏิบัติได้จริง และให้ข้อมูลย้อนกลับในการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยวิกฤต ศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID ทุก 2 สัปดาห์อย่างต่อเนื่องและประเมินผลผลลัพธ์การดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม

รูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID ที่พัฒนาขึ้น มีการศึกษาสภาพการณ์จริงกับทีมบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรง ร่วมกันมีการทบทวนวรรณกรรม และใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ มีการปรับกิจกรรมการนิเทศตามแนวคิดของพรอคเตอร์ หลังการนิเทศมีการให้ข้อมูลย้อนกลับ มีการติดตามการนิเทศเป็นระบบ และต่อเนื่อง อีกทั้งผลการประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้โดยผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับสูง (Proctor, B, 2010) ส่งผลให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจาก “FAST HUGS BID” เป็นแนวทางที่ใช้ในการดูแลผู้ป่วยวิกฤตที่สร้างขึ้นโดยบุคลากรที่ดูแลผู้ป่วยวิกฤตจากหลักฐานเชิงประจักษ์ ให้เป็นการทำงานของทีมสหสาขาวิชาชีพ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล โภชนากร นักกายภาพบำบัด เภสัชกร ผู้เชี่ยวชาญโรคติดเชื้อ นักสังคมสงเคราะห์ ในการตรวจเยี่ยมผู้ป่วยประเมินปัญหา ป้องกันความผิดพลาดในการบริหารยา ส่งเสริมความปลอดภัย ซึ่งให้ผลลัพธ์ที่ดีในการรักษา (Vincent, J. L, 2005) (วิจิตรา กุสุมภ์, 2560) อีกทั้งในรูปแบบได้นำแนวคิดการนิเทศของพรอคเตอร์ เน้นการให้ความรู้และทักษะจากการลงมือปฏิบัติจริง เน้นสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทศนคติเชิงบวกต่อการนิเทศ ส่งเสริม ให้กำลังใจ ทำให้บรรยากาศในการทำงานดีขึ้น (Proctor, B, 2010) และสัมพันธภาพระหว่างผู้ปฏิบัติกับผู้นิเทศและผู้ปฏิบัติด้วยกันดีขึ้น ทำให้ผู้ปฏิบัติมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นส่งผลต่อการประสานการดูแลผู้ป่วยทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีและมีคุณภาพ (พัชนีภรณ์ สุรนาทชยานันท์ และคณะ, 2561)

2. ผลลัพธ์จากการใช้รูปแบบการดูแล

2.1 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย พบว่า อัตราการเสียชีวิต จำนวนวันนอนโรงพยาบาล ค่ารักษาพยาบาล อัตราการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ และการหย่าเครื่องช่วยหายใจไม่สำเร็จลดลงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) อธิบายได้ว่า การให้การพยาบาลตามแนวคิดของ FAST HUGS BID มีประสิทธิภาพสูงในการช่วยลดภาวะแทรกซ้อนที่สำคัญลงได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า การดูแลผู้ป่วยวิกฤตโดยใช้แนวคิด FAST HUG ช่วยให้ผู้ป่วยวิกฤตได้รับการดูแลอย่างเป็นองค์รวมครอบคลุมทุกประเด็นปัญหาสำคัญและป้องกันการเกิดผลลัพธ์ไม่พึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิราวรรณ เมืองอินทร์ และคณะ, 2564) และสอดคล้องกับการศึกษาของ เปปาดิมอส และคณะ ที่พบว่า การใช้รูปแบบ FAST HUG ช่วยลดอัตราการเกิด VAP ได้ (Papadimos, T. J. et al, 2008)

2.2 ผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้ปฏิบัติ พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้และสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID หลังใช้รูปแบบดีกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพในการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID ที่พัฒนาขึ้นช่วยให้การดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมได้ครอบคลุมทุกมิติ และมีคู่มือการใช้แนวปฏิบัติที่ชัดเจน มีการอบรมให้ความรู้แก่พยาบาลวิชาชีพในการใช้รูปแบบ รวมทั้งมีการนิเทศ และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า รูปแบบ FAST HUGS BID เป็นกลยุทธ์ในการจัดการปัญหาในการดูแลผู้ป่วยวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้พยาบาลวิชาชีพซึ่งเป็นผู้ดูแลใกล้ชิดกับผู้ป่วยวิกฤตมีความรู้และสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วย ส่งผลให้พยาบาลผู้ดูแลมีความพึงพอใจเพิ่มมากขึ้น (วิจิตรา กุสุมภ์ และสุนันทา ครองยุทธ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID ที่พัฒนาขึ้น ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ดังนี้ 1) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย พบว่าอัตราการเสียชีวิต จำนวนวันนอนโรงพยาบาล ค่ารักษาพยาบาล อัตราการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ และการหย่าเครื่องช่วยหายใจไม่สำเร็จลดลงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) 2) พยาบาลวิชาชีพมีความรู้และสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบในระดับมาก รูปแบบการดูแลที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับการดูแลผู้ป่วยวิกฤต ศัลยกรรม สามารถเพิ่มคุณภาพการพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นควรนำรูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม โดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID ไปขยายผลให้ครอบคลุมทุกหน่วยบริการผู้ป่วยวิกฤตในโรงพยาบาลอ่างทอง และคณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ ควรมีการศึกษาเพื่อติดตามประเมินผลการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม โดยใช้แนวทาง FAST HUGS BID ทุก 6 เดือน เพื่อดูความต่อเนื่องของการปฏิบัติในระยะยาว และควรมีการฝึกอบรมบุคลากรที่เข้ามาปฏิบัติงานใหม่ตามรูปแบบอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กัญจนา ปุกคำ และธารทิพย์ วิเศษธาร. (2559). การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤต ศัลยกรรมโดยใช้แนวทาง FAST HUG. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 25(1), 116-127.
- พชนีภรณ์ สุรนาทชยานันท์ และคณะ. (2561). การพัฒนาระบบการพยาบาลผู้ป่วยภาวะติดเชื้อในโรงพยาบาลเลย. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 36(1), 207-215.
- โรงพยาบาลอ่างทอง. (2564). สถิติผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยหนัก. อ่างทอง: โรงพยาบาลอ่างทอง.
- วิจิตรา กุสุมภ์. (2560). การพยาบาลผู้ป่วยวิกฤตแบบองค์รวม. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหประชาพาณิชย์.
- วิจิตรา กุสุมภ์ และสุนันทา ครองยุทธ. (2563). ผลกระทบด้านจิตใจในผู้ป่วยวิกฤต: กลยุทธ์ในการจัดการ. วารสารพยาบาล, 69(3), 53-61.
- วิราวรรณ เมืองอินทร์ และคณะ. (2564). การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยวิกฤตโดยใช้แนวคิด FAST HUGS BID ในหอผู้ป่วยหนักอายุรกรรมและศัลยกรรม โรงพยาบาลเชิงราชประชานุเคราะห์. วารสารพยาบาล, 48(4), 308-323.
- Crabtree, B. F. & Miller, W. L. (1992). *Doing Qualitative Research*. London: SAGE Publications.
- Papadimos, T. J. et al. (2008). Implementation of the “FASTHUG” concept decreases the incidence of ventilator-associated pneumonia in a surgical Intensive Care Unit. *Patient Safety Surgery*, 12(1), 2-3.
- Proctor, B. (2010). *Training for the supervision alliance attitude, skills and intention in Fundamental, Themes in Clinical Supervision*. London: Routledge.
- Vincent, J. L. (2005). Give your patient a fast hug (at least) once a day. *Crit Care Med*, 33(6), 1225-1229.
- Vincent, W. R. & Hatton, K. W. (2009). Critically ill patients need “FAST HUGS BID” (an updated mnemonic). *Critical Care Medicine*, 37(7), 2326-2337.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน **วารสารมีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้**

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

1) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมี

รายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ ชื่อที่/ เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูญในโภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อากาศโรและเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุคราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างอิงนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างอิงนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ สัจฉโน. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิดาวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิททาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุลุทธิยศ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณัฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง**เอกสารอ้างอิง**

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิก.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุญธ ดาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลुरुยัสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาอาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วย ภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิขสิทธิ์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....ระบุประเภทของวิจัย. วัตถุประสงค์ของการวิจัย. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. การเก็บรวบรวมข้อมูล. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด).

.....
.....
.....
.....
.....

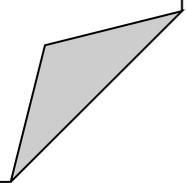
คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ครบเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

.....
2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ.....

.....
3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

.....
4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt).....

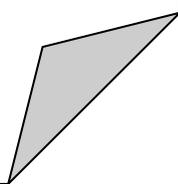
2..... (16 pt).....

3..... (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt)..... ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

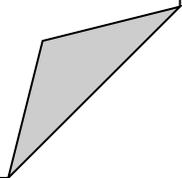
.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้อง กับผลการวิจัยของใคร...สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

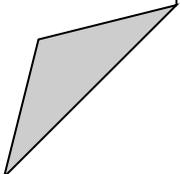
.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย. สัณเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด. สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้. รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

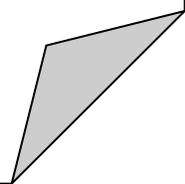
.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16.pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt)

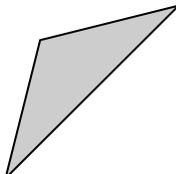
.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

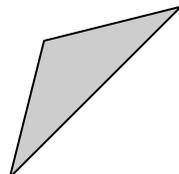
คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3 – 5 words

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

